

Årsredovisning 2017

Länsstyrelsen i Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen – en samlade kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: Årsredovisning 2017 – Länsstyrelsen i Örebro län

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Publikationsnummer: 2018:1

Diarienummer: 106-983-2018

Bilder: Mostphotos

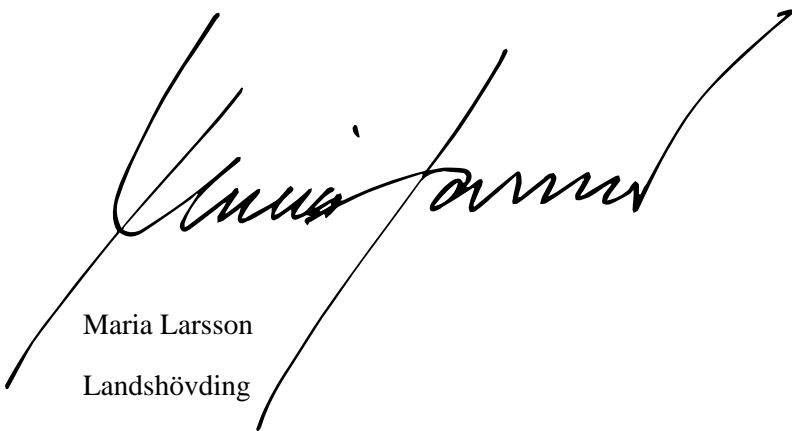
Innehåll

Landshövdingen har ordet.....	1
Länsstyrelsen i korthet	7
Organisation	9
Resultatredovisning.....	11
Undantag från ekonomiadministrativa regelverket.....	11
Ny länsstyrelseinstruktion	12
Övergripande samordningsuppdrag	15
Övrig förvaltning.....	25
Trafikföreskrifter	29
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	31
Regional tillväxt.....	39
Infrastrukturplanering	53
Hållbar samhällsplanering och boende.....	57
Energi och klimat	65
Kulturmiljö	75
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	85
Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd	95
Lantbruk och landsbygd.....	115
Fiske	125
Folkhälsa.....	129
Jämställdhet.....	135
Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter	145
Integration	159
Organisationsstyrning	163
Personaluppgifter	167
Året i siffror.....	175
Finansiell redovisning.....	194
Resultaträkning	194
Balansräkning	195
Anslagsredovisning.....	197
Bilaga	223
Regleringsbrev 2017, uppdrag som inte redovisas i årsredovisningen	223

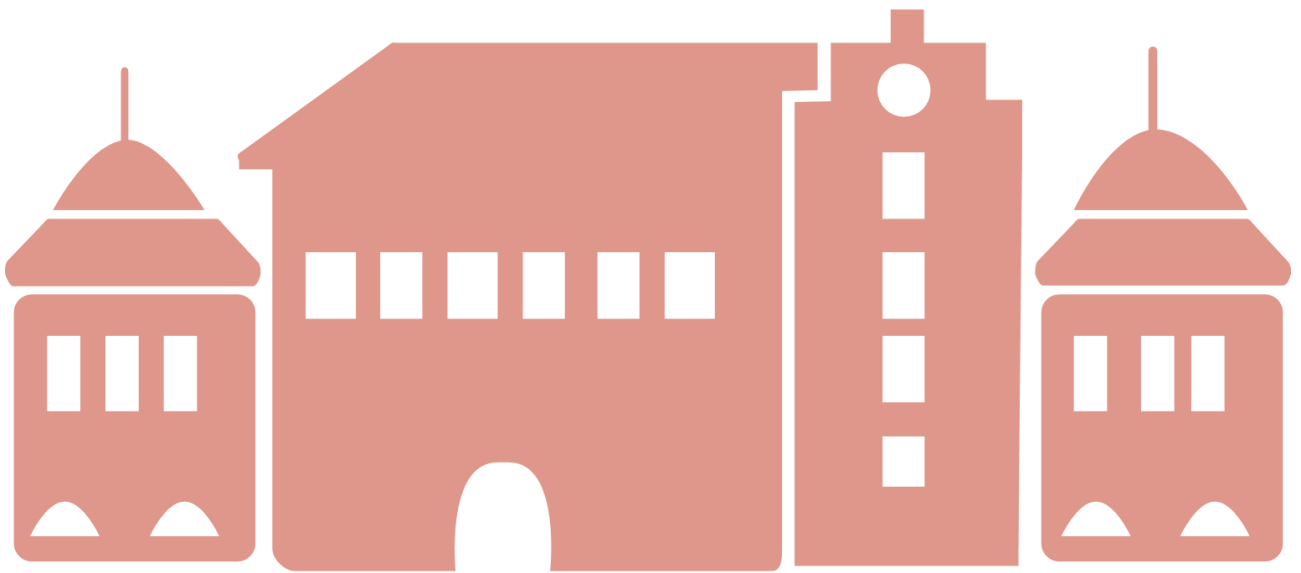
Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2017

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Örebro den 21 februari 2018

Maria Larsson
Landshövding

Landshövdingen har ordet

Starkt bostadsbyggande och befolkningstillväxt

Örebro län är det län i Sverige som under de senaste tre åren lyckats bygga flest nya bostäder per andel av befolkningen (SCB). Den stora residentsstaden Örebro blir allt större och har byggt 5000 nya bostäder, medan övriga elva kommuner har en försiktigare befolkningsutveckling men bygger också nya bostäder.

Örebro kommuns starka utveckling är en följd av Örebro universitets starka expansion, men det är också ett resultat av en framgångsrik samverkan mellan byggbranschen och kommunens planarbete. Det går lätt och snabbt att få kommunala tomter byggklara. I denna samverkan ingår även Länsstyrelsen, som de senaste åren haft en medveten inriktning på att föra tidiga dialoger med kommuner i utformande av översikts- och detaljplaner. Det förhindrar att fördröjningar uppstår senare i processen.

Under 2018 väntas den starka nybyggnadstakten minska till följd av en uppstramning på bolånemarknaden men också för att nybyggnationen inte helt står i proportion med bostadsmarknadens behov. Nya bostäder är dyra och behovet av billiga bostadsrätter är större.

Länsstyrelsen handlägger statliga stöd för byggande av äldreboende och trygghetsboende samt energibidrag för bostadshus. Länsstyrelsen har informerat och gjort analyser av länets bostadsmarknad. Dialogen mellan Länsstyrelsen, kommuner och bostadsmarknadens aktörer har varit viktig och fungerat mycket bra.

Trafik och logistik nyckelfråga för länet

Örebro län ligger i Sveriges befolkningsmässiga mittpunkt. Här sammanstrålar järnvägar, europa- och riksvägar. Det är en anledning för många företag med stora logistikbehov att etablera sig här. Framför allt sker det i Hallsberg, Kumla och Örebro.

Länets logistiska läge har också tydliggjort behovet av satsningar på infrastrukturen. Detta gäller både persontrafiken med ett ökat pendlingsbehov samt godstrafiken.

Hallsberg är Sveriges hjärta för den spårbundna godstrafiken. Här rangeras 70 procent av allt gods i Sverige. Statliga Green cargo beslutade under 2017 att flytta sitt huvudkontor från Solna till Hallsberg och tidigare har Postnord, Ahlsells med flera investerat här.

Ökad kollektiv- och godstrafik är också nyckelfrågor för att länet och riket ska uppnå klimatmålen och minska utsläpp av växthusgaser. Under året har planer på snabbare tågförbindelse mellan Oslo och Stockholm tagit fart. Det region- och kommunägda bolaget Oslo-Stockholm 2.55 genomförde under året en intresseanmälan för privata investeringar. Gensvaret var mycket stort. 16 företag från bland annat finanssektor, infrastruktur- och byggbransch från nio olika länder deltog på ett arbetsmöte under hösten på Örebro slott.

Trafikverkets investering av dubbelspår mellan Hallsberg och Motala fortskrider. Tåg- och godsoperatörer framhåller dock att investeringen behöver påskyndas. Detta klargjordes också för riksdagens trafikutskott som besökte länet.

Dricksvatten – klimatanpassning

Klimathot och behov av klimatanpassning gjorde sig påmind för kommuner i Örebro län under våren och sommaren 2017. Grundvattennivåerna i Mellansverige var låga liksom nivåerna i dricksvattenkällorna Svartån (Örebro, Lekeberg och Laxå) samt Tisaren (Hallsberg och Kumla). Läget blev så svårt att kommunerna beslutade om periodvisa bevattningsförbud.

Den prekära situationen medförde emellertid också en medvetenhet om att tillgången på vatten inte är självklar. Länsstyrelsen som på många plan arbetar med klimatanpassning fick under året förtroende att leda arbetet för att tillsammans med kommunerna ta fram en gemensam dricksvattenförsörjningsplan för länet.

Under året gick Länsstyrelsen också i mål med förstudien om en ny dricksvattenkälla för länet. Fem kommuner kunde bilda ett nytt, gemensamt bolag som ska verka för att ta vatten från Vättern via en tunnel till ett gemensamt vattenverk. Fler kommuner kommer att kunna ansluta sig, rent av utanför Örebro län.

Klimatarbetet en nyckelfråga

Klimatfrågan med klimatanpassning, fossilfri energianvändning, ändrad stadsplanering och krisberedskap är en nyckeluppgift för Länsstyrelsen. Under året har vi tillsammans med Region Örebro län antagit ett nytt energi- och klimatmålsprogram för länet. Det är glädjande att målen i det tidigare programmet uppnåtts och att samarbetet med kommuner, civilsamhälle och näringsliv går bra. De närmsta åren krävs ökade ansträngningar för att vårt samhälle ska klara klimatmålen. Klimatklivet har skapat goda förutsättningar till viktiga investeringar med stor klimatnytta.

Civilt försvar och återuppbyggnad av totalförsvaret

Arbete med civilt försvar och totalförsvaret har varit ett fokusområde under året. Flera utbildningsinsatser har arrangerats av Länsstyrelsen. Målgruppen har varit kommuner, polisen, Region Örebro län och Militärregion väst.

En viktig händelse under året var försvarsövningen Aurora som genomfördes i september med ett flertal aktörer inblandade. Övningen var ett bra tillfälle för Länsstyrelsen och berörda aktörer att öva samverkansmetodik.

Tillsammans med polisledningen och landshövdingar i Dalarna, Värmland och Örebro län föreläste försvarshögskolan om hur utländska makters kan använda asymmetrisk krigsföring för att göra destabiliseringsinsatser mot Sverige. Länsstyrelsen har också arrangerat strategiska samtal med kriskommunikatörer, statliga myndigheter och media kring hur vi hanterar falska nyheter och påverkanskampanjer.

En särskild konferens i slutet av året tillägnades återuppbyggnaden av totalförsvaret, där Länsstyrelsen är ansvarig regional myndighet.

Landsbygdsutveckling

Den starka urbaniseringen har synliggjort behovet av landsbygdsutveckling. Örebro län har stora möjligheter att få till stånd en positiv befolkningsutveckling på landsbygden tack vare bra förutsättningar för pendling både inom och utom länet. En prioriterad uppgift är också att få fler landsbygdsföretag att starta och växa.

Livsmedelsstrategin

Länsstyrelsen har i samverkan med Region Örebro län påbörjat arbetet med att skapa en hållbar livsmedelsstrategi. Den handlar om att återupprätta efterfrågan på lokala råvaror, hitta nya produkter och skapa förutsättningar för små och stora matförädlare. Detta är angeläget såväl för klimatarbetet som för landsbygdsutvecklingen och för att inom det civila försvarsarbetet kunna bli mindre beroende av importerade livsmedel. Örebro län har goda förutsättningar tack vare ett gynnsamt geografiskt läge, tradition av stora livsmedelsföretag och Närkeslättnens bördiga jordbruksmark.

En annan tung faktor för hållbar livsmedelsstrategi i länet är Örebro universitets hotell- och restauranghögskola i Grythyttan och universitetets prioriteringar på forskning inom området mat och hälsa.

Örebro län hade också förmånen att vara ”Region in focus” på Svenska handelskammaren i New Yorks årliga hållbarhetsseminarium. Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län och Örebro universitet deltog och mottog stort intresse även från amerikanska deltagare.

Länsstyrelsens starkaste verktyg för landsbygdsutveckling är Sveriges och EU:s gemensamma landsbygdsprogram som ska ge livskraftiga företag, aktiva bönder, öppna marker med betande djur och en attraktiv landsbygd.

Inom landsbygdsutvecklingen har Länsstyrelsen också arbetat aktivt med att få till stånd mer fiber utanför tätorterna och tillgång till betaltjänster för alla.

Naturturism en stor möjlighet

Ökat intresse för naturturism, friluftsliv, jakt och fiske har öppnat nya möjligheter för landsbygden. För andra året i rad samlade Länsstyrelsen entreprenörer, organisationer, skogsägare, kommuner, myndigheter och intresserade privatpersoner till en inspirationsdag. Intresset har varit stort.

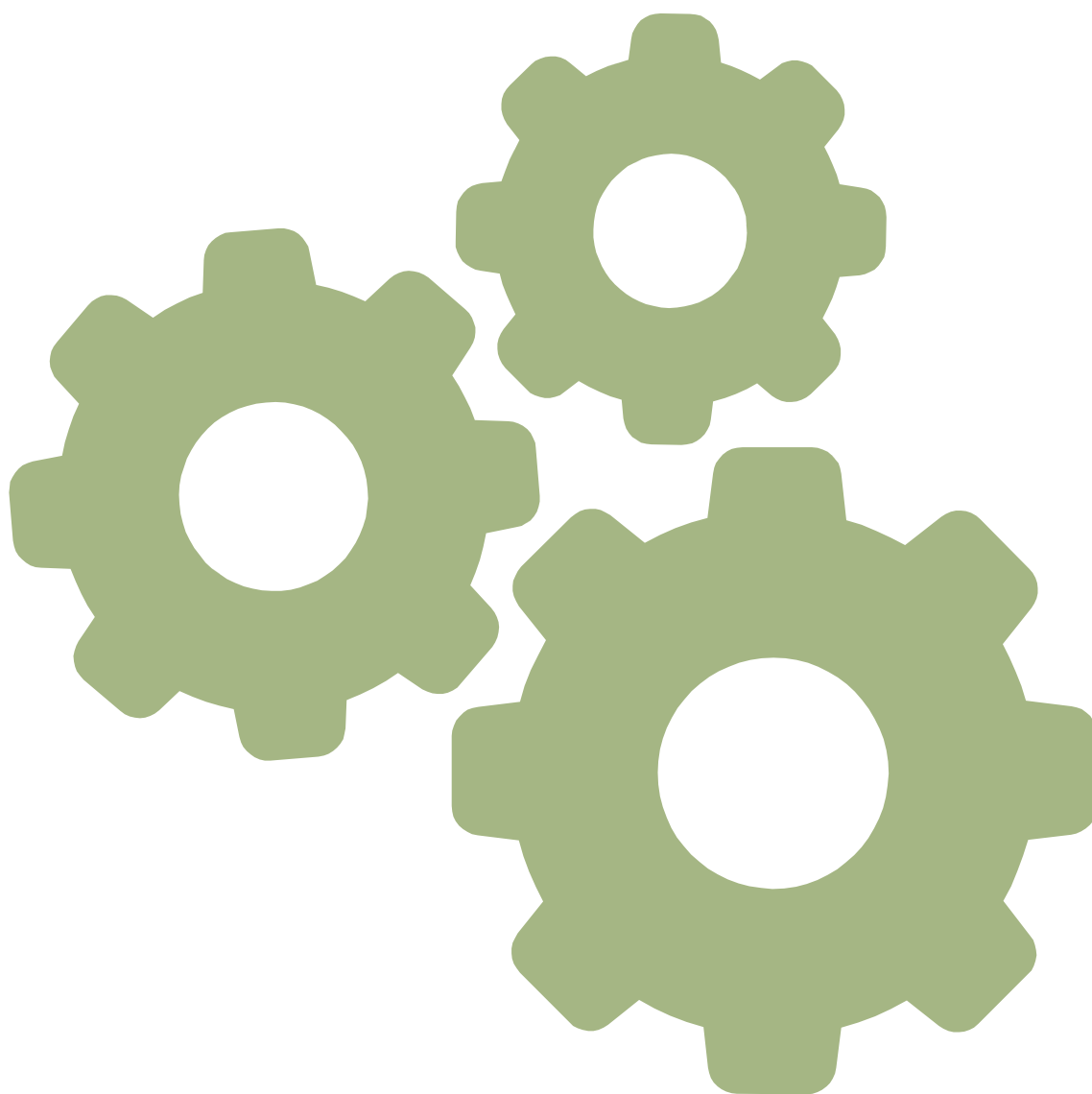
I maj återinvigdes den utvidgade nationalparken Tiveden. Det blev till en manifestation för den vilda naturens möjligheter till upplevelser och dess potential för naturturism och landsbygdsutveckling. Tivedens nationalpark delas av både Örebro och Västra Götalands län.

Integration och arbetsmarknad

Antalet asylsökande minskade under 2017 jämfört med 2016 och fokus har allt mer kunnat inriktas på integration. Länsstyrelsen är en sammanhållande kraft för detta arbete men den tunga bördan vilar på länets kommuner som har att ordna bostäder och fungerande skolgång för barn och ungdomar. De har lyckats väl i sin uppgift.

Länets arbetslöshetsprocent ligger något över riksgenomsnittet men arbetslösheten har minskat i länet precis som i riket i stort under 2017. Det möjliggör för snabbare integration också på arbetsmarknaden. Dock är det framför allt två grupper av arbetssökande som har betydligt svårare att få jobb: utrikes födda och de med en utbildningsnivå som är högst förgymnasial. Andelen arbetslösa utrikes födda av arbetskraften är 28 procent och för de med högst förgymnasial utbildning är den 26 procent. Nivåerna i länet är högre än i riket som ligger på 22 procent i båda grupperna. Arbetet med att förhindra segregation och social oro till följd av arbetslöshet är en stor utmaning.

Länsstyrelsen är en motor i arbetet med hållbar utveckling i hela länet. Vi arbetar aktivt med statens värdegrund och en god förvaltningskultur. Våra värdeord: serviceinriktade, samverkande, rättssäkra, drivande och attraktiva är vägledande i vårt dagliga arbete. Vi har fått mycket positiv respons under året på våra tidiga dialoger och vi vill vara en resurs för medborgare och kommuner att göra rätt. Medarbetarna är vår viktigaste resurs och en förutsättning för ett framgångsrikt arbete med hållbar utveckling i Örebro län.

Länsstyrelsen i korthet

Nedan redovisas en sammanfattning av Länsstyrelsen ur tre perspektiv – verksamhet, medarbetare och ekonomi.

Verksamhet*	2017	2016	2015
Inkomna och initiativärenden (st)	13 849	7 108	6 998
Beslutade ärenden (st)	17 778	6 947	6 876
Utgående ärendebalans (st)	5 065	1 742	1 765
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	860	178	232

* Under 2017 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. I tabellen ingår statistik över direktstöden, betesstöd samt kompensationsstöd. För 2015 och 2016 kunde inte ärenden om jordbrukarstöd redovisas med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets IT-system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från Länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd, direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd samt landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS.

Till Årsredovisningen 2016 var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för fiske (VÅS 622) avseende åren 2015–2016. Uppgifterna är uppdaterade i årsredovisningen för år 2017, varför 2015–2016 års värden skiljer sig åt jämfört med vad som redovisades i årsredovisningen för år 2016.

Kommentar till tabellen verksamhet

Antal ärenden som redovisas 2017 har ökat på grund av att vi föregående år inte kunnat få ärendestatistik för jordbruks- och landsbygdsstöden från Jordbruksverkets ärendesystem. Den stora ökningen av antalet öppna ärenden jämfört med 2016 beror också på jordbruks- och landsbygdsstöd som inte kunnat handläggas klart på grund av att Jordbruksverkets IT-system inte blivit färdigbyggda och därmed har vi inte kunnat handlägga alla stödansökningar från 2015–2017.

Medarbetare	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter (st)	165,5	153,4	152,1
– varav kvinnor	101,8	90,2	92,4
– varav män	63,7	63,2	59,7
Total sjukfrånvaro (%)	3,6	3,5	4,4
– varav kvinnor	4,9	5,0	5,9
– varav män	1,5	1,3	2,0
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%)	10,5	11,7	4,3
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%)	13,8	7,2	9,2

Kommentar till tabellen medarbetare

Personalstyrkan har ökat sedan 2016 vilket också ger genomslag i antalet årsarbetskrafter. Personalomsättningen av tillsvidareanställningar har ökat samtidigt som vi visstidsanställt fler personer för tidsbegränsade uppdrag.

Ekonomi	2017	2016	2015
Verksamhetsintäkter (tkr)	185 303	174 628	168 278
– varav anslag (tkr)	110 522	90 910	85 856
– varav bidrag (tkr)	53 649	63 974	64 806
– varav avgifter och övrigt (tkr)	21 133	19 744	17 616
Verksamhetskostnader (tkr)	184 984	174 023	166 891
– varav kostnader för personal (tkr)	110 635	101 979	98 362
– varav kostnader för lokaler (tkr)	11 351	13 473	11 429
– varav övriga kostnader (tkr)	62 997	58 571	57 101
Lämnade bidrag och transfereringar (tkr)	450 593	69 387	53 794
Förvaltningsanslag av totala intäkter (%)	56	56	56
OH-kostnad av total kostnad (%)	24,80	26,38	24,53
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	56,9	78,7	64,4

Kommentar till tabellen ekonomi

Under 2017 har Länsstyrelsen i Örebro län haft 15 dispositionsrätter om totalt 432 400 000 kronor att fördela till samtliga länsstyrelser, varav 414 596 000 kronor fördelades till de övriga länsstyrelserna. För år 2016 var motsvarande summa 42 000 000 kronor och omfattade två dispositionsrätter, varav 40 823 000 kronor fördelades till de övriga länsstyrelserna. Det har påverkat både intäkter av anslag samt lämnade bidrag.

Organisation

Redovisa ska redovisa Länsstyrelsens organisationsplan.

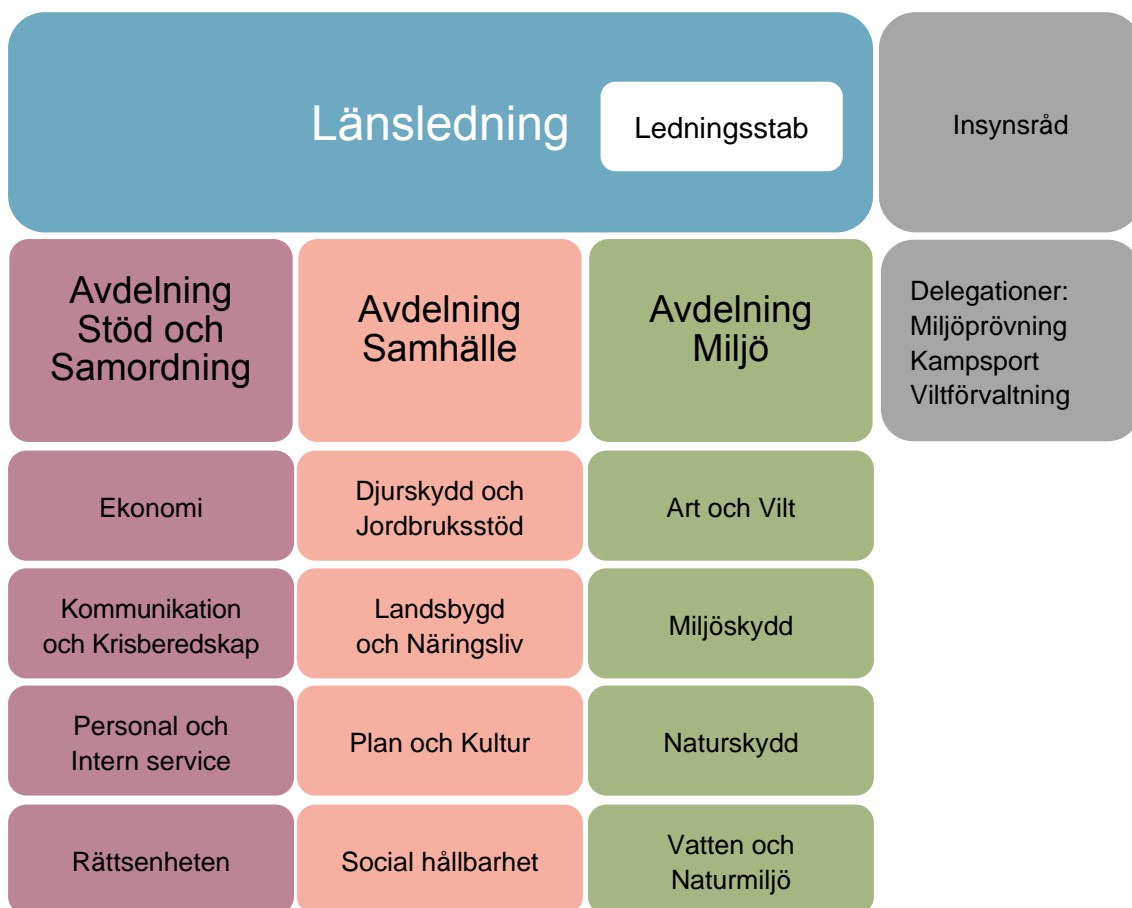

Bild på organisationen den 31 december 2017.

Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och regeringens företrädare i länet. Länsrådet leder det dagliga arbetet och är landshövdingens närmaste medarbetare och ersättare. Länsstyrelsen är en enrådighetsmyndighet. Det innebär att landshövdingen svarar direkt inför regeringen och att myndigheten har ett insynsråd istället för en styrelse.

I Länsstyrelsens ledningsgrupp ingår landshövding, länsråd, avdelningschefer, ekonomichef, kommunikationschef och personalchef.

Myndighetens verksamhet bedrivs vid tre avdelningar, med fyra enheter inom varje avdelning, samt en ledningsstab. På myndigheten finns en Miljöprovningsdelegation som är ett särskilt beslutsorgan för ärenden om miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken samt en Viltförvaltningsdelegation som är ett särskilt beslutsorgan för frågor som rör viltförvaltningen i länet. På myndigheten finns även en Kampsportsdelegation som beslutar om tillstånd för att få anordna tränings-, tävlings- och uppvisningsmatcher i kampsport.

Resultatredovisning

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen (VÄS) som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning. Varje verksamhetsområde inleds med tabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Vissa verksamhetsområden är sammanslagna då de har ett tydligt samband. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena, en samlad bedömning av verksamhetsområdets sammantagna resultat, samt kommentarer till andra väsentliga prestationer och resultat inom sakområdet. Därefter följer åiterrapporteringen av de uppdrag som följer av länsstyrelseinstruktionen samt av de regleringsbrevsuppdrag som ska åiterrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

De flesta belopp i resultatredovisningen är framtagna med hjälp av ett länsstyrelsegemensamt rapportpaket. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser. Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 procent. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Årsredovisningsmallgruppen har haft en dialog med Finansdepartementet och enats om att regleringsbrevsuppdrag som rapporterats direkt till ett specifikt departement eller verk inte ska redovisas i årsredovisningen för att undvika dubbelrapportering.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2017 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

”Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första – tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län. Detta innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter.”

Ny länsstyrelseinstruktion

Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion upphävdes 2017-11-01 och ersattes av Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion. ÅR-mallen för år 2017 utgår likafullt från den upphävda förordningen (2007:825) inklusive de upphävda tilläggen 5 § p. 9 (Förordning (2017:222)) samt 6 § p. 13 (Förordning (2017:250)). Skälen härför att länsstyrelserna har arbetat utifrån den upphävda förordningen större delen av året, samt att den nya förordningen enligt Finansdepartementets ambition inte ska innebära någon ändring i sak. Slutligen hänvisas också till den upphävda förordningen i gällande regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna (ändringsbeslut 2017-06-29).

Övergripande samordningsuppdrag

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den.

Förordning (2008:1346).

Länsstyrelseinstruktionens 2 § är själva kärnan i Länsstyrelsens arbete för en fortsatt gynnsam utveckling av Örebro län.

Örebro län är ett län med stora variationer, ett Sverige i miniatyr med vidsträckta skogar, stora insjöar, berg och böljande jordbrukslandskap, stora och små städer men också glesbygd. Tillväxtmotorn i regionen är Örebro kommun som med sitt läge i Sverige har blivit ett viktigt centrum för logistik och lagerverksamhet. Den här variationen och bredden ställer höga krav på en sektorsövergripande förståelse, samverkan och särskild expertkunskap inom många områden.

Länsstyrelsen medverkar till att etablera, utveckla och stärka strukturer och gemensamma arbetssätt som bidrar till sektorsövergripande samarbeten där aktörer på nationell, regional och lokal nivå samarbetar kring olika frågor.

Arbetet är dels inriktat på att åstadkomma resultat inom respektive sakområde och dels på att identifiera samband och kommunikation mellan olika samverkanskonstellationer. Länsstyrelsen har genom sitt breda uppdrag en mycket god överblick och bidrar till att komplexa frågor bereds i olika relevanta forum för att säkerställa allsidig belysning.

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsens uppdrag att verka för att nationella mål får genomslag i länet samt främja länets utveckling genomsyrar samtliga verksamhetsområden. Hur arbetet bedrivs och hur målen uppnås redovisas under respektive uppdrag. Utgångspunkten för arbetet är länets fem, av länsledningen utpekade, strategiska utmaningar: integration, miljö, krisberedskap och civilt försvar, tillsyn och Agenda 2030, samt att i brett partnerskap med länets aktörer stärka Länsstyrelsens roll som statens företrädare i länet.

Länets strategiska utmaningar präglar även det interna arbetet där Länsstyrelsen fortsätter det interna förbättringsarbetet och att utveckla styrning och ledning av centrala processer för länets utveckling.

Utvecklingsarbetet inom dessa områden ställer höga krav på Länsstyrelsens förmåga att samverka mellan olika aktörer, på såväl lokal som regional och nationell nivå.

Internt har ett arbete inletts med att utveckla ett sammanhållet ledningssystem i myndigheten. Värdegrundsarbetet har berört frågor kring samverkan, inom myndigheten, och med andra samverkansaktörer. Ett projekt har startats med målet att digitalisera ärendehantering i myndigheten. Det är ett arbete som kommer att fortgå också under kommande verksamhetsår.

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att samordna olika samhällsintressen för att främja länets utveckling. Därför arrangeras regelbundet rådsmöten där företagare, företrädare för länets kommuner, myndigheter och olika organisationer är välkomna för att diskutera viktiga, gemensamma framtidsfrågor. De flesta råd leds av landshövdingen, till exempel Rådet för statlig samordning där samtliga 23 statliga myndigheter i länet deltar.

År 2016 fick Länsstyrelsen i Örebro län ta över hanteringen av två dispositionsrätter för landets länsstyrelser. År 2017 utvidgades uppdraget med ytterligare tretton varvid det totala antalet dispositionsrätter som Länsstyrelsen i Örebro län handlägger numera är femton stycken. Uppgifterna har alltså blivit alltmer omfattande, men har hanterats på ett mycket bra sätt av vår Ekonomienhet.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen i Örebro län deltar i ett flertal sektors- och myndighetsöverskridande initiativ och samverkansprojekt. Länsstyrelsen har aktivt deltagit i framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Örebro län. Vi har deltagit i det Regionala partnerskapet och bidragit med kunskapsunderlag samt medverkat i arbetsgrupper och på konferenser och seminarier. Det har gällt framför allt jämställdhet, miljö och hållbarhet samt landsbygdsperspektiven i länets utveckling.

Ett annat område där Länsstyrelsen varit drivande i samarbetet med Region Örebro län under året är energi- och klimatarbetet. Ett nytt energi- och klimatprogram för åren 2018–2020 har tagits fram gemensamt av Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län. Likaså har ett arbete startats för att ta fram en handlingsplan för en hållbar livsmedelsproduktion i länet som baserar sig på den nationella livsmedelsstrategin som regering och riksdag beslutat om.

Efter två nederbördsfattiga somrar kom dricksvattenfrågan i särskilt fokus då vattennivåerna sjönk i flera av länets dricksvattentäkter. Eftersom läget var kritiskt i flera kommuner och flera kommuner var berörda av den uppkomna situationen blev Länsstyrelsens samordnade roll särskilt viktig.

Arbetet med att skapa ett bolag kring Vätternvattenprojektet pågick parallellt med hanteringen av dricksvattenförsörjningen. Strax innan årets slut hade fem kommuner beslutat sig för att driva Vätternvattenprojektet vidare i egen regi och Länsstyrelsens roll i det arbetet avslutades. Projektets syfte är att säkerställa dricksvattenförsörjningen till de fem aktuella kommunerna på lång sikt.

En viktig händelse under året var försvarsövningen Aurora som genomfördes i september där ett flertal aktörer var inblandade. Övningen var ett bra tillfälle för Länsstyrelsen och berörda aktörer att öva samverkansmetodik vid den här typen av händelser.

Arbete med civilt försvar och totalförsvar har varit ett fokusområde under året. Flera utbildningsinsatser har arrangerats av Länsstyrelsen. Målgruppen har varit exempelvis kommuner,

polisen, Region Örebro län och Militärregion väst. Länskonferens med tema totalförsvaret i januari och grundläggande totalförsvarskurs i november har genomförts. I december erbjöds aktörerna i länet att delta i en kompetenshöjning med temat påverkanskampanjer och informationskrigföring.

En viktig del i detta sektorsövergripande arbete är de strategiska samtal som landshövdingen initierat och som arrangeras flera gånger per år på Örebro slott. Syftet är att aktörer som verkar inom samma sakområde, men som har olika behov och intressen, ska kunna ses och diskutera med varandra under informella former. Strategiska samtal har under 2017 arrangerats på följande teman:

- Länets bostadsmarknadsenkät
- Miljö- och klimatstöd
- Krisberedskap
- Kompetensförsörjning inom industrin
- Media och demokrati
- Dricksvatten
- Bredbandsfrågor
- Kommundialoger
- Skogsbruk.

Residenset vid Örebro slott ska vara en öppen och attraktiv mötesplats i länet. Under året har 125 aktiviteter genomförts i residenset och drygt 4 000 personer har därigenom haft möjlighet att besöka residenset. Länet och residenset har under året besökts av Kulturministern samt IT- och bostadsministern och dennes statssekreterare samt statssekreteraren med ansvar för civilt försvar. Ett flertal möten har hållits inom ramen för rådsorganisationen i Jämställdhetsrådet, Integrationsrådet och Rådet för statlig samordning. Möten har också anordnats med länets riksdagsledamöter, Nobelstiftelsen och Trafikverkets regionledning, samt ett antal statliga utredningar såsom arbetsmarknadsutredningen, kommissionen för jämlik hälsa och utredningen om besöksnäringen. Residenset besöktes också av internationella gäster från Kazakstan och Estland samt ambassadörsbesök från Indien, Armenien och USA. I december tog landshövdingen emot nobelpristagarna i medicin och fysik i residenset samband med deras besök i länet. Två gånger om året anordnas 'Öppet residens' för allmänheten. Det görs i samarbete med andra aktörer i Örebro slott. Ambitionen är att nå nya målgrupper för dessa arrangemang, som exempelvis barn och studenter.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Under 2016 var det stort fokus på mottagandet av människor på flykt som kom till Sverige och Örebro län. Det arbetet har gått in i ett nytt skede från att lösa frågor om mottagande till ett mer inriktat arbete på integration, en komplex fråga som ställer stora krav på det svenska samhället. I Örebro län har ett Integrationsråd inrättats där Länsstyrelsen är sammankallande och vars syfte är att få olika aktörer att träffas, samtala och genom samarbete underlätta integrationen. Fördelningen av länstalen har också fungerat bra då kommunerna, i dialog med oss, tagit sitt ansvar på ett bra sätt.

Tätt kopplat till denna fråga är bostadsförsörjningsfrågorna. Där vi fortsatt ser en stor utmaning i länet att hitta bostäder till resurssvaga grupper eller personer som tidigare inte varit etablerade på bostadsmarknaden. Vi samverkar därför inom våra uppdrag för integration och bostadsförsörjning för att adressera problemet. Det är även frågor som Länsstyrelsen kontinuerligt följer upp inom ramen för bostadsmarknadsanalysen.

Ett intensivt arbete har bedrivits för att underlätta och påskynda byggprocesserna i länets kommuner. Länsstyrelsen har under ett antal år haft en uttalad ambition att komma in tidigare i kommunernas planprocesser, att vara en deltagande part på ett tidigt stadium i stället för att komma in i slutskedet. Den förändrade modellen har mottagits mycket positivt och kommunernas handläggningstider i planprocesser har kortats avsevärt och byggandet har kunnat ta fart. Det här innebär att vi nu ser en något mättad marknad inom bostadsförsörjningen och att flera kommuner börjar få en jämvikt mellan efterfrågan och utbud. Däremot finns det fortsatta problem då resurssvaga grupper har svårt att ta del av denna förbättra bostadssituation eftersom prisnivån är alltför hög i nybyggda bostäder.

Eftersom dricksvattenfrågan blev så central under året har kontakten mellan Länsstyrelsen i Örebro län och berörda statliga organ varit särskilt omfattande under 2017. Efter en relativt regnig höst har läget förbättrats.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346)

Tillsyn har identifierats som en av Länsstyrelsens viktigaste uppdrag. Regelverk och lagar ger förutsättningar och ramar för hur tillsyn ska göras och vilka befogenheter Länsstyrelsens uppdrag inbegriper. Tillsyn omfattar många olika områden där regelverken och uppdragen skiljer sig åt, både till innehåll och detaljeringsgrad.

Tillsynsverksamheten bedrivs inom en mängd olika områden och är ett redskap för att både verka för att nationella mål får genomslag och att främja länets utveckling. I huvudsak kan tillsynen utgöras av två typer av tillsyn, dels den aktiva och direkta tillsynen och dels genom tillsynsvägledning där Länsstyrelsen bistår med kunskapsunderlag för att andra aktörer (bland annat kommuner) ska kunna bedriva en effektiv tillsyn.

För andra året i rad har Länsstyrelsen genomfört en Tillsynsvecka. Det finns flera syften med veckan, ett är att skapa förståelse hos allmänheten varför vi bedriver tillsynsverksamhet och vad det syftar till. Bedömningen är att vi fått ett bra genomslag i länsmedia för våra tillsynsinsatser.

Under veckan sker också en intern kompetensutveckling av myndighetens personal genom att höja medvetenheten om bland annat tillsynsmetodik och bemötande. Ett tredje syfte med Tillsynsveckan är att sprida kunskapen internt om hur tillsyn bedrivs inom olika sakområden.

Redovisning av utförda tillsynsuppgifter återfinns under respektive sakområde där tillsynen bedrivs samt i den redovisning till berörd myndighet som görs enligt Länsstyrelsens regleringsbrev.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.1

Länsstyrelserna ska bidra till att statlig verksamhet på regional nivå är samordnad och ligger till grund för hållbara och långsiktiga helhetslösningar för Sverige och den offentliga förvaltningen.

Statlig samordning under 2017

Länsstyrelsen i Örebro län driver Rådet för statlig samordning där chefer för alla statliga myndigheter i länet medverkar. Rådet har som huvudsakligt syfte att samordna olika statliga samhällsintressen inom Länsstyrelsens ansvarsområde på länsnivå med målsättningen att skapa effektivare statlig förvaltning på regional nivå.

Länsstyrelsen har under 2017 sammankallat till två möten med övriga statliga myndigheter i Örebro län. Länsstyrelsen har även sammankallat och bjudit in till separata mindre träffar i olika ärenden i arbetet med jämställdhet, integration och landsbygd bland annat. En fortsatt viktig fråga för Länsstyrelsen har varit att proaktivt samordna samt uppmana övriga myndigheter i länet att ta emot och underlätta för nyanlända att komma ut i arbetslivet genom praktikplatser på länets myndigheter. Andra viktiga frågor som diskuterats vid dessa möten är den statliga värdegrunden, indelningskommitténs fortsatta arbete men även den höjda beredskapen inom civilt försvar samt övningen Aurora i september 2017 som involverade delar av Länsstyrelsen både innan, under och efter övningen.

Som en del av det statliga myndighetssamarbetet i länet har Rådet för statlig samordning även en undergrupp för erfarenhetsutbyte kring mediehantering som intensifieras och uppdaterats under 2017.

Länsstyrelsen är aktiva i det länsgemensamma arbetet för att utveckla länsstyrelsernas samordningsuppdrag på klimatområdet. I det arbetet har vi nära dialog med nationella sakmyndigheter.

Länsstyrelsen har även tillsammans med Polisregion Bergslagen deltagit aktivt i projekt för att utveckla en modell för samverkan i perspektiven före, under och efter en samhällsstörning. Modellen ska utformas så att optimal samverkan kan uppnås och utgår ifrån Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps rekommendationer *Gemensamma grunder för samverkan och ledning*.

Länsstyrelsen har även stöttat statliga myndigheter i länet i deras arbete med jämställdhetsintegrering genom att arrangera två möten för nätverket Statligt nätverk kring jämställdhet och mänskliga rättigheter under 2017. Under mötena informerar vi om regionala nyheter samt diskuterar aktuella jämställdhetsfrågor. De myndigheter som är representerade är bland annat Försäkringskassan, Kriminalvården, Polisen, SCB, Skatteverket, Örebro universitetet, Arbetsmiljöverket med flera. De deltagande myndigheterna är mycket positiva till detta nätverk.

Regleringsbrevsuppdrag 1.2

Länsstyrelserna ska bidra till genomförandet av Agenda 2030. Länsstyrelserna ska också bistå regeringen (Finansdepartementet) i arbetet med Agenda 2030.

Agenda 2030 ska omsättas i nationella och regionala mål i den svenska statsförvaltningen. Länsstyrelserna bidrar till genomförandet av målen, bland annat mot bakgrund av det uppdrag som länsstyrelserna har att verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Genom att arbeta övergripande och långsiktigt för ekonomisk tillväxt, social välfärd och en god miljö bidrar länsstyrelserna till det regionala hållbarhetsarbetet och genomförandet av Agenda 2030.

Under våren 2017 identifierades behovet av att få en överblick över det arbete som görs inom länsstyrelserna med koppling till Agenda 2030. En grupp av kontaktslänsråd tillsattes med ansvar för frågorna. Därtill tillsattes en arbetsgrupp för att tydliggöra länsstyrelsernas uppdrag kopplat till agenda 2030 samt för att skapa möjligheter till erfarenhetsutbyte och spridning av goda exempel mellan myndigheterna.

Det finns en efterfrågan som riktar sig till länsstyrelserna om vägledning kring hur man kan ta sig an Agenda 2030-målen, inte minst från kommunerna. Det är sannolikt ett resultat av det arbete som länsstyrelserna bedrivit inom ramen för det regionala miljömålsarbetet. I arbetet med

de regionala miljömålen finns förankrade och beprövade arbetssätt för att arbeta med att omsätta nationella mål på regional nivå. Agenda 2030 har i Örebro län presenterats och diskuterats med representanter för kommunerna inom bland annat Miljö- och naturvårdsrådet.

En samlad presentation har tagits fram för att beskriva Agenda 2030-målen ur ett länsstyrelseperspektiv. Länsstyrelsernas verksamhet spänner över samtliga av de 17 målområden som Agenda 2030 omfattar. Länsstyrelsen i Örebro län har under året identifierat hur våra olika sakområden och samordningsuppdrag har bäring på arbetet med Agenda 2030. Målen har diskuterats i ledningsgrupp och chefsgrupp med inriktning mot länsstyrelsernas uppdrag samt hur Länsstyrelsen i Örebro län bör jobba med frågan. Det har bland annat resulterat i förslag om att göra en nulägesanalys av hur Örebro län förhåller sig till målen samt att etablera en arbetsgrupp inom myndigheten för att driva på arbetet internt och externt. Nedan följer exempel på hur olika verksamhetsområden vid Länsstyrelsen i Örebro län bidrar till genomförandet av Agenda 2030-målen.

Kulturmiljöarbetet bidrar till förverkligandet av Agenda 2030 bland annat genom det arbete som berör sociala aspekter som rätten till ett rikt kulturliv, där kulturmiljöer och kulturarv är viktiga förutsättningar. De mål som gäller för kulturmiljöarbetet sammanfaller i hög grad med intentionerna i Agenda 2030 och inriktas på inkludering och delaktighet i kulturmiljöarbetet, betonar att människor har rätt till sina kulturarv och rätt till att delta i processer som rör kulturmiljöer oavsett social bakgrund, kön eller ålder. Hållbar landskapsförvaltning med hänsynstagande till kulturmiljön ger trygghet och förankring och stärker social samhörighet, vilket är en förutsättning för utvecklandet av ett hållbart samhälle.

Länsstyrelsen i Örebro län arbetar aktivt för att kulturmiljöaspekter ska beaktas i miljömålsarbetet genom samverkan med arbetet inom vattenverksamhet och arbetet med grön infrastruktur. Genom fördelning av bidrag till kulturmiljö kan vi beakta sociala, kulturella och genusrelaterade perspektiv i kulturmiljön. Under 2017 har vi lett och avslutat framtagande av Kalejdoskopets verktygslåda ”Göra Sverige” som syftar till att ge metoder och verktyg för ett inkluderande och normkritiskt kulturmiljöarbete för att stärka just sådana perspektiv.

Under 2017 har ett nytt **energi- och klimatprogram** för åren 2018–2020 antagits i samverkan med Region Örebro län. Programmet tar sin utgångspunkt i både Agenda 2030 och nationella mål för energi och klimat.

Enheterna **Miljöskydd** samt **Vatten och Naturmiljö** beaktar miljö kvalitetsmålen vid tillsyn, tillsynsvägledning samt prövning av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Detta arbete ligger även i linje med Agenda 2030-målen. Enheten Vatten och Naturmiljö arbetar också med hantering av bidrag för lokala natur- och vattenvårdsprojekt som bidrar till att uppfylla målområde 6 *Rent vatten och sanitet för alla* och målområde 15 *Ekosystem och biologisk mångfald*. Vi har även ett samordningsarbete både vad gäller miljömålen och friluftsliv såväl som klimatanpassning och miljöövervakning, som länkar in till Agenda 2030.

Verksamhet på enheten **Art och Vilt** omfattar åtgärder inom målområde 15 *Ekosystem och biologisk mångfald* och flera av delmålen. Enheten arbetar med hållbar förvaltning av vilt, åtgärder för att förhindra förlust av hotade arter och förstörelse av naturliga livsmiljöer. Arbetat utgörs också av tillsyn för att förhindra handel med skyddade djur- och växtarter samt tillsyn för att förhindra tjuvjakt på de fem stora rovdjuren i Sverige.

Myndighetens övergripande **kommunikationsarbete** under 2017 har framför allt berört agendans målområde 5 *Jämställdhet* respektive målområde 10 *Minskad ojämlikhet*. Länsstyrelsen arbetar för att på olika sätt integrera ett jämställdhetsperspektiv i vårt kommunikationsarbete. Vi har analyserat och medvetandegjort representationen av män och

kvinnor i pressmeddelanden, sociala medier och andra kommunikationsinsatser. För att motverka ojämlikhet ska all vår kommunikation vara inkluderande och inte utestänga grupper eller personer i samhället.

Regleringsbrevsuppdrag 1.3

Länsstyrelserna ska arbeta för att inom sina verksamhetsområden bidra till att uppfylla regeringens mål för digitalisering om en enklare vardag för medborgare och företag, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.

Fokus på digitalisering

Digitalisering är ett omfattande begrepp som innefattar allt från digitalt tillgängliggörande, att ha kontakt digitalt och att minimera pappersflödet. Under 2017 har beslut fattats om att inom ramen för myndighetens digitaliseringsarbete prioritera ärendehantering i Platina. Ett projekt har igångsatts och tillförts resurser. En målsättning har tagits fram om att senast den 31 december 2018 ska Länsstyrelsen i Örebro län ha en helt digital ärendehantering. Det innebär att alla digitala handlingar ska hanteras digitalt. Pappershandlingar ska vi också hantera digitalt i vår ärendehantering. Som huvudregel ska vi, när det är möjligt, kommunicera digitalt i våra kontakter med medborgarna.

I projektet har under året sakverksamheterna sett över sina handläggningsprocesser så att de anpassas till digital handläggning. Vi har under året påbörjat utbildningar i digital handläggning i Platina för både medarbetare och chefer. Satsningen kommer fortsätta under 2018. Enheterna har getts i uppdrag att ta fram handlingsplaner för hur de ska nå målet under 2018. Alla anställda på myndigheten ska ha genomgått förvaltningsutbildning om allmänna handlingar, offentlighet och sekretess samt digital handläggning i Platina.

Förenkla för företag

För att förenkla för företagare har vi till exempel tagit fram ett webbformulär som stöd för att företag ska kunna göra bra ansökningshandlingar i miljöprövningsprocessen.

Länsstyrelsen jobbar sedan flera år tillbaka med helt digitala handläggningssystem för jordbruksstöd och landsbygdsstöd. Nytt för i år var att lantbrukarna måste använda elektroniskt bank-ID för att göra sin ansökan. Vi satsade därför på information och stöttning av lantbrukare som tidigare inte använt sig av den tjänsten. Andra processer som vi till stor del hanterar digitalt är fakturering, rekrytering, upphandling och vattenärenden.

Ny extern webbplats på gång

Under året har vi, i samarbete med övriga länsstyrelser, arbetat med en ny webbplats som ska förenkla vardagen för medborgare och företag när den lanseras under 2018. Bland annat har vi tagit fram en struktur och ett innehåll som tydligare utgår från olika målgrupper. För att säkra en hög kvalitet på innehållet har vi skrivit nya texter som klarspråksgranskats av oss internt och av tillgänglighetskonsulten Funka. För att öka effektiviteten i arbetet har det nationella länsstyrelsesamarbetet varit centralt, både i arbetet med att ta fram en ny webbplats och i planeringen för hur webbplatsen fortsatt ska förvaltas.

Satsning på kommunikation via sociala medier

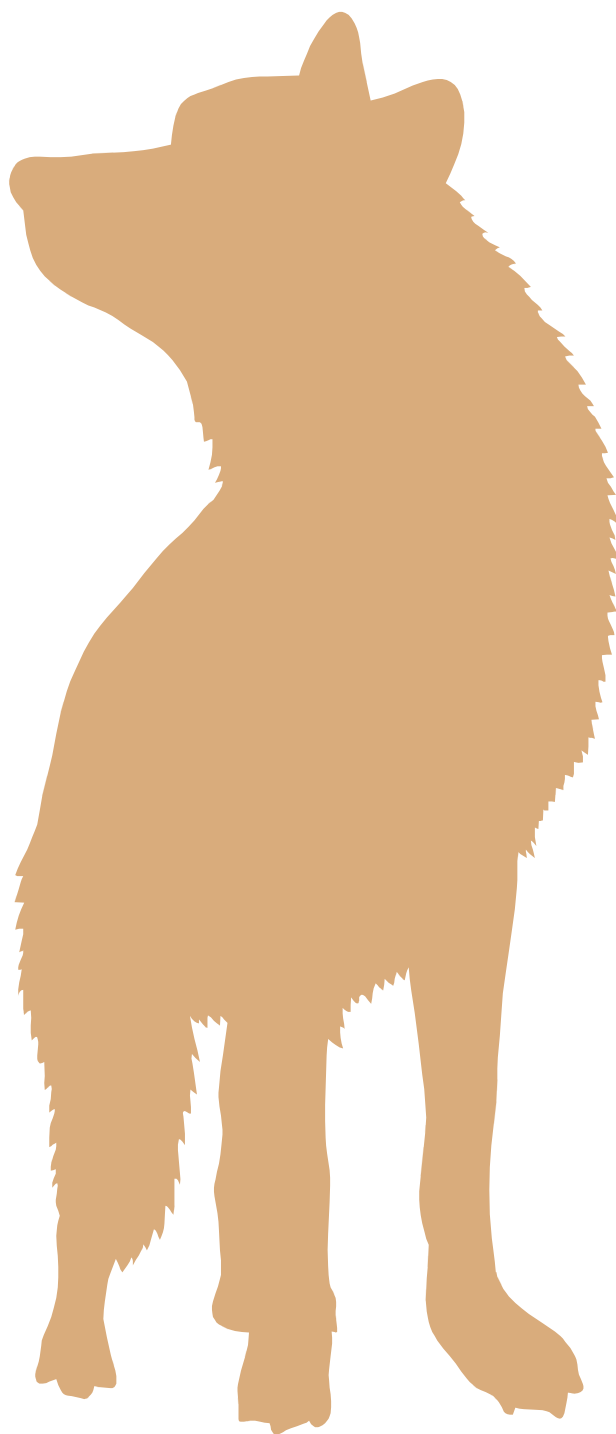
En del av vår digitala satsning för ökad delaktighet bestod under 2017 av att stärka kommunikationen om verksamheten i sociala medier. Vi startade sidor för myndigheten på Facebook och LinkedIn och fortsatte vårt arbete på Twitter, Youtube och Facebooksidor för länets naturreservat och kvinnofridsarbete.

Vi satsade framför allt på den nya Facebooksidan för Länsstyrelsen i Örebro län och att etablera den som kanal. Vi uppdaterade sidan kontinuerligt med i genomsnitt fyra inlägg per vecka och hade i slutet av året nått 1 300 följare. Under förra året producerade vi 81 filmer och delade totalt 98 filmer via kanalen. Detta för att på ett effektivt sätt nå ut och skapa delaktighet hos länsinvånarna. Inlägg med video var en lyckad satsning och bidrog till:

- 78 procent av den totala interaktionen för våra inlägg (gilla-markeringar, kommentarer, delningar).
- 75 procent av den totala räckvidden för våra inlägg (antalet personer som inlägg når ut till).
- Nästan 400 000 visningar av filmerna.
- Så gott som enbart positiva eller neutrala kommentarer. Fyra kommentarer togs bort under året med stöd av vår policy för olämpliga kommentarer.

Nytt digitalt verktyg för ett vidgat kulturmiljöarbete

Länsstyrelsen i Örebro län har varit projektledare för en ny digital verktygslåda som kallas Göra Sverige <https://kalejdoskop-hemsida.squarespace.com/#vad-r-gra-sverige-section>. Det är ett digitalt hjälpmedel för länsstyrelserna men även för andra myndigheter och organisationer som jobbar direkt eller indirekt med kulturmiljöer. Syftet med verktyget är att få kunskap och insikter som stöttar ett mer normkritiskt sätt att hantera frågor om kulturarv och kulturmiljöer. Projektet är ett samarbete mellan länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet och Läns museet Stockholm och har finansierats av Vinnova-Mångfaldslabbet och FoU-medel från Riksantikvarieämbetet.

Övrig förvaltning

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader för verksamhet 20* och 21*	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	2,8	2,9	2,3
Årsarbetskrafter kvinnor	2,3	2,4	3,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,04	3,47	3,59
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 836	6 966	6 936
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,07	4,40	4,55
Antal ärenden, inkomna och upprättade	781	747	725
Antal beslutade ärenden	774	771	749
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	1	5
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	578	1 072	1 567

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Mängden ärenden inom området har ökat något de senaste åren, men antalet ärenden som är äldre än två år har inte ökat utan ligger på en mycket låg nivå. Under senare år har det skett en växling av vilka bidrag som betalas ut inom jakt och viltvård vilket innebär att dessa kostnader delvis redovisas under en annan VÄS.

Brugarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 218, Jakt och viltvård ¹⁾	72

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 218 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 63.

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Jakt och viltvård, 218

99 av totalt 143 personer svarade på brukarundersökningen, vilket ger en svarsfrekvens på 69 procent.

Nöjdindex brukarundersökning: Övergripande resultat där vi placerar oss i topp av alla län. Helhetsintrycket var mycket bra, bemötande likaså och engagerad personal där vi hade högst resultat i riket. För information, vägledning och kommunikation ligger vi över snittet med god marginal. För webb-avsnittet ligger vi i topp i två frågor och över snittet för den tredje frågan. För frågan om GIS ligger vi under snittet som enda fråga. För effektivitet och kompetens ligger vi mycket nära toppen.

Samlad bedömning av resultat

Området innehåller en stor variation av ärenden. Det är allt från näringsrättsliga frågor, kameraövervakning, delgivning, individärenden och jakt och viltvård. Vi har flest ärenden inom delgivning men även kameraärenden är en stor grupp. De ärenden som får mycket uppmärksamhet är licensjaksärenden på varg. Under året har detta arbete fungerat bra och samarbetet med de andra berörda länsstyrelserna är välfungerande. Vi har målmedvetet arbetat med dialogen mellan de olika intressen som berörs av licensjakten på varg, vilket även resulterat i ett bra samtalsklimat.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Kameraövervakning

Under 2017 har vi förutom en rättssäker ärendehandläggning prioriterat att hålla oss uppdaterade kring utvecklingen av den löpande rättspraxis samt utredningar gällande lagstiftning som sker inom kameraövervakning. Vi använder oss av den samarbetsyta som finns inom länsstyrelsernas verksamhet för kameraövervakning, där vi kan hämta hjälp och stöd till våra bedömningar, likaväl som att vi själva bidrar med våra kunskaper och erfarenheter. Länsstyrelsen har också en fortsatt tät kontakt med Datainspektionen, som har det centrala tillsynsansvaret enligt lagstiftningen. Länsstyrelsen har som alltid haft en hög tillgänglighet för att kunna besvara allmänhetens och medias frågor om kameraövervakning. Det kan gälla enskilda frågor, men också mer övergripande frågor som arbetssätt, statistik etc. Ansökningsblanketter och information finns på vår webbplats. Ett nytt mål för handläggningstid avseende ansökningar infördes 2016. Målet innebär att ansökningar ska handläggas och beslutas inom 120 dagar. Måluppfyllelsen har ökat markant under 2017 från 30 procent till över 70 procent.

Länsstyrelsen har genomfört två tillsynsbesök i enlighet med länsstyrelsernas nationella tillsynsplan, som för året varit inriktad på hotellverksamheter. Vid besök kunde det konstateras att otillåten kameraövervakning förekom. Verksamheterna fick krav på att ta bort kamerorna och vid efterkontroll hade kamerorna tagits bort.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 4 §

1. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också de allmänna valen.

Länsstyrelsernas arbete med val varierar i stor grad beroende på om det är ett valår eller inte. Länsstyrelsen har under året genomfört ett så kallat efterträdarval. Det innebär att om någon ledamot avgår under pågående mandatperiod i kommun eller landstingsfullmäktige ska länsstyrelsen utse nya ledamöter.

Arbetet inför det allmänna valet 2018 har påbörjats. Länsstyrelsen har beslutat om valkretsindelning samt infört de ändrade valdistriktsgränserna i de kartor som utgör underlag för valdistriktsindelningen samt fastställt kommunernas beslut om valkretsar i länet. Länsstyrelsen har deltagit i Valmyndighetens utbildningsdagar och möten med länsstyrelsernas nätverk för valarbetet.

Länsstyrelseinstruktion 6 §

7. Länsstyrelsen i Örebro län prövar frågor om tillstånd att anordna kampsportsmatch och utövar tillsyn enligt lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher.

Kampsportsdelegationen

Inom Länsstyrelsen i Örebro län finns Kampsportsdelegationen som svarar för prövning av frågor om tillstånd att anordna kampsportsmatch och återkallelse av tillstånd enligt lag (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher (kampsportslagen). Kampsportsdelegationen har hållit totalt fem sammanträden och har meddelat 22 beslut om tillstånd. Handläggningen av tillståndsärenden har genomförts i enlighet med de bestämmelser om handläggningstid som finns i förordning (2006:1068) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher.

Länsstyrelsens ansvar för tillsyn enligt kampsportslagen

Länsstyrelsen har utövat tillsyn, genom granskning i tio ärenden, av kampsportsförbundens och föreningarnas egenkontroll med anledning av meddelat tillstånd. Länsstyrelsen har därutöver i enlighet med beslutad tillsynsplan för 2017 utövat tillsyn genom besök eller genom att efter genomförandet av en eller flera kampsportsmatcher begära in upplysningar och handlingar av tillståndshavaren. Under 2017 har ett tillsynsbesök genomförts vid en tävling för matchboxning i Nyköping. Länsstyrelsen hade inga anmärkningar på verksamheten.

Trafikföreskrifter

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (avser verksamhet 25*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,2	0,2	0,1
Årsarbetskrafter kvinnor	0,7	0,5	0,8
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,56	0,42	0,61
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	833	624	858
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,50	0,39	0,56
Antal ärenden, inkomna och upprättade	167	120	114
Antal beslutade ärenden	163	129	128
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	2	3
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Det har skett en liten ökning av mängden ärenden inom detta område. Det har även inneburit att ärendegruppen har ökat sin andel av de totala verksamhetskostnaderna.

Samlad bedömning av resultat

Under 2017 har vi jobbat målmedvetet med att få ner antal ärenden i balansen. Detta har gett resultat och vi går in i 2018 med förhållandevis få ärenden i balansen. Arbetet har även medfört att det äldsta ärendet har kunnat avslutas under året. Handläggningstiden för hela ärendegruppen har kunnat hållas nere och ligger i genomsnitt på drygt en månad. Det har kommit något fler överklagande av våra beslut under 2017 än tidigare år. De överprövande myndigheterna har inte ändrat våra beslut.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Inom verksamhetskod trafikföreskrifter handläggs ärenden som bland annat rör lokala trafikföreskrifter, tillstånd till tävling eller uppvisning på väg och tillstånd för att sätta upp skylt vid väg. Ärendegruppen genererar cirka 150 ärenden årligen där huvuddelen gäller trafikföreskrifter. Vi arbetar kontinuerligt med att förbättra tillgängligheten, till exempel genom översyn av vår externa webbplats och uppdaterade ansökningsblanketter. Vår förhoppning är att allmänheten enkelt ska kunna hitta information och vid behov lätt kunna ta kontakt med oss.

Vi har under året ingått i samverkansgruppen för trafikfrågor vars syfte är att utbyta erfarenheter, att sprida kunskap och att främja en likriktad rättstillämpning i landet.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 28*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,6	1,0	1,0
Årsarbetskrafter kvinnor	7,0	7,8	8,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	5,20	5,73	6,01
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 035	9 536	9 629
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	5,38	6,02	6,31
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 170	1 154	1 083
Antal beslutade ärenden	1 164	1 149	1 122
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	23	24	21
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antalet årsarbetskrafter har minskat något vilket främst beror på personalomsättning. Ärendemängden är tämligen konstant under de tre redovisade åren. Beslutstakten ligger även intakt på en hög jämn nivå. Ärenden äldre än två år är främst kopplat till förprövningsbesiktning. Länsstyrelsen har säkerställt att avsaknaden av beslut i dessa ärenden inte har negativ påverkan på den beslutet gäller.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 281, Livsmedelskontroll ¹⁾	63
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 282, Djurskydd (tillstånd § 16 Djurskyddslagen) ²⁾	66
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 28231, Djurstallar (förprovning) ³⁾	60
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 283, Smittskydd ⁴⁾	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 284, Allmänna veterinära frågor ⁵⁾	76

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 281 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 17 deltagande länsstyrelser är 60.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 282 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 70.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 28231 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 20 deltagande länsstyrelser är 65.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 283 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 15 deltagande länsstyrelser är 75.

⁵⁾ Nöjdindex för verksamhet 284 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 15 deltagande länsstyrelser är 65.

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Livsmedelskontroll, 281

Nöjdhetsindex ligger något över genomsnittet. Resultaten varierar mycket beroende på fråga och antalet som svarat på de olika frågorna ligger mellan 5 och 13 personer vilket gör det svårt att dra slutsatser av resultatet.

Djurskydd (tillståndsplikt för viss djurhållning), 282

Nöjdhetsindex ligger något under genomsnittet, men har ändå ökat jämfört med föregående mätning 2014. Förbättringsområden är framför allt handläggningstider och tillgänglighet. Positivt är att sökande upplever att personalen är engagerad och ger ett bra bemötande. Informationen på webben är lätt att förstå, men svår att hitta.

Förprovning av djurstallar, 28231

Se Regleringsbrevsuppdrag 3.55, rubrik Förprovning av djurstallar. sida 47.

Allmänna veterinära frågor, 284

Nöjdhetsindex ligger över genomsnittet, resultatet är dock baserat på få svar. Det är därför svårt att hitta några tydliga förbättringsområden. Ett område som fick något sämre betyg var information.

Samlad bedömning av resultat

Överlag är resultatet bra. Måluppfyllelsen för handläggningstider av anmälningsärenden djurskydd, tillstånd enligt §16 djurskyddslagen samt förprovning av djurstallar har förbättrats. Vi har blivit bättre på att följa upp konstaterade brister i djurhållningen vilket resulterat i fler förelägganden att åtgärda bristerna. Under året har ny personal introducerats i arbetet med primärproduktionskontroller, vilket kommer ge effekt på antalet utförda kontroller under 2018. Vidare har vi investerat i kompetens inom förprovningområdet som förväntas ge effekt på ännu kortare handläggningstider under 2018. Antalet utförda normalkontroller är dock för lågt och behöver öka markant och därför har verksamhetsplaneringen för 2018 ett tydligt mål för att förbättra det resultatet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Informationssatsningar för god djurvälstånd

Länsstyrelsen har tillsammans med LRF anordnat ett möte för lantbrukare med syfte att avdramatisera kontrollen och ge en allmän information om hur en kontroll går till. Detta förebyggande arbete är tänkt att fortsätta under 2018 med mer branschspecifika möten.

Vi har även informerat om djurskydd avseende de animalieproducerande djuren i vår tidskrift *Gröna bladet*.

Information till allmänheten om djurskydd har vi spridit genom att under två dagar finnas med monter i en välbesökt galleria.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 4 §

2. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar.

Tillsyn över veterinär verksamhet

Länsstyrelsen har som mål att tillsynen ska säkerställa en god vård av djur och en god djurhälsa inom länet och att se till att samhällets krav på djurskydd, smittskydd och livsmedelssäkerhet tillgodoses.

Kontroller av djurhälsopersonal

Under 2017 har Länsstyrelsen gjort åtta kontroller av djurhälsopersonal i länet. Fem av dessa har varit en fysisk kontroll och tre har varit administrativa kontroller av veterinärer med villkorad läkemedelsanvändning. Vissa brister gällande rapportering, hantering och föreskrivning av läkemedel har påträffats, men Länsstyrelsen bedömer att verksamheterna i stort mött kraven inom de områden som kontrollerats. Vi bedömer därför att djursjukvården i länet håller en god kvalitet.

Hygien i djurens hälso- och sjukvård

Verksamheter inom djurens hälso- och sjukvård ska ha en hygienplan för att förhindra spridning av smitta och av antibiotikaresistenta bakterier. Under 2017 har vi kontrollerat hygienarbetet på 15 veterinärkliniker. I huvudsak bedrivs verksamheten i enlighet med de riktlinjer som finns för att minska risken för smitta. På de flesta kliniker finns det dock behov av mindre åtgärder för att underlätta städningen av lokalerna.

Vid en verksamhet har vi ställt omfattande krav för att kliniken ska kunna bedriva veterinärverksamhet på ett säkert sätt. Uppföljande besök kommer att genomföras under nästa år för att säkerställa att kliniken har de rutiner och planer som behövs för att bedriva ett godtagbart smittskyddsarbete.

Samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Länsstyrelsen deltar i arbetet mot antibiotikaresistens bland annat genom bevakning av multiresistenta infektioner, tillsyn av praktiserande veterinärer och klinikers hygienarbete (se text om kontroller av djurhälsopersonal ovan) samt som adjungerad till Region Örebro läns lokala STRAMA-grupp. Genom nyhetsbrev till djurhälsopersonal för Länsstyrelsen fram nya läkemedelsrekommendationer samt information kring sjukdomar och antibiotikaresistens. I tillsynsarbetet av djurhälsopersonal samt läkemedel på gård förs diskussioner kring antibiotikaval och behandlingsalternativ.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.5

Länsstyrelserna ska redovisa en övergripande bedömning av måluppfyllelsen för de specifika målen för livsmedelskontrollen i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. Redovisningen ska inkludera en kortfattad analys av orsakerna till eventuell utebliven måluppfyllelse för de enskilda målen.

I den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan har de statliga verken och länsstyrelserna tagit fram specifika mål för flera olika områden. Arbetet med att ta fram ytterligare mål pågår. I dagsläget finns det mål för följande områden: växtskyddskontroll, foderkontroll, ABP-kontroll, djurskyddskontroll och livsmedelskontroll.

Livsmedelskontroll

Kommunal livsmedelskontroll

I den nationella kontrollplanen finns inga specifika mål som berör Länsstyrelsen som kontrollmyndighet. Länsstyrelsen har en viktig uppgift i att samordna och stötta kommunerna i deras kontrollarbete.

I uppdraget att samordna den kommunala livsmedelskontrollen är länsmöten för de kommunala inspektörerna viktiga. Vi genomför två möten per år där Livsmedelsverket medverkar. Under 2017 har Livsmedelsverket även medverkat i ett möte för kommunala chefer i livsmedelskontrollen. Länsstyrelsen har en planeringsgrupp för länsmöten med representanter från tre kommuner. Det ger ett bra engagemang bland deltagarna och hjälper till att lyfta viktiga ämnen på mötena. Länsstyrelsen har även ett sammanhållande ansvar för de länsgemensamma kontrollprojekten. Under 2017 har fokus varit ekologiska varor i butik. I början av året slutrapporterades ett projekt om tillverkning av sushi som genomfördes under 2016. Sushihanteringen var acceptabel på de kontrollerade anläggningarna. Ett fåtal avvikelser konstaterades och dessa rättades till efter att de hade påtalats.

Länsstyrelsen har en uppdaterad plan för genomförande av revision av kommunernas kontroll. På grund av tillfällig resursbrist under 2017 kommer två revisioner att flyttas till 2018.

Kontroll av primärproducenter

Vi har gjort ett riskbaserat uttag i Primör där företag med nötkreatur har prioriterats. Länsstyrelsen har i år gjort totalt 26 kontroller av primärproduktionen av livsmedel inklusive den kontroll som sker i samband med tvärvillkorskontroll. Inga allvarliga fel som kräver uppföljning upptäcktes vid kontrollerna. Den personal som tidigare utfört primärproduktionskontrollerna har slutat, vilket medfört att vi lagt betydande resurser på kompetensutveckling i år. Bland annat genom att delta på olika kurser och vi har även följt med på skarpa kontroller i två andra län. Eftersom vi prioriterat kompetensutveckling i år har antalet kontroller blivit färre än planerat och därför avser vi att utföra fler kontroller under 2018 för att kompensera.

Länsstyrelsen har även medverkat i ett av Livsmedelsverket initierat kontrollprojekt avseende glykoalkaloider i potatis. Vi har tillsammans med Länsstyrelsen i Västmanlands län genomfört en kontroll på ett potatispackeri i länet.

Länsstyrelsen har även påbörjat en inventering av spannmålstorkar i länet för att få kunskap om var spannmål torkas och vilken torkmetod som används. Inventeringen utförs dels i samband med andra besök på gårdar samt genom enkätutskick. Enkäten har skickats till 157 företagare

med spannmål som huvudsaklig produktionsinriktning och har under 2017 fått 64 svar. Inventeringen utgör en del i arbetet med operativt mål 12, mykotoxin vid spannmålstorkning, inom livsmedelskontrollen. Inventeringen kommer fortsätta under 2018 då vi sannolikt även kommer utföra kontroller i ett länsstyrelsegemensamt projekt.

Regleringsbrevsuppdrag 1.6

Länsstyrelserna ska redovisa en övergripande bedömning av måluppfyllelsen för de specifika målen i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. För djurskyddskontrollen avses de specifika mål som Statens jordbruksverk och länsstyrelserna har satt upp och för kontrollen av foder och animaliska biprodukter och den kontroll som bedrivs enligt förordningen (2006:816) om kontroll av husdjur m.m. och lagen (2006:806) om provtagning på djur m.m. avses de specifika mål länsstyrelsen har satt upp. Redovisningen ska inkludera en kortfattad analys av orsakerna till eventuell utebliven måluppfyllelse för de enskilda målen.

Djurskyddskontroll

Länsstyrelsen i Örebro län har gjort 63 normalkontroller och 169 anmälningskontroller. Det har under året varit stor personalomsättning samt en långtidssjukskrivning vilket medfört en underbemanning som främst påverkat antalet normalkontroller. Det har varit många anmälningar av allvarlig karaktär vilket medfört att färre planerade kontroller kunnat genomföras. Antalet förelägganden har dubblerats under 2017 jämfört med 2016. Under 2017 har vi beslutat om 30 förelägganden efter anmälan jämfört med 16 under 2016.

Kontroll efter anmälan

Länsstyrelsen har nått målet att fatta beslut i minst 90 procent av ärendena inom 90 dagar från att anmälan kommit in. Under 2016 nåddes målet nästan med 89 procent beslutade ärenden inom 90 dagar. Under 2017 har 37,3 procent av anmälningsärendena handlagts genom brev eller uppföljande telefonsamtal jämfört med 30,7 procent året innan. Andelen obefogade kontroller har varit 39,1 procent under 2017 jämfört med 66,5 procent för 2016.

Normalkontroll

Normalkontroll utförs i första hand på gårdar som tagits ut via STORK. Vi har även prioriterat normalkontroller för att följa upp att djurförbud följs. Av normalkontrollerna har 33 procent krävt åtgärd i form av uppföljning eller föreläggande.

Andelen kontrollerade besättningar med livsmedelsproducerande djur har sjunkit till 5,5 procent jämfört med 2016 då vi kontrollerade 9,1 procent av besättningarna. Inför 2018 införs ett nytt arbetssätt för att öka antalet normalkontroller med målet att nå minst 10 procent.

Ansökan om förprovning av djurstallar

Av 25 beslutade ärenden har 68 procent handlagts inom 56 dagar från komplett ansökan, vilket är en klar förbättring jämfört med 2016 då 57 procent handlades inom 56 dagar. Åtgärder har satts in för att ytterligare förbättra detta resultat under 2018. Se vidare regleringsbrevsuppdrag 3.55, rubrik Förprovning av djurstallar, sida 47.

Ansökan om tillståndsplikt för viss djurhållning (§16 djurskyddslagen)

Av 42 beslutade ärenden har 90 procent handlagts inom 90 dagar från komplett ansökan vilket innebär att vi nått det nationella målet. Det är en förbättring jämfört med 2016 då målet inte nåddes (81 procent beslutades då inom 90 dagar).

Kontroll av animaliska biprodukter

Länsstyrelsen har en beslutad flerårig kontrollplan som styr arbetet med kontroll av animaliska biprodukter (ABP). Kontrollens syfte är att säkerställa en hög skyddsnivå mot att patogener och rests substanser från animaliska biprodukter ska komma att utgöra en fara för människors eller djurs hälsa. Planen innehåller bland annat mål, organisation, genomförande och uppföljning.

Samtliga länets transportörer av ABP kontrollerades 2015. Under 2017 har vi därför inte genomfört några kontroller. Länsstyrelsen deltar i ett nationellt projekt för kontroll av ABP-transporter till biogasanläggningar och kommer att kontrollera länets enda anläggning i början av 2018. Länsstyrelsen ser mycket positivt på de nationella projekten eftersom de leder till god samsyn i landet.

Seminkontroll

År 2017 gjordes kontroll på fem verksamheter som bedriver seminering av häst. Länsstyrelsen bedömer att verksamheten i huvudsak bedrivs efter de regler och riktlinjer som finns för denna typ av verksamhet.

Kontroll av villkorad läkemedelsanvändning och djurhälsopersonal

Länsstyrelsen utövar offentlig kontroll över användningen av läkemedel på gård och över djurhälsopersonal. Länsstyrelsen har en kontrollplan som styr den kontroll som ska utföras. Utgångspunkten för bedömningen av hur omfattande kontroller som krävs är dels erfarenhet från tidigare kontroller, dels Jordbruksverkets generella riskvärdering gällande djurhälsopersonal.

Under 2017 har hälften av de planerade kontrollerna av läkemedel på gård utförts. Genomförandegraden för de planerade kontrollerna av djurhälsopersonal är högre än för läkemedel på gård, cirka två tredjedelar av de planerade kontrollerna genomfördes under 2017. Vissa brister gällande rapportering, hantering och föreskrivning av läkemedel har påträffats, men Länsstyrelsen bedömer att verksamheterna i stort mött kraven inom de områden som kontrollerats. Vi bedömer därför att djursjukvården i länet håller en god kvalitet.

Kontroll av foder i primärproduktionen

Länsstyrelsen samordnar kontroll av foder inom primärproduktionen med andra kontroller, särskilt kontroll av tvärvillkor samt kontroll av livsmedel i primärproduktionen. Kontrollen utgår från en beslutad flerårig kontrollplan och under 2017 har 27 kontroller utförts.

Tabell 1.1: Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor
(Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta	2017	2016	2015
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	11	4	38
Årsarbetskrafter inom området djurskydd	5,6	5,1	5,6
Årsarbetskrafter inom området livsmedelskontroll	0,2	0,4	0,4
<i>varav</i> Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	0,04	0,16	0,19
Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av foder i primärproduktionen	0,01	0,02	0,05
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	0	0	8

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, ärendehanteringssystemet Platina, Djurskyddskontrollregister

Kommentar till Tabell 1.1 Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (Regleringsbrevsbilaga)

Inom livsmedelskontroll har vi haft en del vakanser, vilket kan förklara den minskade årsarbetskraften.

Inga kontroller inom animaliska biprodukter (ABP) har gjorts under 2017 då samtliga objekt kontrollerades genom ett projekt 2015.

Regional tillväxt

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 30*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,0	0,7	0,8
Årsarbetskrafter kvinnor	0,1	0,1	0,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,61	0,51	0,66
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 178	882	1 134
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,70	0,56	0,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade	16	15	16
Antal beslutade ärenden	11	9	12
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	2	3	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	5 808	4 459	4 239

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Som siffrorna i tabellen visar är utvecklingen över åren relativt konstant. På raden ”Antal ärenden, inkomna och upprättade” återfinns de ansökningar för projektstöd inom regional utveckling samt remissvar med mera. Arbeta och kostnader för betaltjänster som beskrivs nedan ingår inte i tabellen eftersom de inte finansieras med medel från förvaltningsanslaget.

I posten bidragsutbetalningar har 3 239 000 kronor utbetalats, i enlighet med regleringsbrevet, för att finansiera förvaltningskostnader hos Region Örebro län med en tolfedel per månad.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens samverkan med Region Örebro län fungerar väl och utvecklas över tid. En väl fungerande samverkan är viktig för länets utveckling. Länsstyrelsen har under året samverkat med Region Örebro län för att ta fram strategier för länets utveckling. Länsstyrelsen bidrar till genomförandet av strategierna genom aktivt deltagande samt finansiering av projekt med medel från utgiftsområde 19 och anslaget 1:1 samt Landsbygdsprogrammet. Finansieringen bidrar till att flera projekt som gynnar länets utveckling inom områden som ett jämställt näringsliv och innovationer i landsbygdsföretag. Genom samverkan, finansiering och det arbetet som utförs för betaltjänster bidrar Länsstyrelsen till den regionala tillväxten.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen roll inom det regionala tillväxtarbetet handlar om samordning, samverkan och till viss del finansiering av, för länet, strategiska utvecklingsåtgärder. Under 2017 har vi arbetat med att utveckla våra kriterier för användningen av regionala projektmedel från utgiftsområde 19 och anslaget 1:1. Med utgångspunkt i den kommande regionala utvecklingsstrategin och den nya regionala innovationsstrategin för länet ser vi att vi bör bidra till genomförandet genom att prioritera innovation och hållbar tillväxt som gynnar länets landsbygder. Vi ser det som väsentligt att tillvarata den innovationskraft och det entreprenörskap som finns på landsbygden och det ligger också tydligt i linje med våra övriga uppdrag. Länsstyrelsen har också viktiga uppdrag för att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi. I det arbetet ser vi det som en fördel om vi kan använda de regionala tillväxtmedlen till konkreta projekt inom området. Särskilt projekt som bidrar till samverkan mellan aktörer samt projekt som bidrar till genomförandet av EU:s strukturfondsprogram för en koldioxidsnål ekonomi. Vi ser det också som viktigt att främja entreprenörskap och företagande på landsbygden, särskilt med inriktning mot länets natur- och kulturmiljöer.

Länsstyrelsens samverkar aktivt med Region Örebro län i frågor som rör regional tillväxt. Länsstyrelsen har aktivt deltagit i framtagandet av länets regionala utvecklingsstrategi, bidragit i arbetet med framtagande av en innovationsstrategi, deltagit i framtagande av en målbild för länets innovationsstödssystem samt avslutat arbetet med ett nytt energi- och klimatprogram för 2017–2020 samt påbörjat arbetet med en regional livsmedelsstrategi.

För att stötta näringslivets utveckling i länet har Länsstyrelsen beviljat medel till ett projekt att kommersialisera forskningsidéer från Örebro universitet. Det är universitetets holdingbolag som är projektägare och ska stötta små företag med riskkapital för att dessa ska få möjlighet att omvandla idéer till kommersiella produkter eller tjänster.

Betaltjänster

Under året har fokus för arbetet med grundläggande betaltjänster varit information till de utpekade målgrupperna; äldre, personer med funktionsnedsättning och nyanlända. Länsstyrelsen har arrangerat tre mässor med rubriken ”Hur kan den nya tekniken göra betalningar och vardagslivet enklare?” och som besökts av cirka 500 personer. Vi har även varit med och planerat en mässa tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götalands län som anordnats i deras län. Informationsinsatser och enkätundersökningar har genomförts på marknader, företags- och seniormässor. Med hjälp av dessa har vi tagit reda på hur betaltjänstmarknaden påverkar privatpersoner, företag och föreningar i länet. Fortsatta informationsinsatser om grundläggande betaltjänster och etablering av betaltjänstombud är viktigt för samtliga grupper.

Precis som tidigare år märkte vi även 2017 av de stora flyktingströmmarna som kom till Sverige i slutet av 2015 och i vårt fall framför allt till norra länsdelen. Där har vi under året genomfört ett mycket uppskattat pilotprojekt med information om betaltjänster på andra språk, främst arabiska, som riktar sig till nyanlända och asylsökande. Informationen har varit ett led i att hitta en modell och ett tillvägagångsätt som ska kunna spridas i fler områden, både i och utanför länet. Under 2017 har även ett projekt påbörjats kring tillgänglig service, där tanken är att, genom bättre kunskap och kommunikation, kunna bidra till en mer tillgänglig service i landsortsbutiker och andra servicegivare på landsbygden.

Arbetet med att etablera betaltjänstombud har pågått under året men utan framgång. Förklaringen till att näringsidkare inte vill bli betaltjänstombud ligger i att det är ett stort ansvar med ökad risk och arbetsbörda. Det är ett välkänt problem i hela landet för alla länsstyrelser och Post- och telestyrelsen arbetar med främjandet av betaltjänstombud.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

7. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att förenkla för företag.

Tydlig information har gett många klimatinvesteringar

I arbetet med vägledning av energi- och klimatfrågor arbetar vi systematiskt med nätverk och projekt för att underlätta för företagen att göra rätt val och ta tillvara möjligheterna till statliga stöd. Under året har vi hållit företagsmöten om både systematiskt energiarbete, energikonvertering och transporter samt haft ett möte med kommunernas energi- och klimatrådgivare.

Vår vägledning kring investeringsstödet Klimatklivet har upplevts positivt av berörda företag enligt den nationella studie som Naturvårdsverket genomfört. Vi håller vår yttrandetid till Naturvårdsverket och informerar, i samverkan med Naturvårdsverket, om när beslut kan väntas. När projekt beviljats tar vi kontakt med sökande och klargör förutsättningar för stöd, till exempel hur man gör lägesrapporter. Vi stämmer även av om någon del av ansökan omfattas av sekretess och hur företaget ser på att lyftas fram i media i samband med beslutet. Vi följer projekten och landshövdingen har invigt vissa av investeringarna. Goda exempel på aktivt klimatarbete lyfter vi fram med hjälp av årliga regionala energipriser som Länsstyrelsen delar ut i samverkan med Region Örebro län och Handelskammaren Mälardalen.

Länsstyrelsens arbete med att förenkla för företag enligt regleringsbrevet finns redovisat under regleringsbrevsuppdrag 3.55, sida 47.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.11

Berörda länsstyrelser ska redovisa exempel på områden, inom den regionala tillväxtpolitiken, där samverkan sker mellan länsstyrelsen och den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet och hur denna samverkan har utvecklats. Detta innefattar särskilt genomförandet av de regionala strukturfondsprogrammen 2014–2020, inklusive territoriellt samarbete avseende insatser inom det tematiska området Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer.

Samverkan med regionalt utvecklingsansvarig

Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län har ett allt mer utvecklat samarbete. Ledningarna för de båda organisationerna möts regelbundet för att utveckla och befästa samarbetet. Under året har ett arbete pågått som syftar till att ta fram ett samarbetsavtal för att uttrycka viljan att tydliggöra och utveckla samarbetet ytterligare.

Länsstyrelsen och Region Örebro län samarbetar bland annat i frågor som rör framtagande av strategier och andra styrdokument. Som exempel kan nämnas framtagandet av en innovationsstrategi, ett nytt energi- och klimatprogram samt arbetet med att ta fram en målbild för innovationsstödssystemet. Länsstyrelsen har deltagit i referensgruppen till Region Örebro läns framtagande av Handlingsplan för miljö och klimat i regionalt tillväxtarbete.

Ny regional utvecklingsstrategi

Länsstyrelsen deltar i det Regionala partnerskapet som utgör styrgrupp för framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin för Örebro län (RUS). Vi har även deltagit och bidragit till arbetet i arbetsgrupper kring olika temaområden för länets nya regionala utvecklingsstrategi. Ett omfattande uppdrag har varit arbetet med att tydliggöra frågor om jämställdhet i texterna. Vi har även bidragit med inspel kring prioriteringar och indikatorer särskilt inom områdena integration, miljö och areella näringar. Region Örebro län kommer fatta beslut om den nya RUS våren 2018.

Regionala strukturfondsprogrammen

Länsstyrelsen i Örebro län deltar på olika nivåer i genomförandet av de regionala strukturfondsprogrammen inom Östra Mellansverige (ÖMS). Länsrådet deltar i Övervakningskommittén och vi har även representanter i Strukturfondspartnerskapet, ledningsgruppen för ÖMS och beredande tjänstemannagrupper.

Vi verkar även för att få fler projekt inom temaområdet koldioxidsnål ekonomi. Ett område där utmaningarna är stora men hittills har söktrycket varit relativt lågt.

Länsstyrelsen jobbar även med mobiliseringen för att öka projektstödansökningarna för regionalfonden inom det tematiska området koldioxidsnål ekonomi. Klimatstrategerna har deltagit i olika möten med Tillväxtverket, andra länsstyrelser och regioner för att främja samarbete kring insatserna och öka integrering av miljö- och klimatfrågor i företagsstöden. När det gäller strukturfondsprojekt deltar vi i och medfinansierar ett nationellt, Incitament för energieffektivisering, och flera regionala projekt, som exempelvis Biodriv öst och Hållbart resande i Örebro län.

Livsmedelsstrategi

Till den nationella livsmedelsstrategin har Länsstyrelsen tillsammans med Region Örebro län beslutat att ta fram en regional handlingsplan. Arbetet har påbörjats under hösten och engagerat många organisationer i länet. Endast genom att påbörja arbetet med en handlingsplan har frågan om ökad lokal produktion av livsmedel fått stor uppmärksamhet i media och bland allmänheten, vilket bådär gott inför det fortsatta arbetet. Handlingsplanen beräknas vara klar under första halvåret 2018.

Omställning till koldioxidsnål ekonomi

Samarbetet mellan Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län är väl etablerat inom energi- och klimatfrågor. Vi har sedan länge ett gemensamt energi- och klimatprogram för länet, där kopplingen till den regionala utvecklingsstrategin och de globala hållbarhetsmålen undan för undan har stärkts. Programmet har under året reviderats och uppdaterats med nya målsättningar utifrån de nationella målen. Tillväxtperspektivet och alla sektors delaktighet i övergången till en koldioxidsnål ekonomi är en viktig del i *Energi- och klimatprogram för Örebro län 2017–2020*.

Fysisk planering och boende

Länsstyrelsen deltar tillsammans med representanter från länets kommuner i Region Örebro läns regionala samverkansråd, "Tillfälliga specifika samverkansrådet för bostadsplaneringsförsörjning mellan Region Örebro län och länets kommuner". Möten inom detta råd har under 2017 möjliggjort erfarenhets- och kunskapsutbyte och vi bedömer att forumet har bidragit till ökad dialog kring bostadsförsörjning i länet. Länsstyrelsen deltar även i en arbetsgrupp inom samverkansrådet med uppdrag att ta fram ett stöd för beräkning av framtida bostadsbehov som kan hjälpa länets kommuner i uppdraget med bostadsförsörjning.

Under 2017 har Länsstyrelsen och Region Örebro län haft en fortsatt samverkan kring regional översiktlig planering inom Region Örebro läns forum Arena RÖP. Fokus under året har varit framtagandet av den nya regional utvecklingsstrategin (RUS) och koppling till regional översiktlig planering.

Region Örebro län har under året arbetat fram ett förslag till länsplan för regional transportinfrastruktur i Örebro län 2018–2029. Region Örebro län har i samband med framtagandet arrangerat flertalet dialogmöten där Länsstyrelsen med flera aktörer i länet deltagit däribland kommuner, näringsliv, trafikföretag och olika intresseorganisationer.

Jämställd regional tillväxt

Länsstyrelsen har fortsatt att vara ett stöd till Region Örebro län i uppdraget om jämställd regional tillväxt. Under 2017 har arbetet med att genomföra den framtagna handlingsplanen för jämställd regional tillväxt pågått. Handlingsplanen innehåller två prioriteringar:

- Prioritering 1: Jämställdhetsintegrering av RUS och dess insatsområden och arbetsprocesser genom systematiskt användande av könsuppdelad statistik/analys.
- Prioritering 2: Jämställdhetsintegrerade processer för planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammen 2014–2020 i Östra Mellansverige.

Inom den första prioriteringen har tjänstepersoner, chefer och politiker utbildats i jämställdhet och analys. En särskild utbildningsinsats till Region Örebro läns kommunikatörer har också genomförts. Totalt har cirka hundra personer utbildats. Under hösten har arbetet påbörjats med att utveckla rutiner och arbetssätt inom respektive sakområde.

Arbetet inom den andra prioriteringen sker i samverkan mellan regionalt utvecklingsansvariga i länen i Östra Mellansverige och Tillväxtverkets enhet i Örebro. Även Region Uppsala har deltagit i arbetet men inte i den operativa samverkan. Länsstyrelsens särskilt sakkunniga i jämställdhetsfrågor är ett kompetensstöd i det arbetet. Under våren har en kartläggning av organisation för samverkan och beslutsstruktur för regionalfondsprojekt i Östra Mellansverige samt styrdokument för jämställdhet och likabehandling avslutats. Likaså har arbetet med hur jämställdhet och likabehandling har integrerats i samtliga beviljade regionalfondsprojekt under den hittillsvarande programperioden också avslutats. Ett flertal brister ur ett jämställdhetsperspektiv har kunnat konstateras och synliggjorts. Arbetet med att ta fram gemensamma jämställdhetsintegrerade arbetsprocesser för regionalfondsprojekt har påbörjats i form av framtagande av en modell.

It och bredband

Samarbetet mellan Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län inom bredbandsutbyggnaden har skett genom aktiv samverkan. Tillsammans har vi försökt hitta olika samverkanslösningar för att tillgodose behovet av stöd och information i länet inom IT och bredbandsfrågor. Både Länsstyrelsen och Region Örebro län står bakom den regionala digitala agendan som numera Region Örebro län har ansvar för. Samverkan har även skett med närliggande län, kommuner, näringsliv och intresseorganisationer. Vi har deltagit på nationella och regionala möten gällande bredband. Där har kunskapsutbyte och information delats med länsstyrelser och regioner över hela landet samt andra myndigheter som Jordbruksverket och Post- och telestyrelsen. Resultatet av samverkan har hittills lett till en ökad samsyn inom IT och bredbandsfrågor samt bidragit till ett gott kunskapsutbyte.

Sociala innovationer

Länsstyrelsen i Örebro län är aktiv medlem i ”Partnerskapet för sociala innovationer” som Region Örebro län är samordnande aktör för. Länsstyrelsen deltar även i Partnerskapets

arbetsutskott. I Agenda 2030 är en hållbar utveckling inom områdena miljö, det sociala och ekonomi viktiga. Sociala innovationer ämnar hitta nya lösningar på samhällsliga behov, vilket är en viktig del i arbetet med Agenda 2030. Genom deltagandet i Partnerskapet för sociala innovationer samverkar vi med Region Örebro län, kommuner och ideell sektor i länet för att skapa förutsättningar för hållbara lösningar på dagens samhällsutmaningar.

Kommersiell service

En viss samverkan har skett kring arbetet med kommersiell service då Region Örebro län ansvarar för länets regionala serviceprogram (RSP) samtidigt som Länsstyrelsen har hand om investeringsstöden i Landsbygdsprogrammet. Något aktivt arbete med RSP sker inte från Region Örebro läns sida, men Länsstyrelsen har utöver stödhanteringen genomfört insatser som rymms inom åtgärderna i serviceprogrammet och stämt av vad som gjorts med Region Örebro län. Ett exempel är uppdraget med betaltjänsterna som också ingår som en åtgärd i RSP.

Regleringsbrevsuppdrag 1.12

Berörda länsstyrelser ska beskriva hur användningen av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regionala tillväxt bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och, i förekommande fall, de territoriella samarbetsprogrammen.

Länsstyrelsen bidrar till regional tillväxt i länet genom att bevilja projektmedel från utgiftsområde 19 och anslaget 1:1. Under året har vi främst prioriterat ansökningar med inriktning mot den landsbygdsföretag med särskild tyngdpunkt på livsmedelkedjan samt service på landsbygden. Sammantaget har beslut om 1,4 miljoner kronor fattas för 8 projekt. Fyra projekt pågår sedan tidigare till en sammanlagd omfattning om 1,1 miljoner kronor.

Under 2017 har Länsstyrelsen fortsatt sitt samarbete med Alfred Nobel science park AB inom området automation och robotik. Universitetets science parks, med säten i Örebro och Karlskoga, är delar av regionens innovationssystem och verkar tillsammans med en rad andra aktörer för att nå målen inom utvecklingsområdet Innovationer och entreprenörskap i den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Uppbyggnaden av science parks har skapat en plattform för en bättre samverkan mellan näringslivet och den forskning och utveckling som sker. Bland de projekt som beviljats medel återfinns ett projekt som drivits av Alfred Nobel science park. Projektet som utgjorts av en förstudie har haft som målsättning att ta fram och visa på hur jordbruket i högre grad kan automatiseras för att öka konkurrenskraften och lönsamheten. Projektet har också prioriterats för att det har en tydlig koppling till livsmedelsstrategin då ett flertal företag som varit målgrupp för studien är primärproducenter av livsmedel.

Stöd för utveckling av automationslösningar för landsbygdsföretag

Alfred Nobel science park har genomfört en förstudie med fokus på den areella näringen. Förstudien har resulterat i konkreta förslag på automationslösningar och utvecklingsprojekt som kan bidra till produktivitetsförbättringar och ökad konkurrenskraft, vilket är speciellt viktigt inom lantbrukssektorn. Sett till inriktningsmålen i den regionala utvecklingsstrategin är det väsentligt att även lantbruksföretagen kan bidra till målet om fler och växande företag med ett större kunskapsinnehåll. Stärkt forskning, teknisk utveckling och innovation är också ett mål inom regionala utvecklingsfonden i Östra Mellansverige. Att förbättra konkurrenskraften inom lantbrukssektorn ingår som en del i det tematiska målet då regionala utvecklingsprogrammet ska verka i ett sammanhang där andra europeiska, nationella, regionala och lokala initiativ, planer och program får betydelse för programmets genomförande.

Engagemanget har varit stort bland länets lantbrukare. Länsstyrelsen som ansvarig regional myndighet för Landsbygdsprogrammet har haft en representant med i förstudiens styrgrupp. I januari arrangerar Länsstyrelsen tillsammans med Alfred Nobel science park ett seminarium där resultatet presenteras.

Livsmedelssektorn för sysselsättning och tillväxt i länet

Arbetet med livsmedelsstrategin har startats upp med en nulägesanalys av livsmedelsområdet som ska ligga till grund för länets handlingsplan. Analysen visar tydligt vilka brister som finns och vilka förutsättningarna är för livsmedelsproduktion i länet. Som ett led i utvecklingsområdet Innovationer och entreprenörskap har Region Örebro län utarbetat en innovationsstrategi där två områden prioriteras. Det ena är automation och robotik och det andra är livsmedel i skärningen mellan hållbarhet, hälsa, miljö och måltid. I den nya RUS, som håller på att processas, kommer livsmedelsbranschen att få en mera framträdande roll som en strategisk tillväxtbransch i länet. Kommande insatser i handlingsplanen utgör således en del av det regionala tillväxtarbetet för att uppnå målen även i den nya RUS. Länets kommande livsmedelsstrategi och handlingsplan kan även kopplas till det tematiska målet om stärkt konkurrenskraft inom den areella sektorn som inryms inom den Europeiska regionalfonden (ERUF).

Länsstyrelsen driver arbetet med att genomföra den nationella livsmedelsstrategin vilket bland annat sker genom projektet ”Matverk” som vi finansierar med de regionala tillväxtmedlen. Matverk är en nationell tävling för entreprenörer och producenter inom livsmedelsområdet. Tävlningen är dock bara en del av projektet och projektet ska således även stimulera till nya samarbeten och innovationer inom livsmedelsområdet för att öka produktionen av lokalt producerad mat.

En förstorad arbetsmarknadsregion behövs

Inom utvecklingsområdet, som i RUS kallas den öppna regionen, görs investeringar i fysisk infrastruktur och kollektivtrafik för att få en mera rationell och funktionell arbetsmarknad. Målet är att införliva alla länets kommuner i en och samma arbetsmarknadsregion. Regionförstoring handlar om att binda samman stad och land och öka regionens attraktionskraft oavsett var man bor eller finns som företagare, vilket är i linje med den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. En viktig faktor i sammanhanget är satsningar på IT.

Länsstyrelsen har även under 2017 avsatt medel till en fortsatt utbyggnad av fibernätet (kanalisation) och arbetet med den regionala digitala agendan. Projekten har inte bara betydelse för utvecklingsområdet om den öppna regionen i RUS, utan även för innovationer och entreprenörskap och det prioriterade området ökad konkurrenskraft hos små och medelstora företag inom ERUF-programmet. Projekten väntas medföra att cirka tio företag kan ansluta sig till fibernätet.

Ett jämställt näringsliv

Mer kunskap behövs om jämställdhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet. Därför har ett projekt om hållbar jämställdhet bedrivits. Projektet som vänt sig till alla aktörer som jobbar med tillväxtfrämjande insatser har haft som syfte att öka förståelsen för hur kvinnor och män kan bedriva näringsverksamhet på lika villkor och bidra till den regionala tillväxten. Projektet är relaterat till insatsområdena om innovationer och entreprenörskap samt kunskap och kompetens i RUS, likväl som ökad konkurrens hos små och medelstora företag i ERUF-programmet. Det mest påtagliga resultatet är att jämställdhetsperspektivet nu genomsyrar RUS, ERUF-programmet och tillhörande handlingsplaner på ett mera genomtänkt och genomgripande sätt, vilket tyder på att projektet fått effekt.

Länsstyrelsen driver även några projekt i egen regi där ”Lokala servicelösningar” är ett. Projektet genomförs för att i ett första skede få ökad kunskap och förståelse för behovet av olika servicefunktioner, var för sig eller hur de kan kombineras och på vilket sätt servicen kan erbjudas målgrupperna utifrån en Orts/ett områdes specifika förutsättningar i ett lokalt och regionalt perspektiv. Syftet är ytterst att förstudien ska ge ett sådant underlag för att beskriva vilka nya pilotlösningar som kan testas och implementeras på de orter/i de områden där behovet av servicelösningar är som störst. Projektet medfinansieras av Tillväxtverket genom Landsbygdsprogrammet.

Samverkan för regional utveckling

Länsstyrelsen har en rådsorganisation där fyra av råden delfinansieras av anslaget 1:1. I råden samlas företagare, företrädare för länets kommuner, myndigheter och olika organisationer för att diskutera viktiga gemensamma framtidsfrågor som har betydelse för utvecklingen i länet. I råden tas sakområden upp som berör flera av utvecklings- och insatsområdena i RUS och i ERUF-programmet.

För att öka kunskaperna om olika betaltjänstlösningar har aktiviteter gjorts för att underlätta för bland andra blivande företagare med annat etniskt ursprung att hantera tjänsterna. Informationsmaterial har översatts till arabiska och engelska. På olika mässor och möten som genomförts på en rad platser i länet har även tolkar deltagit för att möta informationsbehoven hos nya svenskar. Projektet som Länsstyrelsen varit projektägare för har bäring på de delar i RUS och ERUF-programmet som avser entreprenörskap, kunskap och kompetens samt ökad konkurrenskraft. Många som deltagit har uppgivit att de fått bättre kunskaper och insikt om hur betaltjänsterna ska användas, vilket gjort att de nu kan nyttja tjänsterna och få hjälp av bankerna.

Regleringsbrevsuppdrag 3.55

Länsstyrelserna ska fortsätta förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag. Särskilt fokus ska vara på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt.

Länsstyrelserna ska redovisa insatser kring hur man enligt 5 § punkt 7 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion förenklar för företag. Av redovisningen ska framgå:

en redogörelse för företagets nöjdhet gällande tillgänglighet, svarstid, bemötande och handläggningstid utifrån den länsstyrelsegemensamma brukarundersökningen samt arbetet med särskilda insatser för att förbättra dessa områden,

en uppföljning av de av länsstyrelserna utvalda fyra ärendetyperna förprovning av djurstallar, samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, miljöprövningsdelegationernas prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. samma balk och anmälan om ändring av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet,

mål och måloppfyllelse för handläggningstid för de utvalda ärendetyperna samt motivering till avvikelser, samt hur den förväntade handläggningstiden kommuniceras till företag när ett nytt ärende inleds inom de utvalda ärendetyperna.

För ärenden om prövning av miljöfarlig verksamhet ska redovisningen avse den totala handläggningstiden (median) och hur länsstyrelsen i procent uppfyllt regeringens mål (regeringsbeslut den 1 december 2011 [S2011/10148/SFÖ m.fl.] med uppdrag till vissa länsstyrelser) om att ansökan ska beslutas inom 180 dagar från det att ärendet är komplett.

Uppdraget ska redovisas i årsredovisningen av samtliga länsstyrelser i de delar där det är tillämpligt. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska samordna redovisningen. Uppgifterna ska redovisas till regeringen (Näringsdepartementet) senast den 31 mars 2018.

Förprovning av djurstallar

För att underlätta för företagarna som ansöker om förprovning erbjuds hjälp med att fylla i ansökningsblanketten antingen via telefon eller via besök på Länsstyrelsen. Vi ser sedan löpande till att den sökande får svar på sina frågor under hela processen från ansökan till besiktning, både fakta kring aktuell byggnation och gällande föreskrifter. Det ges även möjlighet till enskilt besök på Länsstyrelsen.

När ansökan kommer in skickas bekräftelse på detta samt att vi i samma brev begär in kompletteringar på eventuella uppgifter som saknas. Vi är serviceinriktade genom att snabbt ge svar på frågor och vara tillgängliga och ta emot kompletteringar via de kanaler som företagaren föredrar. Sökande får en personlig handläggare som håller kontakten genom hela processen från ansökan till färdigbyggt stall. Allt för att det ska vara lätt att göra rätt som företagare. Det ger i slutändan även en byggnad med god djurmiljö och förutsättningar för ett gott djurskydd.

Brukarundersökningen visar att vi har hög tillgänglighet, snabba svarstider och levererar tydlig information, det sistnämnda med högst betyg i landet. Man är nöjda med bemötandet och upplever att handläggaren har hög kompetens. Handläggningstiderna har fått sämre betyg men vi har satt in åtgärder för att minska dessa. Se även tabell Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2017, se sida 48.

Tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

Vi har tagit fram ett webbformulär som ska hjälpa de företag som söker tillstånd enligt miljöbalken hos Miljöprövningsdelegationen att få med alla handlingar när de skickar in ansökan. Förhoppningen är att detta ska leda till minskat behov av kompletteringar och på det sättet korta ner handläggningstiden.

På Länsstyrelsen i Örebro län mäter vi kundnöjdheten genom att skicka ett frågeformulär till de som har fått ett beslut i ett tillståndsärende från Miljöprövningsdelegationen. I frågeformuläret frågar vi hur de upplever bemötande, kontaktbarhet, information, kunskapsnivå, handläggningstider, beslutets tydlighet och webbinformation. På en tiogradig skala låg resultatet på 6,9 år 2012 och har stadigt förbättrats till 8,3 år 2017 i sammanlagd kundnöjdhet.

Vi informerar om förväntade handläggningstider till de sökande redan vid samrådet inför en tillståndsansökan. Genom detta samt att vi beskriver på vilket sätt företagen kan arbeta för att få ner handläggningstiderna skapar vi realistiska förväntningar på handläggningstiden.

Inom anmälningsärenden gällande ändringar av tillståndspliktig verksamhet genomför vi årligen en enkätundersökning om kundnöjdhet. Kunderna önskar fler och tätare tillsynsbesök, vilket tyder på att de vill att Länsstyrelsen ska komma på tillsynsbesök och att de får ut något av besöken.

12:6 samråd

Anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § i miljöbalken sker i huvudsak via en e-tjänst. Den sökande får vid behov hjälp att fylla i webbformuläret, men som regel behövs det inte. På Länsstyrelsens webbplats finns utförlig information om 12:6 samråd. Vi kommunicerar med den sökande under ärendets gång, särskilt om försiktighetsmått eller ändringar krävs. Det går som regel att hitta en god samsyn i samråden. I vissa fall gör vi även tillsynsbesök.

Under året har vi analyserat vilka verksamhetsområden som kan behöva extra stöd vad gäller 12:6-samråd och kommit fram till att bredbandsföretag är en prioriterad grupp. Dessa kommer få riktat stöd och information under 2018. Vi har tagit fram en internrutin för handläggning av 12:6 ärenden för att underlätta handlägningsprocessen.

VÄS	Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2016	Beskriv resultatet av insatserna
55111	Digital ansökningsblankett	Förenklar för företag att få med alla handlingar vid en tillståndsansökan, så att handläggningstiden kan kortas ner och MPD inte behöver begära kompletteringar i lika stor utsträckning
5558	Enkätundersökning av handläggningen i dessa ärenden	I enkäten svarade verksamhetsutövarna att de vill ha fler tillsynsbesök av Länsstyrelsen.

Kommentar till tabell Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2016 (RB 3.55)

I brukarundersökningen 2016 ingick inte området förprovning av djurstallar eller Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

VÄS	Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2017	Beskriv förväntat resultat
55111	Webbformulär Nationell samverkan för enhetlighet av beslut och bedömningar, Klarspråksgranskning av mallbeslut Egen enkät till alla verksamheter som har sökt tillstånd under året, möjlighet till fritextsvar	Förenklar för företag att få med alla handlingar vid en tillståndsansökan, så att handläggningstiden kan kortas ner och MPD inte behöver begära kompletteringar i lika stor utsträckning
5558	Genomgång av instruktionen för hanteringen av dessa ärenden, uppmuntrat digital inlämning av handlingar Enkätundersökning av handläggningen i dessa ärenden Svar mejl med vilket diarienum ärendet har, vem som handlägger etc.	Tydligare och snabbare handläggning.
28231	Upplärning av ny handläggare som utför besiktningsplaner samt upprättande av en handlingsplan för att minska ärendebalanser och handläggningstider. För att lära upp ny handläggare har vi haft konsultstöd för att minimera påverkan på befintliga handläggningsresurser. Genom hela förprövningsprocessen ges sökande möjlighet till kommunikation med myndigheten via de kanaler som företagaren föredrar (telefon, digitalt och besök).	Genom att avlasta handläggare av förprövningsansökningar ges mer tid att jobba med dessa vilket kommer bidra till kortare handläggningstider. Genom fortsatt god kommunikation med sökande kan handläggningstiden förkortas och besluten tas utifrån rätt underlag.

Kommentar till tabell Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2017 (RB 3.55)

I brukarundersökningen 2017 ingick inte samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Handläggningstider				
VÄS	Mål	Måluppfyllelse (%)	Motivering till eventuell avvikelse	På vilket sätt kommuniceras den förväntade handläggningstiden till företag
282 Ansökan om förprovning djurstall	56	68 %	Vi har under en längre tid haft en hög ärendebalans vilket gjort att det varit svårt att nå målet för handläggningstider. Mediantiden för ett ärende har dock gått ner 2017 vilket visar att vi är på god väg att kunna nå målet.	Länsstyrelsen skickar ut ett bekräftelsebrev till sökande inom 10 arbetsdagar från det att ansökan har kommit in till oss. I detta brev framgår förväntad handläggningstid. Sökande kan även få svar på förväntad handläggningstid per telefon i samband med inlämning av förprövningsansökan och under själva förprövningsprocessen.
525 Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken	42	66 %	Under året har vi varit underbemannade några månader vilket påverkat handläggningstiderna negativt. Under hösten har vi dock fått ordinarie bemanning och under november-december var måluppfyllnaden 81 % jämfört med maj då den låg på 40 %. Under normala omständigheter så beror en förlängd handläggningstid oftast på att kompletteringar krävs så att ärendet inte är komplett för beslut inom sex veckor.	Vi skickar omgående ut ett bekräftelsemail med ärendets dnr, handläggare och förväntad handläggningstid (inom sex veckor).
551 Prövning miljöfarlig verksamhet, 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc)	180	80 %	Ansökans kvalitet och behovet av komplettering Prövningens omfattning och verksamhetens karaktär Antal aktörer som deltar Personalresurser.	I samband med samrådet förklarar handläggarna hur processen går till och vilka delar av prövningen som tar tid och vilka delar som verksamheten själv kan råda över och vilka som ligger på MPD respektive andra myndigheter
555 Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	91 %	Ansökans kvalitet och behovet av komplettering Anmälan omfattning och verksamhetens karaktär Personalresurser	Förväntad handläggningstid kommuniceras muntligt vid förfrågan

Handläggningstider, median ¹⁾						
Ärendetyp	ÅR					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
282 - Ansökan om förprovning djurstall ^{2, 4)}	-	75	43	39	48	11
525 - Samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken	31	25	26	29	34	36
551 - Prövning miljöfarlig verksamhet, 9 kap Miljöbalken (konc) ^{3, 4)}	-	-	144	140	134	148
555 - Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	-	-	28	36	20	36

¹⁾ Medianen redovisas ej om färre än 10 ärenden

²⁾ Tillförlitliga data saknas för 2012

³⁾ Tillförlitliga data saknas för 2012 och 2013

⁴⁾ För VÅS 282 och 551 beräknas handläggningstid från komplett datum (utom år 2012 då det beräknades från in/uppdatum)

Källa: Årsredovisningar 2012–2013 samt rapport Handläggningstider ur Platina 2014–2017.

Kommentar till Handläggningstider, median, för de fyra ärendetyperna år 2012–2017 (RB 3:55)

282: I takt med att en ny förprovningshandläggare har blivit mer erfaren har handläggningstiden blivit kortare och måluppfyllelsen blivit högre. Vi har under 2017 ökat resurserna något och kommer att jobba för att klara målsättningen för handläggningstiden under 2018.

551 och 555: Medianhandläggningstiden ligger långt under målet. Det är endast ett fåtal ärenden som drar ut på tiden, till exempel vindkraftsärenden eller ärenden där anmälan är knapphändig eller inte komplett.

525: Måluppfyllelsen ökade från 2012 till 2013, sannolikt på grund av en omorganisation. Att den sedan varit lägre 2016 och 2017 kan bero på hög personalomsättning, bland annat på grund av föräldraledigheter och att det tar tid för nyanställda att komma in i arbetet, men även en ökad infrastrukturutbyggnad och exploateringsstryck som gör att tiden måste fördelas över fler uppgifter. Vi ser att en resursförstärkning behövs. En sådan är planerad under 2018, vilket sannolikt kommer att ge ett positivt utslag på handläggningstiden.

Infrastrukturplanering

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 34*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,5	0,5	1,1
Årsarbetskrafter kvinnor	1,9	1,6	2,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,46	1,35	2,44
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 346	2 220	4 198
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,40	1,40	2,75
Antal ärenden, inkomna och upprättade	28	19	30
Antal beslutade ärenden	26	21	35
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	2	1
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	5 299	9 505	28 106

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Efter att en koordinator för bredband anställdes på Region Örebro län har antalet årsarbetskrafter samt kostnader för Länsstyrelsen minskat något. Vi ser dock att vi behöver komplettera Region Örebro läns arbete, vilket gör att årsarbetskraften och kostnader åter kan komma att öka något. De beslutade ärendena består till utslutande del av utbetalningar av kanalisationsstöd som Länsstyrelsen i Örebro län har ett nationellt uppdrag att utföra.

Samlad bedömning av resultat

Örebro län är en viktig logistiknod för hela landet. Genom samverkan med andra aktörer både i länet och i Mälardalsregionen pågår flera projekt för att förbättra infrastrukturen både för ökad framkomlighet och för minskad klimatpåverkan. Där är till exempel arbetet med planering för en snabb tågförbindelse mellan Stockholm och Oslo viktig.

Arbetet som Länsstyrelsen gör på handläggning av bredbandsstödet har bidragit till att de stödmedel som fördelats till länet har blivit tilldelade olika projekt. Arbetet med tillgång till snabbt bredband till områden där marknaden inte anser att det är kommersiellt intressant att bygga går vidare. Stödmottagare, näringsidkare och medborgare får svar på sina frågor gällande bredbandsutbyggnaden i länet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Strategiskt arbete med vägar och järnvägar

Länsstyrelsen i Örebro län deltar aktivt i länsstyrelsernas nätverk FORUM för hållbart samhällsbyggande, där bland annat infrastrukturfrågor utgör ett nätverk.

Länsstyrelsen samverkar med Region Örebro län kring infrastrukturfrågor som exempelvis Godstransportrådet Östra Mellansverige, i Mälardalsrådet med samarbetet ”En bättre sits”, Stockholm–Oslo (Nobelbanan), Partnerskap Bergslagsbanan och Logistikregionen. I Örebroregionen finns i dag ett stort antal logistikföretag och branschen växer ständigt. Länsstyrelsen samverkar med Trafikverket om infrastruktur för godstransporter. För Örebro län handlar det mycket om pågående och framtida järnvägsfrågor för såväl gods- som persontrafik.

Hallsberg, som har landets största rangerbangård och ett utmärkt logistiskt läge, medför en kontinuerlig utveckling av terminalområden och spårutbyggnad.

Region Örebro län anordnar årligen en Infrastrukturdag för kommuner och aktörer i länet där även Länsstyrelsen deltar. Under året har arbetet med den nya länstransportplanen pågått och Region Örebro län har hållit dialogmöten där Länsstyrelsen, kommuner, näringsliv, trafikföretag och olika intresseorganisationer deltagit. Länsstyrelsen har även lämnat yttrande över förslag till länstransportplan 2018–2029.

Fortsatt förbättring av väg- och järnvägsnätet

På vägsidan pågår ombyggnation av väg 50, delen Askersund–Åsbro samt delen Axbergshammar–Lilla Mon, till mötesfri landsväg. Även ombyggnad av väg 51, delen Kvarntorp–Almbro har påbörjats. Järnvägen genom Bergslagen genomgår stora förbättringar på delsträckor mellan Hallsberg och Jakobshyttan och byggnation till dubbelspår pågår mellan Stenkumla och Dunsjö. Söder därom projekteras dubbelspåret mellan Dunsjö och Jakobshyttan.

Bredband

Länsstyrelsen handlägger bredbandsstödet inom Landsbygdsprogrammet 2014–2020. Bidragsmedlen för bredband i Landsbygdsprogrammet i länet är i stort sett beslutade, men arbete med byte av sökande och utbetalningar har tagit en del tid. Tid läggs även på att svara på frågor från medborgare, företag, kommuner med flera gällande beslutade stödmedel, kommande stödmedel och alternativ till bredband via fiber.

Länsstyrelsen i Örebro län rapporterar kanalisationsstödet användning nationellt två gånger om året, vilket är stor del av tiden som läggs på kanalisationsstödet eftersom vi inte har något stöd kvar i länet. Vårt uppdrag är, förutom att skriva rapporten, även informationsinhämtning från andra län samt att svara på frågor gällande kanalisationsstödet från andra län.

Regleringsbrevsuppdrag 3:10 redovisas i särskild ordning till Post och Telestyrelsen senast den 1 februari 2018.

Hållbar samhällsplanering och boende

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 40* och 41*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,0	0,9	1,1
Årsarbetskrafter kvinnor	6,3	5,1	5,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,40	3,95	4,12
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	7 235	6 289	6 056
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,30	3,97	3,97
Antal ärenden, inkomna och upprättade	872	803	663
Antal beslutade ärenden	784	805	678
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	8	51
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	53 893	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Länsstyrelsen har under 2017 fått fler uppdrag inom området bostadsstöd och byggande samt även finansiering för uppdragen. Det har gjort att vi rekryterat fler handläggare och därmed kunnat jobba både med mobilisering och handläggning av bostads- och solcellsstöden. Antal beslutade ärenden har minskat jämfört med föregående år. Det beror på att vi har en lång kö av solcellsansökningar som inte kunnat beslutas på grund av brist på medel.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 53 893 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens verksamhet inom samhällsplanering har under 2017 fortsatt påverkats av bristen på bostäder i länets kommuner. Planeringsaktiviteten i länets kommuner är hög, framför allt vad gäller planering av bostäder. Länsstyrelsen har arbetat för att få kommunerna att ta initiativ till tidiga dialoger med Länsstyrelsen inför större komplexa planarbeten. De tidiga dialogerna underlättar och effektiviserar planarbetet i kommunerna och vi upplever att det är en framgångsfaktor i planprocessen.

Länsstyrelsen har under året handlagt ett flertal ansökningar för de nya statliga investeringsstöden för ökat bostadsbyggande; stöd för hyresbostäder och bostäder för studerande, stöd för bostäder för äldre personer samt stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden. Länsstyrelsen har under hösten 2017 marknadsfört stöden för olika aktörer på bostadsmarknaden.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens samhällsplanerare har under året deltagit i arbetet med klimatanpassning, den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur, friluftslivsmålen, det regionala energi- och klimatprogrammet samt deltagit i länets miljömålsarbete. Länsstyrelsen har besvarat årets plan- och byggenkät samt åiterrapporterat värdeöverföringar från allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag. Vidare har Länsstyrelsen ansvarat för att länets kommuner besvarar bostadsmarknadsenkäten samt enkäter om lov och tillsyn enligt plan- och bygglagen. Under

2017 har Länsstyrelsen svarat på olika remisser och utredningar kopplat till bostadsförsörjning och regelförenklningar i plan- och bygglagen för ett ökat bostadsbyggande. Länsstyrelsen har även medverkat i Naturvårdsverkets översyn av riksintresseområden för friluftsliv.

Råd och stöd till kommunerna

Länsstyrelsen har under 2017 fortsatt att ge råd och stöd till kommunerna i deras fysiska planering samt förmedlat planeringsunderlag och samordnat statliga intressen i planprocessen. Vi har under flera år arbetat med att förbättra dialogen med kommunerna i tidiga skeden. Under året har kommunerna i större utsträckning än tidigare tagit initiativ till en tidig kontakt och dialogen har utvecklats.

Vi har särskilt prioriterat att anordna regelbundna tidiga samrådsmöten med kommunerna, ett arbete vi även kommer fortsätta med framöver. Vi har regelbundna tidiga samrådsmöten med planhandläggare i Örebro kommun där kommunen i ett tidigt skede informerar om vilka detaljplaner och program som är aktuella att ta fram. I övriga kommuner sker de tidiga samrådsmötena efter kommunernas behov.

Vi har gjort flera kommunbesök i syfte att skapa en ökad förståelse för varandras roller och identifiera vilka förbättringsområden som finns. Det har då kommit fram behov av en tidig dialog i planärenden och ökad tydlighet i yttranden och beslut för bättre förståelse. I samtalen har specifika frågor lyfts gällande arkeologi och landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) där vi bidragit med en ökad kunskap kring dessa frågor.

Vi har haft två rådgivande seminarier, så kallade Planverkstäder, för kommunernas planhandläggare med teman arkeologi och ekosystemtjänster. Syftet med dessa är att skapa ett forum för kommunerna att diskutera och utbyta erfarenheter med varandra kring aktuella planeringsfrågor samt att ge råd och tips på hur kommunerna kan tillämpa och redovisa frågorna i planläggningen. Utvärderingarna av utbildningarna har varit positiva. Det var framför allt dialogen och att få ta del av varandras erfarenheter kring ämnena som framhölls som mest positivt.

Fyra så kallade Plan- och byggforum, har hållits med länets stadsarkitekter och plan- och byggchefer/bygglovshandläggare. Då har vi diskuterat aktuella planeringsfrågor och informerat om pågående utredningar inom samhällsplanering och bostadsförsörjning. Exempel på frågor som tagits upp är grön infrastruktur, friluftslivsmålen, miljökvalitetsnormer för vatten, klimatanpassning och stöd till bostadsbyggande. Ett av Plan- och byggforumen handlade om tillsynsvägledning för kommunernas byggtillsyn gällande ovårdade tomter och förfallna byggnader.

Som en del i vårt uppdrag att lämna vägledande synpunkter till länets kommuner i fråga om sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet har Länsstyrelsen under 2017 sammanställt två kommunspecifika sammanfattande redogörelser. Redogörelserna ska ses som ett stöd för kommunerna i deras arbete med att förnya och aktualisera sina översiktsplaner. Som underlag för kommunernas översiktsplanearbete finns även den länsgemensamma redogörelsen som Länsstyrelsen upprättade 2015 och som behandlar övergripande och aktuella frågor om kommunernas översiktliga planering. De flesta kommuner i länet har eller ska ta fram nya översiktsplaner eller ändringar av översiktsplaner i form av fördjupningar eller tillägg. Flera kommuner använder Boverkets nya modell för översiktsplanering vid framtagande av nya kommunomfattande översiktsplaner samt fördjupningar, vilket bidrar till en mer strategisk planering. Länets största kommun, Örebro kommun, har under året arbetat med framtagande av en webbaserad översiktsplan.

Länsstyrelsen har även noterat ett ökat intresse hos kommunerna att i översiktsplaneringen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Rutiner för plansamråd

Den löpande planhandläggningen av detaljplaner och översiktsplaner sker digitalt i en projektwebb. Samråd sker sektorsövergripande och med statlig samordning. Användningen av projektwebben är ett effektivt arbetssätt för plansamråd både internt och externt. För översiktsplaner anordnas plansamrådsmöten där kommunen redovisar översiktsplanen. Deltagare på dessa möten är sektorsföreträdare inom Länsstyrelsen, representanter från Trafikverket samt berörd kommun. För detaljplaner av komplex karaktär sker plansamrådsmöten under planprocessen där Länsstyrelsen och kommunen diskuterar planens utformning och sakfrågor. Det är ett bra arbetssätt för att bidra till en dialog och undvika ingripande från Länsstyrelsen efter antagande av detaljplaner.

Under året har en intern planutbildning hållits för berörda handläggare som deltar i plansamråden. Utbildningen syftade till att ge en ökad förståelse och kunskap i plan- och bygglagen och tydliggöra Länsstyrelsens roll i planprocesserna för översiktsplan och detaljplan. Utbildningen var även ett led i att uppmärksamma Länsstyrelsens nya uppdrag om att verka för att behovet av bostäder tillgodoses.

Statlig/regional samordning och samverkan

Vid samråd och granskning av kommunala översiktsplaner där strategiska utvecklingsfrågor behandlas samt vid upprättande av sammanfattande redogörelse samverkar Länsstyrelsen med och samordnar statliga myndigheter såsom Trafikverket, Lantmäteriet, Försvarsmakten, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges geotekniska institut, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Energimyndigheten, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket samt Svenska kraftnät och andra nätägare. Fortlöpande sker ett sektorsövergripande arbete i den löpande dialogen med länets kommuner inför och under planprocessen.

Länsstyrelsen har flera pågående samarbetsprojekt med Region Örebro län:

- Ett nytt gemensamt regionalt energi- och klimatprogram för åren 2017–2020. En klimatsmart och transporteffektiv samhällsplanering är ett viktigt åtgärdsområde som lyfts för att bidra till programmets målsättningar.
- I samband med att Region Örebro län arbetat fram ett förslag till ny länstransportplan har de arrangerat dialogmöten där Länsstyrelsen, kommuner, näringsliv, trafikföretag och olika intresseorganisationer deltagit. Länstransportplanen har varit föremål för remiss under hösten. Länsstyrelsen har även yttrat sig över förslag till nationell transportinfrastrukturplan.
- Länsstyrelsen deltar tillsammans med Region Örebro län och länets kommuner inom forumet Arena regional översiktlig planering (RÖP). Syftet med forumet är att diskutera regionala utvecklingsfrågor kopplat till kommunernas översiktliga planering. Under 2017 har mötena inom Arena RÖP främst fokuserat på Region Örebro läns arbete med den nya regionala utvecklingsstrategin för Örebro län (RUS).

- Länsstyrelsen deltar tillsammans med representanter från länets kommuner i Region Örebro läns regionala samverkansråd, ”Tillfälliga specifika samverkansrådet för bostadsplaneringsförsörjning mellan Region Örebro län och länets kommuner”. Samverkansrådet har möjliggjort erfarenhets- och kunskapsutbyte och vi upplever att forumet bidragit till ökad dialog kring bostadsförsörjningen i länet. Länsstyrelsen deltar även i en arbetsgrupp under rådet som tillsammans med Region Örebro län tar fram en modell för beräkning av framtida bostadsbehov till länets kommuner. Det regionala rådet är ett bra forum för Länsstyrelsen att informera om aktuella frågor inom bostadsförsörjning, bland annat kring de ekonomiska bidrag för bostadsbyggande som initierats av regeringen.

Dessutom deltar vi i Programrådet för samhällsplanerarutbildningen vid Örebro universitet. Vi medverkar även i utbildningen och ansvarar för ett delmoment om att arbeta i en lagstyrd verksamhet.

FORUM för hållbart samhällsbyggande

Länsstyrelsen i Örebro län deltar kontinuerligt i länsstyrelsernas nätverk FORUM för hållbart samhällsbyggande. Vi har aktivt ingått i beredningsgruppen med samordningsansvar för tillsyn enligt plan- och bygglagen och har under året anordnat en nationell träff för nätverket tillsynsvägledning i Örebro. Vi har även deltagit i andra nätverk och arbetsgrupper inom FORUM, framför allt med koppling till bostadsförsörjningsfrågor som Bostadsmarknadsenkäten, Bostadsmarknadsanalysen, Inträde på bostadsmarknaden och Tillsynsvägledning enligt plan- och bygglagen. Arbetet i FORUM, liksom vårt deltagande i årets Plan- och bostadsdagar, ger ett värdefullt erfarenhetsutbyte och bidrar till ett sammanhållet arbetssätt mellan länsstyrelserna. FORUM bidrar även till en samordning av rapportering av regleringsbrevsuppdrag, underlag till statliga utredningar samt remisser och enkäter.

Bostadsmarknaden i länet

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att årligen analysera och göra en bedömning av läget på bostadsmarknaden i respektive län. 2017 års bostadsmarknadsanalys, som analyserar läget under 2016, visar att bostadsmarknaden i länet är ansträngd och en majoritet av kommunerna gör bedömningen att det finns en obalans och ett underskott på bostäder. Läget på bostadsmarknaden innebär stora utmaningar med att skapa bostäder för alla. Kommunerna bedömer att det är ett underskott på bostäder för ungdomar och nyanlända, samt för äldre och funktionsnedsatta. Nyproduktion av bostäder är nödvändigt för att bidra till balans och långsiktiga behov samt att skapa flyttkedjor på bostadsmarknaden. Samtidigt har många människor inte möjlighet att efterfråga nyproducerade bostäder då de är dyra.

Nyproduktionen av bostäder var under 2016 historiskt högt i länet. Örebro län hade flest nybyggda lägenheter per invånare, här färdigställdes 8,4 lägenheter per tusen invånare vilket kan jämföras med siffran för hela riket på 4,2 nybyggda lägenheter. Det är dock stora skillnader mellan kommunerna i antalet nybyggda lägenheter. Liksom tidigare år dominerar Örebro kommun nyproduktionen med 85 procent av antalet nya lägenheter i länet år 2016. Flera kommuner upplever att marknadsförutsättningar saknas för nyproduktion av bostäder i den egna kommunen. Ekonomiska faktorer som lånevillkor och höga produktionskostnader bedöms av länets kommuner vara hinder för ett ökat bostadsbyggande. Avskrivningskrav vid nybyggnation framförs också som hinder för nyproduktionen i flera kommuner. Osäkerheter kring asylmottagning försvårar för flera kommuner att bedöma det långsiktiga behovet av bostäder.

Landshövding Maria Larsson bjöd under våren in länets kommuner för att samtala om lokala utmaningar och möjligheter med fokus på planering och byggande av nya bostäder och kommunernas arbete med bostadsförsörjning. Syftet med mötet var att samtala om hur

kommunerna bedömer situationen på den lokala bostadsmarknaden och om aktuella åtgärder för en ökad nyproduktion av bostäder. Länsstyrelsen ville även ta del av förslag på hur förutsättningarna för att planera och bygga nya bostäder kan förbättras. Dessa förslag lyftes sen till bostadsminister Peter Eriksson som besökte länet för att samtala kring planering och byggande i slutet av mars.

Läget på bostadsmarknaden i länet med ökad bostadsbrist ställer stora krav på kommunernas bostadsförsörjning, kapacitet och beredskap. Riktlinjer för bostadsförsörjning är ett betydelsefullt verktyg i detta arbete. Flera kommuner i länet har under året påbörjat ett arbete med att ta fram riktlinjer och nya riktlinjer har antagits. Länsstyrelsen har i samband med samråd av riktlinjer bland annat påtalat vikten av analys av bostadsbehov för särskilda grupper.

Vi har också arbetat inom det länsstyrelsegemensamma uppdraget att stödja och informera kommuner och andra relevanta aktörer i arbetet med att underlätta inträde på bostadsmarknaden för resurssvaga hushåll samt i arbetet med att motverka hemlöshet och förebygga avhysningar. Samhällsplanerare från Länsstyrelsen i Örebro län har också deltagit i en arbetsgrupp kopplat till nätverket i syfte att bidra till gemensam redovisning av uppdraget. Som en del i uppdraget om inträde på bostadsmarknaden anordnade Länsstyrelsen tillsammans med Kronofogden ett seminarium för samverkan kring det vräkningsförebyggande arbetet. Målgruppen för dagen var hyresvärdar, socialtjänst, budget- och skuldrådgivare, samhällsplanerare samt politiker. Dagen var en fortsättning från den konferens som hölls förra året i syfte att skapa samverkan kring vräkningsförebyggande arbete.

Med anledning av ett ökat behov av att hantera olika boendefrågor kring asylsökande och nyanlända har samhällsplanerare och integrationshandläggare samverkat kring bostadsförsörjningsfrågorna. För att få en bättre kunskap om nyanländas bosättning i länets kommuner genomförde Länsstyrelsen under hösten en undersökning kring detta. Resultatet av studien visade att mottagandet skiljer sig åt mellan kommunerna samt att en majoritet av kommunerna arbetar för långsiktiga boendelösningar. Resultatet av undersökningen presenterades vid en konferens för bosättning av nyanlända som arrangerades av Länsstyrelsen.

Investeringsstöd för bostadsbyggande

Under 2017 har vi rekryterat fler handläggare för de nya bostadsstöden. Detta för att så fort som möjligt nå ut med information om de tre statliga bostadsstöden och därmed bidra till ett ökat bostadsbyggande. Länsstyrelsen i Örebro län har även samarbetat med länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Värmland, Västmanland och Östergötlands län och skapat en digital samarbetsyta där länen kan bistå varandra med stöd och råd. Länsstyrelserna har även skapat en rutin för månadsvisa möten gällande stöttning i såväl allmänna frågor som sakfrågor gällande investeringsstöden.

Vi har rekryterat två nya handläggare, varav den ena har samhällsplanerarbakgrund och den andra miljövetenskaplig bakgrund. Detta bidrar till en bättre helhetssyn i rådgivningen. Bostadsstöden implementeras även i sakverksamheten på ett bredare sätt och får därmed en ökad effekt.

Länsstyrelsen har under året handlagt ett flertal ansökningar om statligt stöd för hyresbostäder och bostäder för studerande. Den övervägande delen sökande är privata fastighetsägare. Ansökningarna fördelar sig över hälften av länets kommuner. Länsstyrelsen har under året även mottagit ansökningar om statligt stöd till bostäder för äldre från sökande i fyra av länets kommuner. Den övervägande delen av dessa sökande är aktiebolag. Vi har även tagit emot flertalet ansökningar om statligt stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden. Den övervägande delen sökande är fysiska personer och stödet är fördelat på tre kommuner i länet.

Antalet inkomna ansökningar

Stöd för hyresbostäder och bostäder för studerande				
Antal inkomna ärenden under år 2017	Ärendena har inkommit från:	Beslut om nytt ärende	Totalt beslutat stödbelopp	Beslut om utbetalning
15 st.	6 olika kommuner	15 st.	157 629 388 kr	4 st.

Statligt stöd till bostäder för äldre personer				
Antal inkomna ärenden under år 2017	Ärendena har inkommit från:	Beslut om nytt ärende	Totalt beslutat stödbelopp	Beslut om utbetalning
4 st.	4 olika kommuner	2 st.	18 976 320 kr	0

Stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden				
Antal inkomna ärenden under år 2017	Ärendena har inkommit från:	Beslut om nytt ärende	Totalt beslutat stödbelopp	Beslut om utbetalning
18 st.	2 olika kommuner	16 st.	14 335 951 kr	16 st.

Länsstyrelsen i Örebro län har under hösten bland annat haft fem informationsmöten om investeringsstöden tillsammans med kommuner samt kommunala och privata bostadsbolag samt deltagit vid en bostadsmässa i Örebro. Intresset för stöden har efter informationsmötena ökat och lett till fler ansökningar. Vi har även sett vikten av att under mötena reda ut felaktigheter om investeringsstöden som spridits mellan fastighetsägare. Länsstyrelsen har även deltagit vid två informationsmöten för bostadsrättsföreningar tillsammans med energi- och klimatrådgivarna i länet och informerat om det statliga stödet för solceller.

Hållbar samhällsplanering

I åtgärdsprogrammet för Örebro läns miljömål lyfts sex fokusområden fram, varav ett handlar om hållbar samhällsplanering. Samhällsplanerare på Länsstyrelsen är samordnare för fokusområdet hållbar samhällsplanering. Arbetet inom fokusområdet sker inom ordinarie verksamhet på Länsstyrelsen, i kommunerna samt på Region Örebro län. Arbetet sker även i dialog med Örebro läns miljö- och naturvårdsråd, där representanter från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, länets kommuner samt Region Örebro län ingår.

På Länsstyrelsen finns en tvärssektoriell grupp som arbetar med klimatanpassningsfrågor. I gruppen ingår Länsstyrelsens klimatanpassningssamordnare, en representant från krisberedskap samt en representant från samhällsplanering. Gruppen har regelbundna möten där klimatanpassningsfrågorna tas upp för att sedan integreras i Länsstyrelsens verksamheter. Länsstyrelsen har under 2017 arrangerat två möten med länets kommuner med syfte att följa upp vilka insatser som görs på kommunal nivå inom klimatanpassningen, vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det framtida klimatanpassningsarbetet ska bedrivas. Under 2017 har arbetet med översvämningskartering av avrinningsområden i Örebro län fortskridit, vilket är ett värdefullt planeringsunderlag i samhällsplaneringen.

Samhällsplanering ingår som en viktig del i Länsstyrelsens uppdrag kring regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Arbetet med handlingsplanen har fortsatt under året. Som en del i att redovisa förutsättningar för grön infrastruktur i länet genomfördes en intern workshop med handläggare för respektive sakområden på Länsstyrelsen som vanligtvis är med i detalj- och översiktsplaneprocessen. Syftet var att diskutera och identifiera hot och utmaningar som finns i arbetet med grön infrastruktur, med fokus på tätortsnära miljöer och ekosystemtjänster. En analys

av stora opåverkade områden har påbörjats som ska resultera i ett planeringsunderlag som Länsstyrelsen och länets kommuner kan använda sig av i den fysiska planeringen.

Länsstyrelsens uppdrag med friluftslivsmålen har fortsatt under 2017 i en projektgrupp med deltagare från olika sakområden inom Länsstyrelsen. Ett seminarium om friluftsliv och naturturism anordnades under hösten med deltagare från kommuner, Region Örebro län, skogsbolag, företagare med flera. Friluftslivsmålen har också tagits upp på en träff med kommunernas samhällsplanerare för att lyfta in frågan i den fysiska planeringen.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

9. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Förordning (2017:222).

Seminarier och konferenser för fler bostäder

Länsstyrelserna har i 2017 års regleringsbrev fått i uppdrag att i högre grad verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Regleringsbrevsuppdraget innebär att länsstyrelserna ska se över sina processer och utbyta erfarenheter mellan sig i syfte att säkerställa ändamålsenliga arbetssätt i arbetet med att verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Länsstyrelsen i Stockholms län har haft samordningsansvar och återrapporterade uppdraget till regeringen (Näringsdepartementet) i oktober 2017.

Den 1 maj 2017 gjordes också en ändring i länsstyrelsens instruktion med en liknande lydelse. I instruktionen står nu, under myndighetens sektorsövergripande ansvarsområde, att *länsstyrelsen i sin verksamhet ska verka för att behovet av bostäder tillgodoses*.

Inom regleringsbrevsuppdraget har länsstyrelsegemensamma workshoppar genomförts i syfte att se över interna arbetsprocesser och byta erfarenheter med varandra. Länsstyrelsen i Örebro län har deltagit vid dessa träffar för att diskutera länets arbetssätt inom processerna: bostadsförsörjning, översiktsplanering, detaljplanering och överklagade bygglov. Internt har Länsstyrelsen sammanfattat reflektioner och medskick till rapporteringen av uppdraget. Vi har i flera år arbetat med att förbättra dialogen med kommunerna i tidiga skeden. Den tidiga dialogen fördes fram i Länsstyrelsens rapportering som en framgångsfaktor för att bidra till bättre och snabbare planprocesser.

Länsstyrelsen har under hösten hållit en internutbildning för handläggare som deltar i planprocesser. Syftet var främst att öka förståelsen och kunskapen om planprocessen och vår roll i olika plansamråd. Syftet var även att implementera den nya instruktionen om att verka för att behovet av bostäder tillgodoses.

Vi har under året arrangerat seminarier och konferenser inom olika områden för att verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Länsstyrelsen har bland annat genomfört flera informationsmöten om investeringsstöd för bostadsbyggande tillsammans med kommuner samt kommunala och privata bostadsbolag. Länsstyrelsen har även anordnat en konferens om bostadsförsörjning för nyanlända i syfte att bidra till dialog, kunskapsutbyte och inspiration för att möta behovet av bostäder för nyanlända. Vidare har Länsstyrelsen tillsammans med Kronofogden hållit ett seminarium för samverkan kring det vråkningsförebyggande arbetet.

Energi och klimat

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 42*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,8	0,9	0,9
Årsarbetskrafter kvinnor	2,2	1,9	1,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,81	1,80	1,60
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 221	3 107	3 273
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,92	1,96	2,15
Antal ärenden, inkomna och upprättade	71	44	30
Antal beslutade ärenden	46	36	10
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	3	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	60 319	14	451

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Nya medel till arbetet för att främja och administrera Klimatklivet har gjort att vi kunnat öka antalet årsarbetskrafter.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 60 169 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna.

Bidragsutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 150 000 kronor.

Samlad bedömning av resultat

Energi- och klimatarbetet i Örebro län har under 2017 fått en ordentlig skjuts framåt, med mer resurser och med länets nya *Energi- och klimatprogram för Örebro län 2017–2020* som utgångspunkt för verksamhetsområdet. Under året har genomslaget i andra verksamhetsområden på Länsstyrelsen förbättrats, men ytterligare potential finns att integrera klimatfrågorna i andra sakområden.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Nytt energi- och klimatprogram

Mot bakgrund av nya nationella klimatmål har Länsstyrelsen och Region Örebro län i samverkan antagit ett nytt regionalt energi- och klimatprogram under 2017 med nya mål till 2030. Det finns tre övergripande mål: att minska de totala växthusgasutsläppen, att öka andelen förnybar energi och att öka energieffektivisering. För att nå målen finns sex insatsområden: Resor och transporter, Energiförsörjning, Produktion och konsumtion av livsmedel, Företag och industrier, Byggnader och fastigheter samt Övrig konsumtion. Insatsområden och förslag till insatser är satta utifrån grundtanken att de är viktiga områden som gör skillnad för klimatutsläppen, och där vi regionalt och lokalt kan samarbeta för att minska utsläppen.

Uppföljning av klimatstatistik för länet visar att utsläppen av växthusgaser minskar snabbare än riksgenomsnittet. Inom transportsektorn minskade utsläppen mellan 2010 och 2014 men har därefter ökat.

Länsstyrelsen har varit mycket engagerade i arbetet med vägledning och information om olika typer av klimatinvesteringar. Det har bidragit till att öka takten i länets klimatarbete genom hög klimatnytta och har resulterat i:

- 21 nya Klimatklivsprojekt som har fått cirka 32 miljoner kronor och kommer att spara nästan 14 000 ton CO₂ varje år.
- 3 Stadsmiljöavtal.
- 16 beviljade stöd för energieffektiv renovering där stödbeloppet är beräknat till 15 miljoner kronor.
- 158 nya ansökningar om solcellstöd.

Intresset för att investera i solcellsanläggningar är stort i länet, både hos privatpersoner och fastighetsbolag. Det gör att den tilldelade länsbudgeten för solcellstödet är mycket mindre än efterfrågan. Vi har en lång kö av ansökningar som inte har kunnat beviljats på grund av medelsbrist.

Transportsektorn är den sektor som fortfarande använder fossila bränslen i mycket hög utsträckning. Vi har därför under året haft fokus på projekt med syfte att minska växthusgasutsläppen från olika typer av transporter. Det har till exempel varit i ett projekt kring transportsnål fysisk planering och vi har även deltagit i projekt kring laddinfrastruktur, hållbart resande och utformning av gaturum. Länsstyrelsen har deltagit i arbetet med hållbarhetsperspektivet i den nya regionala infrastrukturplanen, den regionala utvecklingsstrategin och i handlingsplanen för miljöintegrering i tillväxtarbetet.

Ett viktigt målområde är att öka energieffektivisering och minska växthusutsläppen hos små och medelstora företag i länet. För att nå ut till näringslivet samverkar vi med Örebro kommun och Region Örebro län i ett projekt som drivs av Handelskammaren Mälardalen och som kallas Örebro klimatarena. Under året har fyra temamöten för företag hållits, inom Klimatarenan och av Länsstyrelsen. Det finns ett ökande intresse för klimatfrågorna bland företagen. I samverkan med kommunerna har vi ett projekt om energieffektivisering i små och medelstora företag som syftar till att sprida kunskap om energieffektivisering i samband med tillsynsverksamheten. Landshövdingen har bjudit in till dialogmöten med näringslivet och offentliga aktörer kring vätgas som drivmedel och om skogens nyttor.

Energi- och klimatstrategerna har deltagit på nationella möten om bioekonomi, trähusbyggande och miljöintegrering i handläggning av företagsstöd samt ett storregionalt möte om arbetet med koldioxidnsål ekonomi. Vi har även varit med på ett möte om lokala och regionala samarbeten för bättre resurseffektivitet och ökad innovation, så kallad industriell symbios.

Utveckling av energi- och klimatarbetet

Länsstyrelsen i Örebro län är aktiva i arbetet med att utveckla och samordna arbetet i Länsstyrelsernas energi- och klimatsamverkan (LEKS), där vi deltar i både styrgrupp och arbetsgrupp. Det gemensamma arbetet har bland annat resulterat i nya uppdrag på transportområdet, ett projekt för att förbättra informationen om Klimatklivet och ett gemensamt underlag för rapportering av regleringsbrevsuppdrag 16. LEKS har även hållit möten för erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelser och nationella myndigheter samt haft webbmöten om att svara på remisser.

Regleringsbrevsuppdrag 16 redovisas samlat av Länsstyrelsen Östergötlands den 31 mars 2018, till Miljö- och energidepartementet. Rapporteringen bygger på underlag från länen. Länsstyrelsen Östergötland redovisar även det länsgemensamma arbetet inom LEKS,

länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning. Arbetet med att främja klimatinvesteringar redovisas separat.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

8. Länsstyrelsen ska samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat. Förordning (2013:815).

Länsstyrelsens arbete redovisas under regleringsbrevsuppdrag 1.16, se nedan.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.16

16. Länsstyrelserna ska redovisa insatser med anledning av uppgiften att samordna det regionala och lokala klimatanpassningsarbetet. Med utgångspunkt från de regionala handlingsplanerna för klimatanpassning ska det i redovisningen ingå vilka insatser som görs på länsstyrelsen och hos kommunerna i länet, vilken effekt länsstyrelsen bedömer detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Arbetet finansieras delvis av medel från anslaget 1:10 Klimatanpassning under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Länsstyrelsens genomförda insatser med utgångspunkt i den regionala handlingsplanen för klimatanpassning

Länsstyrelsens samordning av det regionala klimatanpassningsarbetet

Länsstyrelsens arbete med klimatanpassning utgår från *Regional handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län*. Vi har en intern tvärsektoriell arbetsgrupp som arbetar med att sprida kunskap och information om klimatanpassning, både internt och externt. I arbetsgruppen ingår handläggare inom klimatanpassning, krisberedskap och samhällsplanering.

Därtill finns en extern arbetsgrupp där länets kommuner ingår. Länsstyrelsen har under 2017 arrangerat två möten med kommunerna i syfte att följa upp vilka insatser som görs på kommunal nivå inom klimatanpassning, vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det framtida klimatanpassningsarbetet ska bedrivas.

Älvgrupper – för hantering av höga flöden och översvämningar

I de större avrinningsområdena i länet finns så kallade älvgrupper. Grupperna är sammanslutningar av kommuner, dammägare, räddningstjänster och vattenkraftproducenter som arbetar för hantering av höga flöden och översvämningar. Det är angeläget att upprätthålla en bra samverkan i avrinningsområdena med tanke på de förändrade flöden som förväntas på grund av klimatförändringarna. Länets älvgrupper är följaktligen en viktig del i det regionala nätverket för klimatanpassning. Länsstyrelsen sammankallar och arrangerar möten med älvgrupperna. Under 2017 har älvgruppsmöten hållits för Gullspångsälven och Arbogaån. En fråga som särskilt lyfts är samordningen av beredskapsplaneringen med avseende på risken för dammbrott i Gullspångsälven. Ett projekt är på gång där alla dammägare i Gullspångsälven gemensamt kommer att utreda den frågan. På mötet om Arbogaån var huvudfokus ett dammsabotage 2016 som orsakade översvämningar i tätorten nedströms. Länsstyrelsen har fått pengar från Svenska kraftnät för att skriva en rapport som beskriver denna händelsen, som är unik i sitt slag i Sverige.

Hantering av höga flöden och skyfall

Arbetet med att översvämningskartera avrinningsområden i Örebro län har fortskridit under 2017, vilket är ett värdefullt underlag för samhällsplaneringen. Under året har Laxån och Nyköpingsån karterats. Det mindre vattendraget Laxån, som rinner genom Laxå tätort, har varit utsatt för översvämningar vid flera tillfällen och har karterats tidigare men då med äldre höjddata. Området är komplext till följd av en mängd dammar och kanalsystem. En modellering av vattendraget har genomförts med ett scenario där vattenmängden som leds in till kanalerna minskas och dammarna tas bort och ersätts med forsmiljöer.

I Nyköpingsåns avrinningsområde pågår kartering av området mellan sjön Tisaren och Vingåker i Södermanlands län, bland annat för att se hur regleringen av sjöarna i Örebro län kan påverka översvämningsriskerna kring Vingåker.

Stöd till kommunernas arbete med samhällsplanering

Ett av de kortsiktiga målen i den regionala handlingsplanen är att alla nya detalj- och översiktsplaner tar hänsyn till de pågående klimatförändringarna. Länsstyrelsen prioriterar därför granskning av planärenden och rådgivning om klimatanpassning. Vidare verkar vi för att sprida kunskap om klimatanpassning till kommunernas planhandläggare och berörda nämnder. Därigenom tas hänsyn till det förändrade klimatet i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen har under året hållit två rådgivande seminarier eller så kallade Planverkstäder, riktade till kommunernas planhandläggare. Syftet med de årligt återkommande Planverkstäderna är att skapa ett forum för kommunerna att diskutera och utbyta erfarenheter med varandra kring aktuella planeringsfrågor. Årets Planverkstäder syftade till att ge kommunerna en djupare kunskap om bland annat ekosystemtjänster samt råd och tips på hur kommunerna kan tillämpa och redovisa detta i planläggningen. Utvärderingen av utbildningen var positiv, där dialogen och att få ta del av varandras tankar kring ämnet framhölls som mest positivt.

Under året har Länsstyrelsen arrangerat fyra så kallade Plan- och byggforum med länets stadsarkitekter, plan- och byggchefer samt bygglovshandläggare för att diskutera aktuella planeringsfrågor och informera om pågående utredningar inom samhällsplaneringen. Exempel på frågor som tagits upp är grön infrastruktur, ekosystemtjänster, åtgärdsprogram för miljömålen, friluftslivsmålen, miljökvalitetsnormer för vatten, översvämning, klimatanpassning och strandskydd.

Granskning av översikts- och detaljplaner

Länsstyrelsen har granskat inkommande kommunala detalj- och översiktsplaner med avseende på klimatanpassning. Under 2017 har vi lämnat synpunkter och gett vägledning på cirka 30 detaljplaner och tre översiktsplaner. En översiktsplan innehöll även en bilaga med LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). I yttrandena har Länsstyrelsen framför allt tagit upp frågor om översvämningsrisker, dagvattenhantering och upplyst om ras- och skredrisker.

Torka och vattenbrist

Länsstyrelsen har under året arbetat med ett projekt som handlar om torka och vattenbrist utifrån ett klimatanpassningsperspektiv. Bakgrunden är att Örebro län de senaste två somrarna har drabbats av torka och vattenbrist. Projektet kommer att resultera i en rapport som redovisar erfarenheter av torka i Örebro län och hur länet har påverkats under perioder av vattenbrist. Rapporten kommer även att behandla frågan om hur det förändrade klimatet påverkar tillgången på vatten i dag och hur prognosen för vattentillgången ser ut i framtiden. Projektet baserar sig på data och prognoser från SMHI och SGU för grund- och ytvattennivåer, nederbörd och temperatur. Denna data kommer att omarbetas till en regional skala och därigenom vara användbara som underlag, inte bara i den planerade rapporten utan även i den regionala

vattenförsörjningsplan som Länsstyrelsen planerar att ta fram. Statistiken kommer även att vara användbar i kommunernas vattenförsörjningsplanering. Örebro kommuns pågående inventering av sjösystemens möjlighet att säkra Örebro stads vattenförsörjningen de närmaste 10–15 åren kommer också att ingå i Länsstyrelsens rapport.

Länsstyrelsen deltog i början av 2017 i flertalet dialogmöten med Örebro och Kumla kommun om den situation med torka och risk för vattenbrist som kommunerna då befunnit sig i sedan sommaren 2016. Mötena handlade främst om hydrologi, juridik och potentiella åtgärder, men även om klimatförändringarnas påverkan och hur detta bör hanteras.

Under hösten anordnade landshövding Maria Larsson ett strategiskt samtal på residenset om dricksvatten och torka, där vattenbristfrågan diskuterades med inbjudna kommunpolitiker och tjänstepersoner.

Sveriges stora sjöar idag och i framtiden

Länsstyrelsen har deltagit i referensgrupperna för Hjälmaran och Vättern i SMHI:s projekt om klimatförändringarnas påverkan på de stora sjöarna. Delrapporter för sjöarna publicerades av SMHI sommaren 2017 och slutrapporten väntas komma i början av 2018.

SMHI-projekt för framtagande av klimatanpassningsverktyg för kommunerna

Länsstyrelsen har under 2017 tillsammans med Hallsbergs och Kumla kommun deltagit i ett SMHI-projekt som syftar till att ta fram ett webbaserat verktyg för små och medelstora kommuners arbete med klimatanpassning. Kommunerna har testat verktyget och Länsstyrelsen har funnits med som stöd i processen.

Kommunernas genomförda insatser med utgångspunkt i den regionala handlingsplanen för klimatanpassning

Förbättrad kommunikation om klimatanpassning inom den kommunala organisationen

I samband med framtagande av nya översiktsplaner (ÖP) har flera kommuner förbättrat kommunikationen inom den egna organisationen med avseende på klimatanpassning. Det är främst översvämningsfrågor och grönstrukturfrågor som har diskuterats i samband med ÖP-arbetet. Andra exempel där klimatanpassning lyfts i kommunerna är: arbete med vattenplaner, dagvattenstrategier, nya planeringsunderlag, detaljplaner, investeringar i nytt vattenverk samt utredning om dagvattennätens kapacitet. Stödet för klimatanpassning har också ökat i flertalet kommuner, både på tjänstemannanivå och på politisk nivå, på grund av den senaste tidens vattenbrist och översvämningsfrågor. En brist som kommunerna lyfter fram är dock att det i kommunerna ofta saknas en ansvarig för klimatanpassningsfrågorna.

Prioriterade frågor bland länets kommuner

Vattenförsörjningen, både med avseende på kvalitet och kvantitet, och dagvattenhantering, är frågor som är högt prioriterade bland majoriteten av länets kommuner. Fokus har därför varit på vilka åtgärder som kan komma att behövas inom ledningsnäten. Beredskap för värmeböljor inom vårdsektorn, med avseende på till exempel kylsystem och rutiner inom omsorgen, är frågor som blir allt viktigare för länets kommuner.

Beredskap för hantering av dricksvattenfrågor

Beredskap för att säkra dricksvattenkvaliteten finns i en del av länets kommuner och är en fråga som traditionellt har funnits med i kommunernas arbete. Dricksvattenkvantiteten är däremot en ny fråga som en del kommuner nu planerar att börja arbeta med. På lång sikt har många av länets kommuner en beredskap för vattenförsörjningen eftersom deras dricksvatten i framtiden kommer att tas från Vättern (Vätternvattenprojektet). Andra kommuner ser inga nuvarande problem med dricksvatten, varken med avseende på kvalitet eller kvantitet. Däremot anser dessa

kommuner att investeringar i vattenrening kan komma att behövas i framtiden för att upprätthålla en god dricksvattenkvalitet. Även markåtkomst med avseende på råvattentäkter diskuteras i en av länets kommuner.

Genomförda åtgärder inom klimatanpassning

Kommunerna har börjat att lyfta dagvattenfrågan i översikts- och detaljplanarbetet på ett annat sätt än tidigare. De har börjat anlägga dagvattendammar och några kommuner har även genomfört skyfallskarteringar. På vissa håll har kommunerna börjat att utreda möjligheten att separera dagvatten från avloppsvatten för att därigenom minska belastningen på reningsverken i samband med skyfall. I samband med framtagandet av nya översiktsplaner har två av länets kommuner börjat att samarbeta kring översvänningsfrågorna med syftet att bättre lösa dagvattenfrågan och minska belastningen på dagvattennäten. Fem av länets kommuner ingår i Vätternvattenprojektet.

Effekter av klimatanpassningsarbetet i Örebro län

Kommunens förmåga att hantera ett förändrat klimat

Klimatanpassningsfrågan är känd i länets kommuner, speciellt bland de som jobbar med samhällsplanering. Översvämning och dagvatten är de frågor som kommunerna arbetat mest med. Flertalet av kommunerna anser att en kommunal klimatanpassningsplan inte är aktuellt i dagsläget på grund av resursbrist. Några kommuner påtalar även att de troligen hellre lyfter in klimatanpassningsfrågan i andra dokument, exempelvis översiktsplanen. Behoven av klimatanpassning ser också olika ut i olika kommuner eftersom expansionstakten i kommunerna varierar.

I vissa kommuner finns det en beredskap för vattenläckor och utsläpp samt ett team för beredskapsfrågor inom den tekniska organisationen. Utmaningen ligger i att få med dessa frågor i det dagliga arbetet och underlag till finansiering. Andra kommuner har utvecklat en metodik för att hantera konsekvenserna av det förändrade klimatet med fokus på var det är lämpligt att bygga i samband med att kommunerna växer.

Under året har två kommuner deltagit i ett SMHI-projekt tillsammans med Länsstyrelsen för att ta fram ett webbaserat verktyg för klimatanpassning. Kommunerna har även arbetat med översvämningar och vissa kommuner har kommit långt i det arbetet. Delar av arbetet med klimatanpassning har börjat få effekt på kommunens planeringsarbete. Skyfall och höga flöden är de områden som kommunerna har jobbat mest med. Kommunerna utgår från Länsstyrelsens GIS-skikt över ras- och skredrisker vid detaljplaneläggning. Även beredskapsfrågor om värmeböljor har börjat lyftas i kommunerna, någon riktigt bra beredskap finns emellertid inte på plats ännu. Kommunerna anser därför att de behöver arbeta mer med beredskapsfrågorna ur ett klimatanpassningsperspektiv.

Dammsäkerhet är en annan viktig fråga i många av länets kommuner. Kommunerna är medvetna om vilka riskområden för översvämning som finns. I dessa områden försöker kommunerna samordna projekt för att lösa översvänningsfrågan i samband med till exempel ombyggnationer.

Kommunerna försöker lägga med åtgärder för klimatanpassning i andra projekt som får bära kostnaderna för klimatanpassningsåtgärderna. Det pågår även diskussioner om var ansvaret för klimatanpassning ska finnas inom den kommunala organisationen. En klimatanpassningssamordnare med en central placering i kommunens organisation vore önskvärt.

Hur det framtida klimatanpassningsarbetet bör bedrivas

Planerade klimatanpassningsåtgärder och framtida behov

En del kommuner ser över vilka åtgärder som kan behövas i de mest översvämningsdrabbade områdena. Mycket underlag finns redan och därför är det prioriterat att börja med åtgärder inom dessa riskområden. Andra kommuner behöver sammanställa de underlag som finns och titta på vilka åtgärder som behövs samt ta vara på erfarenheter från tidigare översvämningar och utifrån det ta fram klimatanpassningsplaner och vattenplaner. Det är dock oklart var i den kommunala organisationen ansvaret ska finnas.

Det är viktigt att få in kunskap från klimatrelaterade problem i alla kommunala styrdokument. Att förbättra reningsverkets kapacitet, rusta ledningsnätet för dricksvatten så att ledningsläckaget upphör, är några prioriterade klimatanpassningsfrågor.

Det är också viktigt att förbättra samordningen och synliggöra problematiken kring klimatförändringarna för att därigenom höja takten i klimatanpassningsarbetet.

Kommunernas behov av stöd från Länsstyrelsen i det pågående klimatanpassningsarbetet

Översiktsplaner och detaljplaner med avseende på klimatanpassning: Kommunerna anser att Länsstyrelsen tillhandahåller underlag och karteringar som är väldigt användbara i planprocesserna. De lyfter också att det är bra att det finns ett samlat forum där frågorna lyfts. Det som saknas är kunskap inom andra klimatanpassningsområden än översvämningar, till exempel värmeböljor där det idag saknas planeringsunderlag. Kommunerna ser fram emot resultatet av det SMHI-projekt som syftar till att ta fram ett webbaserat verktyg för klimatanpassning. I Örebro län deltar två kommuner i ett kluster tillsammans med SMHI och Länsstyrelsen.

Ett problem som kommunerna lyfter är att det inte alltid finns med ett BHF (beräknat högsta flöde) i de kartunderlag som Länsstyrelsen tar fram. Det skulle med andra ord vara värdefullt att komplettera dessa karteringar med ett BHF. När nya underlag planeras är det också önskvärt att Länsstyrelsen kontaktar kommunerna så att planeringsunderlaget blir komplett med avseende på den sektor, till exempel samhällsplanering, som planeringsunderlaget är avsedd att användas för. Kommunerna anser även att det vore önskvärt med fler fördjupade seminarier om klimatanpassning som liknar planverkstäderna, men för sektorer som berörs av det förändrade klimatet.

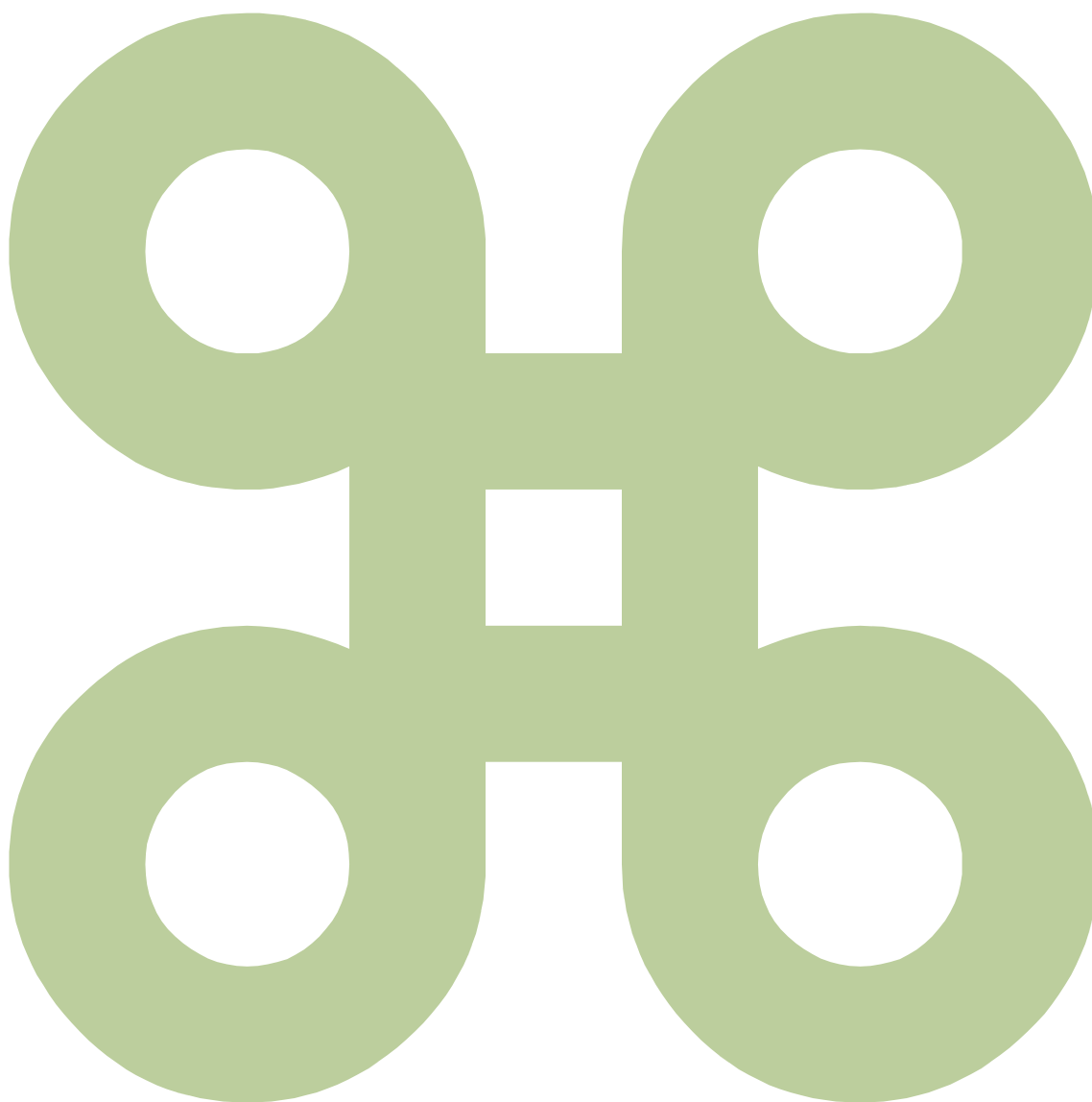
Kommunerna anser att Länsstyrelsens samordning av kommunerna är värdefull och gärna får fortsätta. Samverkan är ett tillfälle för kommunerna att lära av varandra. Kommunerna önskar även information om hur andra kommuner i Sverige, som kommit längre med klimatanpassningsarbetet, jobbar konkret med frågan. Vidare anser länets kommuner att det skulle vara intressant med information om vad Länsstyrelsen anser om kommunernas klimatanpassningsarbete, så att kommunerna vet vilken nivå de bör ligga på till exempel i översiktsplanen, med avseende på klimatanpassning.

Det är viktigt att utbilda och förankra klimatanpassningsfrågan hos kommunalpolitikerna eftersom de är beslutsfattare och fördelar pengarna i den kommunala budgeten. Frågan om en framkomlig väg skulle kunna vara att ställa krav på klimatanpassning i samband med upphandlingar av till exempel bostadsbyggen, är kommunerna tveksamma till med gällande lagstiftning. En annan möjlighet är i stället att höja kompetensen hos byggföretagen och informera om att det exempelvis kommer att ställas krav på klimatanpassning för att få teckna försäkring.

Hantering av värmeböljor: Kommunerna saknar nationella och regionala rutiner och riktlinjer med avseende på värmeböljor. Kommunerna anser också att frågan om beskuggning och en aktiv grönstruktur för att skapa svalare städer saknas i planprocessen. Här skulle det behövas en vägledning för hur man ska få in dessa frågor i samhällsplaneringen. Det är en viktig fråga att ha med sig framför allt vid förtätning av bostadsområden, det vill säga att man inte bygger igen de grönområden som finns. Det kan i framtiden orsaka problem med värmeöar, när tätorterna växer. Genomgående är kommunerna inte lika medvetna om problemen med värmeböljor som problemen med översvämningar, eftersom man inte ser effekterna av värmeböljor lika tydligt som effekterna av översvämningar.

Lokalisering och anpassning av samhällsviktig verksamhet: För tätorterna i två av länets kommuner har riskhanteringsplaner tagits fram. Länsstyrelsen har diskuterat att ta fram en GIS-analys över samhällsviktiga verksamheter. Det är också något som efterfrågas av kommunerna.

Vattenbrist och dricksvattenförsörjning: Länsstyrelsen har en viktig roll vad gäller tillstånd och samordning. Det är viktigt att Länsstyrelsen är en samlande kraft kring dessa frågor.

Kulturmiljö

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 43*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	4,0	4,0	5,0
Årsarbetskrafter kvinnor	3,1	2,8	1,9
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,25	4,41	4,57
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 245	10 075	9 338
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	5,50	6,36	6,12
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 556	1 184	1 179
Antal beslutade ärenden	1 504	1 163	1 079
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	47	32	36
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	217	58	607

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Redovisningen av årsarbetskrafter för 2017 återspeglar en viss resursförstärkning, vilken bidragit till att antalet beslutade ärenden har kunnat hållas i god balans med antalet inkommande. Det har under 2017 blivit tydligt att mer resurser måste läggas på samråd om åtgärder som berör kulturmiljöer vid vattendrag. Eftersom de ärendena inte diarieförs på verksamheten 43 synliggörs inte det arbetet i ärendestatistiken i tabellen.

Såväl antalet inkomna och upprättade ärenden som antalet beslutade ärenden visar en påfallande ökning jämfört med 2016. Det beror dock på skäl av mer administrativ art; under 2017 inkom och diariefördes ett stort antal kyrkoantikvariska rapporter. Dessa oräknade är ökningen marginell.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 431, Fornminnen ¹⁾	75
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 432, Byggnadsminnen ²⁾	78
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 433, Kyrkliga kulturminnen ³⁾	77
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 434, Byggnadsvård ⁴⁾	79
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 435, Fornminnes- och kulturlandskapsvård ⁵⁾	-

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 431 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 67.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 432 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 66.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 433 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 20 deltagande länsstyrelser är 67.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 434 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 17 deltagande länsstyrelser är 69.

⁵⁾ Nöjdindex för verksamhet 435 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 12 deltagande länsstyrelser är 75.

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Samtliga redovisade nöjdhetsindex för Länsstyrelsen i Örebro län ligger avsevärt högre än genomsnittet för de deltagande länsstyrelserna. Vi ser det som ett kvitto på att vi, trots knappa

resurser, lyckas förnya och utveckla Länsstyrelsens kulturmiljöarbete och att vi har god förmåga att kommunicera vårt arbete med medborgarna.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens kulturmiljöarbete under 2017 har på ett utvecklat och effektivt sätt bidragit till att de nationella kulturmiljömålen uppnås i länet och att länets kulturmiljöer tagits tillvara i Länsstyrelsens samlade arbete för en hållbar samhällsutveckling. Det har skett genom tvärspektoriell samverkan internt och externt inom såväl löpande ärendehandläggning som i enskilda projekt. Vi redogör närmare för resultaten och effekterna av arbetet i åiterrapporteringen av regleringsbrevsuppdragen 1:17 (sida 77) och 1:18 (sida 78).

Andra väsentliga prestationer och resultat

Bergslagssatsningen

Länsstyrelsens engagemang i Bergslagssatsningen har fortsatt under 2017. Satsningen syftar till en långsiktig hållbar förvaltning av kulturmiljöer i Bergslagen genom att utveckla goda besöksmiljöer. Arbeta pågår i samverkan med flera län för att etablera en avslutande fas för att stärka det nätverk och samarbeten som uppkommit under satsningen.

Örebro läns museum

Samverkan med Örebro läns museum (ÖLM) har konkretiserats genom Länsstyrelsens deltagande i planering av nya arkeologiska utställningar. Tillsammans med ÖLM och Riksantikvarieämbetet och Sveriges metallsökarförening har Länsstyrelsen drivit ett projekt som syftar till stärkt samverkan kring metallsökarfrågor. Slutligen har samverkan kring ett utställningsprojekt kring frågor om landsbygd kontra stad inletts. Projektet genomförs av två konstnärer som dokumenterar anslagstavlor i länet och de berättelser som kan knytas till dessa.

Kulturmiljöforum

Inom ramen för Kulturmiljöforum förs löpande samtal kring hur det regionala arbetet kan utvecklas för att nå de nationella kulturmiljömålen. I gruppen lyfts strategiska samarbeten inom olika samarbetsfrågor. Under hösten hölls ett seminarium för att dra upp riktlinjer för de kommande årens arbete. De fokusuppgifter som identifierades var kulturmiljöfrågor i samhällsplaneringen, vattenarbetet och utveckling av processer i kulturmiljöarbetet.

Under året har länsstyrelsernas gemensamma satsning Kalejdoskop avslutats genom publicering av en webbsida med verktyg för inkluderande kulturmiljöarbete. Därmed avvecklas det länsstyrelsegemensamma arbetet i denna satsning.

Länsstyrelsen i Örebro län har aktivt deltagit i arbetet med framtagande av ett nytt digitalt handlägningsstöd för kulturmiljöområdet.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.17

Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheten, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Länsstyrelserna ska analysera och redovisa utvecklingsmöjligheter för det tvärsektoriella samarbetet vad gäller bl.a. värdering av kulturmiljö i olika processer och hur kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen omhändertas. Länsstyrelserna ska särskilt redogöra för arbetet med att överbygga eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet.

Länsstyrelsens samlade arbete för att uppnå de nationella kulturmiljömålen

Samverkan mellan kulturmiljöarbetet och andra uppdrag så som integrationsfrågor, samhällsplanering, landsbygdsutveckling samt natur- och miljöskyddsarbete och har stor betydelse för måluppfyllelsen. Inom flera av områdena finns sedan länge utarbetade rutiner för tvärsektoriell samverkan.

Inom ramen för vårt arbete med urval och fördelning av bidrag förs en ständig diskussion om värdering. En central uppgift är att prioritera och kritiskt granska de ansökningar och anspråk som vi ställs inför, oavsett vem som för fram dem. Vi initierar även arbete med kulturarv och kulturmiljöer som annars skulle förbises. Syftet är dels att lyfta nya perspektiv på kulturmiljöer från alla tider och att förmedla historisk belysning av dagsaktuella företeelser, dels att ompröva de värderingar och de urval som tidigare har gjorts.

Att beskriva samspel mellan fysiska kulturmiljöer och immateriella kulturarv är en väsentlig del i arbetet med kulturmiljövård. Kunskaper, traditioner och berättelser är centrala för levandegörande av kulturmiljöerna och kan avläsas i fysiska spår i landskapets och i landskapets bruk och utformning.

Värdering av kulturmiljöer i processer och i miljö kvalitetsmål

Värdering av kulturmiljö ingår i det löpande arbetet i ett flertal tvärsektoriella processer. Länsstyrelsen bedömer att kulturmiljöperspektiven är väl omhändertagna i flertalet av dessa. I flera fall ger dessa processer värdefulla tillfällen att belysa och upplysa om kulturmiljöperspektiv i anslutning till sakfrågan. Länsstyrelsen upplever dock svårigheter att få genomslag för värdering av kulturmiljöer i processer som rör kulturmiljövärden i och anslutning till vattendrag. Vi bedömer att orsakerna i första hand kan kopplas till ett starkare regelverk för skydd av biologiska värden än för skydd av kulturmiljövärden. Det finns även en obalans mellan finansieringsmöjligheter för vattenvårdsåtgärder och kulturmiljöåtgärder i dessa miljöer. Det minskar i sin tur möjligheterna att kulturmiljöperspektivet får genomslag i miljö kvalitetsmålet.

Under året har antalet vattenanknutna ärenden ökat drastiskt. För att få en bättre struktur på arbetet har processbeskrivningar upprättats. Vidare har arbetet med bedömningsgrunder för fornlämningar i vattenmiljöer fortsatt, bland annat genom att Länsstyrelsen initierat diskussioner inom KMV-forums arkeologinätverk. Vi kan även detta år konstatera det faktum att många kulturmiljöer saknar verksamt skydd i den mån de inte kan anses vara fornlämningar för att kulturmiljöns värde är svår att hävda i förhållande till bestämmelserna i 11 kap. miljöbalken. Även under året har resurser avsatts för kunskapsuppbyggnad, dels genom fysisk inventering och dels genom inventering av den dokumentation kring olika miljöer som kan påträffas i arkivalier i olika arkiv.

För att stärka kunskapen hos kommunernas samhällsplanerare har arkeologer från Länsstyrelsen deltagit i en så kallad Planverkstad och informerat om fornlämningarnas betydelse, hur och varför de tillskrivs värde och hur processer enligt kulturmiljölagen och plan- och bygglagen kan samordnats i planeringsprocessen. Vikten av tidiga samråd och ett förhållningssätt där kulturmiljön snarare ses som en resurs än ett hinder för bostadsbyggande framhölls.

Överbryggande av eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet

Under 2017 har det intensiva arbetet med vattenvård gjort att Länsstyrelsens tvärssektoriella arbete inom detta område åter prioriterats. Trots Örebro läns ringa storlek tillhör vi de län som har flest dammar i Sverige. Länsstyrelsen arbetar aktivt för att verksamheter med påverkan på miljön ska ha tillstånd enligt miljöbalken.

För att sprida information om vattenåtgärder till såväl sakägare som en intresserad allmänhet har Länsstyrelsen deltagit i ett externt arrangerat seminarium där frågor om vattenåtgärder berörts.

Vi har sedan flera år en tvärssektoriell vattengrupp där vi tar upp aktuella ärenden och principiella frågor. I år har ett intensivt arbete lagts ned på att göra processbeskrivning och förtydliga bedömningsgrunder för att rätt insatser ska komma i rätt skede och att rätt underlag tas fram i olika steg i processen. Vi har också arbetat vidare med frågor som rör bedömning av fornlämningar och omgivande kulturmiljö. Vidare har vi deltagit i Riksantikvarieämbetets projekt kring känslighet/tålighet i vattenmiljöer.

Under året har satsningar på inventeringar av kulturmiljöer bidragit till att kunskapsläget väsentligt förbättrats, även om fortfarande stora behov finns kvar för att få ett heltäckande underlag. I naturreservatet Nittälven har inventeringar och bedömningar av flottningslämningar utförts inför planerade vattenvårdande åtgärder. Av länets cirka 600 dammar har omkring 240 besökts och bedömts av en konsult med arkeologisk kompetens. Även inventering av arkivmaterial har genomförts och i viss mån samordnats med behov utifrån pågående processer och fysiska inventeringar.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.18

Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheten strategiskt verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt nationella myndigheter. Samspelet och dialogen avseende kommunala och regionala kulturmiljöunderlag, handlingsplaner och strategier, inklusive de regionala kulturplanerna och de regionala utvecklingsstrategierna, ska särskilt belysas.

Strategiskt externt arbete och samverkan för att uppnå de nationella kulturmiljömålen

Arbetet med kulturmiljö- och kulturarvsfrågor är komplext och en stor del av detta arbete berör samtidigt flera av målen för kulturmiljöarbetet. Nedan följer en redogörelse av några av de viktigaste insatserna under 2017.

Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas

Kulturmiljövårdens bidrag till hållbarhetsarbetet handlar både om att värdera de fysiska kulturmiljöerna som resurser och belysa de sociala värden som kulturmiljöerna bär. Målsättningen är att bevara, använda och utveckla ett brett utbud av kulturmiljöer som kan

illustrera den kulturhistoriska utvecklingen och berättelser om människors villkor i Örebro län genom årtusenden ur en mångfald av perspektiv. Genom kulturmiljövårdens deltagande i olika processer som rör samhällsplanering, miljöfrågor och ekonomisk utveckling med kulturmiljön som bas bidrar vi till ett rikt och varierat landskap både i staden, och på landsbygden. De miljöer som vi arbetar med kan generera upplevelser, vara källor till kunskap men också platser för interaktion mellan människor. Det kan handla om konstnärligt bruk av en plats, om entreprenörskap med kulturarvet som grund för besöksnäring eller helt enkelt platser som ger utrymme för att reflektera över tillvaron då, nu och i framtiden.

Flera av de platser vi arbetar med är besöksmål. En del har framför allt relevans på det lokala planet medan andra lockar en nationell och till och med internationell publik, så som Pershyttan och Stripa. Dessa miljöer är resurser både för besöksnäringen och för kulturella och kreativa näringar.

Länsstyrelsen har fortsatt sitt strategiska arbete med bevarande av bebyggelse genom att byggnadsminnesförklara ett brett utbud av kulturmiljöer. Under året har fyra byggnader skyddats som byggnadsminnen. De speglar alla det offentliga livet i Örebro, men representerar olika tider och funktioner, kommunernas allt tydligare definierade ställning kring 1800-talets mitt, rättsväsendets utveckling under det sena 1800-talet, skollivets betydelse kring sekelskiftet 1900 och det modernistiska kulturarvet i en bruksort.

Genom lilla byggnadsvårdsbidraget kan vi ge människor möjlighet att bevara byggnader som har stor betydelse i ett lokalt perspektiv, som är värdefulla för bevarande av vardagslandskapet och för att de många gånger speglar människors livsvillkor och arbetslivets miljöer på landsbygden.

Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön

De bidrag som Länsstyrelsen kan lämna till kulturmiljövård är viktiga för att uppnå detta mål. Under året har bidrag lämnats till ett brett urval kulturmiljöer, allt från restaurering av torp till en modernistisk panncentral i Rosta och till enskilda aktörers arbete med kulturmiljöinformation. I projekt kring tillgängliggörande av information kring kulturvägar som genomförs i samverkan med Trafikverket har lokala aktörer, ideella krafter, kommunala organisationer och entreprenörer engagerats. En omfattningsrik broschyr *De blå bergens väg – en väg över Kilsbergen genom skogar och hyttor* har tryckts under året.

För att inkludera fler har vi fortsatt vårt arbete med normkritik och ökad delaktighet, dels genom att samordna den länsstyrelsegemensamma satsningen Kalejdoskop, dels genom att aktivt arbeta utifrån de hjälpmedel och resultat som satsningen genererat. Arbetet med att ta fram en digital verktygslåda, samverkan med länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet och Länsmuseerna genom Stockholms läns museum har avslutats under hösten.

Som en förlängning av arbetet med interpretation av Stripa gruva som kulturmiljöer som inleddes föregående år, har en dokumentation av arbetslivet i och kring gruvan tagits fram i samverkan med Lindesbergs kommun. Flera föreningar och ideella aktörer arbetar med att ta fram information om kulturmiljöer i form av skyltar, broschyrer och böcker. Genom att stötta dessa med bidrag kan vi stödja det lokala engagemanget och ansvarstagandet för kulturmiljöer. Bidrag har lämnats till en skrift om koloniföreningen i Älvtomta som kom till som ett sätt att möta den akuta hungersnöd som drabbade många städer i spåren av första världskriget.

Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser

I vårt informationsarbete arbetar vi med att göra informationen lättillgänglig både för personer med olika funktionsförmågor, olika kulturell bakgrund och olika åldrar för att på så sätt öka förståelsen för kulturmiljöerna och därmed viljan att ta ansvar för dem. Vi arbetar också med att använda olika kanaler för kulturarvsinformation. I år har en film om Äverstaåns dolda kulturlandskaps färdigställts. Vi har också arbetat aktivt med sociala medier och korta informationsfilmer om flera kulturmiljöer som publicerats på Länsstyrelsens Facebooksida. Filmerna är också tillgängliga via vår Youtube-kanal.

Inom ramen för den lokala satsningen Kalejdoskop och mötesplatser har vi ur ett inkluderande mångfaldsperspektiv även under år 2017 strävat att lyfta fram tidigare förbisedda kulturarv. Projekt kring dövas kulturarv som initierats av Länsstyrelsen och utförs i samverkan med Riksförbundet för döva, Hörselskadade barn och barn med språkstörning (DHB), Arkivcentrum, Örebro kommun med flera har under året beviljats fem miljoner kronor från Allmänna arvsfonden. Därmed har projektet övergått i en genomförandefas som omfattar perioden 2017–2019.

Länsstyrelsen har tillsammans med Örebro kommun, Region Örebro län och Stiftelsen activa fortsatt arbetet med att tillgängliggöra vallristningar och berättelser om de människors livsöden som en gång gjorde ristningarna.

Örebro kommuns socialpsykiatriska dagligverksamhet bedriver aktiviteter vid en gård strax utanför centralorten. På gården finns en loftbod som under året genomgått en upprustning i samverkan med dagligverksamheten. De som brukar miljön har på olika sätt involverats i upprustningsarbetet och fått ta del av information kring byggnadsvård och hur livet levdes förr på landsbygden.

Vi deltar i ett arbete med att ta fram en bok som beskriver den vapen- och ammunitionsindustri som växte fram i Bergslagen under 1900-talet och hur denna påverkat arbetsliv och landskapsutnyttjande i regionen. Flera forskare har knutits till projektet. Syftet är att nyansera den gängse beskrivningen av Bergslagens betydelse för välfärdssamhällets framväxt genom att belysa en typ av produktion som uppstod i en region med rika naturresurstillgångar och hög teknisk kompetens, men som i många fall har skett med stor påverkan på människor och miljö, både lokalt och globalt. Arbetet sker i samverkan med de län som ingår i Bergslagssatsningen samt Uppsala och Södermanlands län.

I de kyrkliga miljöerna är tillgänglighetsarbetet viktigt. Lerbäck, Snavlunda, Asker och Glanshammar är exempel på kyrkor där vi lämnat tillstånd till förändringar som bland annat syftar till att öka den fysiska tillgängligheten i kyrkorummet, främst genom att ta bort bänkar och skapa ny inredning och möblering. Vi har också arbetat för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder i två besöksmål, Pershyttan och Stripa. En tillgänglighetskonsult har anlitats för att identifiera var i dessa miljöer åtgärder kan sättas in som underlättar framkomlighet och tillgänglighet. Vissa mindre åtgärder har inletts under året.

För att locka nyanlända och nyetablerade att ta del av kulturmiljöer anordnades en guidad vandring på flera språk i Pershyttan i samband med kulturhusens dag i samverkan med den ideella föreningen Hopajola.

En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Kulturmiljöfrågorna är viktiga och något som vi på Länsstyrelsen lyfter fram i samhällsplanering och bygglovsgivning som riktas till kommunerna. Vi har fört inledande diskussioner med Degerfors kommun om att ta fram ett kulturmiljöprogram som ett kunskapsunderlag för kommunens planering- och bygglovshantering. Vi har aktivt deltagit i det pågående arbetet med framtagandet av länets regionala utvecklingsstrategi (RUS). Kulturmiljövården är representerad i arbetet med länsstyrelsernas uppdrag inom grön infrastruktur. Vi har också tagit initiativ för att stärka det regionala samverkansarbetet kring besöksnäringen.

Arbetet med kunskapsuppbyggnad är viktigt för att ta tillvara kulturmiljöer. I samverkan med bland andra Svenska kyrkan pågår arbeten kring medeltida takstolar och modernismens kyrkomiljöer. Kunskapsuppbyggnad i och i anslutning till vattenmiljöer har bedrivits under ett flertal år och kommer att behöva fortsätta inom en överskådlig framtid om vattenarbetet ska kunna utföras ur ett helhetsperspektiv. Likaså fortgår arbetet med kvalitetssäkring av Skog och historia. Det är också ett led i samverkan med skogsaktörerna för att minimera skador på kulturmiljöer i skogen

Tabell 4.1: Kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta kulturmiljö	2017-12-31	2016-12-31	2015-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	3 628	3 403	3 212
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturmiljölagen	64	60	57
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturmiljölagen	81	81	81
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	52	52	52
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	15 932	15 932	15 932
Kulturresevat, antal	3	3	3
Kulturresevat, yta (ha)	354	354	354
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	33	33	17

Källa:

Fornlämningar – Underlag på Riksantikvarieämbetets hemsida: <https://www.raa.se/app/uploads/2017/08/Antal-fornlamningar-per-lan-den-13-december-2017.pdf>

Byggnadsminnen – Länsstyrelsens förteckning över länets byggnadsminnen

Kyrkobyggnader – Länsstyrelsens förteckning över länets kyrkobyggnader

Riksintresseområden – Länsstyrelsens GIS-skikt, Riksintressen kulturmiljövård

Kulturresevat – Länsstyrelsens GIS-skikt, Kulturresevat

Andel kommuner med kulturmiljöprogram - Länsstyrelsens egen bedömning av andelen kommuner med kommunomfattande kulturmiljöprogram

Kommentar till Tabell 4.1: Kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Uppgiften om antalet fornlämning är angiven med det antal som Riksantikvarieämbetet redovisar på sin webbplats som underlag för Länsstyrelsernas årsredovisningar. Siffran redovisar antalet ”huvudobjekt”, till exempel räknas ett gravfält som en lämning även om det innehåller flera gravar.

Uppgiften om andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram har för året 2015 hämtats från Miljömålsportalen, indikator ”Planering kulturmiljö”. De uppgifterna bygger på enkätsvar från kommunerna och avser om de angivit att de har kommunomfattande program. Från 2016

uppdateras inte den indikatorn årligen, varför data för 2016 och 2017 saknas. Uppgifterna för de åren bygger på Länsstyrelsens egen bedömning av andelen kommuner med kommunomfattande kulturmiljöprogram.

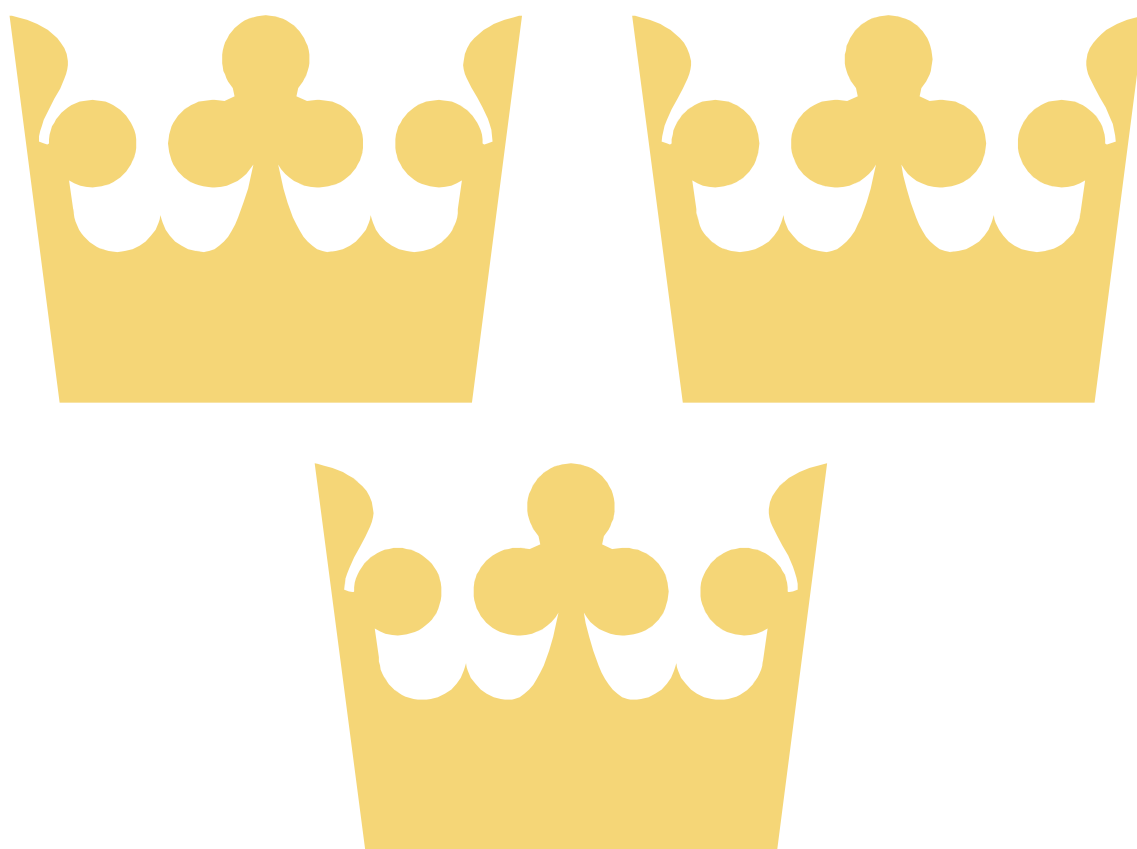
Tabell 4.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2017	2016	2015
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	217	58	607
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	9 956	10 855	9 974

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, Riksantikvarieämbetets handläggarsystem KÄLLA

Kommentar till Tabell 4.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Normalt betalar inte länsstyrelsen ut bidrag för kulturmiljö, utan det gör Riksantikvarieämbetet. Dock har Länsstyrelsen i Örebro län vid några tillfällen först erhållit medel från Riksantikvarieämbetet och sedan själva betalat ut dessa medel som bidrag till sökande.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 45*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	2,2	2,6	1,8
Årsarbetskrafter kvinnor	4,8	3,5	3,1
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,21	3,94	3,26
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 061	8 011	7 156
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	5,39	5,06	4,69
Antal ärenden, inkomna och upprättade	142	209	131
Antal beslutade ärenden	161	190	137
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	13 030	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Regeringen beslutade i december 2015 att planeringen för civilt försvar och totalförsvar skulle återupptas. Området har under året växt och varit omfattande där förberedelser och planering inför Försvarsmaktens övning Aurora tagit en hel del tid i anspråk. En extra resurs har under hösten varit ett stöd för övriga arbetsuppgifter på enheten.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 13 030 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor är att kommunerna lever upp till nationella mål, verksamhetsmål och skyldigheter enligt lagen. Bedömningen grundar sig på tillsynsbesök, stödjande aktiviteter och fördjupade olycksundersökningar samt de kontinuerliga kontakterna och dialog Länsstyrelsen har med kommunala räddningstjänsten.

Sammantaget är Länsstyrelsens bedömning att kommunerna har utfört ett bra krisberedskapsarbete enligt lag (2006:544) om kommuners och landsting åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och dess intentioner. Det som kvarstår att utveckla är exempelvis uppdateringar av olika dokument/planer och hur ersättningen används och redovisas.

Länsstyrelsens arbete med att utveckla krisberedskapen i länet har haft goda effekter och vår bedömning är att aktörerna har ökat sin krisberedskapsförmåga. Detta är resultatet av långsiktigt arbetet de senaste åren med flertalet utbildningar som alla utgått ifrån MSB:s *Gemensamma grunder för samverkan och ledning*. Länets aktörer har en förståelse för vikten av att dela information med varandra, att arbeta aktivt med lägesbilder inklusive kommunikativ lägesbild samt med kriskommunikation vid samhällsstörningar.

Länsstyrelsens krisberedskap har under året utvecklats och fokus har varit att utbilda och kompetensutveckla nyckelpersoner inom krisorganisationen. Ett urval av våra genomförda utbildningsinsatser är:

- Förberedande totalförsvarskurs
- Juridisk rådgivning vid kris
- Grundkurs i folkrätt och nationell rätt – för den civila delen av totalförsvaret
- Seminarier om nedfall kärnvapen
- Strålningsmätning och sanering inom kärnenergiberedskapen
- Ledningsbaserat informationssystem (LIS)
- WIS 3.0
- Övningsledarutbildning
- Regional samverkanskurs (RSK).

Länsstyrelsen har även haft stort fokus på att öva inriktnings- och samordningsfunktionen. Vi har vid övningarna utgått från scenarion från länets risk- och sårbarhetsanalys.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Samhällsgemensam larm- och ledningscentral i Örebro

Under året har projektet Samhällsgemensam larm- och ledningscentral i Örebro tagit fram ett beslutsunderlag för gemensamma lokaler och polisen har kunnat påbörja upphandlingsprocessen. Delprojekt samverkan har under året arbetat med att ta fram en samverkansmodell för polisen, länsstyrelserna och kommunerna i de tre berörda länen, Värmland-, Dalarna- och Örebro län. Arbetet pågår med att sammanställa ett underlag utifrån detta.

Organisationsstruktur och nätverk i länet

I länet finns flera arbetsgrupper och nätverk som utgår från vårt Regionala råd för totalförsvar. Representanter i rådet är beslutsfattare och chefer från samtliga kommuner, räddningstjänster, Region Örebro län, Polisområde Örebro län, SOS Alarm, Civilförsvarsförbundet och Militärregion väst. Rådet leds av Länsstyrelsens länsråd och vår beredskapsdirektör är sekreterare. Rådet har genomfört två möten under året. Vid det senaste mötet beslutades att rådet byter namn till Regionalt råd för totalförsvar från Regionala rådet för skydd mot olyckor och krisberedskap.

Det så kallade T-sam består av representanter från fyra kommuner, räddningstjänst, polis, Region Örebro län och Länsstyrelsen, som även leder arbetet. T-sam hanterar frågor som rör krissamverkan i Örebro län. T-sam träffas kontinuerligt i syfte att ensa rutiner och stärka det gemensamma arbetet i länet. Vid mötena diskuteras erfarenheter från inträffade händelser och kommande gemensamma aktiviteter i länet.

Det finns fem arbetsgrupper kopplat till T-sam: Utbildning och övning, Risk- och sårbarhetsanalyser, Rakel samverkansgrupp, Kriskommunikationsnätverket och CBRNE i samverkan. Arbetsgrupperna syfte är att arbeta fram samarbetsformer, ensa rutiner, diskutera regionala behov på längre sikt samt utbyta erfarenheter från inträffade händelser. Länsstyrelsen leder och samordnar samtliga arbetsgrupper. Nedan följer en rapportering av arbetsgruppernas resultat för året.

T-sam: Utbildning och övning

Arbetsgruppen utbildning och övning består av representanter från kommuner, kommunal räddningstjänst, polis, Region Örebro län och Länsstyrelsen. Gruppen har under året arbetat vidare med planering, genomförande och utvärdering av gemensamma aktiviteter inom området i länet.

Länsstyrelsen har genomfört fem funktionsövningar med länets aktörer för att öva hanteringen av tekniska system. Fokus på dessa övningar har legat på WIS och Rakel. Funktionsövningar kommer även att genomföras under 2018 eftersom de är både uppskattade och fortsatt efterfrågade av deltagarna.

Den årliga regionala samverkanskursen har genomförts. Deltagarna har i utvärderingen varit överlag mycket positiva till att kursen varvar teori, gruppdiskussioner och övningar. Scenariot på årets kurs var sociala oro. Att dela erfarenheter och lära känna varandra samt ta del av olika aktörers ansvar och roller är värdefullt för att stärka det gemensamma arbetet framåt. Aktörer i länet bedömer att det finns ett behov att genomföra kursen även 2018.

Länsstyrelsen har sedan 2002 genomfört regionala samverkanskurser (RSK) i stort sett årligen. I år har vi även genomfört en heldags repetitionsutbildning för dem som gått kursen för några år sedan. Detta har flera aktörer efterfrågat i ett par år, och i år har vi haft möjlighet att tillgodose detta önskemål. Utvärderingen visar att utbildningsdagen var mycket uppskattad. Vår bedömning är att det finns ett behov av att årligen genomföra en repetitionsdag där deltagarna träffas och får ta del av hur det svenska krishanteringssystemet har utvecklats de senaste åren och vilka kommande utmaningar vi står inför.

I början av året genomfördes Hjälmövningen vid Kungsörstorp i Kungsör. Syftet med övningen var att stärka förmågan att hantera utlarmning, resursbehov, samband och kommunikation, samverkan samt att utifrån gällande lagstiftning förstå varandras roller och ansvar. Det är en utmaning att genomföra räddningsinsatser på Hjälmarens eftersom det är många aktörer som har ansvar för olika delar. Hjälmarens är en kommunal sjö där flera polisområden, räddningstjänster, länsstyrelser, andra myndigheter och aktörer ingår och behöver samverka. Utvärderingen visar att övningen överlag upplevdes som positiv men att det fortsatt finns områden att arbeta vidare med. Exempelvis behöver frågan utredas huruvida en räddningsledare från en kommun även kan vara räddningsledare i en annan kommun. Ett annat område är lägesbilder, där alla fortsatt behöver arbeta för att bättre koordinera lägesbilden på olycksplatsen och lägesbilden i bakre ledning som befinner sig hemma på stationen.

Under året har planeringsarbetet påbörjats inför övning Sonja som ska arrangeras den 22 november 2018. Tre planeringsmöten har arrangerats under året i olika former, vilket bland annat resulterat i ett gemensamt arbete kring syfte och mål för övningen. Under våren 2018

kommer vi att arrangera flera mindre förberedande seminarieövningar i gemensamma grunder. Även en gemensam förberedande regional dag är inplanerad.

T-sam: Risk- och sårbarhetsanalyser

Varje år träffas länets krisaktörer och följer upp årets arbete samt planerar för kommande års arbeten. Syftet är att identifiera gemensamma utvecklingsbehov och insatser. Inom arbetsgruppen för risk- och sårbarhetsanalyser pågår ett kontinuerligt arbete med att optimera effekten av vårt samlade krisberedskapsarbete i länet.

Under året har Länsstyrelsen tillsammans med kommunerna arbetat fram en mall och tillhörande stödmaterial för hur kommunerna ska redovisa det styrdokument som alla kommuner ska ta fram enligt kommunöverenskommelsen. I länet har vi valt att kalla detta styrdokument för *Strategisk handlingsplan för krisberedskap*.

T-sam: Rakel samverkansgrupp

Rakel samverkansgrupp bildades 2008. Fokus var att skapa möjligheter för övergripande samverkan mellan organisationer som använder Rakel inom Örebro län. RAKEL (RAdioKommunikation för Effektiv Ledning) är ett system för radiokommunikation.

Fokus i arbetsgruppen under året har varit frågeställningar gällande anslutning och organisation, täckningsfrågor, riktlinjer för samverkan samt utbildning och övning. Arbetet med att se över den regionala sambandsanalysen pågår och beräknas vara klart under 2018. Sambandsanalysen ska beskriva strukturen för hur samverkan via Rakel ska ske.

T-sam: Kriskommunikationsnätverket

Syftet med kriskommunikationsnätverket är att skapa samsyn för att tillsammans kunna genomföra en effektiv och bra kommunikationssamverkan som är till nytta för samhället och medborgarna vid en samhällsstörning. Detta gör vi genom att samverka och samarbeta i vardagen, under och efter en händelse. Våra grundprinciper är att vi tillsammans tar ansvar för helheten, inte bara den egna organisationens kommunikationsuppgifter. Nätverket består av länets kommuner, räddningstjänst, polis, Region Örebro län samt Länsstyrelsen, som också leder arbetet.

Under 2017 har nätverket tagit fram *Kriskommunikationssamverkan i Örebro län - en vägledning* för kriskommunikationssamverkan i länet. Samtliga aktörer har antagit vägledningen i samband med ett möte med regionala rådet för totalförsvaret (läs mer ovan i avsnitt Organisationsstruktur och nätverk i länet, sida 86) i november månad. Vägledningen bygger på MSB:s *Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar*, den utökade ansvarsprincipen om att samverka och stödja samt på nätverkets samlade erfarenheter från tidigare övningar och händelser. Vägledningen innehåller bland annat mål och syfte, ansvar och roller, hur vår samverkan sker före, under och efter en händelse, arbetet med lägesbild samt bilagor med mallar och checklistor. Arbetsprocessen med att ta fram vägledningen har resulterat i att länets kriskommunikatörer har en mer ensad och enhetlig bild över hur vi ska agera vid en samhällsstörning.

Kriskommunikationsnätverket har också haft arbetsmöten angående kommunikationshanteringen av krisberedskapsveckan, övning Aurora, samt deltagit i en totalförsvarsutbildning och ett seminarium om informationskrigföring och aktiv påverkan.

T-sam: CBRNE i samverkan

Arbetsgruppen CBRNE (kemiska (C), biologiska (B), radiologiska (R) nukleära (N) och explosiva (E) ämnen) i samverkan träffas kontinuerligt för att stämma av läget, diskutera erfarenheter från inträffade händelser och utifrån det dra lärdomar som kan utveckla arbetet i länet. Ett stort arbete som genomförts under året har varit att uppdatera och revidera planen för personsanering på skadeplats. I mitten av januari 2018 ska planen fastställas av alla aktörer.

Tillfälliga arbetsgrupper

Storskalig utrymning: Länsstyrelsen leder en arbetsgrupp med representanter från räddningstjänst, polis, Försvarsmakten, Region Örebro län, kommuner och Civilförsvarsförbundet. Arbetsgruppen har under året tagit fram *Storskalig utrymning – en vägledning för Örebro län* som beskriver hur Örebro läns aktörer ska hantera en storskalig utrymning. Nu pågår arbetet med att ta fram ett förslag till vägledning på lokal nivå.

Samordning suicidlarm: För att samordningen mellan alla blåljusaktörer (räddningstjänst, ambulans och polis) ska kunna ske så snabbt som möjligt vid suicidlarm, har en särskild arbetsgrupp tagit fram en gemensam process och rutiner för arbetet. Rutinerna har tagits fram i samarbete mellan Bergslagens räddningstjänst, Länsstyrelsen i Örebro län, Nerikes brandkår, Polisregion Bergslagen, Region Örebro län och SOS Alarm. Rutinerna beskriver i huvudsak att alla blåljusmyndigheter larmas ut vid larmsamtal om pågående suicidförsök eller hot om suicidförsök. Detta för att så fort som möjligt få fram personal som kan avbryta suicidförsöket.

Processen är fastställd och är till stor del implementerad. Det är fortfarande några RiB-stationer (deltidsstationer) i länet som inte får dessa larm, eftersom de ännu inte genomfört den utbildning som krävs. Detta beräknas att vara fullt implementerat under 2018.

Länsstyrelsen har tagit fram *Samordning suicidlarm i Örebro län*, en folder som beskriver rutiner och hur denna samverkan vid suicidlarm ska fungera i länet.

Klassning av dammar som farlig verksamhet

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med att utreda och besluta om vilka dammar som ska klassas som farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

Under året har vi fattat beslut att tre dammanläggningar ska klassas som farlig verksamhet: Bångbro, Åmmeberg och Rockhammar. Tillsynsansvaret för dessa dammanläggningar är Nerikes brandkår och Västerbergslagens räddningstjänst.

Vårt arbete kommer att fortsätta under 2018 och fler dammanläggningar kan komma att klassas som farlig verksamhet.

Civilt försvar

Länsstyrelsen i Örebro län har inlett arbetet med att omsätta den teoretiska kunskapen och förståelsen för vad arbetet med civilt försvar innebär i praktiken, både för Länsstyrelsen och för länet i stort. En av de viktigaste insatserna vi genomfört under året var den totalförsvarskurs som vi arrangerade för länets aktörer. Syftet med kursen var att höja kunskapen om totalförvarsfrågor och säkerhetsskydd samt att informera om kommande arbete inom totalförvarsplaneringen.

Inom totalförvarsarbetet samverkar Länsstyrelsen främst med Militärregion väst och länsstyrelserna i Halland, Värmland och Västra Götalands län, som ingår i denna region. Viss samverkan sker även med Försvarsmaktens telekommunikations- och informations-systemförband (FMTIS). I juni 2017 fastställde cheferna för Militärregion väst och de fyra länsstyrelserna inriktningsdokumentet *Totalförsvaret i Halland, Värmland, Västra Götaland*,

Örebro län och Militärregion väst – Högre regional grundsyn 2017–2020. Tillsammans med Militärregion väst arbetar vi med att ta fram en regional grundsyn för totalförsvaret i Örebro län, den beräknas antas under början av 2018.

Inför försvarsmaktsövningen Aurora 17 deltog Länsstyrelsen på militärregionens informationsmöten om de moment som skulle genomföras inom regionen. Länsstyrelsen kallade berörda aktörer i länet till dialogmöten för att diskutera händelseutvecklingen och eventuella samhällsstörningar i samband med Försvarsmaktens övning. Under övningens gång höll Länsstyrelsen samverkansmöten via Rakel och upprättade samlade regionala lägesbilder. Vi deltog inte i motspelet inom ramen för övningen utan koncentrerade vår verksamhet till hanteringen av de övningsmoment som genomfördes under september månad.

Länsstyrelsen har under 2017 startat ett projekt för att identifiera regionalt särskilt samhällsviktig verksamhet (RSSVV). Arbetet syftar till att få en större inblick i länet, av de verksamma aktörerna och deras beroenden. Underlaget ger oss möjlighet till djupare analyser av samhällsstörningarnas inverkan på Örebro läns funktionalitet och sårbarhet, såväl under fred som höjd beredskap. Det skapar också ett beredskapsunderlag som kan användas i totalförvarsplaneringen för det civila samhällets möjligheter att stödja Försvarsmakten. Vi har under året fokuserat på tre områden: hälso- och sjukvård, elförsörjning och livsmedelsförsörjning. Ett startmöte hölls i maj med privata och offentliga aktörer, inklusive sektorsansvariga myndigheter inom hälso- och sjukvårdssektorn samt elförsörjningssektorn. Dessutom har vi genomfört möten med Livsmedelsverket och Jordbruksverket och diskuterat livsmedelsförsörjningsfrågor. Handläggare inom krisberedskap och civilt försvar tar dessutom kontinuerligt del av länets arbete med den regionala handlingsplanen för livsmedelsförsörjningen i syfte att ta tillvara på de synergier som finns i arbetet med livsmedelsförsörjning.

Under 2016 genomförde Länsstyrelsen en genomlysning av de lagar och förordningar som styr myndighetens ansvar inför och under höjd beredskap. Dessa 46 författningar och ansvaret för dem har delats ut på sju av myndighetens tolv enheter. Sammanställningen och ansvarsfördelningen har resulterat i rapporten *Civilt försvar och höjd beredskap – Länsstyrelsens ansvar och arbete*. Under 2017 har enheterna haft i uppdrag att arbeta med detta, bland annat lyfter medarbetarna detta i sina nationella länsstyrelsenätverk. Länsstyrelsens samtliga enheter har påbörjat arbetet, men kommit olika långt.

Genomförda aktiviteter 2017

Under 2017 har vi genomfört flera aktiviteter i syfte att stärka skyddet och robustheten hos samhällsviktiga verksamheter i länet. Syftet har också varit att öka förståelsen för vad arbetet med totalförsvaret innebär för aktörer som bidrar till krisberedskapsarbetet och totalförvarsplaneringen inom Örebro län.

Länsstyrelsen har genomfört flera aktiviteter under året.

Vi har anordnat utbildningar:

- Dialog med Statens fastighetsverk om gemensamma beröringspunkter.
- Informationsdag om ryska försvarsförmågor och vad det kan innebära för Sverige, föreläsare var PhD Peter A. Mattsson, Försvarshögskolan.
- Tvådagars totalförsvarskurs i Villingsberg med 39 deltagare.
- Dagsseminarium om informationskrig och aktiv påverkan.
- Infört presentation om och diskussioner kring civilt försvar och totalförsvaret i länets regionala samverkanskurs (RSK).

- Tvådagarskonferens (årlig) med aktuella frågor inom krisberedskap och totalförvarsplaneringen.

Vi har deltagit i olika möten:

- Deltagit vid den årligen återkommande Militärregion västs regionala samverkansmöten.
- Träff mellan beredskapsdirektör och personalchef från Länsstyrelsen samt TRM.
- Deltagit vid Militärregion västs planerings- och koordineringsmöten inför övning Aurora 17.
- Deltagit på SÄPO:s Länsstyrelsedagar.
- Fört dialog med Statens fastighetsverk om gemensamma beröringspunkter.

Vi har kompetensutvecklat oss:

- Deltagit på MSB:s tvådagarskonferens om det psykologiska försvaret.
- Handläggare inom civilt försvar har gått kurs i militärt värdlandsstöd.
- Ytterligare en medarbetare har genomfört MSB:s utbildning Grundkurs i totalförsvaret.

Vi har uppdaterat rutiner och dokument:

- Reviderat intern rutin för hantering av hemlig handling

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.20

Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder de har vidtagit för att:

utveckla och stärka tillsynen över kommunerna enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, samt

utveckla arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser så att analyserna i större utsträckning kan utgöra underlag för beslut om åtgärder inom länsstyrelsernas olika verksamheter.

Länsstyrelserna ska också redovisa resultatet av detta arbete.

Utveckla och stärka tillsynen över kommunerna enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Under vecka 42 genomförde Länsstyrelsen i Örebro län en så kallad Tillsynsvecka. Syftet var att samla all tillsyn till en vecka och utbyta erfarenheter mellan enheter.

Vi genomförde bland annat en tillsyn av Nerikes brandkårs egenkontroll enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Vi valde en scenaribaserad tillsyn för att få en bättre verklighetsanknytning. Vi skickade underlaget till brandkåren under sommaren och de fick på så sätt tid att förbereda sig inför besöket. Underlaget bestod av olika scenarier med tillhörande frågor där Nerikes brandkår under tillsynen beskrev hur de skulle hantera dessa händelser. Syftet var att få fram verksamhetens förmåga. För att utbyta erfarenheter deltog även handläggare från vår miljöskydds-enhet och LSO-handläggare från Länsstyrelsen i Värmlands län. Nerikes brandkår behöver arbetare vidare med rekrytering av personal till RiB-stationer, utarbeta en plan för kommunikation vid händelser och dokumentation samt lämna in en plan för hur räddningstjänsten ska hantera insatser vid Seveso-anläggningar.

LSO-handläggare har även deltagit vid Sevesotillsynsbesök tillsammans med handläggare från vår miljöskydds-enhet. Verksamheter där stora mängder av farliga kemikalier (till exempel mycket giftiga, explosiva eller miljöfarliga) kan omfattas av den så kallade sevesolagstiftningen, det vill säga lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor med tillhörande förordning (1999:382). Sevesoverksamheternas interna planer för räddningsinsatser har granskats under året. De interna planerna skickas till Länsstyrelsen för granskning allt eftersom de uppdateras. Länsstyrelsen bjöd under våren 2017 in representanter från Sevesoverksamheter för att diskutera de interna planerna för räddningsinsatser och hur de kan utvecklas i framtiden. Mötet var uppskattat hos deltagarna och de framförde önskemål om nytt möte under våren 2018.

Internt arbete för att utveckla risk- och sårbarhetsanalyser

Den stora utmaningen med risk- och sårbarhetsanalysen är att den har två skilda syften. Dels ska den utgöra beslutsunderlag för myndigheten och dels ge medborgare en bild av riskerna i länet. Vi har involverat samtliga tolv enheter i utvecklingsarbetet med risk- och sårbarhetsanalysen. Syftet var att se över vad som behöver tillföras i analysen för att den ska vara ett tydligt underlag för samtliga verksamheter på Länsstyrelsen. Utvecklingsarbetet har framför allt resulterat i att Länsstyrelsens ansvar och roller i arbetsvardag och kris har konkretiserats. Den interna dialogen kring risk- och sårbarhetsanalysen har även bidragit till ökad kunskap om vilka verksamheter på myndigheten som berörs vid eventuella kriser.

Regleringsbrevsuppdrag 1.21, st. 1

Länsstyrelserna ska redovisa hur arbetet med att utveckla krisberedskapen regionalt och lokalt fortskrider och vilka resultat som har uppnåtts. Länsstyrelserna ska särskilt beskriva vilka åtgärder som vidtagits för att stödja, samordna och följa upp kommunernas arbete med krisberedskap.

Utveckling av krisberedskapen regionalt och lokalt

Under 2017 har den nationella inriktningen och styrningen gällande återupptagen totalförsvarsplanering medfört att arbetet som bedrivs i länet tar höjd för samhällsstörningar över hela hotskalan. Återuppbyggnaden av totalförsvarsförmågan har i allt större utsträckning satt ramarna för det övriga krisberedskapsarbetet.

Vad gäller krisberedskapsarbetet i fred har kommunerna i länet gjort framsteg under mandatperioden. Under 2017 genomförde Länsstyrelsen uppföljning av krisberedskapsarbetet hos samtliga kommuner i länet. Uppföljningen resulterade i att flera av kommunerna fick ett antal åtgärds punkter där förbättringar behövde ske och där åtgärderna skulle rapporteras in till Länsstyrelsen efter en viss tid. Metoden med tidsatt återkoppling har haft en god effekt, då majoriteten av kommunerna har åtgärdat de punkter som behövdes.

Redovisning av strategisk handlingsplan för krisberedskap – Örebro läns gemensamma stöd har bidragit till att ensa arbetet kring risker och utgör ett stort stöd för framför allt de mindre kommuner i länet. Under 2017 har även ett stöd för framtagande av styrdokument tagits fram tillsammans med kommunerna för att likrikta och tydliggöra arbetet i länet.

Åtgärder som vidtagits för att stödja, samordna och följa upp kommunernas arbete med krisberedskap

I länet bedrivs arbete inom flera olika områden genom Regionalt råd för totalförsvaret (se ovan i avsnitt Organisationsstruktur och nätverk i länet, sida 86) och dess arbetsgrupper. Nedan följer en beskrivning av en del av de åtgärder som genomförts under året.

Viktigaste åtgärderna under 2017:

- Årlig länskonferens om totalförsvaret.
- Regional samverkanskurs.
- Funktionsövningar inom Rakel och WIS tillsammans med länets aktörer.
- Seminarieövning Hjälmarens som bidragit till att reda ut oklarheter gällande räddningsinsatser som sker i angränsning till olika kommuners del av Hjälmarens.
- Tvådagars totalförvarsutbildning för aktörer i länet där syftet varit att erbjuda grundläggande kunskap om totalförsvaret, säkerhetsskydd och hur det nationella arbetet omsätts till regional nivå.
- Informationsdag om informationskrigföring och påverkanskampanjer för länets aktörer.
- Regional vägledning om storskalig utrymning och evakuering.
- Folder för hantering av suicidlarm.
- Länsgemensamt stöd för framtagande av styrdokument.
- Beredande arbete för samhällsgemensam larm-och ledningscentral.
- Identifiering av regional särskilt samhällsviktig verksamhet.
- Uppföljningsbesök i länets samtliga kommuner gällande krisberedskapsarbetet.
- Försvarsmaktsövningen Aurora 17 medförde att länets aktörer under september månad fick genomföra dagliga samverkanskonferenser via RAKEL, inrapportera lägesbilder i WIS samt ökade kunskaper om hantering av hemlig handling.

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 5*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	29,8	28,7	25,5
Årsarbetskrafter kvinnor	27,1	23,0	23,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	34,37	33,73	32,30
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	79 128	75 135	67 952
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	47,08	47,44	44,56
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 830	1 676	1 879
Antal beslutade ärenden	1 727	1 574	1 699
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	84	98	104
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	175 963	11 906	10 985

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Det totala antalet årsarbetskrafter har ökat något och siffrorna visar en tydlig ökning för årsarbetskrafter kvinnor. Verksamhetskostnaderna har ökat som en följd av ett ökat antal medarbetare. Antalet ärenden uppvisar en mellanårsvariation och det är positivt att antalet ej beslutade ärenden har minskat.

Beloppet för bidragshanteringar är drastiskt mycket högre och det förklaras av att dispositionsrätter utbetalas av Länsstyrelsen i Örebro län. Det är dispositionsrätter till länsstyrelserna för vattenförvaltning, sanering och återställning, grön infrastruktur och friluftsliv.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 162 718 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna. Bidragsutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 13 245 000 kronor.

Samlad bedömning av resultat

Resultatet och måluppfyllelsen har varit god. Det visas exempelvis genom antalet bildade naturreservat, restaurerade vattendrag, sanering av förorenad mark, vilt- och rovdjursarbetet och hur arbetet med grön infrastruktur har fortskridit. Regleringsbrevsuppdragen finns redovisade under respektive avsnitt.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen rapporterar både till Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten i särskild ordning. I återrapporteringen till de centrala verken finns detaljerad redovisning av medel och verksamhet.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 a §

Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs. Förordning (2013:815).

Samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet

Miljö- och naturvårdsrådet samordnar och leder arbetet med generationsmålet och miljö målen i länet. I rådet ingår politiker från länets tolv kommuner och Region Örebro län samt tjänstepersoner från Skogsstyrelsen. Länsstyrelsen har ordförandeposten och är sammankallande. Rådet har genomfört samtliga fyra planerade möten under året. Genom rådet erhålls en dialog mellan Länsstyrelsen och respektive organisation om det pågående arbetet med generationsmålet och miljö målen i länet. Denna dialog är en av flera viktiga samverkansformer vi har med de organisationer som är representerade i rådet. Exempel på andra former är Skogsstyrelsens skogliga råd samt länsledningens kommunikationsmöten med länets kommuner och Region Örebro län. Vi har även en dialog med Region Örebro läns politiska nämnd med fokus på klimat och miljö.

Länsstyrelsen har följt upp utvecklingen av miljö kvalitetsmålen och generationsmålet enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Vi har uppdaterat ett antal indikatorer på miljö målsportalen. Vi har också varit drivande i att utveckla indikatorn Växternas växtsäsong och uppdaterat indikatorn för alla deltagande län. Inom energi- och klimatarbetet använder vi ett antal länsegna indikatorer, vilka vi under året har uppdaterat.

Länsstyrelsen har ett löpande miljöövervakningsprogram för de grund- och ytvattenförekomster som omfattas av Vattendirektivet. De mål för vattenkvalitet som ska uppnås enligt Vattendirektivet överensstämmer med det svenska generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

Utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet

Länsstyrelsen har tidigare i bred förankring tillsammans med olika aktörer i länet tagit fram *Åtgärdsprogram för Örebro läns miljömål 2016–2020*. Åtgärdsprogrammet har sex fokusområden som prioriteras i arbetet med generationsmålet och miljömålen:

- klimat
- giftfri vardag
- vatten
- hållbar samhällsplanering
- biologisk mångfald
- hållbar resurshantering.

Varje fokusområde kopplar till relevanta delar av länets 14 regionala miljömål och har en arbetsgrupp med en sammankallande tjänsteperson från Länsstyrelsen. I varje arbetsgrupp finns representanter från Länsstyrelsen, kommunerna, Region Örebro län, Skogsstyrelsen, Örebro universitet samt olika föreningar beroende på fokusområde.

Länsstyrelsen har under 2017 arbetat på bredd front med det regionala åtgärdsprogrammet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Programmet ligger till grund för Länsstyrelsens övergripande planering samt insatser riktade till kommuner, näringsliv och föreningar. Åtgärder inom de sex fokusområdena implementeras och drivs inom de områden där det är relevant. Arbetet följs årligen upp och presenteras för det regionala Miljö- och naturvårdsrådet.

Här följer en sammanställning om arbetet inom åtgärdsprogrammets sex fokusområden.

Klimat

Länsstyrelsen har i samverkan med Region Örebro län antagit ett nytt energi- och klimatprogram med mål till år 2030. Det utgör en regional anpassning av de nyligen antagna nationella klimatmålen. Arbetet har genomförts i dialog med kommuner, företag och organisationer. Det nya programmet innehåller förslag till insatsområden och åtgärdsplaneringen kommer att förfinas i ett handlingsprogram under 2018.

Länsstyrelsen har arbetat aktivt med energi- och klimatsamordning inom ramen för genomförande av åtgärdsprogrammet. Vi vägleder företag och kommuner i Klimatklivet, samordnar nätverk för stora företag, driver projekt med kommunerna kring transportsnål planering samt energieffektivisering i små och medelstora företag. Vi har genomfört ett projekt om laddinfrastruktur och deltar i nya regionalfondsprojekt kring hållbart resande och utformning av gaturum.

Giftfri vardag

Inom fokusområde giftfri vardag har man diskuterat Naturskyddsföreningens möjligheter att hjälpa kommuner med inventering av produkter som innehåller farliga ämnen i förskolor.

Länsstyrelsen samarbetar regionalt för att öka kunskapen om miljögifter i vattenmiljön som del i arbetet med miljömålet *Giftfri miljö*. Vi har bland annat utfört provtagning av ett dagvattenpåverkat vattendrag i samarbete med Örebro kommun.

Tillsyn enligt miljöbalken är ett viktigt verktyg för att nå miljömålen. Inför varje verksamhetsår görs en prioritering utifrån miljömålen för att kunna styra tillgängliga resurser för att uppnå största möjliga miljönytta. Miljöskydds enheten på Länsstyrelsen arbetar utifrån miljö kvalitets-

målen och kopplar tillsyn, tillsynsvägledning och beslut i miljöprövningsdelegationen till miljökvalitetsmålen. Till exempel hänvisar vi till miljökvalitetsmålen i handlingsplaner, utbildningsinsatser och beslut.

Vatten

Sedan 2017 sker en del av arbetet inom fokusområde vatten inom ramen för LIFE IP projektet Rich waters. Syftet med projektet är att effektivisera åtgärdsarbetet för ett fullt genomförande av åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt. Vidare att bidra till att EU:s vattendirektiv implementeras i hela Sverige. LIFE IP Rich waters är ett samarbete mellan myndigheter, kommuner, företag, forskare och vattenvårdsförbund. Projekttiden är sju år. Länsstyrelsen arbetar också med regionala vattenförsörjningsfrågor, till exempel Vätternvattenprojektet, som en del av miljömålet *Grundvatten av god kvalitet*. I Vätternvattenprojektet deltar fem av länets kommuner med det gemensamma målet att i framtiden ta sitt dricksvatten från Vättern.

Merparten av länets vatten är påverkade av fysiska ingrepp. För att uppnå miljömålen *Levande sjöar och vattendrag* och *Ett rikt växt- och djurliv* arbetar Länsstyrelsen aktivt med att initiera restaureringsprojekt för att återskapa förutsättningar för fiskvandring och viktiga livsmiljöer som forsar och svämplan. Projekten finansierarnas framför allt av Havs- och vattenmyndigheten och Naturskyddsföreningens fond Bra miljöval. Genomförare av projekten är främst markägare, men flera projekt drivs i samarbete med kommuner och vattenvårdsförbund. Projekten samordnas även med Länsstyrelsens tillsyn av vattenverksamhet för att exempelvis vattenkraftverk ska få moderna miljövillkor som fiskvägar och minimivattenföring.

För att uppnå miljömålet *Bara naturlig försurning* har Länsstyrelsen genom samordning och stöd till berörda kommuner utfört kalkning i 272 sjöar 2017 (sjöar nedströms och mellanliggande vattendrag påverkas även positivt) för cirka 3,9 miljoner kronor, vilket finansierats bland annat av statsbidrag och kommunala bidrag.

Övergödning påverkar flera sjöar och vattendrag i länet. Centralt i arbetet med att uppnå miljömålet *Ingen övergödning* är Länsstyrelsens arbete med att upprätta en handlingsplan för att minska övergödningen i Hjälmarén. Arbetet bedrivs i samarbete med berörda kommuner, vattenvårdsförbund och länsstyrelser, där vi har en samordnande och initiativtagande roll. Dessutom arbetar Länsstyrelsen aktivt med ett antal mindre åtgärdsprojekt i samarbete med berörda kommuner.

Hållbar samhällsplanering

Majoriteten av länets kommuner arbetar aktivt med att aktualisera sina översiktsplaner. Med den rådande bostadsbristen i länet finns behov av en mer strategisk samhällsplanering där hänsyn tas till bland annat natur- och kulturmiljöer. Länsstyrelsen har en löpande dialog med kommunernas om behovet av aktuella översiktsplaner. Vi har under året lämnat sammanfattande redogörelser, det vill säga våra synpunkter kring sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet, till två av länets tolv kommuner.

Aktuella program och strategier för hur kulturhistoriska värden ska tas till vara och utvecklas saknas i flertalet kommuner. Länsstyrelsen arbetar aktivt med att stödja och delfinansiera kommunala kulturmiljöprogram. Fyra kommuner har under senare år tagit fram nya program. En stor del av bebyggelsen i länets största kommun (Örebro kommun) har inventerats och en databas finns nu tillgänglig som stöd för bygglovsgivning.

Länsstyrelsen har deltagit på ett möte inför Örebro kommuns arbete med att revidera kommunens åtgärdsprogram mot omgivningsbuller. Vi har även haft ett möte med Arbets- och miljömedicin vid Universitetssjukhuset Örebro. På mötet diskuterades möjliga

samarbetsområden varav bullerfrågor var en. Vi har också deltagit i länsstyrelsernas arbete med att ta fram en gemensam vägledning om trafikbuller i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen anordnade tillsammans med Region Örebro län årets Hjälmardag, med klimatanpassning som tema. Ett Plan- och byggforum med fokus på klimatanpassning och vattenfrågor har arrangerats samt ett seminarium om värmeböljor med fokus på utmaningarna kring den ökande risken för värmeböljor. Vi har även haft uppföljningsmöte med länets kommuner i syfte att: följa upp vilka insatser som görs på kommunal nivå inom klimatanpassning med koppling till den regionala handlingsplanen för klimatanpassning, vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det framtida klimatanpassningsarbetet ska bedrivas. Länsstyrelsen har också varit delaktiga i framtagandet av flera översvämningsskarteringar för länet.

Under året har Länsstyrelsen anordnat ett seminarium om friluftsliv och naturturism i Örebro län. Dagen vände sig till entreprenörer och organisationer inom friluftsliv och naturturism, skogsägare och organisationer kopplade till skogssektorn och lantbruk, kommuner, myndigheter och intresserade privatpersoner. En frågeställning var hur vi tillsammans kan hitta gemensamma lösningar för att utveckla friluftslivet och naturturismen i Örebro län. Vi har även anordnat ett Plan- och byggforum med fokus på friluftslivsmålen kopplade till samhällsplanering. Andra frågor som har tagits upp på Plan- och byggforumen är bland annat grön infrastruktur, ekosystemtjänster och åtgärdsprogram för Örebro läns miljömål. Länsstyrelsen har också anordnat en Planverkstad med tema ekosystemtjänster i fysisk planering för länets planhandläggare. Länsstyrelsen deltar tillsammans med Region Örebro län och länets kommuner i forumet Arena RÖP. Syftet med forumet är att diskutera regionala utvecklingsfrågor kopplat till kommunernas översiktliga planering, såsom frågor om grön infrastruktur och ekosystemtjänster. Länsstyrelsen arbetar med att ta fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Vi har även deltagit i Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens uppdrag att göra en översyn av riksintresseområden för friluftsliv. Flera nya riksintresseområden har pekats ut i länet.

Biologisk mångfald

Regeringsuppdraget om handlingsplaner för grön infrastruktur har varit en central del inom fokusområde biologisk mångfald. Arbetet med handlingsplanerna har varit intensivt. Dels har arbetet inriktats på att ta fram underlag om hur landskapet hänger ihop och ta fram så kallade värdeetrakter. Högst prioriterade är olika värdeetrakter för skog och odlingslandskapet. Dels handlar det om att i dialog med berörda aktörer ta fram åtgärder för att effektivisera naturvårdsarbetet. Förslag till insatser inom naturtyperna skog, odlingslandskap, tätortsnära miljöer och samhällsplanering samt vattenmiljöer håller nu på att färdigställas. Under arbetets gång har dialog förts med representanter för skogssektorn, jordbrukssektorn, kommuner och ideella föreningar.

Länsstyrelsen har tillsammans med Jordbruksverket och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) tagit fram en indikator för uppföljning av småbiotoper med miljöövervakningsdata som underlag. Vi har också varit engagerad i samordning av nationell och regional landmiljöövervakning.

Hållbar resursanvändning

Länsstyrelsen har fört en dialog med upphandlingsenheten på Örebro kommun, som i sin tur samverkar med länets övriga elva kommuner inom upphandling. Arbetet har fokus på hållbar upphandling där miljökrav, men på senare tid även etiska och sociala krav, har börjat att ställas. Ett exempel på ett lyckat projekt i Örebro kommun är samordnad varudistribution. Örebro kommun arbetar också med utvecklingsprogram för innovativ offentlig upphandling och att

uppnå långsiktigt mer hållbara lösningar genom mer genomarbetade behovsanalyser. Vidare att öka kunskapen om arbetssätt inför en upphandling. Det senare, vilket flera av länets kommuner har efterfrågat, är ett viktigt område som Länsstyrelsen avser att arbeta vidare med.

Stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen

Länsstyrelsen har i samarbete med Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt sammanställt genomförda, planerade och möjliga åtgärder för avrinningsvisa åtgärdsområden inom länet. Syftet är att redovisa förslag på fysiska åtgärder, vilka bedöms vara nödvändiga för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas utifrån perspektivet avrinningsområde. De visar också hur de lokala åtgärderna återkopplar till beslut på nationell nivå. Sammanställningarna utgör ett viktigt underlag för att kommunerna ska kunna planera och konkretisera sitt arbete med att uppnå de vattenrelaterade miljömålen.

Länsstyrelsen har under 2017 genomfört den årliga naturvårdsträffen med tjänstepersoner från länets kommuner. Syftet med dessa träffar är att bibehålla och stärka nätverket mellan kommunala tjänstepersoner som arbetar med naturvård och LONA-projekt (lokala naturvårdsprojekt). Här sker ett utbyte av erfarenheter som är värdefulla för pågående och framtida arbete med generationsmålet och de regionala miljömålen. Vidare diskuteras LONA och eventuella samordningsvinster mellan olika kommunala projekt.

Inom Landsbygdsprogrammet har kurser och fältvandringar inom områdena Ett rikt odlingslandskap, Greppa näringen och Ekologisk produktion genomförts. Vi har arbetat aktivt tillsammans med rådgivningsföretag och lantbrukets organisationer inom kompetensutveckling. Enskild rådgivning har till stor del upphandlats, förutom för området Ett rikt odlingslandskap, där Länsstyrelsen utfört rådgivning inom området restaurering och skötsel av betesmarker och slätterängar. Syftet med både kursverksamhet och rådgivning är att öka kunskapen och ge konkreta råd om hur vi kan öka den biologiska mångfalden, odla resurseffektivt samt ge produktionsråd för den som är eller vill bli ekologisk producent.

Vi har även spridit information via målgruppsanpassade informationsblad om vilka miljöåtgärder som lantbruksföretagare kan genomföra på gårdsnivå.

Länsstyrelsen har under året arbetat aktivt med att implementera betydelsen av att beakta förekommande ekosystemtjänster i planer, verksamheter, ärenden och beslut. Formerna har varit planforum, planverkstad, seminarier, workshopar, rådgivning med mera. Målgrupper har varit tjänstepersoner inom Länsstyrelsen och kommuner. Till stöd för arbetet har vi bland annat använt vår rapport *Vägledning om ekosystemtjänster i ärendehandläggning och annan verksamhet* (publikationsnummer 2016:34). Vi har även hållit 17 externa seminarier om ekosystemtjänster, bland annat på andra länsstyrelser, hos kommuner samt på en workshop under miljömålsdagarna i maj i Östersund.

Verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Under 2017 har Länsstyrelsen aktivt medverkat i Region Örebro läns arbete med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi (RUS). Vi har även lämnat omfattande och konstruktiva synpunkter på Region Örebro läns arbete med att ta fram en länsplan för regional transportinfrastruktur i Örebro län 2018–2029.

Flertalet av de aktiviteter som beskrivits under tidigare rubriker kan även nämnas här. Exempel är arrangerandet av Planforum och Planverkstäder med fokus på klimat, grön infrastruktur och ekosystemtjänster. Andra exempel är att vi arrangerat ett seminarium om ekosystemtjänster för

Länsstyrelsens respektive kommunernas handläggare. Det seminarium om friluftsliv och naturturism vi arrangerade under hösten riktade sig, förutom till länets kommuner, också till entreprenörer verksamma på landsbygden. Ett viktigt syfte är att stötta mindre entreprenörer för att få en levande landsbygd.

Genom intern samordning och samarbete mellan olika sakområden har betydelsen av miljö kvalitetsnormerna i bygg- och planärenden samt i prövningsärenden lyfts fram. Detta förbättrar förutsättningarna för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas.

Lokala naturvårdsprojekt (LONA) är ett bra verktyg som Länsstyrelsen använder för att verka för att generationsmålet och miljömålen ska få genomslag i den lokala samhällsplaneringen. Exempel från årets beviljade LONA-projekt är kunskapsuppbyggnad om att göra tätortsnära naturreservat mer tillgängliga för barn, utveckla strategiskt arbete för hållbart samhällsbyggande, kartlägga tätortsnära områden med höga naturvärden, utbildning i naturvägledning på andra språk samt att uppmärksamma allmänheten på hotade arter. Ett stort projekt handlar om livet i skogen med syfte att:

- tillvarata allmänhetens stora intresse och engagemang i skogsfrågor
- få ökad kunskap om samt öka förståelsen för ekosystemtjänster
- arbeta för ökad skydd av värdefulla skogsområden
- bromsa förlusterna av arter samt utveckla möjligheterna för rikare friluftsliv och naturturism.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.22

Länsstyrelserna ska redovisa arbetet med att identifiera förorenade områden som är lämpliga att sanera för byggande av bostäder. Av redovisningen ska särskilt framgå hur länsstyrelserna informerat kommunerna och andra aktörer om möjligheterna till bidrag samt en uppskattning i tid om när områden är aktuella för bidrag.

Arbetet finansieras delvis från anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Länsstyrelsen har under 2017 genomfört olika informationsinsatser för att informera kommuner och andra aktörer om möjligheten till bidrag. Informationsinsatserna har varit ett samarbete mellan våra två enheter Miljöskydd och enheten Plan och Kultur.

Följande informationsinsatser har genomförts:

- Seminarium där Naturvårdsverket informerade om bidraget för planhandläggare, miljöinspektörer, politiker och representanter från kommunala bostadsbolag.
- Miljöchefsmöte där länets kommuners miljöchefer deltog.
- Strategiskt samtal på Örebro slott rörande olika miljö- och klimatstöd.
- Plan- och byggforum med deltagare från kommunernas planavdelningar.
- Handläggartäff för kommunernas miljöhandläggare.
- Kommunbesök där politiker, stadsbyggnadschefer och miljöchefer deltog.
- Samverkansråd om bostadsförsörjningsfrågor tillsammans med Region Örebro län.
- Informerat via mejl till kommunerna om att reglerna för att söka bidrag har ändrats samt om att Naturvårdsverkets vägledning om bidraget har uppdaterats.

Därutöver har vi skickat ut en enkät till länets kommuner och efterfrågat vilka områden som kommunerna är intresserade av att söka bidrag för, på kort respektive lång sikt. Tio av tolv kommuner besvarade enkäten. Kommunerna har i efterhand fått en återkoppling från oss utifrån deras enkätsvar. Vi har använt och kommer att fortsätta använda enkätsvaren till att erbjuda kommunerna ytterligare stöd i arbetet med att söka bidrag. Länsstyrelsen bedömningen, utifrån enkätsvaren, att det är cirka ett till fem områden i länet som kan vara aktuella för bidragsansökningar under 2018–2019.

Regleringsbrevsuppdrag 1.23

Länsstyrelserna ska redovisa insatser som gjorts för att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv, åtgärdsprogram för hotade arter, tätortsnära natur, lokala naturvårdsprojekt och vilt- och rovdjursförvaltning. Redovisningen ska omfatta hur länsstyrelserna, i syfte att minska ärendebalanserna, arbetat med att slutföra ärenden om naturreservat samt insatser för artbevarande. Arbetet finansieras delvis av medel från anslaget 1:15 Skydd av värdefull natur, anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur och anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

En stor del av Länsstyrelsens naturvårdsarbete sker genom samverkansprojekt med olika aktörer, till exempel andra myndigheter, ideella föreningar och privata markägare. Samordning av det regionala arbetet kring biologisk mångfald sker på olika plan, till exempel genom koordinering av miljömålsarbetet, regelbundna kontakter och träffar med kommunekologer, ideella föreningar, Miljö- och naturvårdsråd och Skogsstyrelsens sektorsråd, där vi deltar med skogsnäringen. Nedan beskrivs mer i detalj vilka arbeten som genomförts under 2017.

Skydd av områden

Arbete med skydd av områden sker i två etapper. Första etappen är förhandlingar med markägare och avtal om ersättning. Etapp två är arbetet med att fatta det formella beslutet. Båda arbetena är tidskrävande. Vi har under 2017 arbetat med att få ner ärendebalansen och tog under året beslut om 16 nya naturreservat och två utvidgningar av naturreservat. Även Tivedens nationalpark utvidgades och har blivit 685 hektar större. Arbetet med markåtkomst för blivande skyddade områden har under många år gått bra i Örebro län. Under 2017 blev summan för markåtkomst drygt 30 miljoner kronor, vilket är något mer än den ram som tilldelades i årets början. Färdig markåtkomst är ett viktigt steg för att få ner ärendebalansen. Sedan 2010 gäller det så kallade 25-procentspåslaget på intrångsersättningar till markägare. Det extra påslaget har påverkat arbetet med områdesskydd. På den positiva sidan kan nämnas att många markägare är mer välvilligt inställda till att ingå avtal, vilket innebär att förhandlingstiden förkortats avsevärt. Samtidigt är intresset för naturvårdsavtal fortsatt lågt, framför allt eftersom ersättningen är lägre än vid reservatsbildning.

Sedan flera år tillbaka bedriver vi samarbete med stora markägare som Sveaskog AB och Bergvik skog AB. Den samarbetsmodell som har tagits fram tillsammans med bolagen har formaliserat dialogen kring olika skyddsvärda områden. Detta spar resurser både för Länsstyrelsen och för bolagen. Bolagen behöver inte lägga tid på att avverkningsplanera områden som eventuellt ska skyddas. Samtidigt får Länsstyrelsen tid att inventera och bedöma naturvärden i skogsområden. Det innebär att skyddsvärda områden inte avverkas i onödan genom att bolagen överhåller skogen. Då arealerna skyddsvärd skog på Bergviks marker är stora ser vi ett fortsatt behov av ersättningsmark från Sveaskog (motsvarande ESAB). Bergvik skog har under många år frivilligt överhållit avverkningsmogen skog i väntan på reservatsbildning och ersättning från staten, men så stora arealer kan inte överhållas hur lång tid som helst utan ersättning.

Vi samarbetar med Skogsstyrelsen kring avverkningsanmälningar som kan påverka skogar med konstaterat höga naturvärden eller potentiellt höga naturvärden. Skogsstyrelsen samråder med Länsstyrelsen när de tar emot anmälningar som kan påverka sådana skogsområden. Samarbetet har tydliggjort kommunikationen mellan markägare och de två myndigheterna.

Det är nu fjärde året som vi, tillsammans med Skogsstyrelsen, arbetar med det nya KOMET-programmet (kompletterande metoder för formellt skydd av natur). Antal ärenden i KOMET har under 2017 legat på cirka sex ärenden och omfattar en areal på cirka 114 hektar. Här finns dock ett mörkertal av ärenden som skulle kunna klassas som KOMET-ärenden, men som inte syns i statistiken. Vi upplever att det finns ett visst motstånd till att fylla i ansökningsblanketten, vilket är kravet för att ärendet ska klassas som ett KOMET-ärende.

Länsstyrelsen har fortsatt att arbeta för att ge varaktigt skydd åt länets mest värdefulla sjöar och vattendrag. Under 2017 har arbetet med markåtkomst av länets planerade naturreservat med avseende på nationellt värdefulla och särskilt värdefulla vattendrag fortsatt och flera affärer har avslutats. Sammantaget är tio av länets värdefulla vattendrag godkända av Naturvårdsverket för reservatsbildning. Samtidigt har ett av de tidigare godkända reservatsförslagen för länets värdefulla vattenområden blivit beslutat 2017 och därmed har Örebro län fått ett nytt limniskt reservat. Det innebär att 25 av de totalt 60 sjöar och vattendrag som klassats som nationellt värdefulla eller nationellt särskilt värdefulla naturvatten har ett varaktigt skydd i form av naturreservat.

Förvalta värdefulla naturområden

Länsstyrelsen arbetar utifrån vårt regionala åtgärdsprogram för skötsel av skyddade områden som togs fram 2011, *Värna Vårda Visa - Ett regionalt program för skötsel och förvaltning av skyddade områden 2012–2020*.

Prioritering av förvaltningsbidrag

Budgeten för reservatsförvaltning var under 2017 högre än tidigare år beroende på att antalet skyddade områden ökat. För varje år ökar också underhållsbehovet av friluftsanläggningar som byggdes för 20–30 år sedan. Detta har lett till att vi inom reservatsförvaltningen har tagit fram tydliga prioriteringar för hur förvaltningsbidraget ska användas. Ett exempel på konkreta åtgärder är att minska antalet friluftsanläggningar som behöver återkommande underhåll. I allt fler nybildade reservat tar vi beslut om att inte anlägga anordningar för friluftslivet, samtidigt som vi försöker att hålla hög kvalitet i de områden som har befintliga friluftslivsanläggningar.

Skötsel av värdefulla naturmiljöer

Skötselbidraget fördelas framför allt på tre poster:

- friluftsliv- och informationsinsatser
- restaureringsarbeten och naturtypskötsel (främst hävdade marker)
- markeringar av reservatsgränser.

Dessutom fördelas mindre poster på uppföljning, renhållning och delägande i vägsamfälligheter. En stor del av skötselbidraget går till lokala entreprenörer och arbetet med förvaltning av skyddade områden bidrar till att skapa arbetstillfällen på landsbygden. Den egentliga siffran som kommer lokala entreprenörer till godo är dock betydligt större än bidraget som Länsstyrelsen får från Naturvårdsverket, eftersom de flesta lantbrukare som sköter formellt skyddade naturbetesmarker också söker miljöstöd från EU. Vidare har vi sökt in extra medel genom LIFE. Dessa medel har också i stor utsträckning använts till att anlita lokala entreprenörer. Att skyddade områden ger inkomst bidrar till att öka förståelsen och acceptansen för arbetet med att skydda värdefull natur.

Friluftsliv

Vi jobbar aktivt med friluftsliv och anläggningar i våra skyddade områden. Arbetet utgår i huvudsak från en genomförd klassning av samtliga områden gällande grad av friluftslivsåtgärder och anläggningar

Under 2017 har fokus varit Tivedens nationalpark. I samband med utvidgningen av nationalparken har två befintliga entréer byggts om, huvudentrén och entrén vid Vitsand, en ny entré har också byggts vid Ösjönäs. Arbetet med entréerna har pågått sedan 2013 och blev färdigt 2017. Bland annat finns här nu: byggnader för natur- och turistvägledning, toaletter, omklädningshytter och sophantering. Tillgängligheten i entréerna har ökat i och med att parkeringarna har byggts om, ytor har hårdgjorts och breda spänger har byggts från två av entréerna ut i naturen. Nya grill- och rastplatser har anlagts vid entréerna. Vid huvudentrén har också busshållplatser och bussparkering anlagts för att minska trängseln vid huvudparkeringen. De nya entréerna invigdes samtidigt som utvidgningen firades i maj 2017.

Utöver entréerna har vi arbetat med att få en hög tillgänglighet också ute i nationalparken. En ny rastplats med torrdass, vindskydd och eldplats har ordnats vid Metesjön, på jämn mark och med hårdgjort, grusat underlag. Huvuddelen av leder samt vägar inom nationalparken har fått nya markeringar och vägvisare. Den speciella terrängen gjorde arbetet med leder och vägar till en stor och arbetskrävande insats, som möjliggjordes genom bra entreprenörer och extra tilldelning av särskilda medel från Naturvårdsverket.

Se även nedan rubrik nedan Information i skyddad natur, sida 105.

För vårt arbete med samordning av friluftslivet, se redovisning ovan Länsstyrelseinstruktion 5 a §, sida 96.

Hög tillgänglighet i ett urval av länets reservat

I sex av länets skyddade naturområden har vi sedan några år tillbaka arbetat särskilt för att öka tillgängligheten för personer med rörelsehandicap. Varje år kvalitetsgranskas dessa områden av en person som själv använder rullstol, för att säkerställa att områdena lever upp till en hög standard. Årets översyn resulterade i mindre brister som enkelt kunde åtgärdas.

Under 2017 har en hårdgjord stig med ledstråk samt och rastplatser med hög tillgänglighet anlagts i naturreservatet Sveafallen. I Kvismaren har de flesta stättor bytts ut mot självstängande grindar, vilket underlättar framkomligheten. Under året har även två medarbetare från enheten Naturskydd deltagit i inspelningen av en webbutbildning om tillgängliggörande av natur- och kulturresevat, som tagits fram av Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och Myndigheten för delaktighet.

Restaurering av värdefulla naturmiljöer

Att restaurera naturmiljöer är en viktig del i förvaltningen av skyddade områden. Restaureringsprojekt är normalt mycket kostsamma och många prioriterade åtgärder ryms inte inom Naturvårdsverkets skötselbidrag till länsstyrelserna. Vi har därför sedan 2012 arbetat med ett LIFE-projekt, som samfinansieras av Länsstyrelsen i Örebro län, Naturvårdsverket och EU-kommissionen. Projektet heter Reclaim, www.reclaim-life.se, och pågår fram till sommaren 2018. Reclaim omfattar två områden, slättfågelsjön Tysslingen och det stora rikkärret Venakärret. Efter fem år i projektet är samtliga åtgärder genomförda i Venakärret. Igenväxta områden har öppnats upp, förutsättningar för kontinuerlig skötsel genom slåtter och bete har skapats samt att besöks- och informationsanordningar har installerats. Åtgärderna har tillsammans gjort det tidigare väldigt svåråtkomliga området tillgängligt för allmänheten. Venakärret har nu lämnats över till Länsstyrelsens ordinarie förvaltning av skyddade områden. Vid Tysslingen har 53 hektar fuktängar restaurerats via slåtter, cirka 2 hektar vassmosaik har

skapats för en mer variationsrik livsmiljö för områdets fåglar, 1,2 kilometer tillfartsvägar samt 3 kilometer stängsling har byggts för en förbättrad åtkomst och flexibilitet vid skötseln av området, och 600 meter vallar har förstärkts för att betesdjur lättare ska kunna röra sig i den svårframkomliga våtmarken. Det pågår även arbete med att ta fram informationsskyltar till Tysslingen, varav fyra skyltar med artinformation har färdigställts under 2017.

Vi ingår även i projektet LIFE Taiga där syftet är att genomföra ett antal naturvårdsbränningar. Under 2017 utfördes ingen naturvårdsbränning i länet med anledning av att vi redan 2016 fyllde vårt mål för areal naturvårdsbränd skog. Vi har i år fokuserat på andra delar inom projektet, bland annat informationsskyltar och materialinköp. Vi har deltagit på två nätverksträffar, en nationell träff i Kalmar på våren och en internationell träff i USA på hösten. För mer info om projektet hänvisas till www.lifetaiga.se.

Naturvård i vattenmiljöer

I Örebro län finns en stor mängd dammar i vattenmiljöer som hindrar vattenlevande organismer från att röra sig fritt i vattenmiljön. Arbetet med restaurering av vattendrag i länet fokuserar därför främst på dammar. Vi har under året fortsatt arbetet med Hammarskogsån vid Guldsmedshyttan för att återskapa en levande vattenmiljö med fokus på flodpärlmussla och öring. Totalt har 10 dammar ersatts av forsande miljöer och Hammarskogsån är snart helt fri från hinder. En domstolsprocess pågår också för kraftverket i Guldsmedshyttan och kraftverksägaren kommer att bygga fiskvägar vid två dammar. I Lankälven har restaurering påbörjats och en damm i nedre delen av älven har ersatts med forsande vattenmiljöer. Större delen av älven är nu fri från hinder och förhoppningen är att fiskar, musslor och andra organismer ska sprida sig upp i älven. Åtgärder har även gjorts i Laxån som är kraftigt påverkad av fysiska ingrepp, totalt finns 28 dammar i det lilla vattensystemet. Länsstyrelsen samordnar restaureringsarbetet med tillsyn av vattenverksamheter för att nå största möjliga miljönytta. Tillståndsprövning av kraftverk pågår på flera håll bland annat i Laxån, Rällsälven och i Svartån. Rällsälven är föremål för reservatsbildning och flera kraftverk är föremål för prövning och där utgången är avgörande för om beståndet av flodpärlmussla kommer att finnas kvar i älven. Vi jobbar även med ett projekt i Nittälven, som numera helt omfattas av naturreservat. Nittälven är kraftigt flottningsrensad och målet är att återskapa forsmiljöer och svämplan till gagn för organismer i vattenmiljön och i nära anslutning till vattnet.

Information i skyddad natur

En stor del av våra naturreservat och nationalparker används inom både friluftsliv och naturturism. Att tillgodose behovet av områden för friluftsliv är även ett av skälen till att bilda naturreservat. Genom skydd, förvaltning, samråd och lagtillsyn ser Länsstyrelsen till att dessa miljöer bevaras med bibehållna värden. Genom information och anläggningar, till exempel rastbord och stigar, bidrar vi till att människor hittar till och lättare kan använda naturen för rekreation.

Information på webben och i sociala medier

Länets naturreservat presenteras på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro/naturreservat. Information om länets två nationalparker finns på den nationella webbplatsen www.sverigesnationalparker.se. Allmänhet och företagare som arbetar med naturturism kan via webben ta del av information om de olika reservaten. Med hjälp av kontaktuppgifter kan de ta reda på ytterligare information som den enskilde besökaren kan behöva. Informationen på webben förbättras kontinuerligt, till exempel kompletterar vi med information om hur man hittar dit, vilka anordningar som finns samt temaguiden till reservat utifrån olika aspekter. Vi har under året tagit fram nya och/eller uppdaterat faktablad för ett 40-tal naturreservat samt fem stigrundor i Tivedens nationalpark, anpassade för publicering i

utskriftsvänligt PDF-format på vår webb. För att förenkla för företagare som jobbar med naturturism har vi även en särskild webbsida www.lansstyrelsen.se/orebro/naturturism.

Länsstyrelsen har sedan 2012 en Facebooksida för länets naturreservat www.facebook.com/naturreservat.orebrolan. Syftet med sidan är att nå ut bredare med information om vår verksamhet och våra naturreservat. Ett huvudsyfte är också att möjliggöra dialog med allmänheten som kan kommentera och skriva egna inlägg i Länsstyrelsens flöde. Till exempel dela text och bild när de besökt ett naturreservat, eller ställa frågor till våra reservatsförvaltare. Den 29 november 2017 hade Facebooksidan 1 830 följare.

Tryckt information

Vi har alltid som mål att texter, illustrationer och kartor i vår tryckta information är tydlig och lättbegriplig och kan läsas och förstås av en bred publik. Under 2017 har vi (förutom till Tivedens nationalpark) tagit fram ett tiotal informationsskyltar till naturreservat.

Informationssatsningar i länets nationalparker Tiveden och Garphyttan

Informationen i Sveriges nationalparker ska successivt göras om och anpassa till det av Naturvårdverket framtagna gemensamma varumärket. Örebro län har två nationalparker, Tiveden och Garphyttan. I Tiveden har större delen av arbetet med varumärket färdigställts under 2017, med ett stort antal nya informationsskyltar, nya ledmarkeringar och ny skyltning för vägvisning. En ny folder har också tagits fram för nationalparken. För Garphyttans nationalpark har arbetet påbörjats under året.

I maj invigdes den utvidgade Tivedens nationalpark, med nya entréer och information, i dagarna tre. Den 16:e maj genomfördes en skoldag, då mellanstadieskolor i kringkommunerna bjöds in på en dag med aktiviteter och guidningar i Tivedens nationalpark, totalt deltog cirka 460 barn. Under den officiella invigningsdagen den 19:e maj, som genomfördes i samarbete med lokala entreprenörer, kommuner med flera, fanns flera aktiviteter och guidade turer och totalt deltog cirka 700 personer. Den 20 maj hölls ”Öppet hus” i nationalparken med extra personal på plats.

I Tivedens nationalpark fanns det under sommaren 2017 (i 112 dagar) en fast bemanning som gav besökare information om parkens natur- och kulturvärden, råd om lämpliga vandringssturer samt kortare guidade turer och aktiviteter för barnfamiljer.

Månadens reservat

I samarbete med naturvårdsföreningen Hopajola anordnade Länsstyrelsen tio guidade turer i länets naturreservat. Det gör det möjligt för allmänheten att tillgodogöra sig naturupplevelser med professionell guidning. Det kan passa de som inte vågar sig ut i naturen på egen hand, eller som har svårt att ta till sig skriven information. Teman på några av årets guidningar var: spårarskola, vårspaning, trollsländor, svamp – inte bara mat, ljusvandring samt drakbygge och rovfåglar. Den senare riktade sig särskilt till nysvenskar med gratis buss från Örebro till Tysslingen och med flerspråkiga guider.

Träff med ideella naturföreningar

Den 4 februari träffades naturvårdsföreningar och Länsstyrelsen för att gemensamt diskutera prioriterade naturvårdsfrågor, utmaningar och lösningar. Under dagen hölls även workshopar där deltagarna fick förmedla sina specialkompetenser. Stort fokus hölls på grön infrastruktur.

Insatser för artbevarande

Insatser för artbevarande sker inom många arbetsområden på Länsstyrelsen. Förutom genom arbete med formellt skydd sker det till exempel genom åtgärdsprogram för hotade arter, restaurering av vattendrag, miljöstöd för lantbrukare och genom prövning- och tillsynsärenden.

Arbete med artdata

Länsstyrelsen i Örebro län har tillsammans med Länsstyrelsen i Södermanlands län fortsatt att driva Samverkan om artdata, www.artkoll.se, där länsstyrelserna och ArtDatabanken arbetar för att på bästa sätt använda information om arter i det svenska naturvårdsarbetet. Den viktigaste insatsen under 2017 har varit att som objektsspecialist inom förvaltningsobjektet natur medverka till framtagande av en ny version av GIS-verktyget Artportalskopplingen till länsstyrelsernas gemensamma WebbGIS. GIS-verktyget, som kommer att få namnet Länsstyrelsernas artsök, ska vara klart när länsstyrelsernas nya WebbGIS lanseras nästa år.

Artportalskopplingen fortsätter att spela en viktig och avgörande roll i arbetet med att smidigt kunna söka efter uppgifter om de drygt 61 miljoner artfynd som finns i Artportalen, www.artportalen.se, samt i övriga databaser som finns samlade i Analysportalen, www.analysisportal.se (totalt cirka 72 miljoner artfynd i december 2017). Förutom att handläggare på länsstyrelserna i Sverige dagligen använder Artportalskopplingen så används den även av till exempel kommuner, naturvårdskonsulter och skogsbolag som alla kan beställa den kostnadsfritt via www.artkoll.se.

Inom miljöövervakningen samarbetar vi med den ideella naturvården som bidrar med viktig kunskap om arter och underlag för artbevarande. Projekt som vi stöttar är Floraväkteri, Fenologiövervakning, Svensk fågeltaxering samt Svensk dagfjärilsövervakning. Inom den regionala dagfjärilsövervakningen har det löpande arbetet fortsatt med återbesök av ängs- och betesmarksobjekt med tillhörande slingor.

Arbete med Åtgärdsprogram för hotade arter

Asknätfjäril: En anmälan om brott mot artskyddsförordningen har lämnats till polisen och ligger nu hos miljöåklagaren. I Nattjärn, Lindesbergs kommun, finns tre naturvårdsavtal som Skogsstyrelsen tecknat med privata markägare. I samband med att dikena utmed den väg som går genom dessa ytor åtgärdats har stora delar av det fjärilshabitat som avtalen är avsatta för skadats. En yta bedöms ha skadats mycket allvarligt. Samråd med Skogsstyrelsen borde ha skett innan åtgärd.

Ytterligare röjningar har utförts i och intill Spångabäcken, Lindesbergs kommun. Uppföljning visar på fortsatt ökning av övervintrande larver vilket är mycket positivt.

Fältgentiana: På två små ytor har återintroduktion av fältgentiana gjorts i de två Natura 2000-områdena Svenshyttan och Lekhyttan, Lekebergs kommun. Insamling av frön gjordes i Garphyttans nationalpark.

Ortolansparv: Det nationella åtgärdsprogrammet för ortolansparv som Örebro län tagit fram på uppdrag av Naturvårdsverket fastställdes i april 2017. Som nationell koordinator för åtgärdsprogrammet anser vi det som viktigt att tidigt försöka få med alla berörda län i arbetet. Därför ordnades i maj två träffar, en i Mellansverige och en i Umeåtrakten för att diskutera och inspirera till åtgärder.

Fem häckningar har konstaterats i Kvismaren vilket är en mer än 2016. Arbetet med ortolansparven i Örebro län sker genom samverkan med lantbrukare, Kvismare fågelstation och Örebro kommun.

Skyddsvärda träd: Länsstyrelsen har utfört rådgivning och gett privata markägare bidrag för frihuggning av skyddsvärda träd inom värde-trakter för ädellövskog. Under året har 409 träd friställts inom projektet fördelat på sju olika markägare.

Hjälmarlandskapets lövmiljöer: Arbetet i det länsövergripande projektet Hjälmarlandskapets lövmiljöer har fortsatt som samverkan mellan länsstyrelserna i Örebro, Västmanland och Sörmlands län, Skogsstyrelsens distrikt för Västmanland och Örebro, samt kommunerna Örebro, Västerås, Katrineholm och Vingåker. Fokus har i år varit på information om lövskogproduktion, demonstrationsytor för lövskogsskötsel och fältvandringar.

Flodkräfta: Länsstyrelsen har under året tagit fram en förvaltningsplan för flodkräfta i Örebro län. Den har skickats till Havs- och vattenmyndigheten för godkännande. Den absolut viktigaste åtgärden för ett långsiktigt bevarande av flodkräfta är att hindra den fortsatta spridningen av signalkräfter. Möjligheten att bilda skyddsområden kring de viktigaste bestånden i länet är här avgörande.

Restaurering av vattendrag

Bergslagen är bland de dammtätaste områdena i landet. Dammar skapar framför allt problem för fiskvandring och vattenflöden i vattendrag. Vi jobbar målinriktat med Hammarskogsån vid Guldsmedshyttan för att återskapa en levande vattenmiljö med fokus på flodpärlmussla och öring. Snart är ån helt fri från hinder. I Bredsjöbäcken har antalet döda flodpärlmusslor varit mycket stort i förhållande till den låga föryngringen. Under året ersattes dammen vid Källsjön med en sjötröskel av naturmaterial för att återskapa naturliga flöden i bäcken. Förhoppningen är att vända den negativa trenden. Liknande åtgärder har även gjorts i Mullån från Multen. Dammen vid Multen har ersatts med en sjötröskel som förhoppningsvis ska skapa ett bättre flöde i ån. I stort antal vatten har inventerats med fokus på stormusslor under året, både med vattenkikare och dykinventering. Glädjande var att tjockskalig målarmussla hittades i Emmaån där den tidigare inte varit känd och även i Brevensån. Flodpärlmussla hittades även i Uskenån som tidigare inte är känt som flodpärlmusselvatten. Inventering av kräfta har gjorts i Trösälvens övre delar och tyvärr hittades signalkräfta i områden där det tidigare funnits flodkräftor.

Lokala naturvårdssatsningen – LONA

Under 2017 har Länsstyrelsen beslutat om 1 647 199 kronor i bidrag till sex nya LONA-projekt samt medgivit ökad tilldelning till två pågående projekt. Dessa åtta projekt är fördelade på två kommuner. Anledningen till att endast två av länets tolv kommuner inkom med ansökningar var flera, till exempel omorganisationer i flertalet kommuner samt att kommunala tjänstepersoner varit föräldralediga eller avslutat sin tjänst. Det innebär att antalet ansökningar detta år avvek mot vad som normalt brukar inkomma till Länsstyrelsen. Trots det har årets LONA-medel använts i det närmaste fullt ut.

De projekt som tilldelades medel spänner över många olika områden. Exempel är kunskapsuppbyggnad om att göra tätortsnära naturreservat mer tillgängliga för barn, utveckla strategiskt arbete för hållbart samhällsbyggande, kartlägga tätortsnära områden med höga naturvärden, utbildning på andra språk i naturvägledning samt uppmärksamma allmänheten på hotade arter. Ett stort projekt handlar om livet i skogen med syfte att:

- tillvarata allmänhetens stora intresse och engagemang i skogsfrågor
- få ökad kunskap om samt öka förståelsen för ekosystemtjänster
- arbeta för ökad skydd av värdefulla skogsområden
- bromsa förlusterna av arter samt utveckla möjligheterna för rikare friluftsliv och naturturism.

Två pågående projekt erhöll ökad ekonomisk tilldelning. Det ena handlar om naturupplevelser för ensamkommande flyktingbarn och det andra om att underlätta för allmänheten att hitta rätt i naturen. Det förstnämnda har fokus på att utbilda flyktingbarn om allemansrätten i praktiken. Det andra innefattar uppsättning av skyltar för att underlätta för besökare i det välbesökta friluftslandskapet Kilsbergen att hitta rätt spårssystem.

Vilt- och rovdjursförvaltning

Viltförvaltningsdelegationen

Viltförvaltningsdelegationen är ett värdefullt organ inom Länsstyrelsen som tillsammans med tjänstepersoner skapar en bra dialogyta för länets riktlinjer inom viltförvaltningen. Totalt har det hållits tre möten under året. Flera av ärendena bereds normalt i delegationens klövviltsutskott respektive rovdjursutskott.

Älgförvaltning

Länsstyrelsen arbetar för att ytterligare förbättra och utveckla arbetet inom älgförvaltningen i dialog med älgförvaltningsgrupper och älgskötselområden, i syfte att nå de politiska målen. Vi arbetar årligen tillsammans med Viltförvaltningsdelegationens klövviltsutskott med älgförvaltningsplanerna för älgförvaltningsområdena i länet. Vi samarbetar med Skogsstyrelsen och Jägareförbundet för att införliva aktuella inventeringar och förmedlar fortlöpande till alla berörda den information vi kan få fram om den aktuella rovdjursituationen.

Under 2017 har vi vid kvällsträffar mött älgförvaltningsgrupper och älgskötselområden inom fyra olika älgförvaltningsområden. Syftet har varit att fokusera på områden som är grund till mycket diskussioner. Temat har därför varit ”älgförvaltning i dialog och rovdjurens påverkan på älgstammen”. Samtliga medarbetare inom viltförvaltningen har varit aktiva i träffarna och vi har fått positiv respons på träffarna.

Vi har i två enkäter riktade till älgförvaltningsgrupperna respektive älgskötselområdena ställt frågor kring bland annat samverkan, tidplan för året och förbättringsmöjligheter. Svaren som kommit in från grupperna har sammanställts i en rapport som ger Länsstyrelsen god vägledning i vilka områden som bör prioriteras i det fortsatta regionala arbetet. Det handlar framför allt om utbildning och information.

Stora betande fåglar och skador i jordbruket

Det förebyggande arbetet med stora betande fåglar är under kontinuerlig utveckling. Vi har i länet gått från en kritisk situation med upprörda lantbrukare, till att idag ha en god dialog trots att problem kvarstår med skördeskador. Viltförvaltningsdelegationen fastställde den 2 december 2016 en reviderad handlingsplan för skydds jakt och användning av viltskademedlen avseende skador av stora betande fåglar i jordbruket, vilken vi arbetat utefter under 2017. Arbetet har under året i huvudsak handlat om ett gemensamt arbete inom arbetsgruppen för Kvismareområdet. Syftet med gruppen är att utveckla åtgärder och metoder för både skrämsel och andra förebyggande åtgärder. Länsstyrelsen har också tillsammans med den pågående turismverksamheten vid sjön Tysslingen bidragit till utfodring av sångvanar under början av 2017. I samband med detta har det hållits dialog med berörda jordbrukare. Den medarbetare som anställdes 2015 för att stödja det praktiska arbetet med styrning av fåglarna har fortsatt sitt viktiga arbete.

Rovdjursförvaltning

Under 2017 har Länsstyrelsen fortsatt arbeta för att regionalisera rovdjursförvaltningen samt minska konflikterna mellan näringarna och rovdjuren. Länsstyrelsen har under året sammanställt två rapporter gällande älgförvaltning och fårnäring i relation till täthet av vargrevir i länet, samt genomfört en enkätstudie riktad till boende inom området för licensjakt på varg

2017. En utvärdering har också genomförts riktad till ägare av drivande och ställande jakthundar som fått bidrag till skyddsväst för hund. Samarbetet inom förvaltningsområdet har varit omfattande bland annat gällande licensjaksbeslut på varg och lodjur. Samverkan har även skett med rovdjursforskare kring modelleringar av hur rovdjur påverkas av ett jaktligt uttag. Licensjakt efter varg genomfördes i ett revir som delades med Värmlands län, och sju vargar fälldes inom jaktområdet. Licensjakt på lodjur har också genomförts, inom ett jaktområde som delades med Västra Götalands län. Jakten genomfördes inom ett begränsat område med hög skadebild. Ett handjur fälldes i jaktområdet och därefter upphörde angreppen.

Arbetet med att regionalisera den svenska rovdjursförvaltningen har ökat kommunikationen mellan myndigheten och berörda intresseorganisationer, politiker, likväl som med andra myndigheter inom och utanför länet. Delaktigheten i rovdjursförvaltningen tenderar därför att öka.

Under året har Länsstyrelsen inventerat förekomst av de stora rovdjuret varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i länet. Antalet revir som berör länet har ökat och tätheten av revir i norra länsdelen har ökat betydligt. Antalet föryngringar har däremot inte nått upp till den beslutade miniminivån om fem vargföryngringar. Lodjursstammen är någorlunda stabil i länet men ligger fortfarande under den beslutade miniminivån om nio familjegrupper. En lyckad kungsörnhäckning har observerats och flertalet observationer har rapporterats av både järv och björn.

Vi arbetar kontinuerligt med att mildra konflikterna mellan rovdjur och människor. Detta sker bland annat genom att hjälpa djurägare förebygga angrepp på tamdjur och jakthundar, rådgivning inför uppsättning av rovdjursstängsel, ersättning vid skador på tamdjur, skrämselfall och skydds jakt på skadegörande individer samt att visa närvaro i fält då rovdjur uppträtt nära hus och människor. Åtgärder för att skapa dialog med medborgarna har genomförts under året, dels genom att närvara på mässor och liknande men också genom att röra sig i områden där många människor vistas i naturen till exempel i naturreservat.

År 2017 har varit ett år med endast fyra rovdjursangrepp, varav två orsakades av lodjur och två av varg.

Övrigt vilt – fortlöpande dialog och skyndsamt handläggning

Länsstyrelsen har under 2017 kontinuerligt arbetat för att skyndsamt hantera ansökningar om bidrag till förebyggande åtgärder mot viltskador, ersättning för viltskador, samt skydds jakt på bäver, kronhjort, storskarv, vitkindad gås och vildsvin (rörlig belysning). Vi har även arbetat för att snabbt återkoppla med information till allmänheten där sådan efterfrågas inom vilt- och rovdjursområdet.

Då ovanligt många ansökningar om skydds jakt på kronhjort kommit in under året, har Länsstyrelsen gjort en enkätförfrågan till alla kronhjortsskötselområden för att få underlag till vårt vägledande arbete till bland annat kronhjortsskötselområdena.

Regleringsbrevsuppdrag 3.23

Länsstyrelserna ska ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Naturvårdsverkets riktlinjer för handlingsplanerna ska tjäna som vägledning för arbetet. I uppdraget ingår att:

identifiera landskapets biotoper, strukturer, element och naturområden i land- och vattenmiljön inklusive i tätortsnära områden,

redovisa lämpliga bevarandeinsatser som hänsyn, skydd, skötsel och restaureringsinsatser, som bl.a. kan utgöra grund för prövningsverksamhet och fysisk planering,

samarbeta med berörda landskapsaktörer inom exempelvis skogsbruk, jordbruk och fiske, och involvera det civila samhället i arbetet.

Målsättningen är att handlingsplanerna till stora delar ska vara etablerade 2018. Vid genomförande av uppdraget ska effekterna av ett förändrat klimat beaktas. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Miljö- och energidepartementet) samlat den 1 oktober 2018 av Länsstyrelsen i Västerbottens län. I denna redovisning integreras slutredovisningen från motsvarande uppdrag om grön infrastruktur i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2015 och 2016. Utvecklingen av arbetet ska även delredovisas samlat av Länsstyrelsen i Västerbottens län den 1 oktober 2017 till regeringen (Miljö- och energidepartementet) samt i länsstyrelsernas årsredovisningar. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Arbetet med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur har varit intensivt under 2017. Dels har arbetet inriktats på att ta fram underlag om hur landskapet hänger ihop för att besluta om så kallade värdetrakter. Högst prioriterade är olika värdetrakter för skog och odlingslandskapet. Samtidigt har inriktningen varit kommunikation med främst skogssektorn för att söka samarbeten och skapa acceptans för ytterligare steg i naturvårdsarbetet.

Kunskaphöjning inom grön infrastruktur

Arbetet med skogliga värdetrakter harmonieras helt med uppgiften att revidera värdetrakter för skydd av skog. Årets arbete har varit inriktat på att aktivt bidra till det nationella analysarbete som Naturvårdsverket samordnar. Detta är en arbetsmodell som vi förordar. Vi har också lagt egna tilläggsbeställningar till den konsult som utför analyserna.

Analysarbetet för odlingslandskapets värdetrakter sker i egen regi. Här har strategin varit att samarbeta med forskare för att skapa en bra kunskapsbas för hur analyserna ska genomföras. Vi har sedan samordnat gemensamma analyser för samtliga intresserade länsstyrelser i södra Sverige. Vi har fortsatt att bjuda in berörda aktörer till diskussion om värdetraktsavgränsningar och åtgärder för att förbättra den gröna infrastrukturen. Jordbruksverket har visat stort intresse för våra analyser och bjöd in oss till att medverka på miljömålsseminariet ”Många bäckar i små”. Jordbruksverket har också använt våra analyser av potentiella lövbryn i en remiss om övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark (4.3.17-16478/17).

Utöver planeringsunderlag för skog och odlingslandskapet pågår även arbete med att ta fram väl genomarbetade förslag till planeringsunderlag/värdetrakter för områdena våtmarker, stora opåverkade områden och landskap rika på friluftsmiljöer. De båda senare kopplar särskilt till kommunal planering, ekosystemtjänster och tätortsfrågor.

Naturvårdsarbetet inom det limniska området styrs i hög grad av arbetet inom vattenförvaltningen. Detta är väl utvecklat och högt prioriterat regionalt. Underlag till värdetrakter och åtgärder kommer framför allt att hämtas från vattenförvaltningen.

Åtgärder för en bättre grön infrastruktur

Förslag till åtgärder inom naturtyperna skog, odlingslandskap, tätortsnära miljöer och samhällsplanering samt vattenmiljöer håller på att färdigställas. Under arbetets gång har dialog förts med representanter för skogssektorn, jordbrukssektorn, kommuner och ideella föreningar.

Lantbruk och landsbygd

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 60*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	6,5	8,7	9,2
Årsarbetskrafter kvinnor	15,2	12,9	15,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	13,16	14,08	16,04
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	20 785	21 234	21 683
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	12,37	13,41	14,22
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	6 512	454	437
Antal beslutade ärenden ¹⁾	10 766	447	523
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	687	3	8
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	2

¹⁾ Under 2017 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. I tabellen ingår statistik över direktstöden, kompensationsstöd samt utbetalningar av miljöersättning för betesmarker. För 2015 och 2016 kunde inte ärenden om jordbrukarstöd redovisas med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets IT-system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem platina och ärenden för direktstöd, kompensationsstöd, utbetalningar av miljöersättning för betesmarker samt landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS.

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Arbetet med EU-stöden präglas fortfarande av en avsaknad av färdiga handläggningssystem vilket medför en ökad komplexitet i administrationen som i sin tur medför en ökad resursåtgång. Detta återspeglas även i det stora antal ärenden över två år som ännu inte har kunnat gå till beslut på grund av en avsaknad av möjlighet att besluta i stora ärendegrupper. Ökade krav på kontrollerna medför också en ökad resursåtgång. Länsstyrelsen samarbetar inom regionen Östra Mellansverige där förutom Länsstyrelsen i Örebro län även länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Sörmland, Gotland och Västmanlands län ingår för att uppnå en mer effektiv administration av EU-stöden. Samarbetet syftar även till att uppnå en likabehandling av de som söker stöden.

Samlad bedömning av resultat

Utbetalningarna av årets direktstöd till länets lantbrukare har i år gått bättre än föregående då en mycket hög andel av gårdsstödet kunnat betalas ut innan årsskiftet.

Länsstyrelsen har genom sitt arbete inom ramen för Landsbygdsprogrammet bidragit till att minska den negativa miljöpåverkan som lantbruket har på miljön, samtidigt som vi har främjat de delar inom lantbruket som verkar positivt för till exempel biologisk mångfald. Genom vårt arbete bidrar vi till miljömålen. Det är stor efterfrågan på investeringsstöd till lantbruket i länet. Det visar på en vilja att utveckla företagen speciellt inom djurhållning för betesmarksdjur.

Bidragen i Landsbygdsprogrammet för utbyggnad av bredband på landsbygden är otroligt viktiga för landsbygdens utveckling. Detta till trots, ser vi att det fortfarande är stor skillnad på utbyggnaden i tätorterna jämfört med landsbygden. På länets glesbygder är det fortfarande

endast 20,29 procent av hushållen som har fiber med 100 Mbit/s medan det i tätorterna är 81,97 procent.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Ajourhållning av blockdatabasen

Länsstyrelsen har fortsatt att samarbeta med Jordbruksverket avseende ajourhållning av blockdatabasen. Vi bistår med personal som jobbar med riskanalysblock från hela landet under vinterhalvåret samt utför även fältgranskning och redigering av block på skärm under resten av året enligt avtal med Jordbruksverket. Samarbetet gör att vi kan behålla den lokala förankringen och nyttja vår kännedom om länet i detta arbete samtidigt som det möjliggör samordningsvinster med annat fältarbete, exempelvis upprättande av åtagandeplaner. Det spar både tid för myndigheterna och möjliggör färre besök för lantbrukarna eftersom vi kan göra fler uppgifter vid samma besök.

Handlingsplan för livsmedelsproduktionen i Örebro län

Till den nationella livsmedelsstrategin har Länsstyrelsen tillsammans med Region Örebro län beslutat att ta fram en regional handlingsplan. Arbetet har påbörjats under hösten och engagerat många organisationer i länet. I och med att vi påbörjat arbetet med handlingsplanen har frågan om ökad lokal produktion av livsmedel fått stor uppmärksamhet i media och bland allmänheten, vilket bådär gott inför det fortsatta arbetet. Handlingsplanen beräknas vara klar under första halvåret 2018 och kommer då att bidra till en ökad produktion av livsmedel på landsbygden.

Mattävling för entreprenörer

För fjärde året har Länsstyrelsen anordnat en regional deltävling i den nationella tävlingen Matverk i samarbete med bland andra LRF, ALMI, en lokal bank och en lokal matentreprenör. Tävlingsuppgiften är att en råvaruproducent, en matlagare och/eller en förädlare ska skapa nya innovativa produkter som är säljbara på marknaden. Så förutom att ta fram en ny produkt ska de även göra en produktionsplan och en affärsplan. Nytt för i år var att vi försökte engagera fler unga samt kvinnor att delta, vilket lyckades relativt väl.

Pilotprojekt för bredbandsutbyggnad

Ett sätt att verka för länets fiberutbyggnad har varit att driva ett pilotprojekt där syftet varit att hitta processer och angreppssätt som gör planeringsarbetet effektivare. Genom att driva ”90-procentprojektet” i två kommuner med olika geografiska förutsättningar har pilotprojektet bidragit till att hitta arbetssätt att ta med till framtida arbeten. En stor del av arbetet har handlat om samarbeten och synsätt mellan kommuner, marknadsaktörer och offentligt intresse. Pilotprojektet har pågått under ett par års tid vilket också gör att vi ser utvecklingen av både marknadsintresse och teknik. Till projektledare har tidigare bredbandsansvarig i länet, med erfarenhet och kontaktnät sedan drygt 15 år tillbaka i tiden, anlitats.

Behörighet för att använda växtskyddsmedel

Under 2017 anordnades fyra utbildningar för användare av kemiska bekämpningsmedel klass 1L/2L. Det är främst lantbrukare som går kurserna. Målet med utbildningarna är att ge kunskap till deltagarna så de kan minimera riskerna för miljö och hälsa vid användning av dessa medel genom att göra rätt insatser i rätt tid samt nyttja rätt teknik. Totalt deltog 173 personer.

Landsbygdskompetens viktigt för många av länsstyrelsernas uppdrag

För att klara många av länsstyrelsens breda uppdrag inom olika sakområden kan vi dra nytta av den kompetens och erfarenhet som finns av jordbruks- och landsbygdsfrågor. Några exempel på

områden där detta är viktigt är inom grön infrastruktur, samhällsplanering och friluftslivsuppdraget.

I Länsstyrelsens uppdrag med grön infrastruktur deltar handläggare med expertkunskap om betesmarker i arbetet. Detta för att dels kunna se hur jordbruksstöden kan användas för att stärka arbetet med att uppnå en bra grön infrastruktur, dels för att få med ett företagarperspektiv i arbetet. Vi tror att störst framgång nås om vi satsar på åtgärder som lantbrukare och andra aktörer kan se ett eget intresse i att genomföra.

Ett av Länsstyrelsens uppdrag i samhällsplaneringen och i granskningen av kommunernas planer är att bevaka och ifrågasätta när kommuner planerar att exploatera jordbruksmark. Om vi ska kunna nå våra målsättningar med en ökad livsmedelsproduktion utifrån den nationella livsmedelsstrategins målsättningar kommer vi behöva värna och nyttja den goda jordbruksmarken till livsmedelsproduktion. Vi upplever att det finns en kunskapsbrist bland kommunerna kring jordbruksmarkernas värde och kommunerna behöver hitta nya sätt att beakta detta i sin planering. Här kan länsstyrelserna utveckla sin roll i vägledningssuppdraget.

I friluftslivsuppdraget deltar handläggare med landsbygdskunskap eftersom friluftsliv tydligt kopplar till utvecklingen på landsbygden och möjligheten att skapa företag inom naturturism.

Fondsamordning

Vi jobbar aktivt med att hitta sätt att samordna arbetet mellan de fyra ESI-fonderna. Där ser vi behovet att lyfta fram landsbygdernas behov och utmaningar. Det krävs kunskap om landsbygdernas förutsättningar, vilket vi ser att länsstyrelserna bidrar med i samverkan med övriga ansvariga aktörer som regionalt utvecklingsansvariga och Tillväxtverket

Projekt robotisering i lantbruket

Länsstyrelsen har med våra regionala utvecklingsmedel medfinansierat en förstudie om robotisering i lantbruket där Alfred Nobel science park i Örebro är projektägare. Genom att Region Örebro län i sin innovationsstrategi har två prioriterade områden varav det ena är robotisering och automation och det andra är livsmedel i skärningen mellan hållbarhet, hälsa, miljö och måltid, ser vi ett ökat intresse och fokus på utvecklingsinsatser inom detta område.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 4 §

3. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346).

Under 2017 inkom 72 stycken dödsbon som handlagts av Länsstyrelsen.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.25

Följande likvärdiga målsättningar ska vara vägledande för länsstyrelsernas hantering av EU-stöd:

effektivisering och förenkling för företag och myndigheter,

minskning av de administrativa utgifterna,

en strävan efter att stöden i så stor utsträckning som möjligt kan betalas ut så tidigt som regelverket tillåter, och

minskning av andel fel i stödhanteringen.

Vid genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 och Havs- och fiskeriprogrammet ska länsstyrelserna:

redovisa genomförandet av programmen enligt riktlinjer från Statens jordbruksverk samt

avseende Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 tillsammans med Statens jordbruksverk delta i utarbetande av ett styrnings- och uppföljningssystem (SUSS-LB och SUSS-JBR) med målet att arbetet ska vara slutfört under 2017.

Länsstyrelserna ska redovisa handläggningstider och måluppfyllnad utifrån de mål som satts inom ramen för styrnings- och uppföljningssystemet SUSS-LB och SUSS-JBR samt det samlade resultatet av arbetet under åren 2016 och 2017 med att upprätta åtagandeplaner för betesmarker och slätterängar.

Uppdragen om genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 och Havs- och fiskeriprogrammet finansieras av medel från anslagen 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur och 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Vår ambition när det gäller handläggningen av jordbruksstöd och landsbygdsstöd, är att ärendena ska handläggas snabbt och att lantbrukarna får beslut om stöd så snabbt som möjligt. Det ger lantbruksföretagen goda förutsättningar för planering och genomförande av investeringar.

Verkligheten och vår vardag ser dock annorlunda ut. För jordbruksstöden har vi i år lyckats betala ut gårdsstödet till drygt 97 procent, vilket är ett bra resultat, men tyvärr är det fortfarande ett antal av länets lantbrukare som inte fått utbetalt miljöersättningarna för 2015 och 2016, trots våra ansträngningar att klara det. Orsaken är att IT-systemet som inte är färdigutvecklat omöjliggör utbetalning i vissa ärenden. För handläggningen av landsbygdsstöden är det fortfarande förseningar på grund av att företagen kunde lämna in ansökningar om stöd ett och ett halvt år innan vi på länsstyrelserna kunde börja handlägga ärendena. Det har medfört att vi fortfarande inte kunnat fatta beslut i alla ärenden. För oss på Länsstyrelsen i Örebro län är det främst avslagsbeslut som inte kunnat fattats.

Effektivisering och förenkling

Företags- och projektstöd

Arbetet med handläggningen av företags- och projektstöd har fortsatt under året. Handläggningen präglas dock av många svårigheter då regelbördan och halvfärdiga handläggningssystem gör arbetet både tidsödande och komplicerat.

Länsstyrelsen bedömer att det viktigaste för att underlätta för företagen är att ge god service i samband med att ansökan ska skickas in. Vi försöker därför arbeta proaktivt med informationsinsatser och att ge god service till de som vill ha svar på frågor eller hjälp med ansökan.

Underlätta SAM-ansökan

Under våren då SAM-ansökan ska lämnas in har vi erbjudit datorplatser vid Länsstyrelsen samt stöd av handläggare för att ansöka om jordbruksstöden. Intresset är stort och vi har besök i stort sett dagligen under denna period. Vi har även erbjudit hjälp ett antal dagar på andra orter i länet. Syftet med detta är flera. Vi ser till att även de som har mindre datavana ska känna att SAM Internet inte utgör ett hinder för att göra ansökan. Lantbrukarna får ett ansikte på våra handläggare vilket underlättar framtida kontakter. Vi får in fler korrekta ansökningar vilket gör att färre företag missar ersättningar de är berättigade till och vi får färre fel att utreda och troligen färre överklaganden. 100 procent av SAM-ansökningarna har kommit in elektroniskt. I samband med att vi stöttat lantbrukare med ansökan har vi förklarat fördelarna med bank-ID och uppmanat de som ännu inte har det att skaffa det.

Minskning av den administrativa bördan

För att minska den administrativa bördan för företagen håller vi en hög servicenivå. Vi ska vara lättillgängliga genom att exempelvis ha mycket hög närvaro på den länsstyrelsegemensamma telefonsupporten En Väg In (EVI) samt erbjuda god hjälp med ansökningarna.

Handläggningen av landsbygdsstöd är mycket komplex med otaliga regler och rutiner som inte sällan ändras. Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att finna sätt att effektivisera arbetet, men mycket av administrationen skapas dock utanför myndighetens rådighet.

För att upprätthålla en hög kompetensnivå hos handläggarna deltar vi i de av samarbetslänen i Östra Mellansverige arrangerade utbildningstillfällena. Vi har på myndigheten återkommande träffar där handläggarna utbyter erfarenheter för att minska riskerna för fel i handläggningen och därmed också undvika långa handläggningstider och kostnader.

Fler beslut om utbetalning görs på rätt år

För 2017 års gårdsstöd har beslut fattats i 97,9 procent av ärenden som ska ha bifall före årsskiftet (2 055 ärenden av totalt 2 099). Möjligheterna att få fram statistik är fortfarande bristfälliga, men vi vet att andelen beslut är lägre för övriga stödformer. Det är dock positivt att det största stödet kan betalas ut i så hög andel före årsskiftet.

Minskning av andel fel i stödhanteringen

Vi arbetar med att följa upp handläggarnas arbete genom handläggningskontroller. Arbetet är viktigt inte minst för den som utför kontrollen på sin kollega men också för den kontrollerade. Processen leder till ökad kunskap för båda parter.

Vi har regelbundna handläggarmöten där förändrade regler, rutiner och andra aktuella frågor belyses. Att tillsammans arbeta med dessa frågor hjälper handläggarna att uppmärksamma förändringar och därmed risken att göra misstag i handläggningen.

SUSS-LB och SUSS-JBR

Länsstyrelserna deltar med gemensamma representanter i Jordbruksverkets arbets- och styrgrupper för jordbruksstöden och landsbygdsstöden SUSS-JBR och SUSS-LB (Systematisk Styrning och Uppföljnings System). På Länsstyrelsen i Örebro län följer vi tidsplanerna och rapporteringar. När det gäller uppföljning av landsbygdsstöden i SUSS-LB ser vi dock att

arbetet med att förkorta handläggningstiderna kompliceras av det rådande upplägget av Landsbygdsprogrammet. Med beslutsomgångar och ansökningar som rullar däremellan kan en normal ansökan ta över ett år från det att den kom in till dess sökanden får beslut. I de fall ansökan beviljas i första beslutsomgången går det dock fortare. Processen som sådan styr inte Länsstyrelsen över.

SUSS-JBR är ett viktigt verktyg i vår styrning och planering av verksamheten med jordbruksstöden.

Genomförande av Landsbygdsprogrammet 2017

Vår tidskrift *Gröna bladet* har vi gett ut i fyra nummer under 2017 och med den når vi cirka 2 000 lantbrukare i länet. Under året har vi bland annat informerat om Greppa näringen, ekorådgivning, upplevelseturism på landsbygden, jordbruksstöden och mycket annat.

Småbiotoper i odlingslandskapet utgör en vital del av den biologiska mångfalden i den svenska naturen, men kunskapen om deras värde saknas hos många. Under 2017 har vi därför valt att producera några korta filmer med information om småbiotoper. Filmerna har vi publicerat på Länsstyrelsens Facebooksida och gensvaret har varit gott med cirka 2 500 visningar per film.

Vi har under året haft två möten med länets Partnerskap för Landsbygdsprogrammet. Där presenterade vi läget i programmet och hur stödmedel utnyttjats. Vi har även diskuterat förslag till ändringar i länets handlingsplan och har fått bra inspel från ledamöterna. Partnerskapet är ett viktigt forum för genomförandet, både för att få synpunkter och för att ledamöterna sprider information om programmet vidare i sina organisationer. Vi samverkar med Region Örebro län på så sätt att vårt partnerskap även är länets partnerskap för Serviceprogrammet.

Miljöersättningarna

Anslutningen till miljöersättningen för betesmarker ser ut att ha minskat något jämfört med föregående programperiod avseende antal ärenden. Eftersom stödet gjorts om och ersättningen för att restaurera nu ligger som ett eget stöd är det dock svårt att jämföra. Statistik på ansluten areal saknas ännu. År 2014 inkom 789 ärenden om utbetalning av ersättningen för betesmarker. Under 2017 kom det in 730 ärenden, plus 65 ärenden som avser restaurering. En del lantbrukare kan ha båda stöden. Vi har satsat på enskild rådgivning till de som önskar restaurera betesmarker för att underlätta för dem att komma igång och för att lyckas med restaureringen. Vi erbjuder även rådgivning under restaureringens gång för att fånga upp problem innan det blir dags för slutbesiktning av marken.

Antal företag som bedriver ekologisk produktion ser ut att ha ökat sedan det nya Landsbygdsprogrammet infördes. År 2014 hade vi 229 ärenden om utbetalning, 2017 hade vi 257 ärenden, varav 48 avser omställning till ekologisk produktion (2014 ingick dessa i samma ärendetyp).

Övriga miljöersättningar är svåra att jämföra med tidigare program, bland annat på grund av ändrade stödområden.

Åtagandeplaner för betesmarker

Målen i SUSS-JBR har handlat om att få klart ärenden från 2016 och vi har därför prioriterat arbetet utifrån dessa mål och färdigställt dessa åtagandeplaner enligt planen. Vi har även påbörjat arbetet med 2017 års ansökningar och besökt 98 block med en ny ansökan om särskild skötsel.

Inför 2018 återstår 65 block fördelat på 18 företag. Utöver dessa uppskattar vi antalet nya block i ansökan 2018 till 150 stycken. Vi räknar med att under 2018 komma helt i fas så att samtliga åtagandeplaner upprättas under det år ansökan sker.

Arbetet med åtagandeplanerna har försvårats av att åtaganden inte gått att handlägga. Det har inneburit extra administrativt arbete med att utreda vilka block som ska ingå i ett åtagande eftersom det kan ha skett överlåtelser med mera sedan 2015 som ännu inte gått att registrera i systemen. Beslut om åtaganden går än så länge bara att fattas i ett fåtal ärenden där inga ändringar skett.

Företagsstöd

År	Inkomna företagsstöd	Beslutade företagsstöd*	Utbetalade företagsstöd
2014	6	0	0
2015	57	0	0
2016	116	54	12
2017	36	79	64

*Handläggningssystemet öppnade först i mars 2016, vilket betyder att länsstyrelserna först då kunde börja handlägga och besluta om inkomna ansökningar.

Under året har 36 ansökningar om stöd inkommit men vi har beslutat 79. Att vi beslutat fler stöd än vad som kom in 2017 beror på att vi fortfarande handlägger stöd som inkom 2016, vilket i sin tur beror på de försenade handläggningssystemen.

Huvuddelen av investeringsstöden har gått till lantbrukare och då ofta till att höja produktionskapaciteten i djurproduktion. I de fall investeringarna går till mjölkproduktion är det ett välkommet tillskott då antalet mjölkproducenter samt mängden producerad mjölk minskat under en längre tid. Stöden bidrar inte sällan till att mjölkproducenten kan gå över till en modern produktion med mjölkrobot.

Projektstöd

År	Inkomna projektstöd	Beslutade projektstöd*	Utbetalade projektstöd
2014	2	0	0
2015	19	0	0
2016	71	36	8
2017	20	23	32

*Handläggningssystemet öppnade först i mars 2016, vilket betyder att länsstyrelserna först då kunde börja handlägga och besluta om inkomna ansökningar.

Under året har 20 ansökningar om stöd inkommit men vi har beslutat 23. Att vi beslutat fler stöd än vad som kom in 2017 beror på att vi fortfarande handlägger stöd som inkom 2016, vilket i sin tur beror på de försenade handläggningssystemen.

En relativt stor del av ansökningarna är stöd för bredbandsutbyggnad. Åtgärden är nu fulltecknat och vår bedömning är att de medel som är avsatta i Landsbygdsprogrammet inte alls räcker till att täcka de behov som finns på landsbygderna i länet. För att klara bredbandsmålen måste betydande belopp tillskjutas.

Under året har Länsstyrelsen beviljat stöd inom samarbetsprojekten till ett projekt som syftar till att korta livsmedelskedjan samt öka mängden närproducerade livsmedel i de offentliga köken. En del i arbetet har varit att öka kunskapen om upphandling bland de offentliga aktörerna och här har samarbete inletts med Upphandlingsmyndigheten för att säkerställa rätt kompetens.

Miljöinvesteringar

År	Inkomna miljöinvesteringar	Beslutade miljöinvesteringar*	Utbetalade miljöinvesteringar
2014	0	0	0
2015	18	0	0
2016	37	46	19
2017	22	25	34

*Handläggningssystemet öppnade först i mars 2016, vilket betyder att länsstyrelserna först då kunde börja handlägga och besluta om inkomna ansökningar.

Under året har 22 ansökningar om stöd inkommit men vi har beslutat 25. Att vi beslutat fler stöd än vad som kom in 2017 beror på att vi fortfarande handlägger stöd som inkom 2016, vilket i sin tur beror på de försenade handläggningssystemen.

I Örebro län har vi vargrevir som täcker nästan hela länet och varg finns i hela länet. Intresset för att sätta upp rovdjursavvisande stängsel har varit stort, så stort att medlen är slut. Vi ser ett stort behov av att skjuta till mer medel för att kunna svara upp mot de behov som finns. Att lantbrukare kan skydda sina djur mot angrepp från rovdjur är viktigt för att kunna uppnå en acceptans för rovdjurspolitiken. I länet beviljar vi endast stöd för rovdjursstängel till fårproducenter.

Vi kan också konstatera att intresset för att anlägga våtmarker är mycket lågt. Under 2018 kommer vi därför att arbeta mer aktivt med att hitta områden som lämpar sig för anläggning av våtmarker och verka för att de kommer till stånd.

Kompetensutveckling av lantbrukare och landsbygdsföretagare

Ett rikt odlingslandskap: Länsstyrelsen har gjort närmare 25 rådgivningar inom området restaurering och skötsel av betesmarker och slåtterängar samt ett par rådgivningar om skötsel av kulturmiljöer. Tre kurser om historiska kartor har genomförts samt en fälträff om geologin i odlingslandskapet. Dessutom har sex filmer som beskriver odlingslandskapets kultur- och naturvärden producerats. Filmerna har publicerats på Länsstyrelsens Facebooksida samt på Youtube. Ett nummer av nyhetsbladet Urdabrunn har getts ut under året. Där informerar vi om olika natur- och kulturmiljöer, dess historia och hur dessa ska skötas på bästa sätt. Några rådgivningar om att gynna ortolansparven i odlingslandskapet har genomförts.

Greppa näringen: Vi har gjort en studieresa till Borgeby lantbrukardagar med en busslast lantbrukare från länet. Lantbrukardagarna hade i år temat jordbearbetning och etablering. På vägen ner gjordes två studiebesök med tema solceller och växtnäring. Länsstyrelsen medverkade också på Brunnby lantbrukardagar utanför Västerås tillsammans med övriga länsstyrelser i regionen. Temat på Greppa näringens medverkan var markavvattning, täckdikning och dikesunderhåll. Under hösten genomfördes en kurs om växtskydd i potatisodling i samarbete med Hushållningssällskapet och en kurs om markpackning. Tre nummer av nyhetsbladet *Miljöråd till lantbrukare* har getts ut. Rådgivning har avropats två gånger under året med de sju aktörer som Länsstyrelsen har ramavtal med.

Ekologisk produktion: Vi har vi gett ut sex nummer av nyhetsbladet *Ekologiskt lantbruk* som vänder sig till alla som har ställt om eller funderar på att ställa om till ekologisk produktion. Vi har också haft en kurs om ekologisk potatisodling. Rådgivning har avropats med de två aktörer som Länsstyrelsen har ramavtal med.

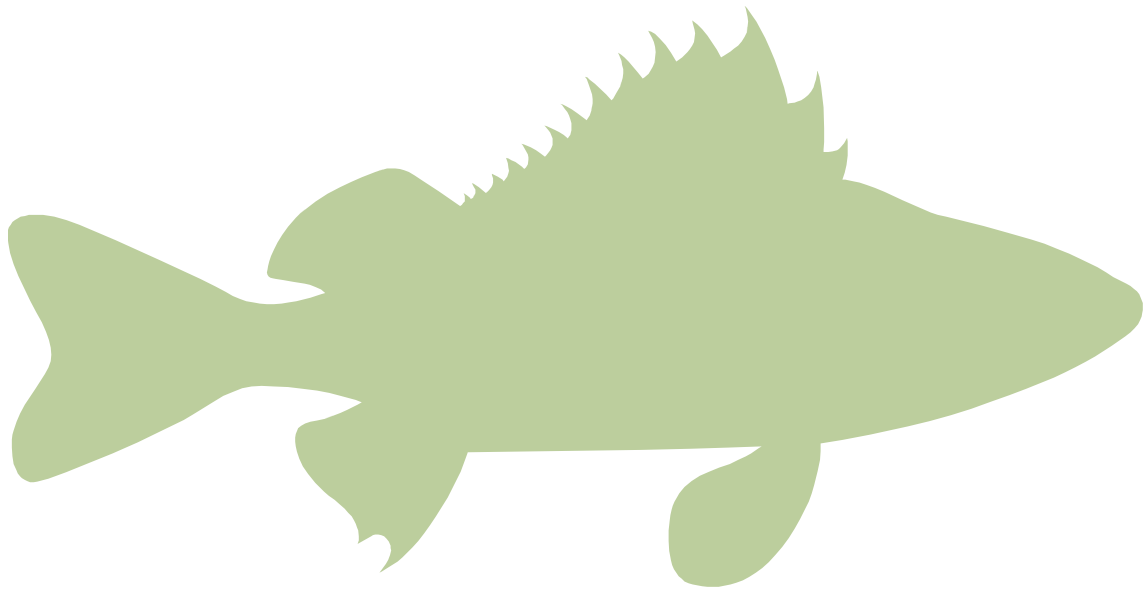
Nya jobb: Vi har vi medverkat på den årliga stora mässan i Örebro, Hindersmässan, där vi informerade om kursverksamhet, möjlighet till subventionerad rådgivning, om företagsstöd och om Örebro läns regionala prioriteringar inom området Nya jobb. Vi medverkade också på en aktivitet i kulturresevatet Wadköping, kallad Matduellen, Matduellen är en satsning där man

genom nya samarbeten och ett nytt sätt att använda livsmedelsråvaror skapar möjligheter för företagande på landsbygden. Vi har under hösten påbörjat en upphandling om rådgivning inom området.

TA-medel viktiga för genomförande av Landsbygdsprogrammet

Länsstyrelserna har använt TA-medel främst till lönekostnader för att inom jordbrukarstöd och landsbygdsstöd hantera Landsbygdsprogrammet. Kostnaderna har rört:

- Inhämtande av kunskaper för en effektiv gransknings- och urvalsprocess av stöden, information om Landsbygdsprogrammet för målgruppen.
- Granskning av ansökningar, fysiska fältkontroller och åtagandeplaner kopplade till miljöersättningarna.
- Granskning av ansökningar, urvalsprocess och slutbesiktningar rörande stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder.

Fiske

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 62*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,1	1,1	1,0
Årsarbetskrafter kvinnor	0,0	0,1	0,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,70	0,78	0,77
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 890	1 557	1 666
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,12	0,98	1,09
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	317	356	336
Antal beslutade ärenden ¹⁾	321	357	344
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	2	0	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	64	46	0

¹⁾ Till Årsredovisningen 2016 var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för fiske (VÅS 622) avseende åren 2015–2016. Uppgifterna är uppdaterade i Årsredovisning för år 2017, varför 2015–2016 års värden skiljer sig åt jämfört med vad som redovisades i Årsredovisningen för år 2016.

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Länsstyrelsen har under 2017 handlagt 321 fiskerelaterade ärenden vilket motsvarar cirka fyra procent av Länsstyrelsens totala mängd ärenden under året. Verksamheten, sett utifrån volymer och kostnader, har i stort sett varit stabil under de tre senaste åren.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen svarar på en stor mängd frågor gällande fiske, fiskebestämmelser och fiskevård från allmänhet, föreningar, organisationer och myndigheter. Länsstyrelsens/länsstyrelsernas medverkan till regeländringar, genomförande av fisketillsynen samt restriktiva hållning avseende nyetablering och redskapsmängder gällande yrkesfisket i Hjälmaran och Vättern har medverkat till en hållbar förvaltning av fisk- och kräftresursen. Detta har inneburit att de etablerade licensierade yrkesfiskarna under senare år haft en jämförelsevis hög och stabil inkomst från fisket samt att fångstmöjligheterna för fritidsfiske och fisketurism i de bägge sjöarna är mycket goda. Vi har under året producerat fyra fiskerelaterade filmer som delats på vår Facebooksida. Filmerna har informerat om fiskereglerna i Hjälmaran, länsstyrelsens fisketillsynsverksamhet, undersökningsmetoder för bedömning av vattendrags ekologiska status samt återställning av värdefulla vattendrag. Samtliga filmer har rönt stor uppmärksamhet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Förvaltningsplaner för Hjälmarén och Mälaren

Länsstyrelsen har under 2017 tillsammans med länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Västmanland och Södermanland ansökt och erhållit 1,4 miljoner kronor för framtagande av förvaltningsplaner för fisk och fiske i sjöarna Mälaren och Hjälmarén. Syftet med planerna är att intressenter, forskare och myndigheter gemensamt jobbar mot ett allsidigt och långsiktigt hållbart nyttjande av fiskeresursen.

Borttagning av vandringshinder

Under 2017 har Länsstyrelsen med stöd av statligt anslag, 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljön, andra sökta medel och eget arbete restaurerat värdefulla vattendrag bland annat för att gynna stormusslor och fiskbestånd. Under året har nio vandringshinder tagits bort varav sju utgjorts av dammar och två vägtrummor. Biotopvård har utförts i Hammarskogsån, Lankälven och Laxån. Flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla har hittat i Uskenån respektive Emmaån. I Hammarskogsån har en fiskräknare köpts in för att följa fiskvandringen efter borttagande av den sju meter höga branddammen. Antalet och storleken på öringar som vandrade upp från sjön Råsvälen överträffade alla våra förväntningar, cirka 40 öringar vandrade förbi räknaren. Statliga anslaget 1:11 har finansierat konkreta åtgärder och utredningar med 1 035 994 kronor, cirka 1 700 000 kronor har finansierats av Naturskyddsföreningens bra miljövalsfond och cirka 1 000 000 kronor har finansierats av huvudmän (till exempel företag, Trafikverket, kommuner med flera). Totalt har cirka 3 700 000 kronor lagts på denna typ av fiskevårdsåtgärder i länet.

Samordning av fiskefrågorna i Hjälmarén

Anslaget 1:11 har även finansierat Länsstyrelsens operativa fisketillsyn i Hjälmarén. Länsstyrelsen vill ännu en gång understryka värdet i att få ansvaret för fisketillsynen tydligare utpekad. Frågan har bland annat tidigare framförts av länsstyrelserna i regeringsuppdrag 69, länsstyrelsernas regleringsbrev 2009. Länsstyrelsen redogör för 2017 års fisketillsyn avseende sjön Hjälmarén till Havs- och vattenmyndigheten.

Länsstyrelsen i Örebro län har samordningsansvaret för fiskefrågorna i Hjälmarén. Vad gäller fisket i Vättern så medverkar Länsstyrelsen i arbetsgrupper knutna till Samförvaltning fiske. Bland annat arbetsgruppen för lax, arbetsgruppen för kräftfiske, arbetsgruppen för fisketillsynen samt arbetsgruppen för undersökning och övervakning.

Länsstyrelsens sammanfattande bedömningen är att fisketillsyn, förvaltningen av fisket och fiskevården medfört att dessa bägge sjöar har ett betydande värde för fritidsfiske och fisketurism samtidigt som fiske- och kräftresursen ger ett femtiotal yrkesfiskare sysselsättning på heltid med relativt goda inkomster.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Tabell 1.2: Fiske (Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta	2017	2016	2015
Antal fiskevårdsområden	42	42	42
Antal fiskelicenser	0	0	0
Antal personliga fiskelicenser	15	16	16
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens register i fiskevårdsområden. Havs- och Vattenmyndigheten, havsbanken, personliga fiskelicenser. Platina.

Kommentar till tabellen Tabell 1.2: Fiske (Regleringsbrevsbilaga)

Antalet fiskevårdsområden är oförändrat och Länsstyrelsen ser för närvarande inget omedelbart behov att prioritera bildandet av nya områden.

Antalet yrkesfiskare i länets del av Hjälmarén är 13 (totalt för sjön 32) och i länets del av Vättern 2 (totalt för sjön 17). Antalet personer som vill etablera sig som yrkesfiskare i dessa sjöar är relativt stort. Då fisk- och kräftresursen är begränsad har länsstyrelsernas utgångspunkt varit att redan etablerade yrkesfiskare långsiktigt ska kunna leva av sitt fiske. Detta har inneburit restriktivitet vid bedömning av ett ökat fisketryck.

Intresset för att söka stöd från EFF är relativt begränsat med 0–5 ansökningar per år under den senaste tioårsperioden. Även om intresset för närvarande är svagt från fiskets intressenter är bidragen av stort värde för de som söker och erhåller stöd.

Folkhälsa

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 70*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,7	0,3	0,3
Årsarbetskrafter kvinnor	3,7	2,3	2,4
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,68	1,75	1,82
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 635	3 819	3 915
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,95	2,41	2,57
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	54	45	54
Antal beslutade ärenden ¹⁾	48	50	54
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	74 925	39 696	5 099

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

I jämförelse med de två föregående åren har antalet årsarbetskrafter ökat och även verksamhetskostnaderna. En förklaring är att Länsstyrelsen under 2017 har satsat mer på kunskapshöjande konferenser och seminarier i länet om man jämför 2016 och 2015. En ökning har skett av antalet anställda både vad gäller kvinnor och män. Det har sin grund i dels en resursökning inom förstärkt tillsyn inom alkohol och tobak inklusive rökfria skolgårdar, dels en förstärkning allmänt inom folkhälsoområdet. Antalet inkomna och upprättade ärenden är fler än föregående år men är på samma nivå som 2015. Skillnaden är en naturlig variation över åren och har ingen särskild förklaring. Vad gäller beslutade ärenden så är det färre än 2016 eftersom alla inkomna och upprättade ärenden ännu ej är avgjorda och beslutade.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 67 085 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna. Länsstyrelsen har dessutom under året betalat ut bidrag på 9 620 000 kronor till övriga länsstyrelser för genomförande av EU:s tobaksprodukt direktiv och för att förstärka tillsynen av rökfria skolgårdar.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen har under året utökat verksamheten och anställt fler medarbetare. Detta har bidragit till att sakområdena har förstärkts och ett mer omfattande arbete har kunnat ske i länet.

Under året har länsstyrelsen fått ett nytt uppdrag inom det brottsförebyggande arbetet, vi har därför tillsatt en samordnare. Det brottsförebyggande arbetet har bland annat skett i samverkan med ANDT-samordningen och tillsyn. Samhällsråd T har även utökats till att belysa brottsförebyggande frågor. Den första tiden har vi undersökt och kartlagt länets nuläge beträffande resurser och behov. Vi har även etablerat ett samarbete med Örebro universitet.

Inom ANDT-samordningen har det tobaksförebyggande arbetet stärkts genom medverkan i länets Tobacco endgame-nätverk där samverkan sker med Region Örebro län och länets kommuner. Genom nätverket har en tobakskonferens genomförts för de som arbetar med barn och ungdomar, likaså har föräldrar getts stöd i hur de kan föra dialog med sina ungdomar om tobak. Även det narkotikaförebyggande arbetet har stärkts i länet, bland annat har vi genomfört

en kunskapshöjande konferens för professionen som möter ungdomar. Det förebyggande arbetet mot dopning har stärkts i kommunerna genom att samordnare och kontaktpersoner har utbildats samt att träningsanläggningar utöver antidopningsutbildningen har bjudits in till ett erfarenhetsutbyte.

Inom tillsynsområdet har fler verksamhetstillsyner utifrån alkohollagen samt tobakslagen genomförts under 2017 än tidigare år. Under året har länsstyrelsen fått ett förstärkt tillsynsuppdrag som bidragit till ett ökat fokus på rökfria skolgårdar.

Inom föräldraskapsstödsområdet har resultatet från kommundialogerna som genomfördes i länet under 2016 presenterats för strategiska nätverk och grupper inom Region Örebro län och Länsstyrelsen. På så sätt har frågan lyfts upp på dagordningen.

Sammantaget är vår bedömning att vi fångat upp flera tydliga behov inom ovan nämnda områden och stärkt olika aktörer, framför allt kommuner i deras förmåga att jobba vidare inom sakområdet. Främst har vi fokuserat på kunskapshöjande insatser och metodutveckling.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Enligt regleringsbrevsuppdrag 33 har Länsstyrelsen i Örebro län i uppdrag att samordnat redovisa ANDT-uppdraget 2017 för alla länsstyrelser. Den samlade redovisningen görs till Folkhälsomyndigheten i slutet av januari 2018. I redovisning ingår den regionala verksamhetsredovisningen för Örebro län.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

6. Länsstyrelsen ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak,

Förebyggande arbete för folkhälsa inom regional tillväxt

Örebro län har ett rikt natur- och kulturlandskap som erbjuder stora möjligheter till rekreation och friluftsliv. Det är en viktig resurs för den regionala tillväxten i länet för att det bidrar till: attraktiva miljöer för boende och besökare, möjligheter för en utvecklad naturturism samt en förbättrad folkhälsa i länet. Genom anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur (anslagspost 1) möjliggörs länsstyrelsens arbete med att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftslivspolitik. I politiken lyfts friluftslivets betydelse för hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling lyfts fram som ett av målen.

Genom stöd från Landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen bidragit till att fler cykelleder på landsbygden byggs. Syftet är att förbättra möjligheterna för besöksnäringen att attrahera fler till sina anläggningar. Lederna bidrar också till att fler kommer ut vandrare i naturen och cyklar, antingen på mountainbikes eller vanliga cyklar. Det kan leda till att folkhälsan förbättras.

God samhällsplanering bidrar till en god folkhälsa

Folkhälsofrågor är viktiga i handläggning av kommunala detalj- och översiktsplaner, exempelvis tillgång till tätortsnära natur- och friluftslivsområden, utformning av allmänna platser samt gång- och cykelvägar. Länsstyrelsen bevakar även frågor som rör människors hälsa, exempelvis förorenad mark, buller och vibrationer, miljö kvalitetsnormer och radon.

Länsstyrelsen har under året haft ett möte med enheten Arbets- och miljömedicin vid Universitetssjukhuset Örebro för att diskutera möjliga samarbetsområden framöver, bland annat kring bullerfrågor.

Samhällsplanering är en del i Länsstyrelsens uppdrag att informera och arbeta med riksdagens tio mål för friluftslivet som bland annat berör folkhälsa. Länsstyrelsen har i olika sammanhang informerat om dessa mål, exempelvis arrangerades ett seminarium om hur berörda aktörer i länet tillsammans kan arbeta med och utveckla naturturism och friluftsliv.

Förebyggande arbete för folkhälsa inom krishantering

I Länsstyrelsens arbete med krishantering berörs folkhälsomålet utifrån vårt uppdrag att arbeta förebyggande mot samhällsstörningar och olyckor samt att säkerställa en god krishanteringsförmåga om en samhällsstörning eller kris skulle inträffa. Ett av regeringens mål med samhällets krisberedskap är att trygga hälsan och den personliga säkerheten för barn, kvinnor och män. Detta ligger till grund för krisberedskapsarbetet i länet. I utformningen av analyser, riskhantering och stöd till länets aktörer arbetar vi med att ha ett inkluderande perspektiv då riskerna kan komma att påverka såväl barn som kvinnor och män på olika sätt.

Perspektivet sociala risker finns med i länets risk- och sårbarhetsanalys (se ovan i avsnitt Internt arbete för att utveckla risk- och sårbarhetsanalyser, sida 92). Vår bedömning är att länet samlat har byggt upp en större kunskap om sociala risker samt att det i sin tur ökat förmågan att förebygga och hantera risker av social karaktär.

ANDT-samordning

Inom området alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) har Länsstyrelsen regeringens uppdrag att implementera den nationella ANDT-strategin samt att arbeta samordnande med ANDT-frågorna i länet. ANDT-arbetet leds av Samhällsråd T där Länsstyrelsen samverkar med polis, Region Örebro län, Örebro universitet och kommunerna samt ideella länsorganisationer inom ANDT.

Under året har den fleråriga länsstrategin *Strategi för ANDT Örebro län 2017–2021* implementerats i länet. Fokus för arbetet har främst varit förebyggande arbete inom narkotika, tobak och dopning.

En rad olika kunskapshöjande konferenser har genomförts för politiker, polis och ANDT-samordnare, såsom ”Små kommuner”, som genomförs tillsammans med Värmlands län samt ”Stora städer i åtta mellansvenska län”. I samverkan med andra regionala och lokala aktörer har Länsstyrelsen arrangerat en tobakskonferens samt en narkotikakonferens i länet. Under året har ett flertal filmer och debattartiklar publicerats.

Internt har Länsstyrelsen ökat samverkan mellan ANDT och närliggande verksamheter som tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen, integration, brottsförebyggande arbete samt föräldraskapsstöd med syfte att stärka folkhälsoarbetet i länet.

Tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen

Länsstyrelsen har under året genomfört tillsyn i nio av länets tolv kommuner. Vår bedömning av samtliga nio kommuner är att de gör för lite tillsyn för att försäkra sig om att barn inte utsätts för tobaksrök på skolgårdarna. Tidiga insatser är avgörande för att barn och unga inte ska börja använda tobak. Länsstyrelsens återkommande tillsyn av kommunerna är ett viktigt verktyg för att nå bättre resultat och förbättra folkhälsan genom minskad tobaksrökning.

I juni fick samtliga länsstyrelser ett utökat uppdrag från regeringen att förstärka sitt tillsynsarbete enligt tobakslagen. Länsstyrelsen i Örebro län har valt att i det uppdraget beställa

en kartläggning av förekomst av rökning på länets skolgårdar. Kartläggningen kommer att användas i det fortsatta arbetet med att förebygga och kontrollera att rökförbudet på skolgårdarna efterlevs.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa (Regleringsbrevsbilaga)

Kostnader och årsarbetskrafter för folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH¹)	5 033	4,4
varav Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	667	0,8
varav Fördelning av statsbidrag (704)	0	0,0
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	1 020	1,2
varav Alkoholärenden (7051 - 7053)	340	0,5
varav Tobaksärenden (7054 - 7056)	680	0,8
Totala kostnader (inkl. OH¹)	6 635	

¹ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11). Tabellen ska innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen ska endast redovisas för senaste räkenskapsåret (dvs. 2017).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Kommentar till tabellen Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa (Regleringsbrevsbilaga)

Verksamhetskostnaderna har ökat jämfört med året innan med drygt 2 miljoner kronor. Orsaken går att finna i två större händelser. Vi har fått en förstärkning inom tillsyn av alkohol och tobak som senare under året förstärktes ytterligare genom medel inom Tobaksdirektivet och rökfria skolgårdar. Vi har också, inom den nationella ANDT-samordningen, anordnat ett antal större kunskapshöjande konferenser och därutöver har samordnaren besökt i stort sätt alla länsstyrelser i landet tillsammans med den nationelle samordnaren för alkohol- och tobakstillsynen för att kartlägga och stödja regionala insatser.

Jämställdhet

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 80*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	2,0	1,2	0,3
Årsarbetskrafter kvinnor	1,1	1,0	2,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,84	1,49	1,87
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 252	3 592	5 087
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,53	2,27	3,34
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	19	10	37
Antal beslutade ärenden ¹⁾	25	7	27
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	3	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	58 619	289	762

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Länsstyrelsen har under sista tertialen 2016 och 2017 förstärkt verksamhetsområdet med en halvtidstjänst. Att antalet ärenden varierar över perioden beror på att de statsbidrag som 2015 beviljas till projekt för att motverka mäns våld mot kvinnor i många fall har avslutats och utbetalats 2017.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 58 500 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna.

Bidragsutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 119 000 kronor.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens samlade bedömning av arbetet med jämställdhet inom länets kommuner och statliga myndigheter är att länets aktörer allt mer lever upp till de intentioner som finns inom jämställdhetspolitiken. Med Länsstyrelsens samordningsansvar för de olika nätverk som finns får vi en bra bild över arbetets utveckling. Via dessa nätverk kan vi också initiera olika former av metod- och kompetensutveckling. En viktig förutsättning för ett långsiktigt jämställdhetsarbete är en strategisk inriktning med gemensamma målsättningar samt åtgärder. Därför har under året en strategi för Örebro län tagits fram *Örebro läns strategi för jämställdhet 2017–2020*. Även internt inom Länsstyrelsen har en strategi för jämställdhetsarbetet de kommande åren utarbetats och förankrats.

Även om det är svårt att effektivt mäta effekterna av Länsstyrelsens insatser så går det att konstatera att intresset för och behovet av jämställdhet är omfattande. Arbetet under året har möjliggjort flera betydande insatser för ökad jämställdhet.

Samverkan inom länet är god. Intresset för seminarierna som ges inom ramen för Regional plattform för jämställdhet vittnar om detta. De flesta kommuner har stora behov av stöttning i sitt jämställdhetsarbete. Där har Länsstyrelsen spelat en stor roll under året.

Jämställdhetsintegrering av RUS och strukturfonder

Inom regional tillväxtpolitik och strukturfonderna hanteras omfattande utvecklingsresurser. Det är viktigt att se till att dessa medel används på ett sätt som kan främja en jämställd utveckling istället för att cementera ojämställda könsmonster. Det förslag till RUS som regionfullmäktige ska ta till beslut är genomsyrt av jämställdhetsperspektivet mer tydligt än tidigare RUS. Det är ett resultat av samarbetet mellan Länsstyrelsen och Region Örebro län.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Samordning av jämställdhetsarbetet i länet - en ny strategi beslutas

Länsstyrelsens arbete med att samordna jämställdhetsarbetet i länet har fortsatt under året. Exempel på insatser är utbildningar både för kommuner och statliga myndigheter, nätverksmöten, attitydpåverkande aktiviteter och stöd till Region Örebro läns tillväxtarbete. Fokus under året har varit arbetet med en ny strategi: *Örebro läns strategi för jämställdhet 2017–2020*. Strategin beslutades i slutet av 2017 och ska förankras i länet under 2018.

Jämställdhetsrådet – länsamverkan kring strategiskt jämställdhetsarbete

Jämställdhetsrådet är Länsstyrelsens forum för samverkan kring jämställdhetsarbetet i Örebro län och de jämställdhetspolitiska målen. Rådet bidrar till ökad kunskap om jämställdhetsfrågor och bättre samordning av jämställdhetsarbetet. I rådet ingår företrädare för länets kommuner och Region Örebro län (politiker och tjänstepersoner), Örebro universitet, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Företagarna, LO, TCO, Handelskammaren med flera. Ordförande för rådet är landshövding Maria Larsson. Jämställdhetsrådet ansvarar för revidering och uppföljning av länets jämställdhetsstrategi. Under 2017 har Länsstyrelsen bjudit in till fyra möten med länets jämställdhetsråd i syfte att belysa relevanta områden för länets utveckling ur ett jämställdhetsperspektiv.

Parterna som ingår i rådet engagerades som värddar för möten och var delaktiga i utformandet av programinnehållet. Detta är en framgångsfaktor som ger unika möjligheter att ta del av expertkunskap som finns både på nationell och regional nivå hos de olika företrädarna. Arbets sättet bidrar även till ökad kunskap om varandras verksamheter vilket förbättrar förutsättningarna för framgångsrik och strategisk samverkan. Länsstyrelsen bedömer att årets möten har varit givande och skapat goda förutsättningar för strategisk samverkan kring jämställdhetsarbetet i länet. Jämställdhetsrådet är en viktig bas för Länsstyrelsens externa jämställdhetsarbete.

Den framtida inriktningen för kvinnofridsarbetet i Örebro län kommer att utgå från regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (2016/17:10) samt *Örebro läns strategi för jämställdhet 2017–2020*. Detta för att förtydliga att det förebyggande kvinnofridsarbetet är en del av länets jämställdhetsarbete.

Regional plattform för jämställdhet

En viktig del av Länsstyrelsens jämställdhetsarbete är att följa upp och analysera vilka behov som finns i länet. Därför har Länsstyrelsen, på initiativ från Jämställdhetsrådet (se ovan), startat ett kommunalt nätverk, Regional plattform för jämställdhet. Tillsammans med kommuner och Region Örebro län arrangerar vi seminarier med utgångspunkt i kommunala verksamhetsområden och jämställdhetsaspekter. På så vis har vi skapat ett nytt jämställdhetsnätverk bestående av ansvariga för utvecklingen av jämställdhetsintegreringen i sin kommun. Under 2017 har fem seminarier anordnats med teman som styrning och ledning, samhällsplanering, folkhälsa, äldreomsorg och chefsutbildningar.

Under året har vi också stöttat kommuner i länet med utbildningsinsatser, handledning i jämställdhet som förändringsarbete samt erfarenhetsutbyte och information. Det finns även en ökad efterfrågan på regionalt stöd hos ett antal kommuner.

Jämställd regional tillväxt

Länsstyrelsen har fortsatt varit ett stöd till Region Örebro län när det gäller jämställd regional tillväxt. Under 2017 har arbetet pågått med att genomföra *Handlingsplanen för jämställd regional tillväxt 2016–2018*.

Under projekttiden har Länsstyrelsens särskilt sakkunniga i jämställdhet deltagit i möten kring länets tillväxtarbete. Den sakkunniga har även kontinuerligt bistått Region Örebro läns processledare i deras uppföljning av föregående RUS och i framtagandet av en ny RUS.

Vår sakkunniga i jämställdhet ingår även i arbetsgruppen för jämställd regional tillväxt och i Region Örebro läns kompetenskansli som arbetar för att främja en jämställd regional kompetensutveckling.

Under 2017 har tid också ägnats åt att få in jämställdhetsperspektivet i strukturfondernas uppdateringar av programskrivningar och handlingsplaner. Arbetet har skett i samarbete i ÖMS, det vill säga med regionalt utvecklingsansvariga i Örebros, Västmanlands, Uppsalas, Södermanlands och Östergötlands län. Vidare har vår sakkunniga deltagit i Tillväxtverkets erfarenhetsträffar och nätverksmöten för att bidra med regionala erfarenheter och för att lära av andra.

Statligt nätverk för jämställdhet

Länsstyrelsen är en viktig stödfunktion till statliga myndigheter som finns i länet i det regeringsinitierade programmet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). Vi har även stöttat statliga myndigheter i länet i deras arbete med jämställdhetsintegrering genom att arrangera två möten för nätverket Statligt nätverk kring jämställdhet och mänskliga rättigheter under 2017. Under mötena informerar vi om regionala nyheter samt diskuterar aktuella jämställdhetsfrågor.

De myndigheter som är representerade är bland annat Försäkringskassan, Kriminalvården, Polisen, SCB, Skatteverket, Örebro universitetet, Arbetsmiljöverket med flera. De deltagande myndigheterna är mycket positiva till detta nätverk.

Örebro läns Kvinnolobby – stärker länets kvinnor

Länsstyrelsen stärker kvinnors ställning i näringslivet och i samhället genom att, med landshövdingen som ordförande, samla och samordna Örebro läns Kvinnolobby. Kvinnolobbyn består av 27 ideella ledamöter från hela länet och representerar såväl privat som offentlig och ideell sektor. Lobbyn arbetar aktivt för att tillvarata ledamöternas goda idéer, resurser och stödjande miljöer för att förändra strukturer i länet. Under året har lobbyn haft tre möten med olika teman som kvinnors arbetsmiljö, trygghet och företagande.

Praktiker – Forskarnätverk

Länsstyrelsen har under året bjudit in genusforskare från Örebro universitet och praktiker inom jämställdhetsområdet från länet till två så kallade ”genusmingel”. Syftet med dessa möten är att främja samarbete mellan personer med olika slags genuskompetens. Forskarstöd i jämställdhetsarbetet är en mycket viktig ingrediens som vi jobbar för att lyfta fram.

Nationell konferens med fokus på den manliga normen

Då mannen eller det manliga ofta utgör norm finns behov av att särskilt belysa och problematisera begreppet maskulinitet. Länsstyrelsen har därför valt att sätta fokus på begreppet genom att arrangera en årligen återkommande nationell maskulinitetskonferens. Årets tema var Maskulinitet och politik. En ny konferens planeras under 2018.

Konferensen är en mötesplats för forskare och praktiker och väcker intresse hos politiker, tjänstemän och intresseorganisationer såväl inom som utanför länet. Konferensen är unik i den bemärkelsen att den är normkritisk och sätter maskulinitets begreppet i fokus. Länsstyrelsen skulle kunna göra mer på det området, vilket vi ser en öppning i med regeringens skrivelse i *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

1. Länsstyrelsen ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor,

Jämställdhetsintegrering - en del i ledningssystemet

Den tidigare strategin och handlingsplanen för Länsstyrelsens jämställdhetsintegrering har reviderats under året. I uppföljningen av den tidigare strategin framkom ett behov av på ett tydligare sätt integrera myndighetens jämställdhetsarbete i myndighetens ledningssystem så att det blir en naturlig del i utveckling, planering och uppföljning. Ett behov av att särskilja arbetsgivarperspektivet och verksamhetsperspektivet identifierades liksom att mål för jämställdhetsarbetet behöver vara konkreta och uppföljningsbara. Under hösten beslutades en ny intern strategi för jämställdhetsarbetet med målsättningen *En jämställd verksamhet där beslut och ageranden belyser, analyserar och beaktar livsvillkoren för kvinnor och män, flickor och pojkar i Örebro län*. Målsättningen ska nås genom att i första hand bedriva ett systematiskt och ledningsstyrt arbete utifrån jämställdhetsintegrering som metod samt att genomföra jämställdhetsanalyser och ta fram könsuppdelad statistik. I strategin identifieras tre prioriterade områden; styrning och ledning, kunskap och utbildning och samordning.

Länsledningen är ansvarig för myndighetens jämtegreringsarbete och särskilt sakkunnig i jämställdhet finns som ett stöd. Uppföljningen av jämställdhetsarbetet sker inom ramen för myndighetens tertialvisa uppföljning.

Länsstyrelsens Jämtegreringsgrupp

Som ett stöd för att genomföra jämställdhetsuppdraget i länsstyrelseinstruktionen har vi förutom en intern strategi och en särskild arbetsgrupp som kallas Jämtegreringsgruppen. Den består av en representant från varje enhet, det vill säga 14 personer, samt vår särskilt sakkunniga i jämställdhet som är sammankallande. Gruppen är en stödfunktion till enhetscheferna. Gruppen träffas fyra–fem gånger per år för utbildning, diskussioner om verksamhetsutveckling, återrapportering och stöd kring uppdraget.

Under året har gruppen följt upp jämställdhetsarbetet, arbetat med den nya interna strategin, gjort könskonsekvensanalyser av ärenden, haft genomgång om innebörden av genderbudgeting, tagit del av nyheter inom jämställdhetspolitiken, med mera. Gruppen går också igenom enheternas utbildningsbehov och andra behov som enheterna har.

För att sprida kunskap om hur Länsstyrelsen kan jämställdhetsintegrera sin verksamhet och vilken roll vi har i svensk jämställdhetspolitik håller vår särskilt sakkunniga i jämställdhet

återkommande interna utbildningar. I år fick fyra stycken enheter utbildning om jämställdhet. Alla nyanställda får även jämställdhetsutbildning i samband med introduktionsutbildning som hålls två gånger per år.

Kommunikation med genusmedvetet språk

Länsstyrelsen arbetar på olika sätt för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i vårt kommunikationsarbete. Målet är en jämlik kommunikation i hela myndigheten. Som stöd till medarbetarna finns en checklista om text och bild ur ett genusperspektiv. Alla människor ska ha möjlighet att känna sig inkluderad i ord och bild, oavsett kommunikationskanal.

Vi eftersträvar ett genusmedvetet språk. Ett exempel är att om det är av vikt skriver vi kvinnor och män, ibland är det inte av vikt och då skriver vi istället människor eller hen.

Vi har en bildbank på vårt intranät där medarbetare kan ladda ned bilder och använda i sitt arbete. I de fotografier som porträtterar människor har vi särskilt valt bilder där kvinnor och män, flickor eller pojkar inte presenteras som stereotyper. Vid användning av fotografier på människor är det ofta svårt att få en representativ bild av hela samhället. Exempelvis med olika kön, könsidentitet och könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell läggning, ålder, klass, civilstånd och så vidare. Därför väljer vi ofta att använda mönster på sådana typer av material som handlar om människor.

Det jämställda föräldraskapet

I länsstyrelsernas föräldraskapsstödsuppdrag är det jämställda föräldraskapet ett perspektiv som ska vägas in. Likaså lyfter den nationella strategin, *Föräldrastöd – en vinst för alla*, det jämställda föräldraskapet.

Under året har vi fokuserat på att färdigställa en rapport som sammanfattar resultatet från kommundialoger som genomfördes i länets alla kommuner under 2016. Dialogerna utgick från olika teman, däribland det jämställda föräldraskapet. Rapporten belyser hur länet arbetar med jämställt föräldraskap och har spridits i strategiska nätverk på både regional och lokal nivå. Länsstyrelsen har anordnat två kunskaphöjande insatser i länet kring det jämställda föräldraskapet. Vi har också påbörjat planeringen av en konferens om jämställt bemötande för länets familjecentraler.

Inom föräldraskapsstödsarbetet har ett jämtegreringsarbete påbörjats där föräldraskapsstödsamordnaren redogjort för enheten om hur det jämställda föräldraskapet nämns i lagar och styrdokument, aktuell forskning, statistik inom föräldraskapsstödsområdet samt hur det jämställda föräldraskapet kan främjas.

Integration och jämställdhet

Under året har vi satsat särskilt på jämställdhet inom integrationsområdet. Bland annat har vi hållit informationsträffar om statsbidrag med fokus på jämställdhet runtom i länet. En informationsfilm samt checklistor gällande jämställdhet har tagits fram med hjälp av vår sakkunniga inom jämställdhet. Vi har även gjort ett jämställdhetsarbete kopplat till regeringens jämställdhetsmål där vi problematiserat kring jämställdhet och dess effekter på uppdragen samt på målgruppen.

Särskilt fokus har legat på hur vi säkerställer jämställdhetsaspekter i våra insatser. Det är särskilt tydligt i uppdragen om statsbidrag till asylsökande och nyanlända (stöd för tidiga insatser för asylsökanden, stöd enligt 37§ och 37a§), där jämställdhetsaspekter genomsyrar beredningar, beslut och uppföljningar av projekten. I Örebro län har flera projekt med tydligt jämställdhetsfokus beviljats under året. Vi ser att de projekt som särskilt beaktar

jämställdhetsaspekten och som aktivt arbetar för att kvinnor och män, flickor och pojkar ska kunna delta på lika villkor även har ett högre deltagande av flickor och kvinnor. Dessa projekt bedömer vi i större utsträckning bidrar till att flickor och kvinnor får mer inflytande samt egenmakt än de insatser som inte tar särskild beaktning av jämställdhetsaspekter. Det långsiktiga resultatet av detta blir att de flickor och kvinnor som deltar får större kunskap i projektens olika ämnesområden, mer kunskap om det svenska samhället som leder till ett större inflytande över sin vardag samt en bättre förutsättning i etableringen.

Kulturmiljöarbetet för både kvinnor och män

I det kulturmiljöarbete Länsstyrelsen utför tar vi hänsyn till jämställdhetsperspektiv på olika vis. Perspektivet sammanfaller i hög grad med målen för det statliga kulturmiljöarbetet. När vi beviljar kulturmiljöbidrag sker det i första hand utifrån kulturmiljöernas värde, men sådana värden kan också kopplas till företeelser som på olika sätt belyser sociala villkor i det förflutna.

Vid Stripa gruva har vi fortsatt arbetet med att fånga upp människors berättelser om arbetslivets villkor med utgångspunkt att även kvinnors och familjens relation till gruvan ska belysas. Ett samarbete med Örebro läns museum och två fria konstnärer har inletts för att beskriva relationen mellan människors livsvillkor och relationer mellan stad och landsbygd genom att studera anslagstavloras budskap. Dessa budskap sänds ut av och berör kvinnors, mäns, barn och ungas aktiviteter, drömmar och minnen i relation till platser.

I bokprojektet Järnets svarta bok har arbetsförhållanden för både kvinnor och män inom försvarsindustrin belysts. Att en stor del av de som arbetade inom denna industri var kvinnor har inte tidigare lyfts i större omfattning och inte heller vilka hälsorisker och sociala förhållanden som arbetet innebar.

Projektet Dövas kulturarv har under året beviljats medel från allmänna arvsfonden. Därmed har arbetet med att dokumentera barn och ungas upplevelser av skolgång och fritid inom dövsamhället under 1900-talet inletts.

Länsstyrelsen har varit projektledare för arbetet med Kalejdoskops verktygslåda. Projektet har avslutats med publicering av en webbsida, där metoder för inkluderande arbete presenteras. Syftet är att bland annat tydliggöra genus-, generations- och jämställdhetsperspektiven och ge redskap för inkluderande och normkritiskt förhållningssätt i kulturmiljöarbetet.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

2. Länsstyrelsen ska genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta,

I arbetet med jämtegrering inom myndigheten är ett av fokusområdena analyser av statistik. Arbetet har kommit olika långt inom sakverksamheterna och nedan ges ett par exempel på åtgärder som vidtagits under året.

Könsuppdelad statistik ett viktigt verktyg

Länsstyrelsen har gett ut statistikboken *Kvinnor och män Örebro län 2017*. Den har tryckts i 2 000 exemplar och finns även tillgänglig på vår webbplats. Statistikboken har även skickats ut till förtroendevalda i länet. Boken används som faktaunderlag vid möten, konferenser och utbildningar samt delas ut till deltagare i sådana sammanhang.

Alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT)

I den nationella samt i länets ANDT-strategi framgår att arbetet ska utgå från ett jämställdhetsperspektiv, det vill säga att beakta kvinnors respektive mäns specifika

förutsättningar och behov genom könsuppdelad statistik. Med statistiken som utgångspunkt går vi vidare med att problematisera och analysera siffrorna samt ställa frågor om orsaker och konsekvenser.

Representationen i pressmeddelanden och filmer

Länsstyrelsen i Örebro län har i sitt jämtegreringsarbete bland annat följt upp våra pressmeddelanden och våra filmer på Facebook. Vi har analyserat innehållet och tagit reda på hur många kvinnor respektive män som får synas och höras.

Representation av kvinnor och män i Länsstyrelsens pressmeddelanden

År	Antal citat i pressmeddelanden	Citat från kvinnor	Citat från män
2017	24	75 % (18)	25 % (6)
2016	61	70 % (43)	30 % (18)
2015	54	65 % (35)	35 % (19)
Medel	46	70 % (32)	30 % (14)

Ofta är det män som anses vara experter och får uttala sig, till exempel i pressmeddelanden. Vår analys visar att så inte är fallet hos oss. Förra året var det 75 procent kvinnor som citerades i våra pressmeddelanden och 25 procent var män. Fördelningen av de anställda på Länsstyrelsen är 61,5 procent kvinnor och 38,5 procent män (baserat på årsarbetskrafter, se Tabell C – Årsarbetskrafter 2015–2017, sida 178). Det visar att vi har en relativ jämn representation av kvinnor och män i våra pressmeddelanden i jämförelse med de anställda. Det visar också att jämställdhetsmålet 40–60 procent av representation av könen i princip är uppfyllt.

Representation av kvinnor och män i Länsstyrelsens filmer

Kvinnor	Män	Totalt
133 (71*)	42	175 (113*)

Kommentar till tabell: *Totalt har det medverkat 133 kvinnor och 42 män i filmerna. Värt att notera är att i en film som handlar om den internationella kvinnodagen medverkar 62 kvinnor, vilket bidrar till snedfördelningen av andelen kvinnor och män som är representerade. Om vi räknar bort den filmen blir representationen av kvinnor 71 stycken jämfört med 42 stycken män.

Under året har Länsstyrelsen producerat 81 filmer som vi publicerat på vår Facebooksida för Länsstyrelsen i Örebro län. Andelen kvinnor som är representerade i filmerna är 76 procent, medan motsvarande siffra för män är 24 procent. Om vi räknar bort en film där 62 kvinnor medverkade (se kommentar till tabellen ovan) blir istället representationen 63 procent kvinnor och 37 procent män. Fördelningen av de anställda på Länsstyrelsen är 61,5 procent kvinnor och 38,5 procent män (baserat på årsarbetskrafter, se Tabell C – Årsarbetskrafter 2015–2017, sida 178). Det visar att vi har en relativ jämn representation av kvinnor och män i våra filmer i jämförelse med de anställda. Det visar också att jämställdhetsmålet 40–60 procent av representation av könen i princip är uppfyllt.

Representation av kvinnor och män på krisberedskapsmöten

Deltagare i möten och seminarier anordnade av krisberedskap

År	Kvinnor	Män	Antal
2017	43 % (166)	57 % (223)	389
2016	42 % (160)	58 % (223)	383

Vi har analyserat könsfördelningen av deltagare på krisberedskaps möten och seminarier. Under 2017 var det 43 procent kvinnor som deltog och 57 procent män. Vi kan även konstatera en

likartad fördelning under 2016. Det visar också att jämställdhetsmålet 40–60 procent av representation av kön är uppfyllt.

Föreläsare på möten och seminarier anordnade av krisberedskap

År	Kvinnor	Män	Antal
2017	43,5 % (10)	56,5 % (13)	23
2016	44,4 % (16)	55,6 % (20)	36

Vi har gjort en analys av könsfördelningen på föreläsare på våra konferenser. Under 2017 var det 43,5 procent kvinnor som föreläste och 55,5 procent män. Vi kan även konstatera en likartad fördelning under 2016. Det visar också att jämställdhetsmålet 40–60 procent av representation av kön är uppfyllt.

Lönestatistik

Länsstyrelsen analyserar lönestatistik utifrån kön, vilket används i samband med lönekartläggning, lönediskussioner och kartläggning av osakliga löneskillnader.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Tabell 6.1: Jämställdhet (Regleringsbrevsbilaga)

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	2017	2016	2015
Verksamhetskostnader inkl. OH ¹ (tkr)	4 252	3 592	5 087
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	2 016	1 346	1 626
varav övrig finansiering (tkr)	2 236	2 246	3 460
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	2,30	2,06	3,05
Verksamhetsintäkter	270	1 473	2 857

1) Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av åiterrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 81* och 82*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,0	0,0	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	0,8	1,0	1,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,50	0,63	0,68
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 541	1 629	1 387
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,92	1,03	0,91
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	6	6	2
Antal beslutade ärenden ¹⁾	4	5	3
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	2 380	2 344	2 448

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Årsarbetskraften ligger kvar på ungefär samma nivå som föregående år. Verksamhetskostnader har minskat något vilket följer minskningen av årsarbetskraften. Bidragsutbetalningar härrör sig från våra utbetalningar av statsbidrag till kommuner för personligt ombud, verksamheten har i princip samma nivå som tidigare år.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen deltar i det länsstyrelsegemensamma nätverket inom mänskliga rättigheter som samordnas av Länsstyrelsen i Dalarna. I vårt interna arbete finns en väl utvecklad struktur för att säkra baskompetens för nyanställda samt och för att inkludera perspektivet i olika styrdokument. Länsstyrelsen har även engagerat sig i olika nätverk och sammankomster som till exempel Pride och Demokratinätverket.

Vi har även gjort en rad insatser inom våra sakområden där vi verkar för att integrera ett rättighetsperspektiv. Det görs inom bostadsplanering genom att till exempel underlätta inträdet på bostadsmarknaden för resurssvaga personer där rätten till lämplig bostad är central. Tillgänglighetssatsningar för alla i naturreservat och kulturmiljöer är viktiga insatser för länets invånare. Vidare har vi både arbetat med såväl normkritiska perspektiv som filmer och guidningar. Sammantaget bedömer vi att vi har nått långt inom området och att våra insatser varit värdefulla även om det fortfarande finns utmaningar kvar och många insatser att jobba vidare med.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Uppdraget med mänskliga rättigheter har många perspektiv och vi redovisar olika exempel från årets verksamhet i kommande avsnitt med rapportering av länsstyrelseinstruktionens uppdrag om barnperspektiv och tillgänglighet samt åiterrapportering av regleringsbrevsuppdrag 1:26.

Minoriteter och minoritetsspråk

Som förvaltningsmyndighet har länsstyrelsen en skyldighet att implementera lagen om nationella minoriteter. I Örebro län ingår fem av länets tolv kommuner samt Region Örebro län i förvaltningsområdet för finska språket. Det medför att Länsstyrelsen i Örebro län har ett utökat

ansvar gentemot personer som vill använda finska i sin kontakt med oss. Arbetet med nationella minoritetsspråk har under året skett utifrån vår handlingsplan för nationella minoriteter.

Genomförda insatser under 2017:

- Reviderat vår språkkunskapsinventering bland medarbetarna på Länsstyrelsen för att få vetskap om vår gemensamma språkliga kompetens inom minoritetsspråken.
- Gjort en översyn av webbplatsen och reviderat informationen om nationella minoriteters språkliga rättigheter samt informationen till personer som önskar använda finska i sin kontakt med oss.
- Informerat personalen om vårt uppdrag med nationella minoriteter.
- Följt upp våra rutiner för hur vi ska agera då människor i sina kontakter med oss vill prata finska. Rutinen finns för att säkerställa att vi följer lagkravet om kontakter med enskilda som pratar finska.
- Etablerat kontakt med handläggare som arbetar med nationella minoriteter vid berörda kommuner i länet och Region Örebro län.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

3. Länsstyrelsen ska vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa,

Insatser som bidrar till att barnkonventionen tillämpas och förverkligas är en viktig del i Länsstyrelsens grundläggande arbete för att nå de nationella målen inom olika politikområdet ska få genomslag i länet. Det innebär att i den mån det är möjligt ska Länsstyrelsens personal integrera ett barnperspektiv i beslut och i övrigt arbete. Inom följande områden finns exempel på detta arbetet under år 2017.

Kommunikation

I situationer eller händelser där barn och ungdomar är en, eller en del, av våra målgrupper väljer vi bildspråk, tonalitet och kanaler utifrån målgruppen. Vid framtagning och formulering av information och budskap vid en kris eller allvarlig händelse för vi kontinuerligt ett samtal om hur vi ska kommunicera för att rikta oss till olika målgrupper. I dessa frågor har vi ett nära samarbete med kommuner, Region Örebro län och övriga krisaktörer i länet.

Vi strävar efter att barn och vuxna inom våra olika målgrupper ska speglas i vår kommunikation och att texter ska vara tydliga och lättbegripliga inom alla relevanta sakområden. Detta för att så långt som det är möjligt även kunna läsas och förstås också av barn och ungdomar.

ANDT-samordning fokuserar på barns hälsa

Inom området förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) är målsättningen med Länsstyrelsens arbete ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Stora delar av länets ANDT-arbete fokuserar på målgruppen barn och unga.

Under året har ANDT-samordnaren bland annat samverkat med integrationssamordnarna i framtagandet av en film som förklarar hur hänsyn kan tas till barnperspektiv i samband med ansökan om utvecklingsmedel för integrationsprojekt.

Vi har genomfört en tobakskonferens samt en narkotikakonferens i länet, båda i syfte att förebygga bruk bland barn och unga. Länet stödgruppsledare som har gruppverksamhet för barn som lever i familjer med missbruk och psykisk ohälsa har under året deltagit i en nätverksträff som vi har anordnat. Länsstyrelsen har även varit projektägare för det regionala projektet BUSA (Barn och Unga Som Anhöriga).

Länsstyrelsen har under året genomfört verksamhetstillsyn i nio kommuner med fokus på att granska att kommunerna bedriver en effektiv tillsyn för att försäkra sig om att rökförbudet på skolgårdar efterlevs. Tidiga insatser är avgörande för att barn och unga inte ska börja använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debutera tidigt med alkohol. Länsstyrelsen kan konstatera att samtliga nio kommuner som granskats gör för lite tillsyn för att försäkra sig om att barn inte utsätts för tobaksrök på skolgårdarna.

Föräldraskapsstöd – stöd till föräldrar med barn i tonåren

Länsstyrelserna har sedan 2014 i uppdrag att stödja kommuner, landsting och andra aktörer i arbetet med att utveckla stöd till föräldrar med barn i tonåren. Viktiga utgångspunkter i arbetet är den nationella strategin för ett utvecklat föräldrastöd, det jämlika och jämställda föräldraskapet, att främja hälsa och förebygga ohälsa samt barnens rättigheter enligt barnkonventionen.

Föräldraskapsstödsarbetet har under året haft fokus på att färdigställa en rapport som sammanfattar resultatet från kommundialogerna som genomfördes i länets alla kommuner under 2016. Dialogerna utgick från olika teman som mål, organisation, målgrupper, samverkan, arenor/mötesplatser, jämställt föräldraskap, barnkonvention, delaktighet samt inflytande. Resultatet har därefter spridits i strategiska nätverk på både regional och lokal nivå. Rapporten belyser hur länet arbetar med barnkonventionen.

Integration – samordnar statens insatser för barns bästa

När det gäller insatser för nyanlända och asylsökande har Länsstyrelsen ett stort och brett ansvarsområde. Vi ska bland annat medverka till att det finns beredskap och kapacitet hos kommunerna att ta emot ensamkommande barn. Länsstyrelsens roll är att samordna statens insatser inom länet, med särskild hänsyn till barns bästa i beslut och andra åtgärder. Barnperspektiv tas därmed särskilt i beaktande i besluten av de utvecklingsmedel som Länsstyrelsen fördelar till kommuner och civilsamhället för olika integrationsinsatser. Det kan exempelvis handla om att ta hänsyn till hur barn påverkas och direkt eller indirekt gynnas av insatsen. Under året har vi beviljat en insats som handlar om hur man samtalar kring jämställdhet och sexualitet med ensamkommande barn och ungdomar. Vi har också beviljat en insats riktad till asylsökande föräldrar kring föräldraskap i Sverige.

Länsstyrelsen deltar i och stödjer flera nätverk kring mottagandet av ensamkommande barn, bland annat ett föreståndarnätverk för HVB-boenden samt ett socialsekreterarnätverk. Under året har vi också anordnat flera träffar för kommunerna, där vi bland annat gett information om statlig ersättning samt information om ny lagstiftning. Träffarna har skett i samverkan med Migrationsverket som är en viktig samverkanspartner i arbetet. Det finns ett stort behov av kunskap hos personal som i sin profession möter ensamkommande barn som får avslag och mår psykiskt dåligt. Under våren har Länsstyrelsen därför, i samverkan med Region Örebro län och Örebro kommun, anordnat två utbildningsdagar kring detta vilket var mycket uppskattat.

Fortsatt samverkan med dessa parter finns, då vi tillsammans planerar en konferens i början av nästa år.

Jämställdhet fokuserar på flickors och pojkars villkor

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Inom ramen för det övergripande målet, finns sex delmål som är inriktade på olika storheter i människors liv. De handlar om makt, ekonomi, hälsa, utbildning, omsorg och att våld mot flickor och kvinnor ska upphöra. Flera av dessa mål är direkt eller indirekt relaterade till barns rättigheter. Det innebär att vårt arbete med jämställdhet inbegriper flickor och pojkars delaktighet i jämställdhet eller utsatthet för ojämställdhet.

Barnahus i Örebro län är representerade i de samverkansgrupper som finns i organiseringen av Länsstyrelsens arbete i länet för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Anledningen är att barnperspektivet är av extra fokus i dessa frågor. Utöver detta genomför vi årligen minst en konferens per år, med fokus på barns utsatthet för våld. I år genomfördes denna konferens i samverkan med Region Örebro län.

Inom arbetet med människohandel och prostitution har vi en speciell arbetsgrupp som har fokus på barn- och ungdomars utsatthet för sexuella tjänster mot betalning i olika former. Vi har även ett länsuppdrag att samordna arbetet i länet med ensamkommande barn som försvinner.

Under året har vi tillsammans med flera andra länsstyrelser genomfört en kampanj för att uppmärksamma frågor om barn – i huvudsak flickor – som utsätts för tvångsäktenskap.

En utbildningssatsning för länets resursgrupp för att motverka hedersrelaterat våld pågår, där barnperspektiv är inkluderat.

Kulturmiljö lyfter fram barnens berättelser

Länsstyrelsens arbete med att vårda, bevara och tillgängliggöra kulturmiljön utgår bland annat från barns rätt till kulturarv enligt barnkonventionen. Det innebär att även barnens vardagsvillkor genom historien ska beaktas i kulturmiljöarbetet. Det gäller urval, vård och tillgängliggörande. Exempelvis strävar vi att texter och illustrationer ska vara lätta att läsa, förstå och informationsskyltarna placeras om möjligt i en sådan höjd att de även kan ses och läsas även av lite större barn.

I vår pågående satsning på ny information i kulturresevatet Pershyttan lyfter vi fram barnen i berättelsen om platsens historia. Länsstyrelsen har beviljat medel från Landsbygdsprogrammet och kulturmiljöanslaget till en satsning på en lekplats för att stimulera lärandelek över generationer. Syftet är att både barn och vuxna oavsett social bakgrund och kroppsliga funktioner på ett lättisamt sätt ska lära känna järnframställningens olika processer. Genom lek ges barn och vuxna möjlighet att återfinna och förstå kulturmiljön i Pershyttan. De som av olika skäl har begränsad möjlighet att röra sig i resevatet får samtidigt en bra sammanfattning av platsen. Lekplatsen är belägen nära parkering och informationshus med service som kan nyttjas oavsett behov.

Under året har arbetet med tillgängliggörande av vallristningar i Kilsbergen fortsatt genom fortsatt kunskapsuppbyggnad och framtagande av underlag för informationsskyltar. Dessa vallristningar skapades av barn och unga som vallade boskap i skogarna under 1700- och 1800-talet. Genom arbetet med att presentera dem träder dessa barns- och ungdomars historia i en marginalbygd fram och kan förmedlas till barn som idag finns i trakten och till besökande barnfamiljer som söker sig till området i rekreationssyfte.

Satsningen på döva barn och ungdomars historia i Örebro, som initierades av Länsstyrelsen år 2015, har under 2017 beviljats fem miljoner kronor ur Allmänna arvsfonden. Arbetet med att dokumentera barns och ungdomars skolgång i Örebro under 1900-talet har inletts. Länsstyrelsen bidrar genom samfinansiering från kulturmiljövårdsanslaget och genom deltagande i styr- och referensgruppsmöten. Bakgrunden till satsningen är att Örebro sedan senare delen av 1800-talet har varit ett centrum för döva barns utbildning. Många barn har kommit till staden som inackorderingsbarn. Senare har särskilda boende kommit till stånd. Dessa barns berättelser har tidigare inte inlemmats i beskrivningen av Örebros kulturhistoria, varför en stor grupp barn och unga inte fått tillgång till ett för deras del betydelsefullt kulturarv.

Friluftsliv i skyddad natur

Särskilda satsningar för barn och ungdomar

Under året har Länsstyrelsen arrangerat ett flertal guidade turer i länets naturreservat och nationalparker i samarbete med naturvårdsstiftelsen Hopajola. Guidningarna har ofta barn och familjer som målgrupp

I samband med invigningen av den utvidgade Tivedens nationalpark genomfördes den 16:e maj en skoldag, då mellanstadieskolor i kringkommunerna bjöds in på en dag med aktiviteter och guidningar i Tivedens nationalpark. Totalt deltog cirka 460 barn. Under den officiella invigningsdagen den 19:e maj, som genomfördes i samarbete med lokala entreprenörer, kommuner med flera, fanns flera aktiviteter samt guidade turer anpassade även för barn.

Säkerhet och tillgänglighet i naturreservat och nationalparker

Vid utformning av nya friluftslivsanordningar i naturreservat finns barnsäkerhet alltid med som en viktig faktor. En viktig aspekt vid nybyggnad av friluftslivsanordningar är att dessa även ska vara tillgängliga och säkra för barn. Exempel på åtgärder för ökad tillgänglighet i naturreservaten är att vi under året bytt ut de flesta stättor i naturreservatet Kvismaren till självstängande grindar, vilket underlättar framkomligheten för både stora och små.

Tillgänglighet i vår skyddade natur gynnar alla, inte minst barn och ungdomar. Läs mer om vad vi har gjort under året på ovan, avsnitt Friluftsliv i skyddad natur, sida 149.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

4. Länsstyrelsen ska vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,

Länsstyrelsens tillgänglighetsarbete

De statliga myndigheterna har ett speciellt ansvar för att genomföra funktionshinderspolitiken slår regeringen fast i förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

Vår målsättning är att verksamhet, information och lokaler ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, vilket finns fastställt i vår *Policy för tillgänglighet*.

Tillgänglig kommunikation

Kommunikation på webben: Vi har arbetat kontinuerligt med att förbättra tillgängligheten på webbplatsen. Vi har sett över prioriterade texter, länkar, dokument och bilder ur ett tillgänglighetsperspektiv. Vi har även ändrat hur telefonnummer visas för att följa rekommendationerna i *Myndigheternas skrivregler*.

Parallellt med det har vi arbetat med en ny webbplats som lanseras under 2018. Den ska bättre leva upp till kraven på tillgänglighet och ge myndigheten rätt förutsättningar att möta lagen om tillgänglighet på offentliga myndigheters webbplatser som kommer under 2018 (EU-direktivet 2016/2102). För att den nya webbplatsen ska bli tillgänglig har vi tagit fram nya målgruppsanpassade texter som klarspråksgranskats av oss internt och av tillgänglighetskonsulten Funka. Vi har höjt webbskribenternas kunskap om klarspråk, gått en utbildning i tillgängliga PDF:er och utifrån det börjat inventera och rensa bland dokument. Den ny webbplatsplattformen har utvecklats utifrån riktlinjer för tillgänglighet och internationella standarder för tillgänglighet och användbarhet (WCAG 2.0 nivå AA).

Kommunikation på intranätet: Vårt intranät är byggt med ambitionen att klara WCAQ (Web content accessibility guidelines) 2.0. Tillgänglighet på intranät gäller både vilken teknisk plattform vi använder och hur information skrivs och presenteras. Ett exempel för att skapa tillgänglig kommunikation är att rensa bort gamla eller inaktuella versioner av dokument, vilket vi har gjort under året. En annan insats vi har gjort är presentera alla våra policyer, riktlinjer och styrdokument i en samlad lista för att underlätta för medarbetare att ta till sig mycket information på ett överskådligt sätt.

Vi har även underlättat användbarheten för intranätsredaktör genom att använda en nyare programdel för dokumenthantering.

Klarspråk: Att arbeta med klarspråk är en självklar del i vår vardag. Vår kommunikationsfunktion granskar rapporter, mallar och olika typer av kommunikationsmaterial utifrån principerna att vi ska ha ett enkelt, vårdat och begripligt språk (språklagen 2009:60). Kommunikationsfunktionen har under året träffat samtliga enheter och pratat om hur vi kommunicerar vårt varumärke Länsstyrelsen i Örebro län, där det skrivna ordet och klarspråk varit en del. I samband med länsstyrelsens lansering av en ny webbplats 2018 har arbetet med att ta fram nya texter påbörjats under 2017. I denna process ingår att texterna som skrivs klarspråksgranskas innan publicering.

Ny grafisk profil: Förra året införde vi en ny grafisk profil som utgår från de krav och rekommendationer som finns för tillgänglig information. I år har vi arbetat för att ytterligare förbättra och justera den grafiska profilen och informationen om den internt. Nu finns *Policy för grafisk profil och varumärkshantering* både som PDF-dokument och webbsidor på intranätet.

Tillgänglighetsarbetet inom kulturmiljön

I Länsstyrelsens arbete med lagskyddad kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, exempelvis byggnadsminnen och kyrkor, verkar vi för att kraven på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar tillgodoses. Detta utan att de kulturhistoriska värdena minskas i samband med restaurerings- och informationsinsatser.

Eftersom kulturmiljöinformation har stor betydelse ur såväl inkluderings- som delaktighetsperspektiv har vi fortsatt att arbeta med film tillsammans med Maja Hagerman och Claes Gabrielsson. I år har en film färdigställts om det dolda kulturlandskapet kring Äverstaån. Dessutom har ett flertal enkla informationsfilmer om skyddade miljöer och möjlighet till bidragsansökningar producerats. Filmerna har laddats upp på vår Youtube-kanal och spridits vidare genom andra intressenter och nått goda visningssiffror.

I samverkan med den ideella organisationen Hopajola har en natur- och kulturguidning genomförts i Pershyttans kulturresevat med nyanlända som målgrupp. Guidningarna leddes av guider som talade flera språk. Därmed nåddes även många som inte skulle vara intresserade av en ”traditionell guidning” på svenska.

På vår webbplats presenterar vi 164 kulturhistoriskt värdefulla miljöer, allt från kyrkor till byggnadsminnen och fornlämningar. För att människor ska kunna planera besök utifrån sina egna förutsättningar arbetar vi kontinuerligt med förbättrad besöksinformation ur ett tillgänglighetsperspektiv.

För att ytterligare förbättra tillgängligheten i kulturresevatet Pershyttan och till byggnadsminnet Stripa har en tillgänglighetskonsult anlåtts för att identifiera vilka åtgärder som behövs för att förbättra den fysiska tillgängligheten i samklang med kulturmiljöernas förutsättningar. Några enklare åtgärder har kunnat utföras med utgångspunkt från det framtagna underlaget. Arbetet kommer att fortsätta under 2018.

Friluftsliv i skyddad natur

Reservatsinformation för en bred publik: I Länsstyrelsens arbete med att informera om vår skyddade natur har vi som målsättning att utforma informationen så att den når och är angelägen för så många som möjligt. Tillgänglighet är en viktig ingrediens när vi tar fram skyltar och annan information, med målet att inkludera snarare än exkludera. Ett exempel är att nya informationsskyltar formges och placeras i möjligaste mån så att de kan ses och avläsas oberoende av kroppslängd. Ett annat exempel är att det för informationen om vår skyddade natur finns en uttalad målsättning om att hålla texter på en tydlig och lättbegriplig nivå, kompletterat med bilder och illustrationer. Under året har tre nya skyltar tagits fram i Utnäset, Getaryggen och Brunnshttebäcken.

Länsstyrelsens webbplats (www.lansstyrelsen.se/orebro/naturreservat) är ett viktigt verktyg för ökad tillgänglighet till länets naturreservat. Här presenterar vi information om reservatens karaktär, var de ligger, vilka regler som gäller samt vilka anordningar som finns. På webben finns utskriftsvänliga faktablad för varje naturreservat eller nationalpark, med karta och information som besökaren själv kan skriva ut eller ladda ner till sin telefon. Liknande information finns även om länets två nationalparker (Garphyttan och Tiveden) på den nationella sidan www.sverigesnationalparker.se. Informationen på webben förbättras kontinuerligt, till exempel kompletterar vi med information om hur man hittar dit, vilka anordningar som finns

och temaguidor till reservat utifrån olika aspekter. På vår Facebooksida <https://sv-se.facebook.com/naturreservat.orebrolan> delar vi och allmänheten besökstips och information om vad som händer ute i reservaten. Den 31 december hade sidan 1848 följare.

Guidning öppnar naturen för fler: Under året har Länsstyrelsen arrangerat flera guidade turer i länets naturreservat och nationalparker i samarbete med naturvårdsstiftelsen Hopajola. Genom dessa arrangemang skapas möjlighet att möta naturen med hjälp av professionell guidning. För att nå fler och nya målgrupper har dessa haft olika teman, till exempel: spårarskola, natur- och kulturguidning, Hike in tweed, Drakbygge och rovfåglar, Svamp–inte bara mat och luciatåg. Evenemanget Drakbygge och rovfåglar riktade sig särskilt till nysvenskar med gratis buss från Örebro och med flerspråkiga guider.

I nationalparken Tiveden fanns under sommaren en fast bemanning som hjälpte besökare till rätta med information om parkens natur- och kulturvärden, råd om lämpliga vandringsturer samt kortare guidade turer och aktiviteter för barnfamiljer. I maj invigdes den utvidgade Tivedens nationalpark i dagarna tre. En av dagarna var en ”skoldag” för barn från mellanstadieskolor i omkringliggande kommuner med olika aktiviteter och guidningar i nationalparken. Totalt deltog cirka 460 barn. Den officiella invigningsdagen (den 19 maj) genomfördes i samarbete med lokala entreprenörer, kommuner med flera. 700 personer besökte nationalparken och deltog i aktiviteter och guidade turer. Den tredje dagens hölls ”Öppet hus” i nationalparken med extra personal på plats för att svara på frågor med mera.

Tillgänglighet i naturreservaten underlättar för alla: I några av länets naturreservat satsar vi extra på hög tillgänglighet. Hårdgjorda stigar och lättillgängliga rastplatser med rymliga dass underlättar inte bara för personer med funktionsnedsättningar, utan även för familjer med småbarn och barnvagnar – ja för alla som inte är så vana vid friluftsliv. Varje år kvalitetsgranskas dessa områden av Länsstyrelsens tillgänglighetskonsult som själv använder rullstol. Årets översyn resulterade i några mindre anmärkningar som lätt kunde åtgärdas. I naturreservatet Sveafallen har vi i år även hårdgjort en stig med ledstråk samt skapat en rastplats med hög tillgänglighet. I Kvismaren har de flesta stättor bytts ut mot självstängande grindar vilket underlättar framkomligheten.

Vi har även avslutat arbetet med ombyggda och nya tillgängliga entréer samt rastplats i Tivedens nationalpark. Nu finns det tillgängliga spänger, plattformar, grillplatser och toaletter. Även informationen är ny och framtagen i enlighet med varumärket för Sveriges nationalparker, med ett tydligt tillgänglighetsfokus för informationsskyltar, foldrar, webb, vevspelare med ljudspår med mera. Den tryckta informationen finns på svenska, tyska och engelska. Även lederna i nationalparken har markerats upp så att varje runda har sin individuella färg och nummer för att underlätta vandringen. Under året har vi även fortsatt arbetet med att rusta upp och förbättra trappor och spänger utmed nationalparkens leder.

Förutom reservaten med extra hög tillgänglighet har vi i många av naturreservaten anordningar som underlättar friluftslivet för den som inte är van att vara ute i naturen. Bland insatserna som genomförts under året i våra naturreservat, kan bland annat nämnas:

- En nyanlagd trappa utmed stigen i Klåvudden.
- En ny uppmärkt led i Gimpeln.
- Översyn och förbättrade stigmarkeringar och hänvisningsskyltar i Sveafallen, Trystorps ekäng och Snavlunda-Tjälvesta.
- En upprustad balansbana för barn i naturreservatet Skärmarbodabergen.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

5. Länsstyrelsen ska integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering.

Se nedan återrapportering av regleringsbrevsuppdrag 1.26.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.26

Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § 5 förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta. Redovisningen ska bl.a. innehålla information om hur länsstyrelserna har tillämpat lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk i myndighetens interna och externa insatser utifrån målet för minoritetspolitik. Vidare ska länsstyrelserna redovisa samarbetet med andra berörda myndigheter och de åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med ovanstående frågor. De åtgärder som har vidtagits för att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter ska redovisas särskilt av respektive länsstyrelse.

Mänskliga rättigheter i praktiken

Länsstyrelsen i Örebro län deltar i länsstyrelsernas nationella arbete med uppdraget om mänskliga rättigheter.

I det regionala uppdraget träffar vi regelbundet länets kommuner i olika sammanhang och möten. Vid dessa sammankomster ger vi stöd inom olika sakområden som rör mänskliga rättigheter såsom ensamkommande barn, jämställdhet och föräldraskapsstöd. Länsstyrelsen deltar i Örebro läns Demokratinätverk som träffas några gånger per år.

Sedan sex år tillbaka firas Pride i Örebro. Länsstyrelsen deltog för andra året i rad i paraden under parollen ”För alla människors lika värde”. Länsstyrelsen gick som nummer två i paraden tillsammans med landshövdingen.

Utbildning för nyanställda

Länsstyrelsen har ett introduktionsprogram för alla nyanställda som hålls två gånger per år. Ett delmoment i programmet är mänskliga rättigheter. I delmomentet tas grunderna upp samt hur antidiskriminering och likabehandling ska genomsyra allt myndighetsutövande. Även uppdraget om jämställdhetsintegrering och införlivandet av jämställdhetspolitiska målen i vår verksamhet tas upp. Ett annat delmoment i introduktionsutbildningen är förvaltning, som fokuserar mycket på icke-diskriminering och likabehandling. Några exempel som nämns är hur vi ska lämna ut information samt vägledning, råd och annan hjälp till enskilda.

En inkluderande myndighet

Länsstyrelsens målsättning är att vår verksamhet och information samt våra lokaler ska vara tillgängliga för alla. Det är fastställt i vår tillgänglighetspolicy som årligen följs upp och vid behov revideras. Vi ska i all vår kommunikation vara inkluderande.

Under året har vi haft interna utbildningar för samtliga enheter och pratat om hur vi kommunicerar vårt varumärke Länsstyrelsen i Örebro län, där det inkluderande perspektivet varit en central del. Aspekten mänskliga rättigheter finns också med som en naturlig del när det gäller stöd till medarbetare i frågor som gäller klarspråk, webb och tillgänglig layout.

År 2018 lanserar samtliga 21 länsstyrelser en helt ny webbplats. Det har bland annat lett till att nya regionala webbtexter ska skrivas. Den nya webbplatsen är framtagen i samarbete med tillgänglighetsbyrån Funka och kommer att utgå från besökarens behov och de uppgifter hen vill lösa på vår webb. Vi har kontinuerliga utbildningar för våra webbredaktörer, för såväl vår externa webbplats som för vårt intranät.

På vårt intranät finns checklistor och information om vad medarbetarna behöver tänka för att skapa tillgänglig information.

Samhällsplanering och rätten till bostad

Frågor om mänskliga rättigheter berörs under den fysiska planeringsprocessen på ett övergripande sätt. I de mänskliga rättigheterna lyfts bland annat rätten till lämplig bostad. Länsstyrelsen har inom uppdraget ”Inträde på bostadsmarknaden” samarbetat genom det länsstyrelsegemensamma Forum för hållbart samhällsbyggande. Uppdraget har främst fokuserats på att underlätta inträdet på bostadsmarknaden för resurssvaga personer där rätten till lämplig bostad är central. Länsstyrelserna har som en del i uppdraget anordnat en konferens kring vräkningsförebyggande arbete i samarbete med Kronofogden där bostad lyftes utifrån ett rättighetsperspektiv.

De mänskliga rättigheterna behöver vara en utgångspunkt i kommunens planering enligt bostadsförsörjningslagen för att skapa förutsättningar för alla människor att leva i goda bostäder. Allas rätt till bostad förs fram i samband med kommunernas bostadsförsörjningsarbete, exempelvis i dialog kring kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning. Kopplingarna mellan kommunernas bostadsförsörjningsansvar och mänskliga rättigheter fördes även fram på en konferens om nyanländas bosättning som vi anordnade under hösten. Ansvaret och behovet att skapa bostäder för alla beskrivs också i den regionala bostadsmarknadsanalysen som vi redovisar till Boverket varje år.

Skyddad natur för alla människor

Under året har Länsstyrelsen arrangerat flera guidade turer i länets naturreservat och nationalparker i samarbete med naturvårdsstiftelsen Hopajola. Genom dessa arrangemang skapas möjlighet att möta naturen med hjälp av professionell guidning. För att nå fler och nya målgrupper har det varit olika teman. Evenemanget Drakbygge och rovfåglar riktade sig särskilt till nysvenskar med gratis buss från Örebro och med flerspråkiga guider.

Vi har även avslutat arbetet med ombyggda och nya tillgängliga entréer samt rastplats i Tivedens nationalpark. Även informationen är ny med ett tydligt tillgänglighetsfokus för informationsskyltar, foldrar, webb, vevspelare med ljudspår med mera. Den tryckta informationen finns på svenska, tyska och engelska. Även lederna i nationalparken har markerats upp så att varje runda har sin individuella färg och nummer för att underlätta vandringen.

Tillgänglighet i vår skyddade natur gynnar alla. Läs mer om vad vi har gjort under året ovan i avsnitt Friluftsliv i skyddad natur, sida 149.

Kulturmiljö för alla

Den nationella samverkan av satsningen Kalejdoskop har bedrivs gemensamt av länsstyrelserna genom Kulturmiljöforum. Arbetet har även i år samordnats av Länsstyrelsen i Örebro län. Syftet med projektet är att utveckla kulturmiljöarbetet. Projektets drivkrafter är att öka normkritik, inkludera tidigare förbisedda gruppers kulturarv och skapa delaktighet i kulturmiljöarbetet.

En digital verktygslåda har tagits fram för att stärka myndigheters och museers arbete med inkludering genom ett normkritiskt perspektiv. Verktygslådan har vi tagit fram i samverkan med Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och läns museer med finansiering från Vinnova. Verktuget ger metodvägledning för delaktighetsarbete, så att alla oavsett kön, ålder och social bakgrund kan ges möjlighet att delta i kulturarvsskapande processer och att de kulturmiljöer som hanteras av offentliga aktörer inkluderar breda sociala perspektiv. En nationell lanseringskonferens har hållits där fall som speglar olika perspektiv på kulturmiljöarbetet presenterats.

Länsstyrelsen kan genom att styra kulturmiljömedel bidra till att stärka arbetet med mänskliga rättigheter. Under året har den påbörjade satsningen på dövas kulturarv, som genomförs i bred samverkan med civilsamhälle, myndigheter och andra aktörer inom dövsamhället i Örebro län, beviljats 5 miljoner från Allmänna arvsfonden till dokumentation av dövas erfarenheter av skolgång i Örebro under 1900-talet. Projektet ägs nu av Riksförbundet för döva och hörselskadade barn (DHB), medan Länsstyrelsen är samfinansierad part och deltar i styrgruppen för projektet. Dokumentationen ska sammanfattas i en digital stadsvandring av och för döva och det material som genereras i satsningen ska arkiveras på Arkivcentrum för att vara tillgängligt för framtida forskning.

I samverkan med den ideella organisationen Hopajola har en natur- och kulturguidning med inriktning på målgruppen nyanlända genomförts till Pershyttans kulturresevat med god uppslutning av både vuxna, ungdomar och barn. De guider som ledde dagen kan guida på flera språk och därmed nå målgrupper som annars inte skulle vara intresserade av ”traditionella” guidningar på svenska.

Vi har även i år arbetat med film för att sprida information om våra lagskyddade kulturmiljöer. På så sätt blir de tillgängliga även för dem som av olika skäl inte har möjlighet att fysiskt besöka dem. Under året har en särskild satsning gjorts på fornlämningsmiljön kring Äverstaån men även ett flertal enklare informationsfilmer kring skyddade miljöer har tagit fram och fått god spridning i digitala medier. Filmerna är textade för att vara tillgängliga för personer med hörselnedsättningar.

Med särskild inriktning på barn och generationsöverskridande lärande lek har arbetet fortsatt för att möjliggöra anläggandet av en lekplats inom kulturresevatet Pershyttan. Länsstyrelsen har beviljat medel från Landsbygdsprogrammet och kulturmiljöanlaget för samfinansiering. Lekplatsen ska utformas så att tillgänglighetskrav tillgodoses och att diskriminerande uttryck undviks.

Att stärka enskildas rättigheter med hjälp av personligt ombud

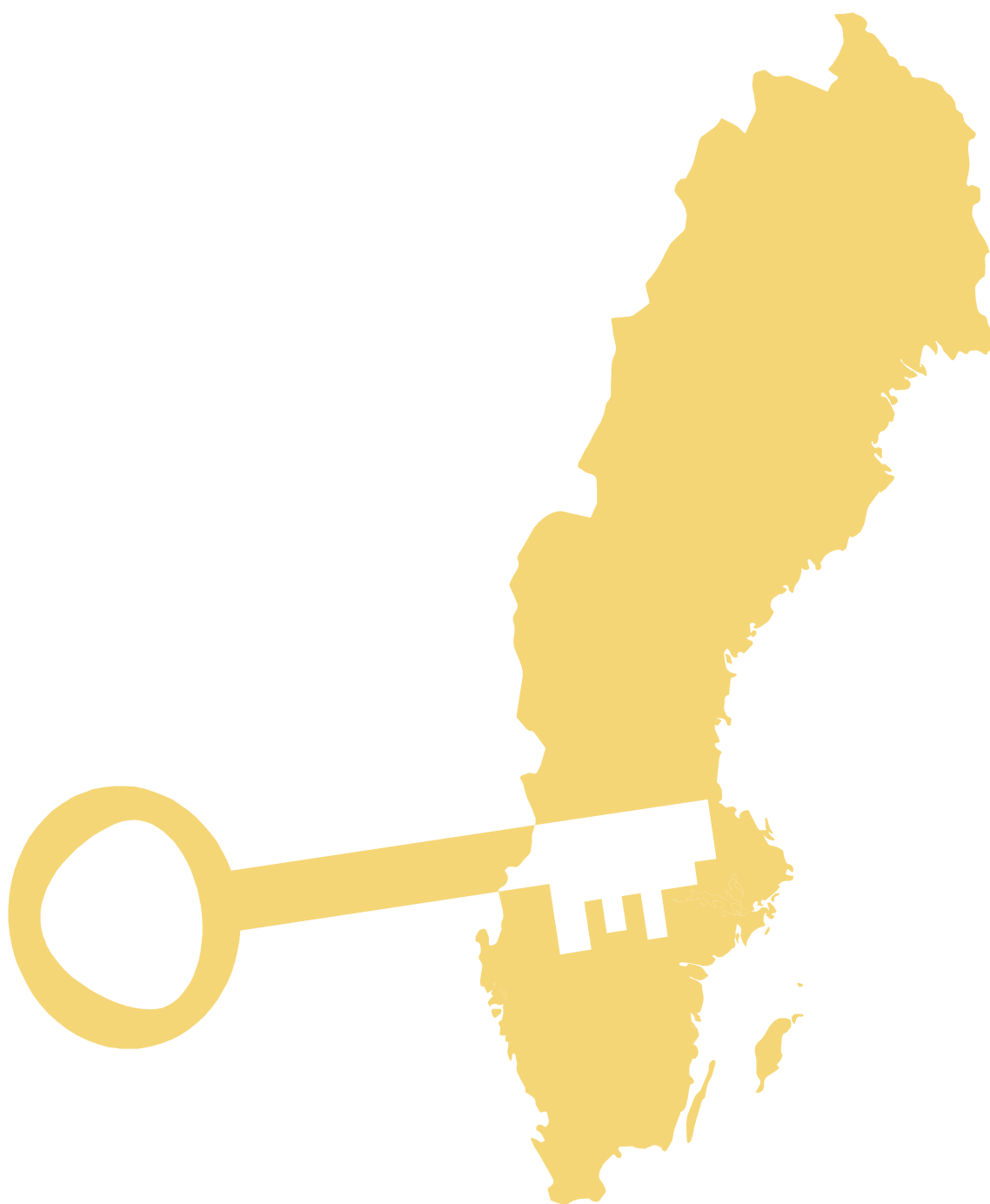
Länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut statsbidrag till kommuner som väljer att bedriva verksamhet med personligt ombud. Ett personligt ombud är anställd i en kommun och ska vara ett stöd för personer med psykisk funktionsnedsättning för att de ska kunna påverka och förbättra sin livssituation, leva ett självständigt liv och vara delaktig i samhället. För att

kommunerna ska kunna bedriva verksamhet med personligt ombud har Länsstyrelsen betalat ut 2,4 miljoner kronor till tre verksamheter i länet.

Under 2017 har Länsstyrelsen i Örebro län tillsammans med länsstyrelserna i Västmanland, Dalarnas, Gävleborgs och Värmlands län genomfört en konferens för de personliga ombuden i dessa län. Vi har också deltagit i två möten med Örebro kommuns ledningsgrupp om verksamheten med personligt ombud, samt deltagit i Socialstyrelsens nationella träffar gällande personligt ombud.

Nationella minoriteter och minoritetsspråk

Se återrapportering i avsnitt Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter, sida 145.

Integration

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 85*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,5	0,4	0,4
Årsarbetskrafter kvinnor	3,6	3,3	2,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,07	2,40	1,53
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 850	3 700	2 215
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,89	2,34	1,45
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	70	51	59
Antal beslutade ärenden ¹⁾	19	41	60
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	3	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	-186	0	-473

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Den totala årsarbetskraften har även ökat under 2017. I och med det nya uppdraget Tidiga insatser för asylsökanden (TIA) har bemanningen inom sakområdet ökat med två tjänster till totalt fem medarbetare. Personalförändringar innebar att vi inte var fulltaliga förrän december 2017. Under 2017 har två personer avslutat sin anställning samt att två nyrekryteringar har skett. Tillsättning av de nya medarbetarna har dock skett med viss fördröjning i förhållande till när vakanserna uppstod. Utöver detta har övergripande resurser inom kommunikation och administration nyttjats.

Sett över flera år har antalet årsarbetskrafter ökat men länsstyrelsernas uppdrag inom integration har också förändrats utifrån de förändrade förutsättningarna för mottagandet av nyanlända flyktingar, ensamkommande barn samt asylsökande.

Verksamhetskostnaderna har också ökat jämfört med föregående år. De ökade kostnaderna är dock ungefär jämförbara med motsvarande ökning av andelen årsarbetskrafter och förenliga med det utökade uppdraget.

Antalet inkomna och upprättade ärenden har ökat. Detta kan förklaras med antalet ansökningar avseende utvecklingsmedel för nya uppdraget Tidiga insatser för asylsökande. Anledningen till att antalet beslutade ärenden är lägre än förra året beror på beslutsdatum fylls i vid avslut av ärenden.

Ej beslutade ärenden är projekt som har beslutats och beviljats medel och som löpt under en längre tid. Projekten har ännu ej har stängts då vi avvaktar godkännande av slutrapport från Länsstyrelsen i Jönköpings län.

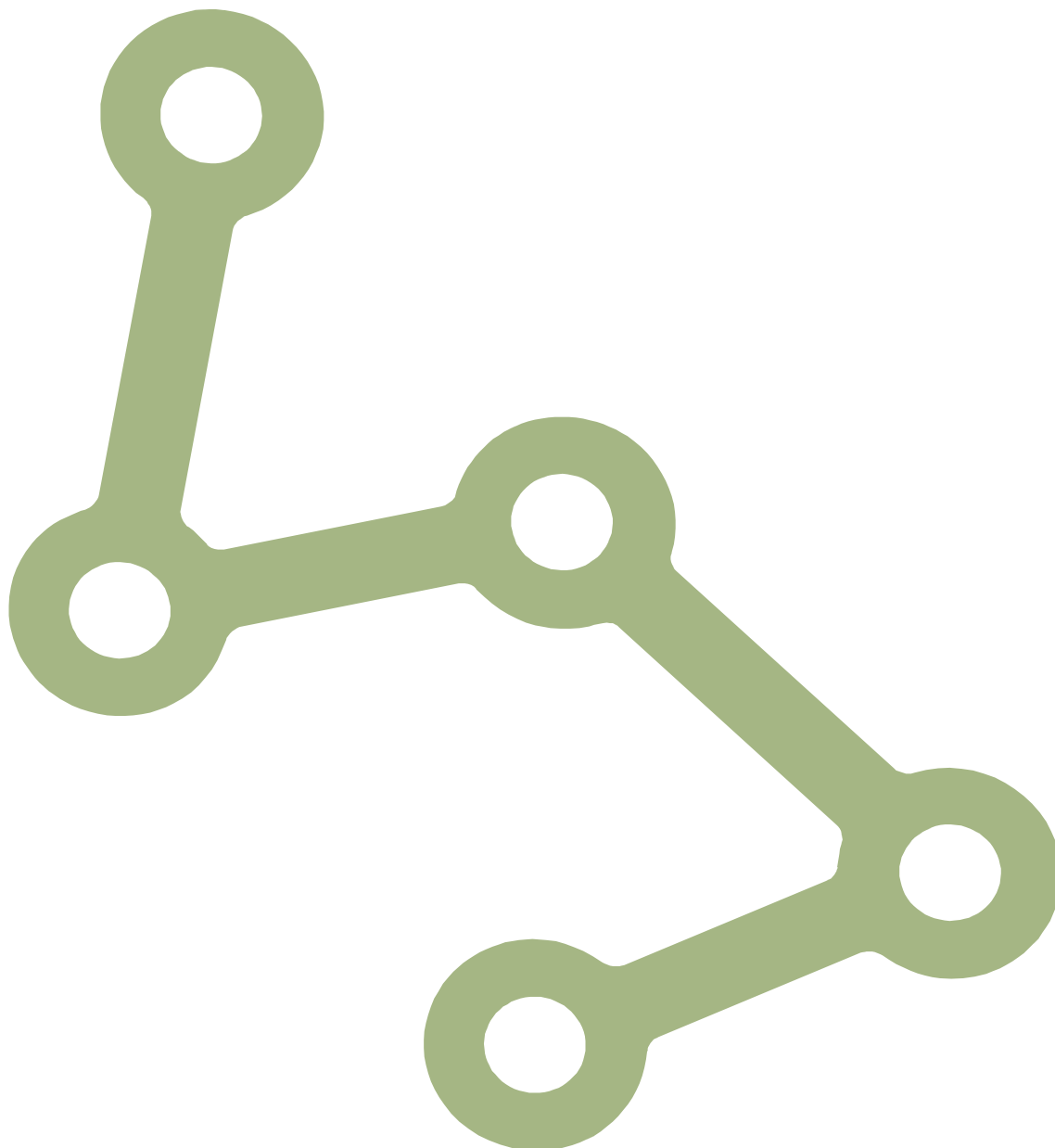
Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens samlade bedömning av kommunernas arbete med mottagning av nyanlända på anvisning är att de lever upp till nationella mål och skyldigheter enligt lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Bedömningen grundas på information från Migrationsverkets mottagningsenhet samt kontinuerlig kontakt med kommunernas integrationsenheter. Länsstyrelsens olika nätverk ger en bra bild över behov och möjligheter till utveckling. Vi stöttar fortlöpande kommuner och civilsamhälle utifrån förda dialoger. Samtliga tilldelade utvecklingsmedel (§37, §37a samt TIA) har beviljats kommuner samt ideella organisationer. Medlen verkar för en ökad integration av nyanlända flyktingar, ensamkommande barn samt asylsökande i länet

Andra väsentliga prestationer och resultat

Redovisning av integrationsuppdragen

Länsstyrelsen i Örebro län redovisar samtliga uppdrag inom integration till Länsstyrelsen i Jönköpings län enligt regleringsbrevsuppdrag 40. Länsstyrelsen i Jönköpings län gör samlade redovisningar till Arbetsmarknadsdepartementet.

Organisationsstyrning

I Länsstyrelsens arbete med att utveckla verksamheten är visionen och myndighetens värdeord vägledande. Visionen om att vara en samlande kraft ska nås genom att vi är serviceinriktade, attraktiva, samverkande, drivande och rättssäkra. Under året har ett utvecklings- och förändringsarbete inletts med att utveckla ett sammanhållet ledningssystem i myndigheten. Den övergripande målsättningen är en ökad systematik i det interna lednings-, styrnings- och uppföljningsarbetet som i förlängningen ska leda till en ökad transparens, tydlighet, begriplighet och enhetlighet i organisationen. Det är en viktig förutsättning för att möjliggöra intern samordning och eftersträvarvärda synergier i en organisation med så bred och diversifierad verksamhet som Länsstyrelsens. Utgångspunkten har varit i myndigheten identifierade behov och de områden vi identifierat är:

- Mål- och visionsarbete
- Strategisk planering och uppföljning
- Beslutsstrukturer
- Information och kommunikation
- Arbetssätt och rutiner
- Riktlinjer och policyer
- Samverkan mellan chefer, enheter och avdelningar.

Utvecklings- och förändringsarbetet kommer att ha ett långsiktigt perspektiv och bedrivs under de kommande åren.

Utvecklingsarbetet har under 2017 framför allt fokuserat på planerings- och uppföljningsprocessen kopplat till verksamhetsplanering och budgetarbete. En plan för kommande års utvecklingsarbete presenterades i augusti och arbete med omvärldsanalyser och direktiv för verksamhetsplaneringen inleddes under september och oktober.

Under året har behovet av att arbeta utifrån en mer långsiktig planering blivit tydligt. Ett mer långsiktigt strategiskt perspektiv på verksamheten kan underlätta prioriteringsarbetet eftersom det skapar förutsättningar att göra prioriteringar över en längre tid. I många av verksamheterna är ett mer långsiktigt perspektiv av betydelse för att kunna arbeta strategiskt med personalplanering och samordning av resurser. En treårig strategisk plan kommer att utarbetas under 2018 för att gälla under perioden 2019–2021. Redan i planeringsprocessen under hösten 2017 har ett mer långsiktigt perspektiv beaktats med inriktning mot 2018.

Verksamhetsplaneringen inleddes med framtagande av omvärldsanalyser inom respektive verksamhetsområde/enhet. Enheternas omvärldsanalyser sammanställdes och analyserades på avdelningarna innan de behandlades i ledningsgruppen. Omvärldsanalyserna har utgjort en utgångspunkt för länsledningens prioriteringar inför det kommande året.

Budgetprocessen har utvecklats utifrån målsättningen att skapa en process som präglas av öppenhet, transparens och delaktighet. Avsikten har också varit att stärka kopplingen mellan verksamhetsplaneringen och budgetarbetet genom ett närmare samspel mellan verksamhetens behov och de övergripande prioriteringarna. Det nya arbetssättet har fallit ut väl och kommer att utvärderas efter avslutad process.

Ytterligare ett led i utvecklingsarbetet har varit en översyn av informations- och kommunikationsflöden samt mötesstrukturer. Syfte och innehåll i olika mötesformer har tydliggjorts. Avsikten har varit att öka informationsflöden i myndigheten samt att utveckla en

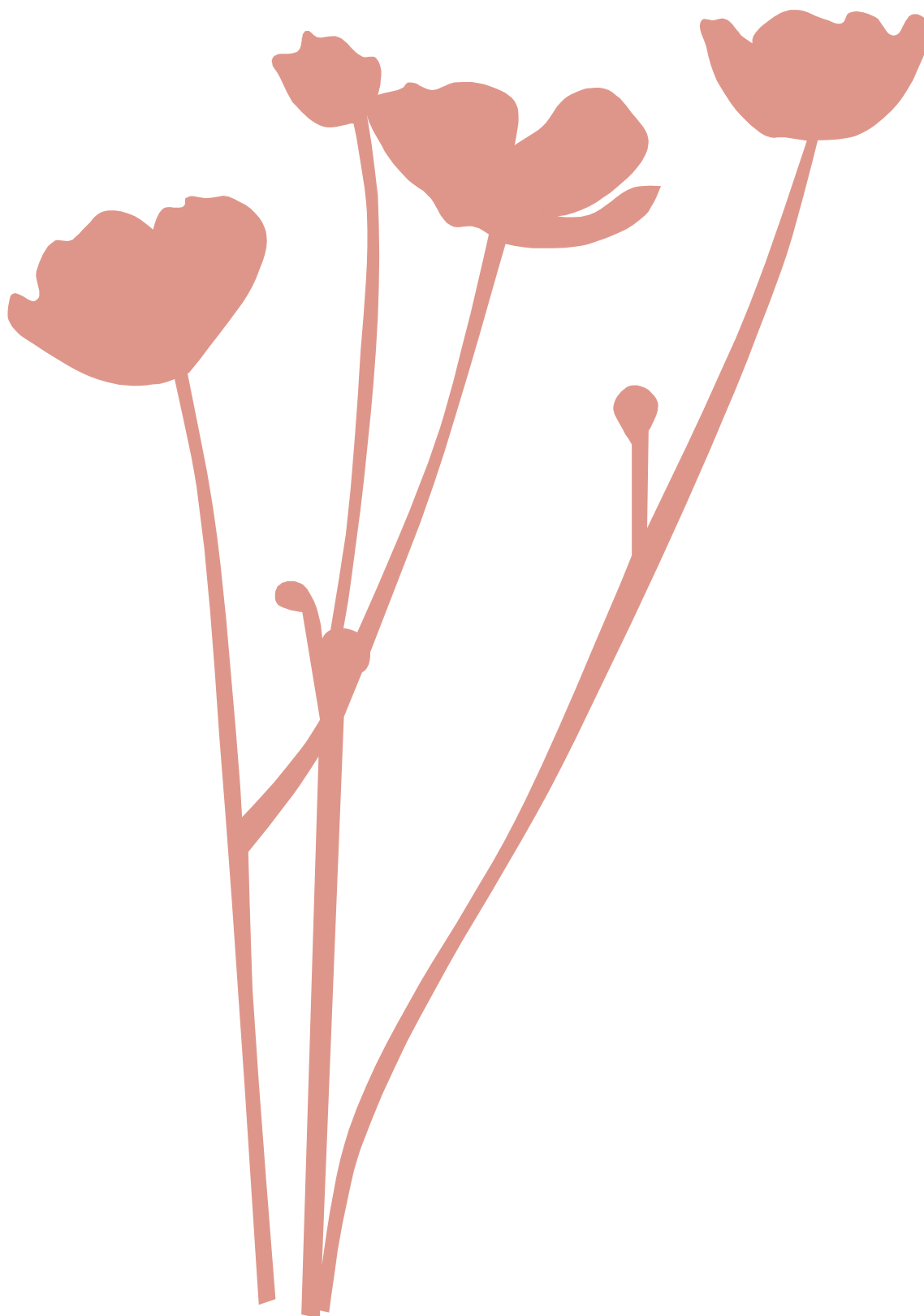
mötesstruktur som involverar fler och därmed ökar informationsutbytet i organisationen. Som ett resultat av detta har exempelvis andelen ärenden på beredningar mer än fördubblats.

Dispositionsrätter

Inför budgetåret 2017 fick Länsstyrelsen i Örebro län dispositionsrätt på 15 anslagsposter omfattande 432,4 miljoner kronor för vidare fördelning till samtliga länsstyrelser. Merparten av dessa medel har tidigare fördelats till länen via andra myndigheter/centrala verk.

Dispositionsrätten skapar möjlighet för länsstyrelserna, som kollektiv, att bättre kunna nyttja den samlade expertkompetens som finns genom att fördela medel där de gör störst nytta och åstadkommer önskat resultat. I de fall som det är möjligt, enligt villkoren, sker en omfördelning mellan länsstyrelserna under året. De länsstyrelser som prognosticerar ett överskott kan överlåta medel till de länsstyrelser som bedömer att de kan åstadkomma högre resultat med hjälp av ytterligare tillskott av medel.

Genom ett effektivt arbete kommer administrationen av dessa anslagsmedel succesivt att minska och planeringsförutsättningarna att bli bättre för länen eftersom besked om fördelning av medel och villkor kan tidigareläggas.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1 § första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Länsstyrelserna skall nedan återrapportera en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Länsstyrelsens sammantagna bedömning är att de åtgärder som vidtagits under året har varit relevanta och bidragit till att såväl personalen som dess kompetens, både kvalitativt och kvantitativt, svarat mot myndighetens behov för att klara sitt uppdrag.

Kompetensförsörjning

För att Länsstyrelsen ska kunna genomföra sina uppdrag är det en förutsättning att det finns medarbetare med rätt kompetens och förmåga. Vi ser kompetensförsörjningen i ett brett perspektiv, där det förutom kunskap inom professionen också ingår ett professionellt bemötande och förmågan att göra avvägningar för samlade bedömningar.

Inför en rekrytering bedömer vi om arbetsuppgifterna behöver en generalist- eller specialistkompetens. Våra arbetsuppgifter spänner ofta över många olika sakområden. Målsättningen är att ha personal som har en generalistkompetens men som också har spetskunskaper inom delar av området. Generalistkompetens är viktig då verksamheten ständigt förändras och arbetsuppgifter försvinner eller tillkommer.

Som ett led i arbetet med kompetensförsörjningen har vi under året arbetat med så kallad återbesättningsprovning. Den innebär att en provning sker inför varje rekrytering. Syftet med rutinen är att kunna hålla budgeten i balans samt att säkerställa att rätt kompetens rekryteras. Vid provningen tar vi även hänsyn till intern rörlighet, något som vi uppmuntrar. Vi har sett att återbesättningsprovningen är viktig för att kunna rekrytera och behålla rätt kompetens.

Länsstyrelsens kompetensförsörjningsarbete utgår från att vi ska vara en attraktiv arbetsgivare med målsättningen att kunna attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla kompetens. För att säkerställa kompetensen arbetar vi kontinuerligt med:

- lönebildning
- arbetsmiljö
- lärande och utvecklande organisation
- värdegrund
- chefs- och ledarskapsutveckling.

Detta är i linje med Arbetsgivarverkets *Strategi för statliga arbetsgivare* och dess prioriteringar. Här redovisas vad vi har gjort inom lönebildning och arbetsmiljö samt inom en lärande och utvecklande organisation under 2017. Redovisning av värdegrund och chefs- och ledarskapsutveckling finns i Återrapportering regleringsbrevsuppdrag 1.4, nedan, sida 171.

Lönebildning

Under året har vi fortsatt satsat på lönebildningsprocessen för att trygga personal- och kompetensförsörjningen på kort och lång sikt. Med anledning av detta har vi även fortsatt att implementera lönepolicyn med tillhörande riktlinjer i organisationen som ett stöd för chefer.

Syftet är att ge chefer verktyg för att kunna leda och motivera medarbetare samt bedöma deras prestation på ett sätt som gagnar verksamheten.

Inför lönerrevisionerna har vi gjort ett omfattande arbete med bland annat arbetsvärdering och löneanalys. Syftet med arbetet var att utifrån de centrala löneavtalens intentioner kunna visa dels nuvarande lönebild, dels ta fram underlag för beslut om riktade satsningar i lönerrevisionerna.

Målsättning är att fortsätta utveckla lönebild och löneläget mot en mer marknadsanpassad lönenivå för att kunna attrahera och behålla kompetens.

Arbetsmiljö

En god arbetsmiljö är en viktig faktor för att vara en attraktiv arbetsplats. Arbetsmiljön är också en förutsättning för att skapa effektivitet, goda resultat samt för att attrahera och behålla nya och gamla medarbetare. För att nå framgång i Länsstyrelsens arbetsmiljöarbete är tre perspektiv särskilt viktiga: det hälsofrämjande, det förebyggande och det rehabiliterande. Vi har ett väl utvecklat samarbete med företagshälsovården både vad gäller rehabiliterande insatser och insatser av utvecklande karaktär.

Vi har under året implementerat en rad olika styrdokument inom arbetsmiljöområdet som togs fram 2016 och idag finns en skriftlig delegation av arbetsmiljöuppgifter till varje chef. I samband med detta genomfördes en tredagars arbetsmiljöutbildning för alla chefer, skyddsombud och HR-personal som avslutades med en diplomeringsceremoni.

Vi har inlett en särskild satsning på det hälsofrämjande arbetet som belyser arbetsmiljön för medarbetaren – både ur ett organisatoriskt och ett socialt perspektiv. Satsningen ska främja, skapa förutsättningar för och möjliggöra det som skapar en god hälsa och att vara en attraktiv arbetsgivare. Under året har till exempel alla anställda erbjudits att göra hälso- och arbetsmiljöprofiler. Under hösten har resultatet redovisats för personalen och en diskussion har påbörjats om förslag till åtgärder.

Länsstyrelsen är numera också en rökfri arbetsplats med rökfri arbetstid, vilket innebär att det är förbjudet att röka i anslutning till våra lokaler samt förbjudet att röka under arbetstid. Vi erbjuder hjälp till den personal som vill sluta använda tobak.

En särskild arbetsgrupp träffas regelbundet med uppdrag att enbart diskutera olika arbetsmiljöfrågor på myndigheten. Gruppen arbetar på uppdrag åt och rapporterar till den centrala samverkansgruppen. Exempel på områden som behandlats är frågor om friskvård och friskvårdssubventionering, sjukfrånvaro, inomhusmiljön och lokalvård, systematiskt arbetsmiljöarbete, medarbetarundersökning, likabehandlingsplan samt planering av arbetsmiljöinsatser med mera.

En lärande och utvecklande organisation

I Länsstyrelsens uppdrag ingår att ta tillvara perspektiv inom flera olika områden och vara en samlande kraft. Uppdraget är en förutsättning för att kunna fatta beslut i många ärenden. Det innebär att i vår verksamhet finns möjlighet för olika yrkesgrupper att lära av varandra och få nya perspektiv genom att diskutera frågor med kollegor inom andra professioner. Länsstyrelsen har därför en bra plattform för en lärande och utvecklande organisation. Det framkom också i medarbetarundersökningen där lärandet skattas mycket högt i organisationen.

Flera insatser för kompetensutveckling för medarbetare har genomförts, bland annat introduktionsprogram för nyanställda och förvaltningskunskap. Inom sakområden sker kontinuerlig kompetensutveckling i samband med nya lagar, ändringar av lagar, nya uppdrag med mera.

I enlighet med regeringens uppdrag till statliga myndigheter att ta emot praktikanter som är nyanlända eller som har en funktionsnedsättning, samarbetar vi med Arbetsförmedlingen. Vi har under året tagit emot sju praktikanter inom uppdragen. Vi har också anställt en beredskapsarbetare som arbetar inom intern service (vaktmästeri). Utöver detta har vi också praktikanter och examensarbetare från högskola och universitet. Goda effekter av detta har till exempel varit utbyte av erfarenheter, kompetens och olika kulturella perspektiv.

Vi har flera samarbeten med Örebro universitet. Dels samverkansavtal inom området föräldraskapsstöd och brottsförebyggande arbete, dels anlitas universitetet för utbildningsinsatser och seminarium. För att säkerställa kompetensförsörjning på lång sikt är Länsstyrelsen med i några av Örebro universitets programsamråd för olika utbildningar. Exempel på detta är Programrådet för samhällsplanerare. Vår medverkan har bland annat bidragit till att Länsstyrelsen får påverka kursplanens innehåll, hålla gästföreläsningar samt att vi regelbundet träffar studenterna. Vi deltar även i Programråd för offentlig förvaltning och ledning samt i Programrådet för media och kommunikation.

Personalstruktur

Antalet anställda på Länsstyrelsen i Örebro län var under 2017, 181 personer. Andel anställda kvinnor var 63 procent. Medelåldern i organisationen var 45 år, för kvinnor 43 år och för män 49 år. Under 2017 har 54 externa rekryteringar genomförts och vi har generellt många sökande på våra utannonserade tjänster. Inom vissa sakområden kan det dock vara svårt att rekrytera personal med gedigen yrkeserfarenhet. Vi ser också att det är fler kvinnor, 59 procent, än män som söker våra tjänster. Vi har under året medarbetare som arbetar kortare eller längre tid efter 65 år. I chefsgruppen ingår 15 chefer inklusive länsledningen. 9 av dessa är kvinnor och medelåldern för chefsgruppen är 49 år. Under året har en chefsrekrytering genomförts, samt att två chefsrekryteringar pågår.

Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 § FÅB

Kön	Ålder	2017			2016		
		Antal anställda*	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda*	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	≤29	3,8	-	-	3,2	-	-
	30–49	30,9	1,9%	-	30,2	1,3%	-
	50≥	32,7	1,2%	26,2%	33,3	1,5%	44,5%
	Alla	67,4	1,5%	10,6%	66,7	1,3%	26,2%
Kvinnor	≤29	10,5	6,5%	80,3%	2,5	-	-
	30–49	68,2	4,2%	54,7%	70,4	4,5%	60,4%
	50≥	35,4	5,7%	76,8%	29,1	6,2%	75,3%
	Alla	114,1	4,9%	67,6%	102,0	5,0%	66,5%
Samtliga	≤29	14,3	5,1%	79,5%	5,7	-	-
	30–49	99,1	3,4%	47,2%	100,6	3,5%	55,6%
	50≥	68,1	3,6%	71,9%	62,4	3,7%	71,0%
Summa		181,5	3,6%	61,6%	168,8	3,5%	62,2%

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

*) Antal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Kommentar till tabellen sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 § FÅB

Sjukfrånvaron varierar över åren och varje enskilt sjukfall får stort genomslag i statistiken. Den totala sjukfrånvaron var 3,6 procent av ordinarie arbetstid under 2017. Sjukfrånvaron över 60 dagar var 2017 61,6 procent i förhållande till totala sjukfrånvaron. Detta innebär att den största delen av sjukfrånvaron är långtidssjukfrånvaro relaterat till ett fåtal individer.

Orsakerna till sjukfrånvaron är komplex. Länsstyrelsen har som arbetsgivare ett stort ansvar för att se arbetsmiljön som en integrerad del av verksamheten. Vår ambition är att bedriva ett arbetsmiljöarbete utifrån ett förebyggande, rehabiliterande och ett hälsofrämjande perspektiv. Möjligheten att påverka sjukfrånvaron är också beroende av andra faktorer som arbetsgivaren har svårare att påverka. Vi har sedan flera år tillbaka ett väl utvecklat samarbete med företagshälsovården. Vi använder deras tjänster när det gäller stödsamtal, sjukgymnastik, ergonomisk genomgång samt vid utbildningar. Företagshälsovården är också ett viktigt stöd när det gäller rehabiliteringsinsatser.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag 1.4

Länsstyrelserna ska bidra till en god förvaltningskultur. Ledarskapets och medarbetarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman ska vara i fokus.

Värdegrund

Värdegrundsarbetet som påbörjades tidigare år har fortsatt. Fokus ligger på Länsstyrelsens vision ”en samlande kraft” och våra ledord i vårt arbete: serviceinriktade, samverkande, rättssäkra, attraktiva och drivande.

Visionen och ledorden har integrerats i våra styrdokument, exempelvis lönepolicy, stödmaterial för medarbetarsamtal samt i vårt arbete om ett tydligare varumärke. Vår egen och den statliga värdegrunden har också införts som en särskild del i vår introduktionsutbildning för nyanställda. Enheternas arbete med värdegrunden återrapporteras på Länsstyrelsens intranät. Under året har kommunikationsfunktionen träffat samtliga enheter och haft en utbildning i hur vi alla ska agera för att kommunicera utifrån värdegrund och vårt varumärke. Inriktningen för värdegrundsarbetet under året har varit intern och extern samverkan. I mars ägnades delar av ett förlängt chefsmöte åt diskussioner kring en utvecklad intern samverkan och samarbete. Inom ett antal områden bedrivs ett nära samarbete mellan enheter och avdelningar. Några exempel på detta är:

- Grön infrastruktur där externa och interna grupper bildas och nya samverkansformer utvecklas.
- Handläggningen av LB-stöd dras med långa handläggningstider och stora ärendebalanser. Med stöd av enheten Djurskydd och Jordbruksstöd har ärenden kunnat avslutats, vilket lett till ett bra resultat.
- Jämställdhet där samverkan sker med samtliga enheter till exempel genom Jämtegreringsgruppen där samtliga enheter är representerade.
- Flyktingfrågor där samverkan sker mellan enheterna Social hållbarhet, Plan och Kultur och Kommunikation och Krisberedskap.
- En konkret samverkan har etablerats mellan enheten Social hållbarhet och enheten Plan och Kultur i kopplingen mellan integration och bostadsförsörjning.
- Dammar och kulturmiljöer, där enheten Vatten och Naturmiljö och enheten Plan och Kultur har samverkat i syfte att försöka åstadkomma samsyn och ytterst sammanvägda bedömningar.
- Sanering av förorenad mark för bostadsbyggande där förutsättningarna har diskuterats vid informationsträffar. Mötena har anordnats i samverkan mellan enheten Miljöskydd och enheten Plan och Kultur.

Under året har också en diskussion förts kring tjänstemannens roll, skyldigheter och möjligheter bland annat i samband med handläggning av ärenden i vårt digitala ärendehanteringssystem. Det har också funnits anledning att på enheterna diskutera statstjänstemannarollen med särskilt fokus på bisysslor och sociala medier.

Chef- och ledarskapsutveckling

Under året har ett arbete skett med insatser för chefs- och ledarutveckling. Vi tar utgångspunkt i chefens roll som verksamhetsföreträdare, som arbetsgivarföreträdare och ledare.

I rollen som verksamhetsföreträdare har ett arbete med omvärldsbevakning och omvärldsanalyser påbörjats. I rollen som arbetsgivarföreträdare har vi deltagit i länsstyrelsernas gemensamma ledarutvecklingsprogram, där vi har med två chefer som representanter. Vi ingår också i det statliga mentor-adeptprogrammet i Skatteverkets regi. Alla chefer har genomgått en intern utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete med diplomering. Vi har också inlett en utbildning inom mål och målstyrning. I rollen som ledare har vi påbörjat insatser med ett personligt utvecklingsverktyg med reflektion av det personliga ledarskapet. Chefsdagar och chefsmöten har haft ett nytt upplägg med reflekterande team där dialog har förts kring olika chefsfrågor, situationer och dilemman. Alla insatser kommer fortsätta under nästkommande år. Under året har förändringar i chefsgruppen skett med två uppsägningar och en medarbetare som valt att lämna sitt chefsuppdrag. Det har skapat möjlighet för intern rörlighet och bland annat bidragit till en utveckling av ett par chefer och medarbetare. Rekrytering till dessa tjänster har inletts under hösten.

Året i siffror

Tabell A – Verksamhetskostnader 2015–2017 Tkr

VÄS-kod	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2017	2016	2015
20–21	Övrig förvaltning	4 830	4 762	4 818
25	Trafikföreskrifter m.m.	556	402	572
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6 135	6 277	6 538
30	Regional tillväxt	837	598	798
34	Infrastrukturplanering	1 639	1 539	3 050
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 748	3 791	3 727
41	Stöd till boende	1 144	292	332
42	Energi och klimat	2 270	2 129	2 481
43	Kulturmiljö	7 035	7 614	7 294
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	6 514	5 616	5 283
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	8 640	8 478	8 101
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	30 810	28 709	27 233
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 519	2 217	2 222
53	Vattenverksamhet	9 709	9 514	7 017
54	Mineral- och torvfyndigheter	49	78	52
55	Miljöfarlig verksamhet	5 781	5 674	5 778
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	192	207	226
57	Förorenade områden, efterbehandling	1 537	1 200	1 305
58	Restaurering	1 620	1 000	841
60	Lantbruk och landsbygd	14 612	14 398	14 936
62	Fiske	1 334	1 035	1 137
70	Folkhälsa	5 033	2 740	2 967
80	Jämställdhet	3 112	2 594	4 034
81	Nationella minoriteter	1	26	2
82	Mänskliga rättigheter	1 274	1 255	1 041
85	Integration	3 266	2 453	1 503
	Summa produktion	124 196	114 598	113 288
10	Myndighetsövergripande verksamhet	12 906	12 638	11 708
11	Administration och intern service	32 964	33 274	29 225
	Summa verksamhetskostnader exklusive resurssamverkan	170 066	160 510	154 221
99	Resurssamverkan ¹⁾	14 918	13 513	12 670
	Totalsumma verksamhetens kostnader enligt resultaträkning²⁾	184 984	174 023	166 891

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Tabell B – Verksamhetskostnader 2017

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20–21	Övrig förvaltning	4 830	2,84%	2 006	4,57%	6 836	4,07%
25	Trafikföreskrifter m.m.	556	0,33%	277	0,63%	833	0,50%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6 135	3,61%	2 900	6,61%	9 035	5,38%
30	Regional tillväxt	837	0,49%	341	0,78%	1 178	0,70%
34	Infrastrukturplanering	1 639	0,96%	707	1,61%	2 346	1,40%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 748	2,20%	1 815	4,14%	5 563	3,31%
41	Stöd till boende	1 144	0,67%	528	1,20%	1 672	0,99%
42	Energi och klimat	2 270	1,33%	951	2,17%	3 221	1,92%
43	Kulturmiljö	7 035	4,14%	2 210	5,04%	9 245	5,50%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	6 514	3,83%	2 547	5,81%	9 061	5,39%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	8 640	5,08%	2 577	5,87%	11 217	6,67%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	30 810	18,12%	7 861	17,92%	38 671	23,01%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 519	1,48%	1 247	2,84%	3 766	2,24%
53	Vattenverksamhet	9 709	5,71%	2 680	6,11%	12 389	7,37%
54	Mineral- och torvfyndigheter	49	0,03%	25	0,06%	74	0,04%
55	Miljöfarlig verksamhet	5 781	3,40%	2 796	6,37%	8 578	5,10%
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	192	0,11%	96	0,22%	288	0,17%
57	Förorenade områden, efterbehandling	1 537	0,90%	727	1,66%	2 264	1,35%
58	Restaurering	1 620	0,95%	261	0,60%	1 882	1,12%
60	Lantbruk och landsbygd	14 612	8,59%	6 173	14,07%	20 785	12,37%
62	Fiske	1 334	0,78%	556	1,27%	1 890	1,12%
70	Folkhälsa	5 033	2,96%	1 603	3,65%	6 635	3,95%
80	Jämställdhet	3 112	1,83%	1 141	2,60%	4 252	2,53%
81	Nationella minoriteter	1	0,00%	0	0,00%	1	0,00%
82	Mänskliga rättigheter	1 274	0,75%	266	0,61%	1 541	0,92%
85	Integration	3 266	1,92%	1 584	3,61%	4 850	2,89%
	Summa produktion	124 196	73,03%	43 874	100,00%	168 071	100,00%
10	Myndighetsövergripande verksamhet	12 906	7,59%				
11	Administration och intern service	32 964	19,38%				
	Summa verksamhetskostnader exklusive resurssamverkan	170 066	100,00%			168 071	100,00%
99	Resurssamverkan ¹⁾	14 918		1 995		16 913	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enligt resultaträkningen²⁾	184 984				184 984	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾						
	Nivå 1 (113–115)	23 159	26,55%				

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
	Nivå 2 (110–112, 116–119)	9 805	11,24%				
	Nivå 3 (100–109)	12 906	14,80%				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2–8)	87 215					

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

³⁾ Summan på nivå 1–3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vht 2-8 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Tabell C – Årsarbetskrafter 2015–2017

VÄS-kod	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2017			2016	2015
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
20–21	Övrig förvaltning	5,0	2,3	2,8	5,3	5,5
25	Trafikföreskrifter m.m.	0,9	0,7	0,2	0,6	0,9
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	8,6	7,0	1,6	8,8	9,1
30	Regional tillväxt	1,0	0,1	1,0	0,8	1,0
34	Infrastrukturplanering	2,4	1,9	0,5	2,1	3,7
40	Hållbar samhällsplanering och boende	5,4	4,4	1,0	5,5	5,6
41	Stöd till boende	1,9	1,9	0,0	0,6	0,6
42	Energi och klimat	3,0	2,2	0,8	2,8	2,4
43	Kulturmiljö	7,0	3,1	4,0	6,8	6,9
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	7,0	4,8	2,2	6,0	5,0
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	6,9	3,0	3,9	6,9	7,3
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	25,4	9,7	15,7	23,1	18,9
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3,8	2,0	1,7	3,6	3,7
53	Vattenverksamhet	8,8	4,0	4,8	6,8	7,0
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
55	Miljöfarlig verksamhet	8,4	5,8	2,6	8,5	8,8
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,3	0,2	0,1	0,3	0,4
57	Förorenade områden, efterbehandling	2,2	2,2	0,0	1,7	2,1
58	Restaurering	0,9	0,0	0,8	0,7	1,0
60	Lantbruk och landsbygd	21,8	15,2	6,5	21,6	24,4
62	Fiske	1,2	0,0	1,1	1,2	1,2
70	Folkhälsa	4,4	3,7	0,7	2,7	2,8
80	Jämställdhet	3,0	1,1	2,0	2,3	2,8
81	Nationella minoriteter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
82	Mänskliga rättigheter	0,8	0,8	0,0	0,9	1,0
85	Integration	5,1	3,6	1,5	3,7	2,3
	Summa produktion	135,5	80,0	55,5	123,4	124,5
10	Myndighetsövergripande verksamhet	9,6	8,0	1,7	10,4	9,7
11	Administration och intern service	15,1	10,2	4,9	13,9	12,8
	Summa årsarbetskrafter exkl. resurssamverkan	160,2	98,2	62,1	147,7	147,1
99	Resurssamverkan ¹⁾	5,3	3,6	1,7	5,7	5,1
	Totalt antal årsarbetskrafter	165,5	101,8	63,7	153,4	152,1

¹⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell C – Årsarbetskrafter 2015–2017

Arbetet med verksamhetsfältet 53 (vattenverksamheter) har ökat under 2017 genom att vi deltar och har fått resurser i ett LIFE-IP projekt Rich waters, samt att vi har fått resurser inom arbetet med tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheter från 1:11 Havs- och vattenmiljöanslaget.

Inom område 70 Folkhälsa har vi dels ökat resurser inom förstärkt tillsyn alkohol och tobak och även fått ett nytt uppdrag inom brottsförebyggande arbete.

Inom område 80 Jämställdhet har vi haft et projekt inom regional jämställd tillväxt och även förstärkt med en administrativ resurs.

Inom område 85 Integration har vi fortsatt att stärka personalresurserna för att möte upp det nya uppdraget ”Tidiga insatser” samt ökade behov inom vårt arbete med att öka kommunernas beredskap och kapacitet för at ta emot nyanlända.

Tabell D – Representation

Kostnader för representation	2017		2016		2015	
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	239	1 444	216	1 409	158	1 041
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	580	3 505	515	3 355	417	2 738

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell D – Representation

Medelantalet anställda har ökat från 169 år 2016 till 182 år 2017.

Det var under år 2017 invigning av Tivedens nationalpark med ett flertal aktiviteter.

Tabell E – Lokaler

Lokalkostnader	2017	2016	2015
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103	1 761	1 726 ³⁾	1 740 ³⁾
Lokalyta (m ²)	1 232	1 232	1 232
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 430	1 401 ³⁾	1 412 ³⁾
Lokaler¹⁾			
Lokalkostnader (tkr) 113	9 409	12 067	9 795
Lokalyta (m ²)	5 758	5 758	5 758
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 634	2 096	1 701
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	57	79	64
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	35	38	38
Kontorslokaler²⁾			
Kontorslokalyta (m ²)	4 779	4 779	4 779
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	29	31	31
Summa lokalkostnader	11 170	13 793	11 534

¹⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.

²⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biutor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc

³⁾ Lokalkostnaderna för år 2015 och 2016 har ändrats jämfört med vad som har redovisats tidigare år. Detta beror på att en kvartalshyra har redovisats under fel verksamhetsområde och därmed inte fångats upp av sökningen.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Kommentar till Tabell E – Lokaler

Under 2017 har inga anpassningar av lokalerna utförts och kostnaden är därför lägre än för jämförelseåren.

Redogör även för planerade större lokalförändringar

Planerade byggnadsåtgärder under 2018 är ombyggnation av vår reception. Dessutom kommer mindre justeringar av lokalerna att göras för att inrymma nyanställda, praktikanter med flera som kommer att öka under året. Dessa justeringar ser ut att kunna genomföras utan någon omfattande ombyggnation.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2017

(samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10–11)	37	97	141	235	40	2
Övrig förvaltning (20–21)	78	703	78	774	85	1
varav Stiftelser (206)	0	0	0	0	0	0
varav Kameraövervakning (211)	20	78	4	92	10	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	1	45	0	46	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	38	149	18	163	42	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	176	900	270	1 164	182	23
varav Livsmedelskontroll (281)	4	34	28	62	4	0
varav Djurskydd (282)	163	804	179	984	162	23
varav Smittskydd (283)	8	36	29	70	3	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	1	18	26	33	12	0
Regional tillväxt (30)	4	12	4	11	9	2
Infrastrukturplanering (34)	2	25	3	26	4	1
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	58	655	6	668	51	1
Stöd till boende (41)	192	205	6	116	287	3
Energi och klimat (42)	12	64	7	46	37	1
Kulturmiljö (43)	320	1 519	37	1 504	372	47
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	39	85	57	161	20	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	2	13	14	26	3	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	87	148	34	148	121	17
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	148	86	201	249	186	54
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	58	453	51	518	44	2
Vattenverksamhet (53)	114	242	48	267	137	3
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	87	209	20	217	99	3
Mineral- och torvfyndigheter (54)	3	16	0	16	3	1
Miljöfarlig verksamhet (55)	99	270	83	334	118	1
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	62	167	78	231	76	1
Övrigt miljö- och hälsoskydd (56)	8	117	4	118	11	2

A	B	C	D	E	F	G
Förorenade områden, efterbehandling (57)	25	18	20	37	26	3
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	17	13	10	22	18	2
Restaurering (58)	26	32	7	40	25	1
Lantbruk och landsbygd (60) ¹	7 401	6 476	36	10 766	3 147	687
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	7 200	6 271	33	10 508	2 996	674
Fiske (62) ²	16	309	8	321	12	2
Folkhälsa (70)	17	27	27	48	23	0
Jämställdhet (80)	13	2	17	25	7	3
Nationella minoriteter (81)	0	0	1	1	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	3	2	3	3	5	0
Integration (85)	20	56	14	19	71	3
Summa	8 994	12 668	1 181	17 778	5 065	860
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	26	65	1	59	33	0

¹⁾ Under 2017 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. I tabellen ingår statistik över direktstöden, betesstöd samt kompensationsstöd. För 2015 och 2016 kunde inte ärenden om jordbrukarstöd redovisas med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets IT-system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd–direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd samt landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS.

²⁾ Till Årsredovisningen 2016 var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för fiske (VÅS 622) avseende åren 2015–2016. Uppgifterna är uppdaterade i Årsredovisning för år 2017, varför 2015–2016 års värden skiljer sig åt jämfört med vad som redovisades i Årsredovisningen för år 2016.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2017

(samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	Varav antal ändrade ärenden ³⁾
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10–11)	1	0	0
Övrig förvaltning (20–21)	9	9	0
varav Stiftelser (206)	0	0	0
varav Kameraövervakning (211)	1	0	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	0	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	12	7	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	10	16	0
varav Livsmedelskontroll (281)	0	1	0
varav Djurskydd (282)	10	15	0
varav Smittskydd (283)	0	0	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	0	0
Regional tillväxt (30)	0	0	0
Infrastrukturplanering (34)	0	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	27	26	5
Stöd till boende (41)	0	0	0
Energi och klimat (42)	0	0	0
Kulturmiljö (43)	0	0	0
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	0	1	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	19	16	6
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	14	0	0
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	11	11	1
Vattenverksamhet (53)	7	4	4
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	7	4	4
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	8	11	6
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	0	1	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	0	0	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	0	0	0
varav Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	0	0	0
Restaurering (58)	0	0	0
Lantbruk och landsbygd (60)	6	8	5
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	4	8	5
Fiske (62)	0	0	0
Folkhälsa (70)	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	0	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	0

A	B	C	D
Mänskliga rättigheter (82)	0	0	0
Integration (85)	0	0	0
Summa	124	109	27
<i>varav</i> Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0
<i>varav</i> Miljöprövningsdelegationens ärenden	8	10	6

¹⁾ Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och som överklagats till högre instans under 2017.

²⁾ Avser ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2017, oavsett vilket år överklagandet skickades in.

³⁾ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Kommentar till Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2017

Miljöfarlig verksamhet (55): I samtliga 6 ärenden som redovisats som ändrade beslut består ändringen av mindre förändring i villkorsformuleringar och ingen ändring i sak.

Tabell H – Handläggningstider

H – Ärendeslag med gemensamma mål		Mål dagar	Utfall %		
VÄS	Beskrivning	2015–2017	2017	2016	2015
202	Anmälan om svenskt medborgarskap ¹¹⁾	45			
204	Begravningsfrågor ¹¹⁾	45			
211	Ansökan om kameraövervakning ³⁾	120	69	29	
212	Auktorisation av bevakningsföretag ¹¹⁾	180			
282	Ansökan om tillstånd enligt 16§ Djurskyddslagen ¹⁾	90	91	81	98
282	Ansökan om förprovning djurstall ¹⁾	56	68	57	79
282	Anmälningsärenden djurskydd	90	90	89	83
403	Överklagande av lov, förhandsbesked ^{2, 10)}	150	97	100	
403	Överklagande av bygglov för bostäder, dock ej fritidsbostäder ^{2, 7)}	120	100		
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen ³⁾	180	79	96	
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författn ³⁾	180	48	49	
525	Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken	42	66	71	83
526	Granskning av kommunal strandskyddsdispens ⁸⁾	21	98	89	91
551	Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc) ^{1, 4)}	180	80	77	78
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	91	100	83
562	Prövning av avfall och producentansvar	40	95	98	100
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	30	93	97	100
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3, 5, 9)}				
	Företagsstöd	180	7	29	
	Projektstöd	180	48	88	
	Miljöinvesteringar	180	94	94	
622	Ansökan om stöd från Fiskerifonden ^{3, 5, 9)}				
	Företagsstöd	180	100	-	
	Projektstöd	180	100	-	
602	Ansökan om utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3, 6, 9)}				
	Företagsstöd	120	55	100	
	Projektstöd	120	72	-	
	Miljöinvesteringar	120	91	47	
622	Ansökan om utbetalning av stöd från Fiskerifonden ^{3, 6, 9)}				
	Företagsstöd	120	100	-	
	Projektstöd	120	100	-	
623	Ansökan tillstånd flyttning och utplantering av fisk	30	92	94	92
623	Ansökan om förordnande som fisketillsynsman	40	74	94	88

- ¹⁾ Målet är satt från komplett ansökan.
- ²⁾ Uppdrag 3.13 i länsstyrelsernas regleringsbrev för år 2017.
- ³⁾ Nytt ärendeslag med gemensamma mål från och med 2016.
- ⁴⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.
- ⁵⁾ Handläggningstid, ansökan om stöd: Mätning från att ansökan kom in till Länsstyrelsen fram till att Länsstyrelsen har fattat beslut om stöd. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om stöd ska vara beslutade inom 6 månader.
- ⁶⁾ Handläggningstid, ansökan om utbetalning: Mätning från att ansökan om utbetalning kom in till Länsstyrelsen fram till att Jordbruksverket har betalat ut stödet. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om utbetalning ska vara beslutade inom 4 månader.
- ⁷⁾ Nytt mål om 120 dagar fr o m år 2017.
- ⁸⁾ Enligt 19 kap 3 b § Miljöbalken
- ⁹⁾ Målet enligt SUSS LB (Styr- och Uppföljningssystem i Samverkan för LB-stöden) Hämtas från Jordbruksverkets uppföljningsverktyg Dawa.
- ¹⁰⁾ För åren 2015–2016 ingick bygglov 40322 i dessa ärenden, men fr o m 2017 har de urskiljts från övriga lov och fått en egen uppföljning.
- ¹¹⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skånes, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län.

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

Avgiftsbelagd verksamhet

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	2015	2016			2017						2017
	Akkumulerat utfall	Utfall intäkter	Utfall kostnader	Nettoutfall	Budget intäkter	Utfall intäkter	Budget kostnader	Utfall kostnader	Nettobudget	Nettoutfall	Akkumulerat utfall
Offentligrättslig verksamhet											
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	-919	185	145	41	290	243	270	179	20	63	-815
Registreringsavgift för jaktområden	-91	157	157	0	75	247	73	247	2	0	-91
Delgivning	0	15	13	2	20	17	20	0	0	17	19
Övrig offentligrättslig verksamhet	-653	15	10	5	40	38	15	11	25	27	-621
Uppdragsverksamhet											
Resurssamordning	3 871	15 509	14 863	646	13 500	16 051	14 500	16 144	-1 000	-93	4 424
Övrig uppdragsverksamhet	69	321	411	-89	700	969	700	652	0	317	296
Summa totalt	2 276	16 203	15 598	605	14 625	17 565	15 578	17 234	-953	331	3 212
– fördelat på											
Summa offentligrättsligt	-1 663	373	325	48	425	545	378	438	47	107	-1 509
Summa uppdragsverksamhet	3 940	15 830	15 274	557	14 200	17 020	15 200	16 796	-1 000	224	4 721

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall av länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet i jämförelse mot budget. Uppställningen utgår från indelningen av avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt bilaga 5 till länsstyrelsens regleringsbrev.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT4 Business World

Kommentar till tabellen avgiftsbelagd verksamhet

Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.): Inom verksamheten djurskyddskontroller finns ett ackumulerat underskott som uppgår till 815 tkr. Orsakerna till underskottet är framförallt två faktorer. För det första är det svårt att få in de fakturerade kostnaderna eftersom många av de som faktureras har låg betalningsförmåga. Den andra orsaken hänger ihop med personalens säkerhet. I många fall måste tillsynsbesöken utföras av två personer eftersom det kan uppkomma svåra och känsliga situationer då personalen kan känna sig trängda. Vid en inspektion av Arbetsmiljöverket 2012, ställde de som krav att länsstyrelsens medarbetare ska vara två vid anmälningssärenden.

Då avgiften redan idag är relativt hög ser Länsstyrelsen ingen möjlighet att höja avgifterna för att täcka underskottet. Länsstyrelsen i Örebro län bedömer inte att det finns något lämpligt förslag för att täcka underskottet för denna verksamhet. Däremot anser Länsstyrelsen att denna verksamhet har så speciella förutsättningar att den istället borde inordnas i den anslagsfinansierade verksamheten.

Övrig offentligrättslig verksamhet: Länsstyrelsen i Örebro län har ett ackumulerat underskott på 636 tkr från verksamheten djurstallsgranskning, som redovisas som en del av Övrig offentligrättslig verksamhet. Denna verksamhet övergick från avgiftsfinansierad verksamhet till anslagsfinansierad verksamhet 2011-01-01.

I samband med övergången från avgiftsfinansierad till anslagsfinansierad verksamhet har Länsstyrelsen saknat information om hur detta underskott ska hanteras. Då verksamhet sedan flera år finansieras genom förvaltningsanslaget finns ingen möjlighet att exempelvis höja avgifterna för att på sikt täcka underskottet.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Belopp angivna i tkr

Sammanställning väsentliga uppgifter	2017	2016	2015	2014	2013
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	8 000	8 400	8 200	4 300	3 200
Utnyttjad ¹⁾	5 665	5 422	2 777	2 755	1 572
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	8 800	8 800	8 700	8 700	8 700
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	0	0	0	230	648
Räntekostnader	-210	-188	-79	0	0
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget	14 625	14 912	14 535	13 397	13 397
Utfall	21 095	19 715	17 598	16 839	15 808
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget	5 380	4 740	4 760	4 450	4 450
Utfall	8 331	6 118	5 372	4 752	4 902
Anslagskredit					
<i>Utgiftsområde 01 Rikets styrelse</i> 01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län					
Beviljad	3 884	3 682	3 574	3 587	3 524
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Utgiftsområde 04 Rättsväsendet</i> 04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete					
Beviljad	750				
Utnyttjad	0				
<i>Utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap</i> 06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
<i>Utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</i> 09 04 005 004 Stimbid äldreområdet – del till LST Örebro					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
09 06 002 002 Tillsyn – Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
09 06 002 003 Länsstyrelsernas ANDT-samordning – Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
<i>Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet</i> 13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				

Länsstyrelsen i Örebro läns årsredovisning 2017

Sammanställning väsentliga uppgifter	2017	2016	2015	2014	2013
<i>Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik</i>					
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande – del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	209	210	209	1 668	1 668
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård</i>					
20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur – del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
20 01 004 006 Sanering och återställning – till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
20 01 010 007 Klimatanpassning – del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer – del till Ist					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
20 01 017 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
<i>Utgiftsområde 21 Energi</i>					
21 01 008 001 Energiteknik – del till LST Örebro					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
21 01 011 002 Klimat, energiomställning - del till LST Örebro					
Beviljad	375				
Utnyttjad	0				
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 005 004 Elektronisk komm - Kanalisation, del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad				0	0
Utnyttjad				0	0
Anslagssparande					
<i>Utgiftsområde 01 Rikets styrelse</i>					
01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län					
Summa anslagssparande	2 810	2 756	1 190	575	2 683
<i>Utgiftsområde 04 Rättsväsendet</i>					
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete					
Summa anslagssparande ²⁾	153				
<i>Utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap</i>					
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn					
Summa anslagssparande ²⁾	108				

Sammanställning väsentliga uppgifter	2017	2016	2015	2014	2013
<i>Utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</i>					
09 04 005 004 Stimbild äldreområdet - del till LST Örebro					
Summa anslagssparande ²⁾	106				
09 06 002 002 Tillsyn - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel					
Summa anslagssparande ³⁾	225	4			
09 06 002 003 Länsstyrelsernas ANDT-samordning – Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel					
Summa anslagssparande ⁴⁾	1 978	0			
<i>Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering</i>					
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ²⁾	252				
<i>Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik</i>					
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ²⁾	136				
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande – del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ²⁾	90				
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁵⁾	2	143	193	1 090	17
<i>Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård</i>					
20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ²⁾	7				
20 01 004 006 Sanering och återställning – till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ²⁾	266				
20 01 010 007 Klimatanpassning – del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande	0				
20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer – del till Ist					
Summa anslagssparande	0				
20 01 017 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande	0				
<i>Utgiftsområde 21 Energi</i>					
21 01 008 001 Energiteknik - del till LST Örebro					
Summa anslagssparande	0				
21 01 011 002 Klimat, energiomställning - del till LST Örebro					
Summa anslagssparande ²⁾	8				
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 005 004 Elektronisk komm - Kanalisation, del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁶⁾				1	2
- Därav intecknade åtaganden med stöd av anslagssparande	0	0	0	0	0
Bemyndiganden					
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län					
Tilldelat	4 000	4 000	3 500	11 000	11 000
Åtaganden ⁷⁾	555	1 298	2 280	1 248	8 665
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 005 004 Elektronisk komm - Kanalisation, del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Tilldelat				40 000	40 000
Åtaganden				0	13 725

Sammanställning väsentliga uppgifter	2017	2016	2015	2014	2013
Personal					
Antal årsarbetskrafter ⁸⁾	165	153	152	157	166
Medeltal anställda ⁹⁾	182	169	172	175	195
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 104	1 121	1 088	1 069	982
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	319	605	1 387	-1 880	360
Balanserad kapitalförändring	3 383	2 778	1 391	3 271	2 911

Kommentar till tabellen sammanställning över väsentliga uppgifter

¹⁾ Lån har tagits upp under december 2017 för anläggningar anskaffade till och med november 2017. Nyanskaffningar har även skett under december 2017. För dessa anläggningar tas nya lån under juni 2018.

²⁾ Anslagssparande för 2017 får ej disponeras kommande år.

³⁾ Anslagssparande för 2016–2017 får ej disponeras kommande år.

Av anslagssparandet på 225 tkr för 2017, består 193 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2016.

⁴⁾ Anslagssparande för 2016–2017 får ej disponeras kommande år.

Av anslagssparandet på 1 978 tkr för 2017, består 1 587 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2016.

⁵⁾ Anslagssparande för 2013–2017 får ej disponeras kommande år.

⁶⁾ Anslagssparande för 2013–2014 får ej disponeras kommande år.

⁷⁾ I Örebro län har Region Örebro län huvudansvaret för arbetet med regional tillväxt. Länsstyrelsen använder primärt medel från anslaget 19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder. Länsstyrelsen i Örebro län, till kompletterande insatser inom den regionala tillväxtpolitiken. Länsstyrelsen följer årligen utvecklingen inom politikområdet och beslutar om projektstöd när så är ändamålsenligt sett till Länsstyrelsens roll och arbetsuppgifter. Det är en medveten strategi från Länsstyrelsens sida att inte besluta om medel till allt för långa och stora projekt, vilket gör att bemyndigandet inte nyttjas i högre grad.

Åtagande för 2016 har justerats i jämförelse med årsredovisningen för 2016.

⁸⁾ Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar.

⁹⁾ Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 procent. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning

För 2017 har Länsstyrelsen i Örebro län fått dispositionsrätten för 13 nya anslagsposter.

Anslag/Benämning	Disponibelt belopp (tkr)
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	25 000
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	14 000
09 04 005 004 Stimbid äldreområdet – del till LST Örebro	4 500
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län	60 000
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus – del till Länsstyrelsen i Örebro län	22 000
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	22 000
20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur – del till Länsstyrelsen i Örebro län	37 000
20 01 004 006 Sanering och återställning – till Länsstyrelsen i Örebro län	50 000
20 01 010 007 Klimatanpassning – del till Länsstyrelsen i Örebro län	30 000
20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer – del till Ist	82 000
20 01 017 005 Klimatinvesteringar – del till Länsstyrelsen i Örebro län	20 000
21 01 008 001 Energiteknik – del till LST Örebro	7 400
21 01 011 002 Klimat, energiomställning – del till LST Örebro	12 500
Summa	386 400

Dessa anslagsposter omfattar tillsammans 386 400 tkr och för samtliga anslagsposter avser största delen av anslagen vidarefördelning av medlen till övriga länsstyrelser.

Av dessa 13 anslagsposter är tre nya verksamheter för Länsstyrelsen i Örebro län. Dessa tre anslagsposter är:

- 04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete
- 18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus – del till Länsstyrelsen i Örebro län
- 18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande – del till Länsstyrelsen i Örebro län.

För övriga anslagsposter har Länsstyrelsen tidigare år haft verksamhet, men då har verksamheten finansierats med bidragsmedel.

Finansiell redovisning

Resultaträkning

	2017	2016	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	110 522	90 910	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	21 095	19 715	2
Intäkter av bidrag	53 649	63 974	3
Finansiella intäkter	37	29	4
Summa	185 303	174 628	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-110 635	-101 979	5
Kostnader för lokaler	-11 351	-13 473	
Övriga driftskostnader	-60 630	-56 443	6
Finansiella kostnader	-211	-200	7
Avskrivningar och nedskrivningar	-2 156	-1 928	
Summa	-184 984	-174 023	
Verksamhetsutfall	319	605	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8 331	6 118	8
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-8 331	-6 118	
Saldo	0	0	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	418 148	44 350	9
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	26 514	20 031	10
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	5 599	4 727	11
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	332	279	12
Lämnade bidrag	-450 593	-69 387	13
Saldo	0	0	
Årets kapitalförändring	319	605	14

Balansräkning

Tillgångar	2017-12-31	2016-12-31	Not
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	44	86	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	4 696	5 799	
Pågående nyanläggningar	944	340	
Summa	5 684	6 224	15
Utlåning			
Utlåning	150	150	
Summa	150	150	16
Varulager m.m.			
Pågående arbeten	24	0	
Summa	24	0	17
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	658	348	
Fordringar hos andra myndigheter	6 531	11 066	18
Övriga kortfristiga fordringar	319	39	19
Summa	7 508	11 453	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	3 414	2 717	
Upplupna bidragsintäkter	10 988	12 173	
Övriga upplupna intäkter	811	2 727	
Summa	15 212	17 617	20
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	2 999	5 993	
Summa	2 999	5 993	21
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	43 096	35 694	22
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	41	58	
Summa	43 137	35 753	
Summa tillgångar	74 714	77 190	

Kapital och skulder (tkr)	2017-12-31	2016-12-31	Not
Myndighetskapital			
Statskapital	150	150	
Balanserad kapitalförändring	3 383	2 778	
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	319	605	
Summa	3 852	3 533	23
Fonder			
Fonder	556	888	
Summa	556	888	12
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	473	324	24
Övriga avsättningar	679	459	25
Summa	1 152	783	
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	5 665	5 422	26
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	0	0	27
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	7 394	7 299	28
Leverantörsskulder	7 439	9 483	
Övriga kortfristiga skulder	2 048	1 734	29
Depositioner	35	58	30
Summa	22 581	23 996	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	11 548	12 417	
Oförbrukade bidrag	35 025	35 573	
Summa	46 573	47 991	31
Summa kapital och skulder	74 714	77 190	

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag

Belopp i tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse								
01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	2 756	97 103	650	0	100 509	-97 699	2 810	32
Utgiftsområde 04 Rättsväsende								
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	0	25 000	0	0	25 000	-24 847	153	33
Utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap								
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	0	14 000	0	0	14 000	-13 892	108	34
Utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg								
09 04 005 004 Stimbid äldreområdet - del till LST Örebro	0	4 500	0	0	4 500	-4 394	106	35
09 06 002 002 Tillsyn - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	4	12 000	0	-4	12 000	-11 775	225	36
09 06 002 003 Länsstyrelsernas ANDT-samordning - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	0	34 000	0	0	34 000	-32 022	1 978	37
Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering								
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län	0	60 000	0	0	60 000	-59 748	252	38
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik								
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	0	22 000	0	0	22 000	-21 864	136	39
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	0	22 000	0	0	22 000	-21 910	90	40
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt								
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	143	2 098	0	-143	2 098	-2 096	2	41
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård								
20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	37 000	0	0	37 000	-36 993	7	42
20 01 004 006 Sanering och återställning - till Länsstyrelsen i Örebro län	0	50 000	0	0	50 000	-49 734	266	43
20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	30 000	0	0	30 000	-30 000	0	44

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer - del till Ist	0	82 000	0	0	82 000	-82 000	0	45
20 01 017 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	15 000	5 000	0	20 000	-20 000	0	46
Utgiftsområde 21 Energi								
21 01 008 001 Energiteknik - del till LST Örebro	0	7 400	0	0	7 400	-7 400	0	47
21 01 011 002 Klimat, energiomställning - del till LST Örebro	0	12 500	0	0	12 500	-12 492	8	48
Summa	2 903	526 601	5 650	-146	535 007	-528 864	6 143	

Redovisning mot inkomsttitel

Belopp i tkr

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster	Not
2511 020 Expeditions- och ansökningsavgifter	650	607	
2537 120 Miljöskyddsavgift	4 400	7 073	
2552 318 Avgifter enligt avfallsförordningen	130	136	
2714 118 Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen	200	516	
Summa	5 380	8 331	8

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Belopp i tkr

Anslag	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden ¹⁾	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år				Not
				2017	2018	2019	2020	
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt								
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	4 000	1 298	555	522	33	0	0	41

¹⁾ Ingående åtaganden för 2017 är justerat i jämförelse med utestående åtaganden 2016 i årsredovisningen för 2016.

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen. Länsstyrelsens redovisning följer god redovisningssed enligt 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnittet "Mål och Återrapporteringskrav", "Organisationsstyrning" och "Avgifter och bidrag" samt bilaga 2 (mall för redovisning av statistik) i regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 5 januari 2018.

De flesta belopp i resultatredovisning och den finansiella redovisningen är framtagna med hjälp av exceleator. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor till och med brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningsposter. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 20 tkr.

Löpande under året periodiseras förutbetalda kostnader såsom hyror för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 20 tkr.

Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och värderas i samband med bokslut.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd nyttjandeperiod om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt basbelopp redovisas som anläggningstillgångar. Immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr. För förbättringsutgifter på annans fastighet ska anskaffningsvärdet vara minst 50 tkr. Stationära och bärbara persondatorer kostnadsförs direkt på grund av den tekniska utvecklingen och prisnivån samt för bärbara datorer då de utsätts för extra stort slitage.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas:

	Avskrivningstid
Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Materiella anläggningstillgångar	
- Förbättringsutgift på annans fastighet - Maskiner, inventarier m.m.	Högst 7 år
IT-utrustning	3 år
Leasingavtal	3 år
Bilar och transportmedel	4 år
Maskiner	4 år
Konst	Ingen avskrivning
Övriga inventarier	5 år
- Pågående nyanläggning	Ingen avskrivning

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Stora genomslag i den finansiella redovisningen

För 2017 har Länsstyrelsen i Örebro län fått dispositionsrätten för 13 nya anslagsposter.

Anslag/Benämning	Disponibelt belopp (tkr)
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	25 000
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	14 000
09 04 005 004 Stimbid äldreområdet – del till LST Örebro	4 500
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län	60 000
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus – del till Länsstyrelsen i Örebro län	22 000
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	22 000
20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur – del till Länsstyrelsen i Örebro län	37 000
20 01 004 006 Sanering och återställning – till Länsstyrelsen i Örebro län	50 000
20 01 010 007 Klimatanpassning – del till Länsstyrelsen i Örebro län	30 000
20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer – del till Ist	82 000
20 01 017 005 Klimatinvesteringar – del till Länsstyrelsen i Örebro län	20 000
21 01 008 001 Energiteknik – del till LST Örebro	7 400
21 01 011 002 Klimat, energiomställning – del till LST Örebro	12 500
Summa	386 400

Dessa anslagsposter omfattar tillsammans 386 400 tkr och för samtliga anslagsposter avser största delen av anslagen vidarefördelning av medlen till övriga länsstyrelser.

Av dessa 13 anslagsposter är tre anslag nya verksamheter för Länsstyrelsen i Örebro län. Dessa tre anslagsposter är:

- 04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete
- 18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus – del till Länsstyrelsen i Örebro län
- 18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande – del till Länsstyrelsen i Örebro län.

För övriga anslagsposter har Länsstyrelsen tidigare år haft verksamhet, men då har verksamheten finansierats med bidragsmedel.

Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till rådsledamöter och ledande befattningshavare samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag.

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Landshövding		
Larsson, Maria	1 356 362	Voksenåsen AS (ordförande) Statskontoret, rådet för en god förvaltningskultur (ledamot)
Länsråd		
Olofsson, Anna ¹⁾	962 665	
Unevik, Kjell ²⁾	165 011	Örebro universitet holding AB (ledamot)
Insynsråd		
Forsberg-Fransson, Marie-Louise ³⁾	0	Alfred Nobel science park AB (ledamot) Inera AB (ledamot) Kommunalförbundet avancerad strålbehandling (ordförande) Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag (ombud) Mälardalsrådets styrelse (ledamot) Rikssjukvårdsnämnden (adjungerad) Samverkansnämnden Uppsala-Örebroregionen (ordförande) Scantec AB (ledamot) Sveriges kommuner och landsting, Sjukvårdsdelegationen (ledamot) Örebro läns landstings förvaltnings AB (ordförande)
Johansson, Annika	4 500	Strukturfondspartnerskapet för Östra Mellansverige (ledamot) Organisationsverkstan AB (ordförande)
Karlsson, Ola	1 500	Capio läkargruppen (ersättare) Pacta (ersättare) Omställningsfonden (ersättare) Alfred Nobel science park AB (ledamot) Region Örebro läns förvaltnings AB (2: e vice ordförande)
Lindkvist, Daniel	3 000	
Nordell, Lars-Axel	4 500	
Nordström, Britt	3 000	
Schnürer, Johan	1 500	Ultupharma AB (ordförande) Micafun AB (ledamot) Örebro universitet (ledamot)

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Svahn, Andreas ³⁾	0	Alfred Nobel science park AB (ledamot)
		Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag (ombud)
		Mälardalsrådets styrelse (ledamot)
		Samverksansnämnden Uppsala-Örebroregionen (ledamot)
		Scantec AB (ledamot)
		Sveriges kommuner och landsting, sjukvårdsdelegationen (ledamot)
		Örebro läns landstings förvaltnings AB (ordförande)
		Örebro universitet (ledamot)
		Hallsbergs fastigheter 1 AB (ordförande)
Willén, Per	4 500	

¹⁾ Anna Olofsson tillträdde som länsråd 2017-02-06.

²⁾ Kjell Unevik var länsråd fram till och med 2017-01-31.

³⁾ Marie-Louise Forsberg-Fransson var ledamot i insynsrådet fram till och med 2017-10-13 och ersattes då av Andreas Svahn.

Noter till resultaträkningen

Not 1	Intäkter av anslag	2017	2016
	01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	94 242	88 118
	04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	848	0
	06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	862	0
	09 04 005 004 Stimbid äldreområdet - del till LST Örebro	24	0
	09 06 002 002 Tillsyn - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	431	436
	09 06 002 003 Länsstyrelsernas ANDT-samordning - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	2 061	1 649
	13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län	1 188	0
	18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	853	0
	18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	549	0
	19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	1 163	706
	20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	1 338	0
	20 01 004 006 Sanering och återställning - till Länsstyrelsen i Örebro län	2 003	0
	20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	915	0
	20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer - del till Ist	2 540	0
	20 01 017 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	766	0
	21 01 008 001 Energiteknik - del till LST Örebro	248	0
	21 01 011 002 Klimat, energiomställning - del till LST Örebro	492	0
	Summa intäkter av anslag	110 522	90 910

Kommentar till Not 1

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Intäkter av anslag har ökat markant mellan åren, detta beror på de 13 nya anslagsposter som Länsstyrelsen i Örebro län beviljats för 2017.

Not 2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2017	2016
	Offentligrättsliga avgifter	1 731	1 231
	Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	18 531	17 976
	Intäkter av andra ersättningar	833	508
	Summa	21 095	19 715
	<i>Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av</i>		
	<i>Intäkter uthyrning</i>	164	203
	<i>Intäkter utbildning/konferenser</i>	1 321	1 415
	<i>Intäkter konsultuppdrag</i>	16 972	16 297
	<i>Intäkter övriga 4 § avgifter</i>	75	61
		18 531	17 976

Kommentar till Not 2

Den i separat tabell redovisad avgiftsbelagd verksamhet är inte jämförbar med denna not. Den separata tabellen avser enbart sådan verksamhet som ska ge ett årligt resultat. Övriga intäkter av

avgifter har inte motsvarande kostnader och uppvisar inte något resultat utan ingår bland annat i anslagsredovisningen, älgvårdsfonden och externa medel gentemot andra myndigheter.

Not 3	Intäkter av bidrag	2017	2016
	Bidrag från statliga myndigheter	47 975	58 732
	<i>varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	26 133	27 732
	<i>Statens jordbruksverk</i>	4 630	8 812
	<i>Havs- och vattenmyndigheten</i>	3 701	4 730
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	3 526	3 399
	<i>Riksantikvarieämbetet</i>	2 859	3 025
	<i>Kammarkollegiet</i>	2 030	2 084
	<i>Länsstyrelsen i Västmanlands län</i>	1 222	1 046
	<i>Post- och telestyrelsen</i>	1 028	810
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	2 847	7 094
	Bidrag från övriga	5 673	5 242
	<i>varav bidrag från EU:s fonder</i>		
	<i>Life-program för miljö- och klimatpolitik</i>	1 444	3 107
	Summa	53 649	63 974

Kommentar till Not 3

Intäkter av bidrag har minskat för 2017. Detta beror till stor del på att Länsstyrelsen istället har tilldelats 13 nya anslagsposter och tidigare bidragsmedel redovisas numera under intäkter av anslag.

Not 4	Finansiella intäkter	2017	2016
	Räntekonto i Riksgälden	29	22
	Övriga finansiella intäkter	8	7
	Summa	37	29

Kommentar till Not 4

Ränteintäkterna avser ej Länsstyrelsens tillgodohavande hos Riksgälden, utan beror på den negativa räntesatsen för de lån för anläggningar som länsstyrelsen har hos Riksgälden.

Not 5	Kostnader för personal	2017	2016
	Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-74 108	-68 037
	<i>Varav</i>		
	<i>Lönekostnader för insynsråd och ej anställd personal (uppdragstagare)</i>	-593	-553
	Övriga kostnader för personal	-36 528	-33 942
	Summa	-110 635	-101 979

Kommentar till Not 5

Medelantalet anställda samt årsarbetskrafter har ökat från 2016 till 2017, således har lönekostnaderna ökat mellan åren.

Not 6	Övriga driftskostnader	2017	2016
	Övriga driftskostnader	-60 630	-56 443

Kommentar till Not 6

Övriga driftskostnader har ökat mellan åren 2016–2017 och detta beror på att medelantalet anställda samt årsarbetskrafter har ökat. Dock är driftskostnaderna per anställd i princip lika stor mellan åren.

Att driftskostnaderna har ökat beror också på att Länsstyrelsen har fått tre nya verksamheter under 2017. Verksamheterna avser anslagsposterna 04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete, 18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus – del till Länsstyrelsen i Örebro län samt 18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande – del till Länsstyrelsen i Örebro län.

Not 7	Finansiella kostnader	2017	2016
	Räntekostnader i Riksgälden	-210	-188
	Övriga finansiella kostnader	-2	-12
	Summa	-211	-200

Kommentar till Not 7

Räntekostnaderna avser ej lån i Riksgälden utan beror på den negativa räntan på Länsstyrelsens tillgodohavande i Riksgälden.

Not 8	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2015	2016	2017						2017
		Nettoutfall	Nettoutfall	Budget intäkter	Utfall intäkter	Budget kostnader	Utfall kostnader	Nettobudget	Nettoutfall	Akkumulerat utfall
	Avgifter med bestämt ekonomiskt mål									
	2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	-2 474	-2 370	650	607	0	2 986	650	-2 379	-7 223
	2537 Miljöskyddsavgift	-3 745	-3 215	4 400	7 073	0	5 940	4 400	1 133	-5 827
	2552 Övriga offentligrättsliga avgifter	-33	-29	130	136	0	172	130	-36	-97
	<i>varav</i>									
	<i>Avgifter enligt avfallsförordningen</i>	-33	-29	130	136	0	172	130	-36	-97
	Övriga intäkter som inte disponeras och inte har bestämt ekonomiskt mål									
	2714 Sanktionsavgifter	207	174	200	516			200		
	Summa avgifter redovisade mot inkomstitel	-6 044	-5 440	5 380	8 331	0	9 097	5 380	-1 281	-13 147

Kommentar till Not 8

Noten är omarbetad under 2017 och överensstämmer inte med noten i årsredovisningen 2016.

Uppgifterna speglar tabell 6.2 i Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna. Noten är uppdelad på avgifter med bestämt respektive inte bestämt ekonomiskt mål. På de avgifter som har bestämt ekonomiskt mål är personalkostnaderna hämtade utifrån redovisning på respektive verksamhetskod med finansiering förvaltningsanslag. På de kostnaderna läggs OH med 49 procent i enlighet med Örebro-modellen.

Utsökningen som hämtar uppgifterna till tabellen ur ekonomisystemet söker på de VHT-koder som avgiftsinkomsterna redovisas på. På dessa VHT-koder förekommer troligtvis inte bara kostnader som är hänförliga till respektive ärendehantering. De kan även innehålla lönekostnader som avser andra arbetsuppgifter. Den nationella EA-samordningen kommer

utifrån detta års bokslutsarbete analysera och fortsätta arbetet med att matcha kostnader mot intäkter. Det är ett långsiktigt arbete som krävs för att skapa en rättvisande bild. Den redovisningsstruktur som länsstyrelserna har idag medger inte absolut matchning.

Länsstyrelsens totala inkomster som redovisas mot inkomsttitel avviker mer än 10 procent utifrån beräknat belopp. Det finns variationer både mellan år och mellan olika inkomsttitlar och dessa variationer är svåra att beräkna. Det gäller främst miljöskyddsavgifter och sanktionsavgifter.

Intäkterna för miljöskyddsavgifter har ökat flera år i rad och beror på de beslut som fattades under 2015 om att förändra avgifterna kopplade till inkomsttitel 2537 Miljöskyddsavgift. Från 2015 har en successiv ökning av avgiften skett, med procentuella påslag, och under 2018 ska full avgift tas ut från berörda. Under 2017 har Länsstyrelsen även fattat beslut om nya avgifter för förordning (2016:986) om avgifter för tillsyn av åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Dessa avgifter uppgick till 1 291 tkr för 2017.

Sanktionsavgifterna är mycket svåra att beräkna, då dessa avser beslut fattade av Arbetsmiljöverket. Länsstyrelsen fakturerar sedan berörda parter för beslutade avgifter.

Not 9	Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2017	2016
	01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	3 262	3 190
	04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	23 999	0
	06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	13 030	0
	09 04 005 004 Stimbid äldreområdet - del till LST Örebro	4 370	0
	09 06 002 002 Tillsyn - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	11 344	11 560
	09 06 002 003 Länsstyrelsernas ANDT-samordning - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	29 962	28 351
	13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län	58 560	0
	18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	21 011	0
	18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	21 361	0
	19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	933	1 249
	20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro län	35 655	0
	20 01 004 006 Sanering och återställning - till Länsstyrelsen i Örebro län	47 731	0
	20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro län	29 085	0
	20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer - del till Ist	79 460	0
	20 01 017 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro län	19 234	0
	21 01 008 001 Energiteknik - del till LST Örebro	7 152	0
	21 01 011 002 Klimat, energiomställning - del till LST Örebro	12 000	0
	Summa	418 148	44 350

Kommentar till Not 9

Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag har ökat markant mellan åren. Detta beror på de 13 nya anslagsposter som Länsstyrelsen i Örebro län beviljats för 2017.

Not 10	Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	2017	2016
	Från myndighet		
	Kammarkollegiet	9 679	134
	Naturvårdsverket	6 738	4 970
	Havs- och vattenmyndigheten	4 743	6 128
	Regeringskansliet	2 897	3 242
	Socialstyrelsen	2 380	2 344
	Övriga myndigheter	78	3 214
	Summa	26 514	20 031

Kommentar till Not 10

Skillnaderna mellan åren 2016–2017 för Kammarkollegiet och Naturvårdsverket beror på att nya projektmedel har erhållits under 2017. Medlen som erhållits från Kammarkollegiet har vidarefördelats till övriga länsstyrelser och avser EU:s tobaksdirektiv, medan medel som erhållits från Naturvårdsverket avser bidrag för sanering.

Under 2016 lämnade Länsstyrelsen bidrag för genomförandet av en dammrivning. Medlen fick Länsstyrelsen från Havs- och vattenmyndigheten och detta förklarar minskningen mellan åren 2016–2017.

Not 11	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2017	2016
	Privata företag	2 677	3 131
	Ideella föreningar och organisationer	1 970	1 745
	Partnerinvest i Mellansverige AB	1 621	0
	Älgvårdsfonden	-182	-150
	Samtliga kommuner i Örebro län	-486	0
	Summa	5 599	4 727

Kommentar till Not 11

Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag har ökat mellan åren 2016–2017. Detta beror främst på medel från Partnerinvest i Mellansverige AB som har finansierat bidrag som har lämnats till Örebro universitet holding AB på 2 500 tkr. Inom samma projekt har en återbetalning på 879 tkr skett under 2017.

Beloppen som redovisas med minusbelopp avser återbetalningar av tidigare beviljade bidrag.

Not 12	Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2017	2016
	Ingående balans	888	1 167
	Årets förändring	-332	-279
	Utgående balans	556	888
	avseende Älgvårdsfonden		
	Ingående balans	888	1 167
	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	-182	-150
	Lämnade bidrag	-150	-129
	Utgående balans	556	888

Not 13	Lämnade bidrag	2017	2016
	Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-439 939	-60 668
	Lämnade bidrag till övriga samt periodiseringar	-10 653	-8 719
	Summa Lämnade bidrag	-450 593	-69 387
	<i>inom verksamhetsområden</i>		
	Förvaltning av kvalitén på vattenmiljön	-79 460	-108
	Allmänt och övergripande inom jämställdhet	-58 500	0
	Allmänt och övergripande inom förorenade områden, efterbehandling	-47 731	0
	Allmänt och övergripande inom folkhälsa	-42 286	0
	Allmänt och övergripande inom energi och klimat	-31 234	0
	Klimatanpassning	-29 085	0
	Bidrag till ny- och ombyggnad	-25 381	0
	Främjande insatser inom folkhälsoområdet	-23 212	-28 136
	Allmänt och övergripande inom stöd till boende	-21 361	0
	Skydd av områden och arter (exkl. vattenskyddsområden och kulturresevat)	-19 239	-29
	Friluftsmål	-16 428	0
	Seveso	-13 030	0
	Övriga verksamhetsområden	-43 647	-41 114
		-450 593	-69 387

Kommentar till Not 13

De 13 nya anslagsposter som Länsstyrelsen i Örebro län beviljats för 2017 har vidarefördelats till övriga länsstyrelser som lämnade bidrag.

Not 14	Årets kapitalförändring	2017	2016
	Verksamhetsutfall		
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	331	605
	Avslutade externa medel RTA	-12	0
	Semesterlöne- och löneskuld	195	303
	Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-195	-303
	Summa verksamhetsutfall	319	605
	Uppbörd	0	0
	Transfereringar	0	0
	Summa årets kapitalförändring	319	605

Not 15	Materiella anläggningstillgångar	2017-12-31	2016-12-31
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	3 692	3 692
	Utgående anskaffningsvärde	3 692	3 692
	Ingående avskrivningar	-3 607	-3 507
	Årets avskrivningar	-41	-99
	Utgående avskrivningar	-3 648	-3 607
	Bokfört värde	44	86
	Maskiner, inventarier, installationer mm.		
	Ingående anskaffningsvärde	12 035	7 024
	Årets anskaffning	1 052	5 135
	Årets försäljning, utrangering	-45	-124
	Utgående anskaffningsvärde	13 042	12 035
	Ingående avskrivningar	-6 236	-4 531
	Årets avskrivningar	-2 115	-1 829
	Årets försäljning, utrangering	4	124
	Utgående avskrivningar	-8 346	-6 236
	Bokfört värde	4 696	5 799
	Pågående nyanläggningar		
	Ingående anskaffningsvärde	340	0
	Årets anskaffning	604	340
	Utgående anskaffningsvärde	944	340
	Bokfört värde	944	340
	Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	5 684	6 224

Not 16	Utlåning	2017-12-31	2016-12-31
	Särskilt skuldtungda jordbrukare		
	Ingående balans, utlåning	234	234
	Värdereglering, utlåning	-84	-84
	Utgående balans Särskilt skuldtungda jordbrukare	150	150
	Summa utlåning	150	150

Kommentar till Not 16

Enligt SFS 1978: 250 § 31 ska löptiden vara 15 år för förvärv av fastighet m.m. vilket innebär att återstående löptid för dessa lån är 2,5 år.

Not 17	Varulager m.m.	2017-12-31	2016-12-31
	Pågående arbeten	24	0

Kommentar till Not 17

I Tivedens nationalpark utför Länsstyrelsen pågående arbeten åt Naturvårdsverket. Arbetet som utförts under 2017 är 3 574 tkr. Av den summan återstår att fakturera Naturvårdsverket 24 tkr.

Not 18	Fordringar hos andra myndigheter	2017-12-31	2016-12-31
	Diverse fordringar andra myndigheter	3 906	8 232
	Mervärdesskatt	2 625	2 834
	Summa	6 531	11 066

Kommentar till Not 18

Fordringar hos andra myndigheter har minskat mellan åren 2016–2017. Detta beror till stor del på att utestående fordringar gentemot Naturvårdsverket har minskat. 2016 var fordringarna 7 332 tkr, att jämföra med 518 tkr för 2017.

Not 19	Övriga kortfristiga fordringar	2017-12-31	2016-12-31
	Uppbördsfordringar	298	38
	Övriga kortfristiga fordringar	22	1
	Summa	319	39

Kommentar till Not 19

Av de uppbördsfordringar som kvarstod 2017-12-31 är 230 tkr inbetalda under januari 2018.

Not 20	Periodavgränsningsposter	2017-12-31	2016-12-31
	Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyror	2 601	2 574
	Övriga förutbetalda kostnader	813	143
	Summa förutbetalda kostnader	3 414	2 717
	Upplupna bidragsintäkter		
	Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter	8 469	8 711
	<i>Varav</i>		
	<i>Statens jordbruksverk</i>	7 482	7 917
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	987	793
	Upplupna bidragsintäkter från icke-statliga organisationer eller privatpersoner	2 519	3 462
	Totala upplupna bidragsintäkter	10 988	12 173
	Övriga upplupna intäkter	811	2 727
	Summa periodavgränsningsposter	15 212	17 617

Kommentar till Not 20

Övriga förutbetalda kostnader har ökat under 2017. Ökningen beror på fler abonnemangskostnader.

För de upplupna bidragsintäkterna som är utomstatliga har projektet Vätternvatten tidigare år haft upplupna bidragsintäkter gentemot kommuner inom länet. Projektet håller på att avslutas och därmed minskar de upplupna bidragsintäkterna.

Övriga upplupna intäkter har minskat mellan åren 2016–2017. Detta till följd av att under 2017 har de länsstyrelsegemensamma förvaltningsobjekt och utvecklingsprojekt finansierats löpande från det gemensamma kansliet (Länsstyrelsen i Västmanlands län). Det gör att upplupna intäkter för dessa arbetsinsatser är lägre än för 2016.

Not 21	Avräkning med statsverket	2017-12-31	2016-12-31
	Uppbörd		
	Ingående balans	-39	-768
	Redovisat mot inkomsttitel (-)	-8 331	-6 118
	Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	8 052	6 847
	Skulder avseende uppbörd	-318	-39
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	Ingående balans	217	26
	Redovisat mot anslag (+)	431 166	43 952
	Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-430 069	-43 761
	Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	1 313	217
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-2 756	-1 190
	Redovisat mot anslag (+)	97 699	91 612
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-97 753	-93 178
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-2 810	-2 756
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	1 224	1 527
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-195	-303
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	1 029	1 224
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
	Ingående balans	7 348	10 708
	Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	11 614	9 542
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-437 194	-49 817
	Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar (+/-)	422 017	36 914
	Övriga fordringar på statens centralkonto	3 785	7 348
	Summa utgående balans avräkning med statsverket	2 999	5 993

Not 22	Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31
	Räntekonto i Riksgälden	43 096	35 694
	Räntekontokredit	8 800	8 800
	Kortsiktigt likviditetsbehov	12 617	9 524

Not 23	Myndighetskapital	Statskapital	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring, bidragsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkning	Summa
	Utgående balans 2016	150	2 276	502	605	3 533
	Varav					
	Särskilt skuldtungda jordbrukare	150	0	0	0	150
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	2 276	0	605	2 881
	Avslutade externa medel RTA	0	0	502	0	502
	Ingående balans 2017	150	2 276	502	605	3 533
	Föregående års kapitalförändring	0	605	0	-605	0
	Årets kapitalförändring					
	Varav					
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	331	331
	Avslutade externa medel RTA	0	0	0	-12	-12
	Summa årets förändring	0	0	0	319	319
	Utgående balans 2017	150	2 881	502	319	3 852

Not 24	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2017-12-31	2016-12-31
	Ingående avsättningar	324	734
	Årets pensionskostnader	415	-3
	Årets pensionsutbetalningar	-266	-408
	Utgående avsättning	473	324

Kommentar till Not 24

Under 2017 har tre medarbetare haft pågående delpension. Ett nytt beslut om delpension har fattats från och med december 2017. Av de tre medarbetare som haft pågående delpension under året har en medarbetare gått i hel pension och en medarbetare har valt att kvarstå i anställning och arbeta heltid efter fyllda 65 år. 2017-12-31 är det således två medarbetare kvar som har delpension.

Utöver detta har två beslut om delpension fattats under 2017, dessa delpensioner träder i kraft 2018-01-01.

Not 25	Övriga avsättningar	2017-12-31	2016-12-31
	Lokalt omställningsarbete		
	Årets förändring	220	201
	Utgående balans	679	459
	Summa övriga avsättningar	679	459

Kommentar till Not 25

Lokala omställningsmedel kan användas till följande:

- Utbildningsinsatser för att skapa bredare och djupare kunskap inom olika områden för att utveckla en innovativ och flexibel verksamhet.
- Aktiviteter för att underlätta och påskynda användningen av ny teknik och nya hjälpmedel för att effektivisera verksamheten.
- Karriärplanering/växling kan bli aktuellt inom ramen för omställningsmedlens syfte.
- Delpension i omställningssyfte kopplat till en plan för kompetensväxling.

Under året 2017 har inga behov inom dessa områden funnits. Diskussioner sker med fackliga parter om insatser under 2018.

Not 26	Lån i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31
	Ingående balans	5 422	2 777
	Under året upptagna lån	2 439	4 486
	Årets amorteringar	-2 197	-1 841
	Utgående balans	5 665	5 422
	Beviljad låneram	8 000	8 400

Kommentar till Not 26

Lån har tagits upp under december 2017 för anläggningar anskaffade till och med november 2017. Nyanskaffningar har även skett under december 2017. För dessa anläggningar tas nya lån under juni 2018.

Not 27	Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31
	Beviljad kreditram	8 800	8 800

Not 28	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2017-12-31	2016-12-31
	Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	4 993	4 626
	Lagstadgade arbetsgivaravgifter	2 205	1 901
	Mervärdesskatt	196	772
	Summa	7 394	7 299

Not 29	Övriga kortfristiga skulder	2017-12-31	2016-12-31
	Personalens källskatt	2 046	1 729
	Övriga kortfristiga skulder	3	5
	<i>Bestående av</i>		
	Transfereringar under utbetalning	1	2
	Övrigt	1	3
	Summa	2 048	1 734

Kommentar till Not 29

Då medelantalet anställda samt antalet årsarbetskrafter har ökat, har de kortfristiga skulderna avseende personalens källskatt också ökat.

Not 30	Depositioner	2017-12-31	2016-12-31
	Depositioner	35	58

Kommentar till Not 30

Vid deponering gäller att den som deponerat har rätt att få tillbaka pengarna efter tre månader, om inte hyresvärden innan dess inkommit till Länsstyrelsen med uppgift om att tvist pågår. Utbetalning sker dock endast på begäran av den som deponerat, vilket innebär att Länsstyrelsen inte kan styra över när återbetalning sker. Om Länsstyrelsen inom tremånadersperioden får underrättelse från hyresvärden om att tvist pågår, får Länsstyrelsen inte betala ut pengar till någon förrän tvisten är löst, antingen i domstol eller efter överenskommelse mellan parterna. Inte heller detta är något som Länsstyrelsen kan påverka.

Detta innebär sammantaget att det är mycket svårt att bedöma hur stor del av de deponerade medlen som kommer att regleras inom tolv månader. Länsstyrelsens bedömning är att i stort sett samtliga ärenden som inkommit under 2017 kan regleras under 2018, det innebär att 5 tkr av de deponerade medlen bedöms regleras efter mer än tolv månader.

Not 31	Periodavgränsningsposter	2017-12-31	2016-12-31
	Upplupna kostnader		
	Upplupna löner, arvoden inkl social avg	559	492
	Upplupna semesterlöner inkl social avg	8 197	7 813
	Övriga upplupna kostnader	2 792	4 113
	Summa upplupna kostnader	11 548	12 417
	Oförbrukade bidrag från annan myndighet	25 044	21 801
	<i>Varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	11 133	5 338
	<i>Regeringskansliet</i>	3 255	6 168
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	3 135	2 968
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	7 521	7 326
	Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas		
	- inom tre månader	4 208	1 436
	<i>Varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	3 062	743
	<i>Regeringskansliet</i>	0	0
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	83	0
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	1 063	693
	- mer än tre månader till ett år	13 115	16 684
	<i>Varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	6 488	3 048
	<i>Regeringskansliet</i>	70	6 047
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	2 537	2 823
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	4 021	4 766
	- mer än ett år till tre år	6 999	2 025
	<i>Varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	1 092	272
	<i>Regeringskansliet</i>	3 185	60
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	515	145
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	2 206	1 548
	- mer än tre år	0	1 093
	<i>Varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	0	800
	<i>Regeringskansliet</i>	0	61
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	0	0
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	0	232
	- återbetalas till myndighet	722	563
	<i>Varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	492	477
	<i>Regeringskansliet</i>	0	0
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	0	0
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	230	86

Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	9 981	13 773
<i>varav finansiering genom EU-fonder</i>		
<i>Life - program för miljö- och klimatpolitik</i>	1 984	3 428
Summa oförbrukade bidrag	35 025	35 573
Övriga förutbetalda intäkter	0	0
Summa periodavgränsningsposter	46 573	47 991

Kommentar till Not 31

De oförbrukade bidragen från andra myndigheter har ökat mellan åren 2016–2017. Ökningen beror främst på projektmedel från Naturvårdsverket, gällande efterbehandling av förorenade områden och Naturvårdsverkets del i LIFE-projekt.

Oförbrukade bidrag från Regeringskansliet avser till stor del kanalisationsstöd och är bidrag till olika organisationer som länsstyrelsen betalar efter att investering är genomförd. Under 2017 har de oförbrukade bidragen mot Regeringskansliet minskat motsvarande de bidrag på 2 897 tkr som betalats.

Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner har minskat mellan åren. Detta beror främst på EU:s del i LIFE-projektet Reclaim, som kommer att avslutas under 2018.

Noter i anslagsredovisningen

Belopp i tkr

Not 32	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 01 Rikets styrelse 01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	Anslagskredit	3 884	0
		Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	2 933	2 810
		Kredit på räntekonto	8 800	0
		Låneram för anläggningstillgångar	8 000	5 665
		Finansiering av förvaltningskostnader hos Örebro läns landsting	3 239	3 239

Not 33	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 04 Rättsväsendet 04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	Anslagskredit	750	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	153
		Medlen får användas för vidarefördelning till länsstyrelserna för finansiering av regional samordning i enlighet med förordningen (2016:1258) om regional samordning av brottsförebyggande arbete. Av dessa medel får högst 2 333 000 kronor vardera fördelas till länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne läns samt 1 000 000 kronor vardera till övriga länsstyrelser	24 999	24 847

Not 34	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 6 Försvaret och samhällets krisberedskap 06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	108
		Anslagsposten disponeras av Länsstyrelsen i Örebro län. Medlen får användas för ersättning till länsstyrelser som har tillsynsansvar enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Länsstyrelserna i Örebro län fördelar medlen till samtliga länsstyrelser, utifrån redovisade kostnader.	14 000	13 892

Not 35	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 09 04 005 004 Stimbid äldreområdet - del till LST Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	106
		Medlen får användas under 2017 av länsstyrelserna för handläggning av ärenden i enlighet med förordningen (2007:159) om investeringsstöd till äldreboende och förordningen (2016:848) om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer.	4 500	4 394

Not 36	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9	Anslagskredit	0	0
	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	225
	09 06 002 002 Tillsyn - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	Länsstyrelsen i Örebro får använda 12 000 tkr under 2017 i enlighet med regeringsbeslut III:7 från den 25 februari 2016 (dnr S2016/01458/FST) angående förstärkt alkohol- och tobakstillsyn 2016–2020.	12 000	11 967

Kommentar till Not 36

Av anslagssparandet på 225 tkr, består 193 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2016.

Not 37	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9	Anslagskredit	0	0
	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	1 978
	09 06 002 003 Länsstyrelsernas ANDT-samordning - Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	Länsstyrelsen i Örebro får använda 24 000 tkr under 2017 i enlighet med förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m för vidare fördelning till länsstyrelserna för finansiering av ANDT-samordnare. Av dessa medel får högst 2 000 tkr vardera fördelas till länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skånes län samt 1 000 tkr vardera till övriga länsstyrelser.	24 000	23 875
		Länsstyrelsen i Örebro får använda 10 000 tkr under 2017 i enlighet med förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m. för vidare fördelning till länsstyrelserna för verksamhet som ANDT-samordnarna bedriver.	10 000	9 734

Kommentar till Not 37

Av anslagssparandet på 1 978 tkr, består 1 587 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2016.

Not 38	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 13	Anslagskredit	0	0
	Jämställdhet och nyanlända invandras etablering	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	252
	13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - till Länsstyrelsen i Örebro län	Länsstyrelserna får använda 60 000 tkr för att inom sina ansvarsområden stödja och stärka samordningen i länen av insatser från till exempel socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skola, rättsväsendet och organisationer inom det civila samhället som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål i enlighet med det uppdrag som lämnats i regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende länsstyrelserna (Fi2010/5567 m.fl.).	60 000	59 748

Not 39	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik 18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	136
		Anslagsposten får användas för vidarefördelning till länsstyrelserna för finansiering av verksamhet som länsstyrelserna bedriver i enlighet med förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden.	22 000	21 864

Not 40	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik 18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	90
		Anslagsposten får användas för vidarefördelning till länsstyrelserna för finansiering av verksamhet som länsstyrelserna bedriver i enlighet med förordningen om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla hyresbostäder och bostäder för studerande och förordningen om statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande.	22 000	21 910

Not 41	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 19 Regional tillväxt 19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	209	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	2
		Uppföljning och utvärdering	200	200
		Beställningsbemyndigande	4 000	555

Kommentar till Not 41

I Örebro län har Region Örebro län huvudansvaret för arbetet med regional tillväxt. Länsstyrelsen använder primärt medel från anslaget 19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder Länsstyrelsen i Örebro län, till kompletterande insatser inom den regionala tillväxtpolitiken. Länsstyrelsen följer årligen utvecklingen inom politikområdet och beslutar om projektstöd när så är ändamålsenligt sett till länsstyrelsens roll och arbetsuppgifter. Det är en medveten strategi från Länsstyrelsens sida att inte besluta om medel till allt för långa och stora projekt, vilket gör att bemyndigandet inte nyttjas i högre grad.

Not 42	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 003 001 Åtgärder värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	7
		Högst 17 000 tkr får användas för kostnader och arbete vid länsstyrelserna som avser uppdraget att länsstyrelserna ska samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftslivspolitik.	17 000	16 993
		Högst 20 000 tkr får användas för kostnader och arbete vid länsstyrelserna som avser regionala handlingsplaner för grön infrastruktur.	20 000	20 000

Not 43	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 004 006 Sanering och återställning - till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	266
		Anslagsposten får användas för arbete vid länsstyrelserna med tillsyn över förorenade områden i syfte att öka inslaget av privatfinansierade efterbehandlingsåtgärder så att det framtida behovet av bidragsfinansiering minskar. Anslagsposten disponeras av Länsstyrelsen i Örebro för fördelning till samtliga länsstyrelser.	50 000	49 734

Not 44	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	0
		Länsstyrelsen har en central roll i arbetet med anpassningen till ett förändrat klimat. Anslagsposten får användas för att stödja länsstyrelserna i samordningen av det lokala och regionala arbetet med anpassning till ett förändrat klimat. Länsstyrelsen i Örebro län fördelar medlen till samtliga länsstyrelser.	30 000	30 000

Not 45	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 011 003 Havs- och vattenmiljöer - del till Ist	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	0
		Anslagsposten får användas för arbete vid länsstyrelserna enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Länsstyrelserna fördelar medlen efter samråd med Havs- och vattenmyndigheten.	82 000	82 000

Not 46	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 017 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	0
		Anslagsposten får användas för samordning och stöd till länsstyrelsernas arbete med klimatinvesteringar i länen och dess kommuner. Anslagsposten disponeras av Länsstyrelsen i Örebro för fördelning till samtliga länsstyrelser. Anslagsposten får användas för utgifter för arbete med klimatinvesteringsstödet och yttranden om ansökningar, samverkan och dialog med aktörer i länet för att stimulera till effektiva åtgärder och synergieffekter mellan olika projekt. Anslagsposten får också användas till information om och uppföljning av stödet samt till regional samordning av arbetet.	20 000	20 000

Not 47	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 21	Anslagskredit	0	0
	Energi	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	0
	21 01 008 001 Energiteknik - del till LST Örebro	Medel får användas för att täcka länsstyrelsernas administrativa kostnader knutna till utbetalning av medel i enlighet med förordningen (2009:689) om statligt stöd till solceller och förordningen (2008:761) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation inom energiområdet. Medel motsvarande högst en procent av beslutade stöd får användas för att täcka administrationskostnader knutna till länsstyrelsernas verksamhet.	7 400	7 400

Not 48	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 21	Anslagskredit	375	0
	Energi	Anslagsbehållning som disponeras	Inget	8
	21 01 011 002 Klimat, energiomställning - del till LST Örebro	Länsstyrelsen i Örebro län ska till var och en av länsstyrelserna från anslagsposten utbetala 500 tkr som ett stöd för länsstyrelsernas arbete med att främja, samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan, utifrån de regionala klimat- och energistrategierna.	10 500	10 492
		Högst 2 000 tkr får utbetalas till Länsstyrelsen i Östergötlands län för utgifter för samordning och samverkan mellan länsstyrelserna för att gemensamt utveckla länsstyrelsernas arbete på området energi- och klimatomställning.	2 000	2 000

Bilaga

Regleringsbrev 2017, uppdrag som inte redovisas i årsredovisningen

Följande uppdrag i regleringsbrevet till länsstyrelserna berör Länsstyrelsen i Örebro län och åiterrapporteras på anvisat sätt och inte i årsredovisningen. Uppdragsformuleringarna har förkortats och/eller omformulerats av utrymmesskäl.

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
1.21, st. 2	Bedömning av kommunerna gällande överenskommelse om kommunernas krisberedskap.	2017-10-31	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	456- 5645-2017
1.29	Länsstyrelserna ska i Hermes redovisa prognoser med tillhörande kommentarer för 2017–2020.	2017-01-18 2017-02-17 2017-05-03 2017-07-31 2017-10-25	Hermes, Finansdepartementet	Rapporterat enligt tidplan.
1:30	Länsstyrelserna ska i en samlad redovisning redovisa utfall och prognos för verksamheter som finansieras såväl av förvaltningsanslag som av andra intäkter.	2017-05-03 2017-10-25	Finansdepartementet	Rapporterat enligt tidplan.
1:31	Länsstyrelserna ska redovisa prognoser för anslagsbelastning avseende anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 för 2017–2021.	2017-01-18 2017-02-17 2017-05-03 2017-07-31 2017-10-25	Hermes, Finansdepartementet	Rapporterat enligt tidplan.
3.1	Bidra till satsning på moderna beredskapsjobb	2017-08-01	Statskontoret	
3.2	Tillsyn över djurhälsopersonal (uppdrag från år 2016, Fi2015/01087/SFÖ)	2017-02-01	Statens jordbruksverk	Ännu ej rapporterat.
3.2	Tillsyn över djurhälsopersonal (uppdrag från år 2017, Fi2017/02789/RS)	2018-02-01	Statens jordbruksverk	Ännu ej rapporterat.
3.3	Foder och animaliska biprodukter (uppdrag från år 2016, Fi2015/01087/SFÖ m.fl.)	2017-02-28	Statens jordbruksverk	Ännu ej rapporterat.
3.4	Allmänna veterinära frågor (uppdrag från år 2016, Fi2015/01087/SFÖ m.fl.)	2017-02-01	Statens jordbruksverk	Ännu ej rapporterat.
3.5	Medverka i Tillväxtverkets uppdrag att säkerställa nationell uppföljning av det regionala tillväxtarbetet och uppföljning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.			Ingen rapportering har skett. Tillväxtverket har inte efterfrågat medverkan.
3.6	Redovisningar av bemyndigande gällande anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, utg.omr. 19 Regional tillväxt.		Tillväxtverket	

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.10	Bredband i världsklass.	2018-02-01	Post- och telestyrelsen	625-2018
3.10	Bredband i världsklass, kanalisation.	2017-02-01 2017-06-30 2017-08-01	Länsstyrelsen i Örebro/Näringsdepartementet	341-4791-2017 341-1270-2017
3.11	Granska kommunernas tillsyn av ovårdade fastigheter.	2018-01-31	Boverket	404-6120-2017
3.12	Uppföljning av tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen	2018-01-31	Boverket	400-835-2018
3.13	Översyn processer och utbyte av erfarenheter mellan länsstyrelser i arbetet med att verka för att behovet av bostäder tillgodoses.	2017-10-01	Näringsdepartementet	106-3056-2017
3.13	Handläggning och rådgivning för att möta behovet av bostäder	2018-02-28	Boverket	
3.14	Kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning	2017-06-15	Boverket	405-3711-2017
3.15	Användandet av digital teknik	2017-05-31	Boverket	409-3374-2017
3.16	Minskad klimatpåverkan och energiomställning – länsstyrelserna arbete enligt uppdraget.	2018-01-26	Länsstyrelsen i Östergötlands län	427-620-2018 420-631-2018
3.17	Sevesotillsyn	2018-02-28	Lst Östergötland/Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	Ännu ej rapporterat.
3.18	Stärkt säkerhetsarbete	2018-02-22	Miljö- och energidepartementet, kopia till Justitiedepartementet	
3.19	Miljötillsyn	2018-02-15	Naturvårdsverket	Ännu ej rapporterat.
3.20	Utsläpp av enskilda avlopp	2018-03-30	Havs- och vattenmyndigheten	Ännu ej rapporterat.
3.21	Förelägganden inom ramen för tillsyn över vattenverksamheter	2017-04-01	Lst Jämtland/Miljö- och energidepartementet	Har redovisats till Länsstyrelsen i Jämtland som samordnar svaret.
3.22	Skydd av värdefulla naturområden	2018-02-15	Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten	
3.23	Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur*	2017-10-01 2018-10-01	Miljö- och energidepartementet	
3.24	Havs- och vattenmiljö: användning av medel från anslaget 1:11 Åtgärder för havs och vattenmiljö.	2018-02-15	Havs- och vattenmyndigheten	537-983-2017
3.26	Strandskydd	2018-02-15	Naturvårdsverket	
3.27	Friluftsliv	2018-02-15	Naturvårdsverket	Ännu ej rapporterat.
3.28	Kostnader för hantering av jordbruksstöd	2017-02-01	Statens jordbruksverk	600-215-2018
3.29	Gemensam inlämningsfunktion	2018-03-31	Näringsdepartementet	Ska avrapporteras i samråd med Länsstyrelsen Värmland
3.31	Grundläggande betaltjänster	2017-12-01	Lst Dalarna/Näringsdepartementet	303-6366-2017

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.32	Fiske	2017-02-01	Havs- och vattenmyndigheten	623-559-2018
3.33	Folkhälsa – ANDT	2018-01-31	Lst Örebro/Folkhälsomyndigheten	700-646-2018
3.35	Jämställdhet: arbete mot prostitution, människohandel, skydd och stöd för kvinnor, förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (RB 2016)	2017-03-31	Socialdepartementet	801-2113-2017
3.35	Jämställdhet: arbete mot prostitution, människohandel, skydd och stöd för kvinnor, förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (RB 2017)	2018-04-03	Socialdepartementet	801-853-2018
3.38	Jämställdhet: främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck	2017-03-31	Socialdepartementet Lst Östergötland	801-679-2017
3.39	Jämställdhet: strategier för jämställdhetsintegrering 2014–2016	2017-02-15	Socialdepartementet	800-678-2017
3.40	Integration: lägesbilder avseende vilken påverkan som aktuella förändringar i antalet asylsökande och nyanlända har.	2017-04-20 2017-10-20 Samt vid behov	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-1388-2017
3.41	Integration: samordna tidigare insatser för asylsökande	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-35-2018
3.42	Integration: statsbidrag till verksamheter för asylsökande	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-22-2018-1 851-22-2018-2
3.43	Integration: lägesbild över befintlig och planerad verksamhet med insatser för asylsökande	2017-06-16	Arbetsmarknadsdepartementet	851-3273-2017
3.44	Integration: kommunernas beredskap och mottagningskapacitet	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-7378-2017
3.45	Integration: ersättning enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-7379-2017
3.46	Integration: förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	2018-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	851-7380-2017
3.48	Mottagande av ensamkommande barn och unga: kommunernas beredskap och kapacitet	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-7382-2017
3.49	Mottagande av ensamkommande barn och unga: nationell kartläggning av ensamkommande barn som försvinner	2017-12-15	Socialdepartementet	801-3637-2017

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.53	Föräldrastöd: stöd till föräldrar med barn i tonåren	2017-02-15 2018-02-15	Socialdepartementet	7499-2017-21
3.55	Förenklingsarbete för företag*	2018-03-31	Lst Kronoberg/Näringsdepartementet	*
3.56	Regional samordning inom det brottsförebyggande området	2018-02-15	Justitiedepartementet	7063-7497-2017

* Uppdraget redovisas också helt eller delvis i årsredovisningen för år 2017.

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro